

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

UDRŽITELNÝ ROZVOJ VENKOVA A CESTOVNÍ RUCH

sborník konference

18.-19. října 2010
hotel Skalský dvůr

ČISTÁ PŘÍRODA
VÝCHODNÍCH ČECH, o.p.s.

Envi
Web
www.enviweb.cz

ĚKOMONITOR

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ
Z EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO FONDU PRO ROZVOJ VENKOVA

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

UDRŽITELNÝ ROZVOJ

VENKOVA

A CESTOVNÍ RUCH

sborník konference

18.-19. října 2010

hotel Skalský dvůr

**TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ
Z EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO FONDU PRO ROZVOJ VENKOVA**

Pořádající organizace:

**ČISTÁ PŘÍRODA
VÝCHODNÍCH ČECH, o.p.s.
Masarykovo nám. 58, 537 01 Chrudim IV**

**ŽADATEL Z PROGRAMU
ROZVOJE VENKOVA**

**Vodní zdroje Ekomonitor spol. s r.o.
Píšťovy 820, 537 03 Chrudim III**

REALIZÁTOR PROJEKTU

**EnviWeb s.r.o.
Březová 6, 637 00 Brno**

MEDIÁLNÍ PARTNER

Editor sborníku:

Alena Pecinová

Citace sborníku:

Udržitelný rozvoj venkova a cestovní ruch
Alena Pecinová (Edit.), str. 124

K tisku předáno 23.9.2010, formát A4, počet výtisků 100, počet stran 124, brožované vydání.

Vytiskla tiskárna Callisto-96 a.s., provozovna Pardubice - Semtín

1. vydání

©Vodní zdroje Ekomonitor spol. s r.o., Chrudim 2010

ISBN 978-80-86832-54-8

PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE „BYSTRICKO – VÍTEŽ SOUTĚŽE O EXCELENTNÍ TURISTICKOU DESTINACI CESTOVNÍHO RUCHU (EDEN), KTEROU VYHLAŠUJE EVROPSKÁ KOMISE“

Rostislav Hošek

*Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odbor cestovního ruchu, Na Příkopě 3, 110 00 Praha 1
e-mail: hosek.rostislav@mmr.cz*

Česká republika se už podruhé zapojila do prestižního evropského projektu European Destination of Excellence (EDEN), jejímž cílem je zviditelnění méně známých turistických lokalit. První destinací nejvyšší kvality za Českou republiku se v roce 2009 stalo České Švýcarsko. Volba těchto excelentních turistických destinací má upozornit na rozmanitost, ale i společné znaky evropských turistických destinací a zároveň podpořit sociální, kulturní a environmentální udržitelnost cestovního ruchu. Projekt European Destination of Excellence (Evropská destinace nejvyšší kvality) vypisuje Evropská komise každoročně a je do něj zapojeno více jak dvacet evropských zemí. MMR ČR a agentura CzechTourism jsou odbornými gestory projektu **EDEN** v České republice. V soutěži se mezi

sebou vždy utkají turistické oblasti, které spojuje tematické zaměření dle propozic Evropské komise. Z každé země pak vzejde jedna vítězná turistická destinace. Všichni tyto vítězové národních kol pak mohou ke své propagaci používat prestižní titul European Destination of Excellence (EDEN) a získávají i další marketingové výhody.

Letošní zaměření soutěže mělo název Voda – turistický cíl. O titul EDEN se v letošním ročníku ucházelo celkem 12 turistických destinací: Bařův kanál, Bystřicko, Litoměřicko, Slezská Harta, Bolevecké rybníky, Žlutá plovárna – Jizera, Železnohorský region, Křivoklátsko a Rakovnicko, Posázaví, Střední Čechy – Polabí, Mostecko a mikroregion Veselsko.

Každým ročníkem této evropské soutěže se prolíná jedno důležité motto a tím je trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu, který je jednou z priorit v rámci vyhlášené iniciativy Evropské komise – Udržitelný a konkurenceschopný cestovní ruch v Evropě.

Vítěz soutěže získává prestižní logo EDEN a další marketingovou podporu. Toto ocenění je i pro ostatní destinace cestovního ruchu v České republice výzvou k podpoře trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu v regionech. Evropská komise natočí o vítězné oblasti reklamní spot. Ten pak vítězná destinace může využívat ke své propagaci. MMR v součinnosti s agenturou CzechTourism každoročně při vyhlášení soutěže zabezpečuje marketingové aktivity (tiskové konference, prezentaci na festivalu Tourfilm v Karlových Varech a v Informačním centru CzechTourism na Staroměstském náměstí).

Vítěz soutěže rovněž získá prostor na stránkách www.edenineurope.eu i na webech agentury CzechTourism (www.eden-czechtourism.cz, www.czechtourism.cz, www.czechtourism.com, www.mmr.cz).

Hodnotitelská komise složená ze zástupců Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství, Ministerstva pro místní rozvoj, Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, Asociace turistických regionů ČR a CzechTourism, vybrala z 12 přihlášených destinací do užšího finále 5 destinací na základě stanovených kritérií soutěže EDEN (Bařův kanál, Křivoklátsko – Rakovnicko, Posázaví, Polabí a Bystřicko).

Vítězem letošního ročníku prestižní soutěže European Destination of Excellence (EDEN) se stalo **Bystřicko**, které s tematickým zaměřením soutěžního produktu „Bystřicko – Vysočinou za zdravím

a poznáním“ do soutěže vyhlášené CzechTourism přihlásilo město Bystřice nad Pernštejnem.

Vymezenou turistickou destinaci tvoří mikroregion na území 34 členských obcí z okolí Bystřice nad Pernštejnem, s počtem téměř 20 200 obyvatel. Bystřicko se nachází v severovýchodním cípu Českomoravské vrchoviny, která je známa svou nešední drsnou krásou, množstvím vodních toků a nádrží. Mikroregion Bystřicko má zpracovaný marketingový plán destinace „Strategie rozvoje Mikroregionu Bystřicko“. Cíleně proto usiluje o zhodnocení svého jedinečného potenciálu uvnitř přírodního parku Svratecká hornatina pro účely rozvoje venkovského cestovního ruchu.

Představitelé komunální sféry Bystřicka se snaží zachovat současnou podobu přírody v co nejlepším stavu, podporují ekologicko - výchovnou osvětu mezi mládeží v turistické destinaci, zapojují místní obyvatele do aktivit na podporu rozvoje cestovního ruchu a pozornost soustřeďují i na vytváření podmínek pro fungující partnerství mezi zástupci města, starosty obcí, podnikateli, ale i vodohospodáři, ochránci přírody a spolupracují s ostatními zainteresovanými subjekty v oblasti cestovního ruchu v regionu.

Úspěšných projektů, které fungují na Bystřicku, je celá řada. Hlavní turistický produkt pro širokou návštěvnickou veřejnost je **Svratecká vodohospodářská naučná stezka**, která vede podél řeky Svratky a kolem vodní nádrže Vír. Okolí nádrže, která je zdrojem pitné vody pro Brněnskou aglomeraci, bylo v minulosti uzavřeno. Teprve v roce 2005 se podařilo toto turisticky atraktivní prostředí podél Vírské přehrady zpřístupnit i účastníkům cestovního ruchu. Na naučné stezce je celkem 16 informačních panelů, které přibližují turistům a zvláště dětem a mládeži nenásilnou formou základní pojmy vodního hospodářství, zásady respektování ekologické stability území či požadavky na zabezpečení ochrany vodních zdrojů a přírodního dědictví.

Na Bystřicku se hodně investuje do revitalizace vodních zdrojů a ekologie. Došlo například k revitalizaci povodí řeky Bystřice, vyčištění a revitalizace cca 40 ha vodních ploch (rybníky Argentina, Skalský, Domaninský) a pyšní se tu také největší spalovnou na biomasu v ČR. Pro rekreační využití Bystřicka je výhodou relativní blízkost Brna (cca 30 km od dálnice D1 Praha – Brno) a k přepravě lze využít autobusovou nebo vlakovou dopravu z Brna, kdy cesta těmito dopravními prostředky trvá cca 60 – 90 minut. Podpora rozvoje šetrné turistiky ve venkovském prostoru se soustřeďuje na cyklistiku. Zvyšuje se důraz na tvorbu nových cyklotras a stezek, z nichž turisticky nejatraktivnější je právě cyklotrasa kolem Svratecké vodohospodářské naučné stezky. Stezka je vybavena odpočívadly a informačními panely pro turisty.

V turistické destinaci na Bystřicku je v současné době k dispozici nabídka 47 ubytovacích zařízení o celkové kapacitě 1878 lůžek, z toho disponují hotely 448, penziony 400, turistické ubytovny 218, rekreační střediska 601 a ubytování v soukromí 211 lůžky. Velký podíl ubytovacích možností vytvářejí i chatové osady a autokempy. Stravovací kapacity nabízejí služby ve 40 zařízeních. Turisticky oblíbenými se stávají restaurační zařízení, která vytvářejí příjemnou atmosféru a navazují na tradici venkova.

Naplnění strategických cílů v rozvoji udržitelného cestovního ruchu není jenom v přírodních předpokladech této doposud málo doceněné destinace na trhu cestovního ruchu. Příklad dobré praxe se projevuje i v zabezpečení odborných a kvalifikovaných pracovních sil v destinaci. Na tuto potřebu flexibilně zareagovala Vyšší odborná škola a Střední odborná škola zemědělsko-technická Bystřice nad Pernštejnem, která rozšířila studijní obory o výuku v segmentu cestovního ruchu – agroturistika, management služeb cestovního ruchu, ekologie a životní prostředí.

Studenti těchto škol se aktivně zapojují do marketingových aktivit cestovního ruchu Bystřicka s cílem zkvalitnit nabídku zajímavých a pestrých produktů, které se váží ke zhodnocení místního přírodního a kulturního potenciálu ve spojení s marketingovým sloganem „Vysočinou za zdravím a poznáním“. Ekologické exkurze a ekologická výchova na základních školách patří k prioritám turistické destinace Bystřicko. Pokud jde o zajímavý projekt pro děti, mohou se tu pochlubit ojedinělou výherní

a turistickou akcí nazvanou „S Vodomilem zubří zemí“. Další ekologické produkty jsou programově zaměřeny formou cílených tematických balíčků pro návštěvnickou veřejnost (rodiny s dětmi, seniory, aktivní sportovce, domácí a zahraniční návštěvníky, kteří preferují šetrné formy cestovního ruchu). Balíčky turistických cílů tak prezentují nejen přírodní atraktivní prostředí, ale i zajímavé kulturní, sportovní a společenské akce.

Docílené synergické efekty v oblasti marketingu a propagace mikroregionu Bystřicka jsou založeny na výsledcích pravidelných jednání s podnikatelskou sférou a veřejnou správou, v zájmu zapojení do marketingových aktivit co nejvíce zainteresovaných subjektů. Partnerství mezi provozovateli služeb sleduje rovněž propojení dalších turisticky přitažlivých komerčních cílů v blízkém okolí (např. westernové městečko Šiklův mlýn, hrad Pernštejn, rozhledna Karasín, církevní objekty a kulturní památky). V současné době je v plánu i příprava výstavby Centra zelených vědomostí, jehož součástí bude např. ekopavilon či muzeum zemědělské techniky.

Celkově lze konstatovat, že nabízené a připravované turistické produkty získají využitím prestižního loga Evropské komise – EDEN další výraznou marketingovou podporu. Finální prezentace vítězné destinace Bystřicko v Bruselu se uskuteční v rámci Dne evropského cestovního ruchu na podzim 2010. Během dvoudenního setkání představitelů členských zemí a zástupců Evropské komise se prezentují vítězné destinace z národních kol a mimořádná pozornost sdělovacích prostředků je právě věnována všem vítězným destinacím. Zviditelnění méně známé turistické lokality Bystřicko na Vysočině se proto očekává již v průběhu letošní hlavní turistické sezóny. **Destinace prokazuje, že jasně profilovaná marketingová strategie mikroregionu v nabízeném produktu „Voda – turistický cíl“ prokazuje svou sociální, ekonomickou a environmentální udržitelnost v turisticky vyhledávaném venkovském prostoru.**

DOTAČNÍ PROGRAMY PRO ROZVOJ VENKOVA V PARDUBICKÉM KRAJI - MOŽNOSTI, VÝSLEDKY, ZKUŠENOSTI

Miroslav Smejkal

*Krajský úřad Pardubického kraje, odbor strategického rozvoje kraje a evropských fondů,
Komenského náměstí 125, 532 11 Pardubice, e-mail: miroslav.smejkal@pardubickykraj.cz*

1. Úvod

Problematika rozvoje venkova a venkovských obcí má pro Českou republiku značný význam. Lze to doložit faktem, kdy na území ČR je více jak 6 tisíc samostatných obcí, z nichž drtivá většina jsou obce venkovského charakteru (to lze konstatovat i bez přijetí jednoznačné definice, která obec má vlastně venkovský charakter). Proto mají pro Českou republiku a její jednotlivé regiony značnou důležitost i dotační programy zaměřené právě na rozvoj venkova. Těchto programů je poměrně velké množství. Následující příspěvek se zabývá srovnáním 3 programů, a to:

- Programem obnovy venkova Pardubického kraje,
- Programem rozvoje venkova ČR na období 2007 -2013 (speciálně opatřeními 2.1 a 2.2, která jsou zaměřena na rozvoj venkovských obcí),
- Regionálním operačním programem NUTS II Severovýchod (speciálně oblastí podpory 2.3, která je také zaměřená na rozvoj venkova).

Následující 3 programy byly vybrány z důvodu relativní srovnatelnosti podporovaných témat. Samozřejmě existují i další programy, které jsou zaměřeny na podporu „speciálních“ témat, která jsou pro venkov důležitá (cestovní ruch, vodovody a kanalizace atd.). Nicméně daný výběr programů (i vzhledem k rozsahovým možnostem tohoto příspěvku) a zejména srovnání způsobu administrace těchto programů může přinést poměrně zajímavá zjištění.

V úvodu je také nutno zmínit i relativní odlišnost tohoto příspěvku do sborníku od vlastní prezentace na konferenci. Autor se domnívá, že příspěvek ve sborníku by měl být spíše „nadčasový“ a zabývat se určitými obecnějšími tématy s dlouhodobou platností. Předkládaný příspěvek toto pojetí naplňuje. Naopak v rámci vlastní prezentace by měla být a budou akcentována zejména aktuální fakta a údaje o možnostech programů, jejich současném a budoucím čerpání včetně termínů atd.

1. Program rozvoje venkova Pk

Jedná se o program, který je v rámci Krajského úřadu Pardubického kraje administrován odborem životního prostředí a zemědělství. Z tematického pohledu jde od roku 2005 o poměrně stálý program, který se dnes skládá z 9 dotačních titulů. Následující tabulka 1 uvádí vývoj finančních prostředků, které Pardubický kraj vkládal do tohoto programu. Od roku 2005 je tento program plně administrován a financován Pardubickým krajem. Tomu odpovídá i řádový nárůst finančních prostředků pro tento program poskytnutých Pardubickým krajem.

Tab. 1 Výdaje na Program rozvoje venkova v Pardubickém kraji

2004 (tis. Kč)	2005 (tis. Kč)	%2005/2004	2006 (tis. Kč)	%2006/2005	2007 (tis. Kč)	%2007/2006
42 138	47 192	111,99	44 065	93,37	55 088	125,02

2008 (tis. Kč)	%2008/2007	2009 (tis. Kč)	%2009/2008	2010 (tis. Kč)	%2010/2009
55 996	101,65	55 147	98,48	48 362	87,70

Zdroj: data odboru zemědělství a životní prostředí, vlastní výpočty

Pozn. Celková částka za rok 2010 je k 6. 9. 2010 – nejde o uzavřený rok.

Z pohledu vynaložených finančních prostředků lze u tohoto programu ocenit jeho relativní stálost, kdy se množství zdrojů od roku 2004 řádově nezměnilo, což je v dnešních dotačních podmínkách spíše rarita. Na první pohled lze ale konstatovat velmi široký tematický záběr tohoto programu zahrnující

velké spektrum „rozvojových“ aktivit, s kterými se současné venkovské obce potýkají. Současný program de facto bezzbytku převzal vše, co bylo součástí tohoto programu administrovaného do roku 2004 MMR ČR pro celé území ČR. Šíří program demonstruje následující výčet jeho dílčích programů (dotačních titulů):

Dotační titul 1

Výstavba, rekonstrukce, oprava, obnova a údržba venkovské zástavby a občanské vybavenosti, pořízení obecního majetku

Dotační titul 2

- 1) Komplexní úprava veřejných prostranství
- 2) Zřizování, obnova a údržba veřejné zeleně

Dotační titul 3

- 1) Oprava, rekonstrukce a výstavba veřejného osvětlení
- 2) Oprava, rekonstrukce a výstavba veřejného rozhlasu

Dotační titul 4

- 1) Výstavba, rekonstrukce a oprava místních komunikací, chodníků, parkovišť a odstavných ploch
- 2) Výstavba, rekonstrukce a oprava cyklistických a pěších stezek

Dotační titul 5

- 1) Zřízení sběrného místa nebo dvora
- 2) Zřízení sběrného místa nebo dvora pro odkládání odpadů produkovaných fyzickými osobami, včetně nebezpečných složek komunálního odpadu shromažďovaných v souladu s právními předpisy v oblasti nakládání s odpady

Dotační titul 6

Projekty obcí, svazků obcí a MAS na vzdělávání a poradenství v oblasti rozvoje a obnovy venkova

Dotační titul 7

- 1) Integrované projekty venkovských mikroregionů
- 2) Zpracování strategií pro MAS

Dotační titul 8

Projekty k rozvoji infrastruktury - úvěry

Dotační titul 9

- 1) Dotace pro obchody
- 2) Dotace pro pojízdné prodejny

Šíří programů odpovídá i počet předkládaných projektů, kterých bylo v roce 2010 cca 400. Jen v podprogramu zaměřeném na dotační tituly 1 – 5 bylo přijato více jak 250 projektů. Tento počet téměř znemožňuje jakýkoli pokus o důkladné posouzení kvality jednotlivých projektů a přidělení diferencované dotace. Je třeba říci, že administrátor si je této situace plně vědom a předem deklaroval, že podpořeny budou téměř všechny projekty jednotlivých obcí, které jsou z jejich pohledu označeny jako prioritní (v případě, že žadatel podával v rámci jednotlivých dotačních titulů více projektů, musel uvést jejich prioritu). Až na několik výjimek byla výše dotace 100 nebo 120 tis. Kč (bez ohledu na velikost předkládaných projektů). Tento fakt reálně nastoluje otázku, do jaké míry je tato pomoc významná a do jaké míry by se bez ní podpořené projekty obešly. Velká šance na podporu byla i u dalších dotačních titulů.

Nicméně z pohledu zástupců samospráv je tento program velmi oblíben. Vzhledem ke stanoveným pravidlům administrace a konstatní výši finančních zdrojů pro tento program má příslušná obec v podstatě jistotu, že dotaci (i když v relativně malé výši) obdrží. Kvůli širokému zaměření programu si navíc žadatel de facto může určit, na co bude tato dotace určena. Žadostí se podávají přes internetový formulář a administrace dotace je relativně jednoduchá, což opět zvyšuje oblibu tohoto titulu.

2. Program rozvoje venkova ČR na období 2007 -2013

Program rozvoje venkova na období 2007 - 2013 (dále PRV) je programem, který je financován prostřednictvím evropských fondů. Konkrétně jde o tzv. EAFRD, z čehož vyplývá, že se nejedná

o program využívající strukturální fondy. Z pohledu žadatele však toto rozlišení nemá praktický význam.

Zaměření programů vznikalo v rámci přípravy a vyjednávání všech operačních programů. Z legislativy EU vyplývá, že programy se nesmějí tématicky shodovat (nemělo by být možné, aby se žadatel s jedním projektem mohl úspěšně ucházet z pohledu jeho zaměření ve více než 1 programu). V tomto smyslu byly pro PRV hlavním „konkurentem“ jednotlivé regionální operační programy (ROP). V otázce problematiky rozvoje venkovských obcí byla jako hlavní kritérium stanovena hranice 500 obyvatel (výjimkou jsou investice v oblasti vodního hospodářství s hranicí 2000 obyvatel), kdy menší obce jsou předmětem podpory v PRV a větší v ROP.

Předmětem této analýzy jsou opatření 2.1 a 2.2, která jsou zaměřena následovně:

2.1. Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení a služby

Opatření budou podpořeny investice do základní vodohospodářské infrastruktury obcí do 2000 obyvatel (vodovody, kanalizace, ČOV). Dále bude podpořeno budování a obnova místních komunikací do 5 mil., obnova či výstavba inženýrských sítí do 5 mil., zlepšení vzhledu obcí – úprava veřejných prostranství. Opatření by mělo rovněž zajistit zvýšení kvality života obyvatelstva venkova prostřednictvím zlepšení místního občanského vybavení a služeb v obcích do 500 obyvatel ((školských, zdravotnických, sociálních, na něž není možné získat mandatorní výdaje státu, včetně předškolní a mimoškolní péče o děti, pečovatelské služby o seniory, základní obchodní infrastruktury, objektů a ploch pro sportovní a kulturní aktivity, doprovodných stravovacích zařízení, objektů pro spolkovou činnost). Podpora bude poskytnuta také na zřizování integrovaných informačních a školicích center s využíváním ICT, využití ICT iniciativ pro lepší dostupnost služeb a práce.

2.2. Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova

Podpora je určena na vypracování studií obnovy a využití kulturního dědictví (kulturních památek, památkových rezervací, památkových zón, kulturních prvků vesnic a krajiny, památek místního významu, historických parků, zahrad, alejí a skupin stromů), dále zpracování programů regenerace památkově chráněných území a plánů péče o krajinné památkové zóny. Podporovány budou rovněž investice spojené s udržováním, obnovou a zhodnocením nebo využitím kulturního dědictví, jako například kulturních památek, památkově významných území, kulturních prvků vesnic a venkovské krajiny, včetně historických parků, historických zahrad a alejí. Dále bude podporováno budování nových stálých výstavních expozic a muzeí s vazbou na místní historii, zajímavosti, kulturní a umělecké aktivity a tradiční lidovou kulturu.

Náročnost hodnocení a složitost administrativy je na určitém mezistupni mezi již zmíněným Programem obnovy venkova pro Pardubický kraj a „klasickými“ operačními programy. Řídící orgán (Ministerstvo zemědělství) a administrátor (Státní zemědělský a intervenční fond) zvolili při šíři aktivit poměrně jednoduchá kritéria pro hodnocení a relativně jednoduchý způsob administrace. To vše vede ke skutečnosti, že v rámci jednotlivých kol výzev pro předkládání projektů (byly doposud 3) byl předkládán velký počet projektů s velkými finančními požadavky oproti možným disponibilním zdrojům programu, což vedlo k velkému množství neuspokojených zájemců. Vzhledem k disponibilním údajům to však lze dokumentovat pouze u 2 kol výzev, a to jen na příkladu ČR (údaj za Pk není k dispozici). To výstižně uvádějí následující tabulky 2 - 6, které dále uvádějí i úspěšnost žadatelů z Pardubického kraje.

Tab. 2 Schválené projekty – 2.kolo výzvy

Opatření	Dotace Kč			počet projektů		
	ČR	Pk	% Pk z ČR	ČR	Pk	% Pk z ČR
III.2.1.1	2 136 801 185	197 512 018	9,24	439	20	4,56
III.2.1.2	516 192 209	56 648 257	10,97	124	7	5,65
III.2.2	189 145 101	8 807 123	4,66	92	6	6,52
Celkem	2 842 138 495	262 967 398	9,25	655	33	5,04

Tab. 3 Schválené projekty – 5.kolo výzvy

Opatření	Dotace Kč			počet projektů		
	ČR	Pk	% Pk z ČR	ČR	Pk	% Pk z ČR
III.2.1.1	1 283 101 613	85 400 022	6,66	233	20	8,58
III.2.1.2	290 407 471	18 508 515	6,37	39	2	5,13
III.2.2	240 464 036	8 271 853	3,44	110	5	4,55
Celkem	1 813 973 120	112 180 390	6,18	382	27	7,07

Tab. 4 Schválené projekty – 8.kolo výzvy

Opatření	Dotace Kč			počet projektů		
	ČR	Pk	% Pk z ČR	ČR	Pk	% Pk z ČR
III.2.1.1	812 619 545	109 333 879	13,45	140	17	12,14
III.2.1.2	172 059 984	5 544 026	3,22	19	2	10,53
III.2.2	176 720 303	17 519 962	9,91	43	3	6,98
Celkem	1 161 399 832	132 397 867	11,40	202	22	10,89

Tab. 5 Porovnání registrovaných a schválených projektů - údaje za ČR celkem

Opatření	5.kolo výzvy		8.kolo výzvy			
	počet projektů	% schválených projektů	počet projektů	% schválených projektů	požadavek na dotaci (Kč)	% schválené dotace
III.2.1.1	845	27,57	762	18,37	4 520 065 057	17,98
III.2.1.2	514	7,59	501	3,79	2 816 711 264	6,11
III.2.2	131	83,97	167	25,75	465 693 445	37,95
Celkem	1 490	25,64	1 430	14,13	7 802 469 766	14,89

Zdroj: www.szif.cz, vlastní výpočty

Uvedená data jasně dokládají předchozí tvrzení. V rámci daných kol výzvy bylo ve sledovaných opatřeních předkládáno vždy cca 1 500 projektů. Takové množství projektů v podstatě vylučuje možnost podrobného hodnocení jejich kvality a nastoluje potřebu využití maximálně jednoduchých kritérií hodnotících projekty bez jejich hlubší znalosti. Při nízké alokaci finančních zdrojů (např. v rámci podopatření 2.1.2 nebylo podpořeno ani 10 % projektů) se výsledek stává spíše loterií. Na druhé straně relativně nízké požadavky na přípravu žádosti vždy způsobí, že jednotliví žadatelé budou stále zkoušet tyto projekty předkládat.

I když primárním cílem tohoto příspěvku je vyhodnocení způsobu administrace jednotlivých dotačních programů a důsledků vyplývajících z této administrace, není od věci se zmínit i o úspěšnosti subjektů z Pardubického kraje. V tomto smyslu je zapotřebí najít vhodné hodnotící kritérium. Podle dat ČSÚ k 1.1.2009 se obce z území Pk o velikosti do 500 obyvatel podílejí svým počtem obyvatel cca 8,3 % na počtu obyvatel obcí celé ČR v dané velikostní kategorii. Z tohoto pohledu lze výsledky prvních 2 kol výzvy hodnotit pro území Pardubického kraje jako méně úspěšné. Úspěšnost se zvýšila v rámci 8. kola výzvy. Ve shodě s předcházejícími tvrzeními je však možno vyslovit názor, že z těchto výsledků lze jen stěží konstatovat nějaké faktické závěry.

3. Regionální operační program NUTS II Severovýchod

Tématické zaměření tohoto programu vzniklo také v rámci procesu přípravy a vzájemného vyjednávání všech operačních programů. Program je určen pro projekty vznikající na území Pardubického, Královéhradeckého a Libereckého kraje. V rámci tohoto příspěvku je nutno se zaměřit na oblast podpory 2.3, která je určena pro obce s populační velikostí 500-4999 obyvatel. Její tématické zaměření lze popsat následujícím způsobem:

Regenerace a revitalizace brownfields a investice do dopravní a technické infrastruktury průmyslových zón a lokalit menšího rozsahu

- regenerace a revitalizace brownfields s následným využitím především pro rozšíření občanského vybavení nebo pro podnikatelskou činnost vyjma cestovního ruchu,
- investice do dopravního napojení (od hranice areálu k nejbližšímu možnému místu napojení) stávajících i nových průmyslových zón a ploch o rozloze nepřevyšující 5 ha na nejbližší komunikaci (místní komunikaci, silnici I., II., III. třídy). Předmětem podpory je vybudování, nebo rekonstrukce silničních komunikací (bezprostředně přiléhajících k areálu) a parkovacích ploch,
- investice do napojení (od hranice areálu k nejbližšímu možnému místu napojení) stávajících i nových průmyslových zón a ploch o rozloze nepřevyšující 5 ha na technickou infrastrukturu. Předmětem podpory je vybudování nebo rekonstrukce napojení na stávající infrastrukturu (kanalizace a vodovod, plynovodní a elektro přípojky, regulační stanice, trafostanice), vždy se zohledněním současných environmentálních trendů.

Rozvoj venkova, zlepšení kvality života ve venkovských oblastech a rozvoj infrastruktury v oblasti školství a vzdělávání a sociálních věcí

- regenerace a revitalizace zapsaných historických, kulturních a technických památek v rámci projektů komplexní obnovy památek na venkově,
- revitalizace a regenerace náměstí, návsi a parků a dalších veřejných prostranství včetně veřejné zeleně a parkovacích ploch,
- investice do rozvoje infrastruktury veřejných služeb a občanské vybavenosti pro obyvatele vedoucí ke zvýšení standardů kvality života na venkově s ohledem na trvale udržitelný rozvoj obcí včetně investic do víceúčelových zařízení v rámci zkvalitňování služeb a rozvoje podnikání na venkově,
- výstavba a modernizace infrastruktury pro volnočasové aktivity podmiňující zvyšování nabídky a možností pro trávení volného času (včetně informačních center),
- rekonstrukce a modernizace infrastruktury sloužící pro podporu partnerství, spolků, paktů a iniciativ,
- investice do rekonstrukce, modernizace, vybavení a zařízení základních (včetně speciálních), středních a vyšších škol podmiňující zavádění nových vzdělávacích programů nebo alternativních forem vzdělávání,
- investice do výstavby, rekonstrukce, modernizace a do vybavení a zařízení souvisejících s rozvojem dalšího vzdělávání,
- investice do rozvoje infrastruktury v oblasti sociální péče a služeb v rámci zlepšení kvality těchto služeb (vyjma investic do domovů pro seniory a byty zvláštního určení),
- investice do výstavby, rozšíření a zkvalitnění infrastruktury sloužící pro sociální integraci skupin ohrožených sociální exkluzí (včetně aktivit bezbariérového řešení pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace),
- investice vedoucí ke zvýšení bezpečnosti obyvatel a ochrany majetku – vyjma složek IZS podporovaných v IOP.

Tematické zaměření projektů v ROP NUTS II SV je tedy také poměrně široké. Příprava žádosti je ale ve srovnání s ostatními programy poměrně složitá. Způsob hodnocení a zejména podmínky udržitelnosti navíc vyžadují, aby žadatel opravdu dobře zvážil potřebnost projektu (zda vůbec má smysl se do něho pouštět). Základní data pro další komentáře jsou uvedena v následujících tabulkách:

Tab. 6 Registrované a schválené projekty v rámci 2. kola výzvy ROP NUTS II SV

	Registrováno	Schváleno	Úspěšnost	Registrováno	Schváleno	Úspěšnost
	počet projektů	počet projektů	%	požadavek dotace (Kč)	požadavek dotace (Kč)	%
NUTS II	95	35	36,84	1 628 729 340	475 292 659	29,18
PK	35	13	37,14	565 483 409	209 474 420	37,04

Tab. 7 Registrované a schválené projekty v rámci 10. kola výzvy ROP NUTS II SV

	Registrováno	Schváleno	Úspěšnost	Registrováno	Schváleno	Úspěšnost
	počet projektů	počet projektů	%	požadavek dotace (Kč)	požadavek dotace (Kč)	%
NUTS II	173	66	38,15	2 823 933 633	908 280 338	32,16
PK	57	26	45,61	837 906 355	381 947 705	45,58

Zdroj: www.rada-severovychod.cz, vlastní výpočty

Hodnocení projektů probíhá v několika kolech s využitím nezávislých expertů. Počty přijatých projektů v obou kolech umožnily se s projekty důkladně seznámit a objektivně posoudit jejich kvalitu. V případě Pardubického kraje navíc žadatelé mohli obdržet konzultace týkající se nejen vlastního zaměření projektu, ale i informace ohledně reálné možnosti podpory projektu (např s ohledem na jeho finanční velikost). To vše vedlo právě k výsledku předložení relativně menšího počtu promyšlených projektů s poměrně reálnou šancí na udělení dotace (podpořen byl cca každý třetí registrovaný projekt). I úspěšnost projektů z území Pk je (s přihlédnutím k podílu obyvatel Pk na počtu obyvatel celého NUTS II Severovýchod, která je cca 1/3) poměrně vysoká. I zde však z toho nelze vyvozovat nějaké pevné a jasné závěry.

Závěry

Předmětem hodnocení byly 3 dotační programy, které se zabývají podporou rozvojových projektů ve venkovských obcích. Každý z těchto dotačních programů má naprosto odlišný způsob nastavení administrace. Zvolený způsob administrace se pak odráží ve výsledcích hodnotícího procesu, kdy ne u všech programů je reálně možné hodnotit skutečnou kvalitu předkládaných projektů. Z výsledků se zdá, že maximální snaha o tolik požadované zjednodušení procesu administrace nemusí (pokud není prováděno s ohledem na všechny relevantní skutečnosti) vést ve svém výsledku k maximální efektivitě vynaložených finančních zdrojů (přílišný počet předložených projektů neumožní řádné posouzení kvality projektů). Na straně druhé nelze samozřejmě souhlasit s názorem, že složitější administrativa to vše zajistí.

Z autorova pohledu se jeví jako možné řešení využití (případná kombinace) 2 aspektů:

- snížení rozsahu podporovaných aktivit (případně stanovení jejich priorit) omezí počty projektů a umožní hodnocení jejich kvality,
- kraje v podstatě mají jen minimální šanci zasáhnout do hodnocení PRV. Pokud by tu příležitost měly, mohly by koordinovat pomocí hodnocení a finančních zdrojů proces hodnocení a finanční podpory projektů z PRV a krajských POV. V novém plánovacím období by taktéž mohlo dojít alespoň k částečnému sjednocení podpory venkovských projektů ze všech 3 zmíněných dotačních programů včetně možnosti jejich další a hlubší koordinace. Že to tak je možné, dokládají poměrně dobré zkušenosti z realizace současných ROP.

Uplatnění obou aspektů a jejich kombinace však vyžadují poměrně velkou dávku politické odvahy a znamenaly by poměrně výrazný průlom v české „dotační kultuře“, v posunu od relativně jednoduchých a často populistických řešení k nastolení integrovaného, komplexního a odborného přístupu k rozvoji venkova. V rámci vyjednávání pozice ČR a operačních programů pro plánovací období 2014 - 2020 se to však jeví jako vhodná příležitost, kterou by bylo škoda promarnit.

SAFARIKEMP – UNIKÁTNÍ PROJEKT V RÁMCI CESTOVNÍHO RUCHU SPOLUFINANCOVANÝ Z DOTACE ROP NUTS II. SEVEROVÝCHOD

Dana Holečková, Miroslav Špráchal

ZOO Dvůr Králové a.s., Štefánikova 1029, 544 01 Dvůr Králové nad Labem, e-mail: zoodk@zoodk.cz

Inspirací ke vzniku Safarikempu v ZOO Dvůr Králové bylo konferenční centrum v jihoafrickém národním parku Pilanesberg, ležícím nedaleko Sun City, kde proběhla výroční konference Světové asociace zoologických zahrad a akvárií WAZA v říjnu 1999. Od nápadu k realizaci a otevření tohoto v Evropě unikátního zařízení sloužícího k ubytování návštěvníků uplynulo prakticky 10 let. Jedná se o kopii skutečného afrického kempu s výhledem na zvířata, oddělená od návštěvníků jednoduchým elektrifikovaným plotem. Jak z bungalovů, tak z volného prostranství kempu a zejména z vyhlídky je možno pozorovat africké kopytníky a ptáky. Prvními zvířecími obyvateli v rámci zkušebního provozu byli velbloudi, antilopy koňské, pakůň modrý, přímorožec arabský, zebry Grévyho a pštrosi. V následující sezóně se uvažuje o umístění chovné skupiny zeber Grévyho, doplněné pštrosy, antilopami a mladými samci žiraf.

Po pečlivých přípravách a zpracování projektu jsme podali dne 3. 3. 2008 žádost o získání dotace z Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod v rámci prioritní osy 13.3. – cestovní ruch. Tato žádost byla schválena Úřadem regionální rady (dále ÚRR) dne 10.7.2008. S ohledem na tuto skutečnost jsme se pokusili uspět s možností stát se pilotním projektem v rámci projektu „PAAK“ Centra evropského projektování (CEP). Naši žádosti bylo vyhověno a tak byla dne 4.9.2008 uzavřena s CEPem Dohoda o poskytnutí asistence pilotnímu projektu při realizaci a administraci. Následně dne 27.2.2009 byla s ÚRR uzavřena smlouva o poskytnutí dotace v maximální výši 40% způsobilých nákladů na projekt, a to z toho důvodu, že byl posouzen jako zakládající tzv. „veřejnou podporu“. Celkové výdaje projektu byly dle žádosti potvrzeny ve výši 84 190 765,- Kč, způsobilé výdaje činily 79 143 942,- Kč s podílem maximálně dosažitelné dotace až 31 657 577,- Kč.

Stavební záměr využil možnosti situovat celý projekt do prostor v majetku ZOO, doposud minimálně používaných, tj. pole k produkci píce, určené pro stavbu parkoviště a vlastního kempu a dále, do okrajového území ZOO, dosud užívaného od 70. let 20. století jako zimoviště zvířat ze safari, určeného dlouhodobě k demolici. Takto vymezené území má však ideální polohu, jelikož je k němu snadný přístup z hlavní příjezdové komunikace a přitom je od ní dostatečně vzdáleno tak, aby nebylo rušeno dopravou. Současně celé území navazuje na areál ZOO a stravovací zařízení, jak je zřejmé z přiloženého situačního plánu.

Projekt byl rozdělen na čtyři stavební etapy, na které bylo vždy zvlášť provedeno výběrové řízení na dodavatele a po dodatečné dohodě s ÚRR bylo provedeno ještě páté, samostatné výběrové řízení na dodavatele zakázky na vybavení kempu (nábytek aj.). Výběrovými řízeními byla pověřena firma GORDION, s.r.o. Praha.

Přehled výběrových řízení na jednotlivé etapy realizace Safarikempu

Etapa	Vysoutěženo	Nejvyšší nabídka
Přeložka vodovodu	367 380	587 889
Safarikemp	29 780 360	36 281 738
Rozšíření parkoviště	18 877 084	19 886 875
Vybavení kempu	1 690 732	1 690 732
Výběh	18 489 979	25 665 743
CELKEM	69 205 535	84 112 977

Jak vyplývá z tabulky, podařilo se pomocí výběrových řízení snížit předpokládané náklady projektu. Při realizaci se vyskytly vícepráce a méněpráce, které se rovněž promítly do financování. Vyčíslené vícepráce vznikly změnou v projektu, např. v důsledku objektivního zjištění nižší únosnosti zeminy pod parkovištěm, než je normovaná hodnota pro založení parkovacích stání a komunikací. Méněpráce byly v důsledku přehodnocení a upřesnění při realizaci se záměrem dosažení úspor a týkaly se např.

dodávek zařízení kempu, hlavně nábytku a jiných součástí zakázek. Nyní probíhající závěrečná vyúčtování předpokládají reálné náklady ve výši cca 72,5 mil. Kč. Plynulá realizace stavby byla finančně zabezpečena úvěrem od ČSOB, která nabídla nejlepší podmínky ze všech oslovených velkých bankovních ústavů v ČR. Na tento úvěr poskytl ručitelství majitel zoo - Královéhradecký kraj.

První etapa byla zahájena v květnu 2008 a poslední v květnu 2009, přičemž většina prací byla dokončena v září 2009 tak, aby mohl být safarikemp plně provozován již v roce 2010. Celková plocha, na níž byla stavba realizována je 35,5 tisíc m² a tak se jednalo o nejrozsáhlejší stavbu od začátku 80. let 20. století, tj. od doby, kdy zoo budovala nové výběhy a safari. Stavbu realizovaly tři firmy vzešlé z uvedených výběrových řízení – Sdružení SOVIS cz a.s. a SOVIS s.r.o. Hradec Králové, STAEG s.r.o. Vyškov a QERCUS NÁBYTEK s.r.o. Zlín.

V současné době je celý projekt prakticky dokončen a je již v provozu, když současně probíhají drobné dodělávky a administrace závěrečných prací. Projekt přináší již první výnosy a začíná plnit své poslání. Safarikemp je logickým pokračováním rozšiřování a zkvalitňování služeb návštěvníkům ZOO. Navazuje na zbudovaný systém stravování a ubytování, které ZOO poskytuje provozováním stravovacích zařízení a vlastního hotelu.

Safarikemp nabízí ubytování v pěti bungalovech (10 pokojů ****hotelového typu) v karavanech a stanech a je imitací skutečného "afrického kempu". Všechny stavby jsou simulací africké architektury jak provedením střech (rákosové) a tvaru (kruhový nebo oválný), tak malbami a vnitřními dekoracemi (originální keňské a tanzanské batiky, originální dřevěné masky a sochy z Keni). Součástí kempu je recepce, sociální zařízení, bazén, vířivka, volejbalové hřiště, půjčovna kol a minikár, dětské hřiště, stolní tenis a grily. Unikátnost kempu podtrhuje i to, že jeho součástí je výběh afrických zvířat, oddělený pouze nenápadným plotem s možností zvířata pozorovat v denních i nočních hodinách, stejně jako je tomu v kempech v afrických parcích a rezervacích. Návštěvník má rovněž možnost sledovat zvířata ze speciální vyhlídky. Další součástí poskytovaných služeb je i stravování v restauraci zoo U lemura, bowling v hotelu Safari, vstup do zoo zdarma po celou dobu pobytu pro ubytované v bungalovech a pro ostatní při ubytování alespoň na dvě noci. Mezi další nabídky vyžití patří např. večerní projížďka po safari či možnost objednání speciálních zážitkových programů, které ZOO nabízí pro hosty kempu se slevou 10 %. Kemp má význam i pro region a nabízí kulturní vyžití v okolí, např. Kuks, přehrada Les království aj. Pro město Dvůr Králové n. L. má význam v tom, že spolu se Safarihotelem zadržuje návštěvníky ZOO u nás déle než na pouhou prohlídku ZOO a oni tak využívají dalších služeb, jako jsou obchody, restaurace nebo koupaliště.

V rámci realizace záměru došlo k demolici starých již energeticky nevyhovujících hal tzv. "centrálního zimoviště" ze 70. let minulého století s hliníkovým opláštěním a vytápěním elektrickými přímotopy spolu se sklady objemových krmiv téže konstrukce. Mimo komentovaný projekt byla v této souvislosti provedena rekonstrukce tří jiných zimovišť, resp. pavilonů kopytníků, nahrazujících ztrátu v ustájovací kapacitě, a to v letech 2000 až 2009. Právě tento uvolněný prostor byl vhodně použit pro nový výběh afrických zvířat, tvořících přirozenou součást celého areálu.

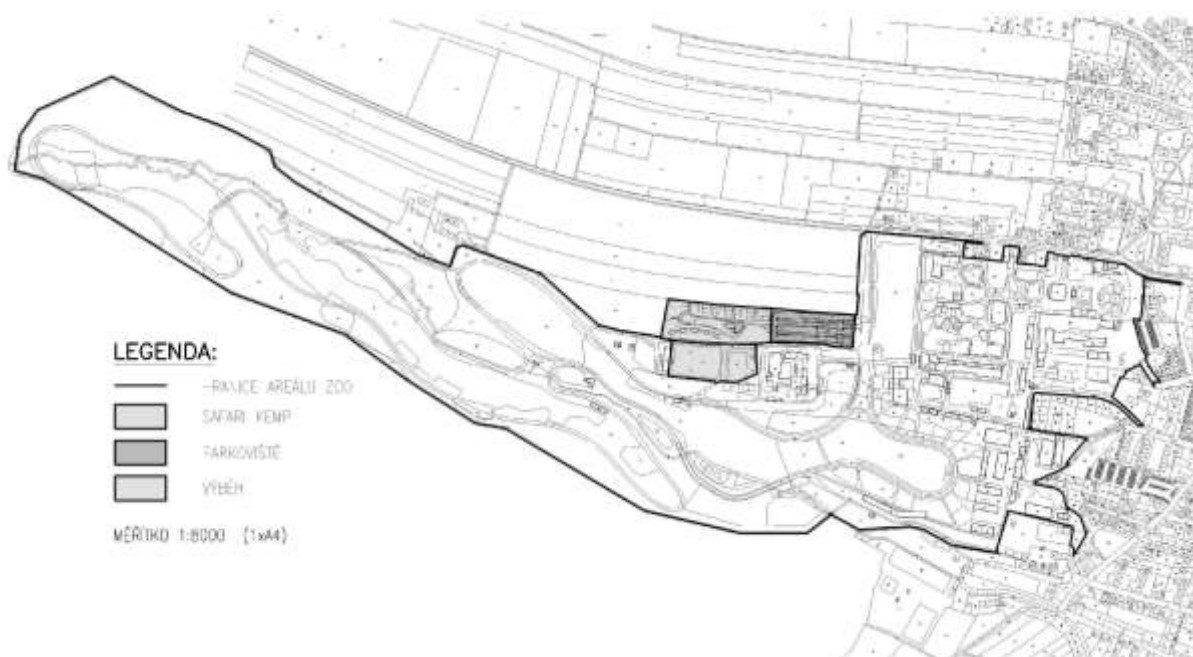
Projekt jako takový řešil i velmi praktické a pro veřejnost naléhavé problémy, jako je i otázka dostatečné parkovací kapacity u zoo. Proto bylo jeho významnou součástí i rozšíření současného parkoviště o 257 míst a tím ZOO na svém parkovišti nabízí nyní více jak 850 parkovacích míst. V letních měsících, v období vysokých návštěv toto rozšíření zabraňuje dopravním komplikacím.

Při hodnocení projektu nelze zapomenout i na jeho další přínos, kterým je podpora zaměstnanosti v regionu, která začala již ve fázi realizace a pokračuje i ve fázi provozní. Dodavatelské firmy formou subdodávek využily místní firmy a vytvoření nových pracovních míst je zakotveno ve smlouvě o dotaci ve formě tzv. povinného indikátoru. I přesto, že jde o práci převážně sezonní (v zimním období bude kemp využíván pouze částečně - bungalovy), bude zde v přepočteném stavu zaměstnáno minimálně 5 lidí, tj. v sezóně až 11 – 12 pracovníků. Profesně jde o činnosti recepční, pokojská a údržbář.

Vlastní záměr výstavby Safarikempu vycházel ze zkušeností s provozem hotelu Safari (realizován ZOO v letech 2000-2001) ve Dvoře Králové n. L., který návštěvníkům úspěšně slouží takřka již 10 let, má vysokou obsazenost a je tak významným zdrojem příjmů do rozpočtu ZOO. Předpoklad zájmu veřejnosti o rozšíření služeb o jiné možnosti ubytování se ukázal správným a již nyní, v průběhu letní sezóny, je značný zájem o ubytování v našem kempu a využití všech nabízených služeb. Lze tady konstatovat, že předpoklady byly naplněny a díky finanční podpoře regionálního operačního programu, Královéhradeckého kraje a všech, kteří přispěli k realizaci tohoto díla, bylo dosaženo vytýčeného cíle s mnohými pozitivními a dlouhodobými dopady.

Použitá literatura

- [1] HOLEČKOVÁ, D. (2010): Safarikemp – projekt spolufinancovaný z dotací EU v ZOO Dvůr Králové. Výroční zpráva ZOO Dvůr Králové 2009: 316-323

Obr. 1 Mapka umístění Safarikempu v rámci areálu ZOO

Obr. 2 Sociální zařízení Safarikempu s bazénem a vířivkou, v pozadí věž kostela ve Dvoře Králové n.L. (foto: D. Holečková)

Obr. 3 Pohled na bungalovy z vyhlídky (foto D. Holečková)

Obr. 4 Interiér pokoje bungalovu (foto: D. Holečková)

Obr. 5 Bazén s vířivkou a sociálním zařízením (foto: D. Holečková)

Obr. 6 Dětské hřiště
v Safarikempu
(foto: D. Holečková)

Obr. 7 Každý pokoj
bungalovu je označen
zvířetem (foto:
D.Holečková)

Obr. 8 Budova recepcce
(foto: D. Holečková)

Obr. 9 Interiér
recepcce Safarikempu
(foto D. Holečková)

SLUŽBY PRO ÚČASTNÍKY VENKOVSKÉHO CESTOVNÍHO RUCHU

Klára Králová

*Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, Univerzitní nám. 1934/3,
733 40 Karviná, e-mail : krolova@opf.slu.cz*

Úvod

Venkovský cestovní ruch patří spolu s agroturistikou mezi nově a dynamicky se rozvíjející oblasti v cestovním ruchu. Tato oblast dává možnost rozvoji nabídky pro specifický druh klientely, jako jsou rekreační služby pro seniory nebo mládež a další specifické skupiny. Charakter venkovské turistiky je dán decentralizovaným ubytováním s nízkou kapacitou, nabízí se téměř rodinné zázemí a individuální přístup k potřebám zákazníka. Venkovský cestovní ruch je skvělou možností, jak strávit zdravou dovolenou v přírodě a ve společnosti svých blízkých. Vychází z myšlenky trvale udržitelného rozvoje, který si klade za cíl ochranu přírody.

Definice základních pojmů

Služba je jakákoliv činnost nebo výhoda, kterou jedna strana může nabídnout druhé straně, je v zásadě nehmotná a jejím výsledkem není vlastnictví. Produkce služby může, ale nemusí být spojena s hmotným produktem. [5]

Služby cestovního ruchu lze rozdělit na několik kategorií. Jsou to služby hlavní představující nezbytné činnosti jako doprava, stravování a služby vedlejší, kam patří průvodce, tlumočnick, tvorba programu pro volný čas. Další skupinou jsou služby doplňkové jako informatika, propagace a reklama, a poslední služby infrastrukturní zahrnující dopravní síť, obchodní síť anebo také systém zdravotní péče.

Venkovský cestovní ruch patří společně s ekoturistikou do skupiny zelený cestovní ruch. Cílem je návrat k přírodě a ekologické počinání. Do venkovského cestovního ruchu patří agroturistika, vesnická turistika, ekoagroturistika a chataření, chalupaření.

Venkovská turistika je forma cestovního ruchu, jehož aktivity jsou bezprostředně spjaty s přírodou, krajinou a venkovským prostředím. Někdy je známá pod názvem "zelená turistika". Představuje soubor přírodních a kulturních atraktivit: sport, kulturu, řemesla, školy v přírodě, ubytovací zařízení převážně nižších kategorií a další speciální nabídku služeb. Její zvláštnost spočívá v decentralizaci ubytovacích zařízení, což umožňuje rozmělnit četnost turistů, a tak eliminovat negativní dopady, které s sebou nese "organizovaná turistika" (tzv. masová turistika - ohromné soustředění lidí v turistických centrech, devastace krajiny po dobu turistické sezony ap.) [4].

Trvale udržitelný rozvoj lze charakterizovat jako takový rozvoj, který zabezpečuje uspokojení současných potřeb, aniž by ohrozil možnosti uspokojení potřeb generací budoucích. Udržitelný rozvoj turistiky má vést k řízení všech zdrojů, a to tak, aby byly uspokojeny ekonomické, sociální a estetické potřeby při zachování kulturní integrity, nejdůležitějších ekologických procesů, biologické různorodosti a procesů, které umožňují život. Produkty udržitelné turistiky jsou produkty, které fungují v souladu s místním životním prostředím, společností a kulturou tak, aby z nich životní prostředí, společnost a kultura měly užitek a aby se nestaly obětí rozvoje turistiky.

Agroturistika je specifická forma venkovské turistiky, představuje bezprostřední vztah k využívání přírody a krajiny venkova, přímý vztah k zemědělským pracím nebo usedlostem (budovám) se zemědělskou funkcí, je provozována podnikateli v zemědělské prvovýrobě jako vedlejší doplňková činnost sloužící k získání dodatečných finančních prostředků s tím, že zemědělská činnost je dominantní.

Agroturistika je také doplňková činnost hlavní zemědělské výroby, může být doplňkovým zdrojem příjmů farmy nebo zemědělského podniku, přináší existenční jistotu, výrazně finalizuje produkci podnikatelských subjektů tím, že výhodněji mohou zpeněžit vlastní výrobky, ubytovací kapacity,

dokonce i technologický proces a prostředí farmy, hospodářského domu, pole, louky i krajinu, vytváří podmínky pro hospodaření i na méně výnosných či dokonce ohrožených zemědělských farmách a podnicích, vytváří dodatečný odbyt zemědělských výrobků a je stimulem pro rozšíření výroby. Provozování agroturistiky vyžaduje určitý stupeň vybavenosti zemědělské usedlosti a tím se zvyšuje celkový standard zemědělských domácností [11].

Klasifikace je označení minimálních požadavků jednotlivých tříd ubytovacích zařízení.

Standard, standardizace jsou pojmy stanovující požadavky na poskytované služby a vybavení.

Kategorizace je proces, kdy dochází k dělení ubytovacích zařízení do jednotlivých kategorií (hotel, penzion apod.).

Certifikace je definována jako udělení Certifikátu a Klasifikačního znaku podle oficiální jednotné klasifikace ubytovacího zařízení.

Doporučený standard ubytovacích služeb má svá certifikační pravidla podrobné prováděcí předpisy sdružení provádějících certifikaci a označení (logo) je specifikováno použitím závazných vzorů označení.

Certifikaci provádějí jednotlivá profesní zájmová sdružení:

- Svaz podnikatelů ve venkovské turistice - ručí za ubytování v soukromí;
- Kempy a chatové osady ČR - živnostenské společenstvo - ručí za ubytování v kempech a chatových osadách;
- Klub českých turistů - ručí za ubytování v turistických ubytovnách.

Služby ve venkovském cestovním ruchu

Venkovský cestovní ruch je jedním z perspektivních produktů cestovního ruchu, který je v souladu s požadavky trvale udržitelného rozvoje. Cílem je, jako u každé podnikatelské činnosti, dosažení zisku. Díky tomu, že se řídí odpovědnými principy, jako je například environmentální etika, minimální degradace zdrojů, zaměření spíše biocentrické než homocentrické (návštěvník či turista prostředí nemění), patří mezi tzv. „měkké“ formy cestovního ruchu [14].

Sektor služeb je značně rozsáhlý. Přestavuje mnoho různých činností, od jednoduchých procesů po složité, počítači řízené operace. V sektoru působí různé typy organizací, od jednotlivců přes malé firmy až po národní organizace typů hotelových sítí, mezinárodních cestovních kanceláří nebo po auditorické a poradenské firmy.

V důsledku různorodosti je vhodné rozřadit služby podle jejich charakteristických vlastností do několika kategorií. Takový přístup umožňuje lepší analýzu služeb a pochopení použití marketingových nástrojů pro příslušné kategorie služeb.

Služby jsou poskytovány různými provozovateli ubytovacích a stravovacích služeb, podnikateli v oblasti kulturních, sportovních, společenských a dalších doprovodných služeb.

Do balíku služeb venkovského cestovního ruchu patří:

- ubytovací a stravovací služby,
- rekreační a kulturní činnosti,
- sportovně - rekreační činnosti (např. jízda na koni, lov, rybolov, procházky v přírodě, cyklistika, netradiční zážitky apod.) [4].

Služby mají určité vlastnosti, které je odlišují od výrobních produktů. K rozlišení zboží a služeb se používají větší počet vlastností. Mezi nejběžnější charakteristiky služeb patří:

- a) nehmataelnost – služby jsou do značné míry abstraktní a nehmataelné,
- b) proměnlivost – služby nejsou standardní a jsou vysoce proměnlivé,
- c) nedělitelnost – výroba a spotřeba služeb většinou probíhá současně a za účasti zákazníka,

- d) pomíjivost – služby nelze skladovat,
- e) vlastnictví - při poskytování určité služby nezískává směnou za své peníze zákazník žádné vlastnictví.

Odvětvové třídění služeb

Základní klasifikace služeb, provedená ekonomy Footem a Watterem, rozděluje služby následujícím způsobem:

- Terciární: Jako typické zástupce těchto služeb uvedu restaurace a hotely, holičství a kadeřnictví, kosmetické služby, prádelny a čistírny, opravy a údržba domácích přístrojů a domácností a další domácí služby.
- Kvartérní: Sem lze zařadit dopravu, obchod, komunikace, finance a správu. Charakteristickým rysem těchto služeb je usnadňování, rozdělování činností a tím i zefektivnění práce.
- Kvintetní: Příkladem jsou služby zdravotní péče, vzdělávání a rekreace. Hlavním rysem tohoto sektoru je, že poskytované služby své příjemce mění a určitým způsobem zdokonalují [12].

Není pochyb o tom, že kvalita je důležitou oblastí řízení v cestovním ruchu. S ohledem na současný trend orientace na zákazníka je pojem kvality vytvářen převážně požadavky hostů. Kvalita v dnešním slova smyslu neznamená něco absolutně nejlepšího, ale spíše to nejlepší, co je zákazník ochoten a schopen zaplatit. Pro poskytování kvalitních služeb je třeba, aby vedení ubytovacího zařízení bylo informováno o potřebách a požadavcích hostů a aby prostřednictvím poskytovaných služeb byly potřeby hostů uspokojovány na nejvyšší možné úrovni. Kvalita by měla být součástí všech činností firmy [1].

Hodnocení kvality se provádí pomocí průzkumu názorů zákazníků, realizovaného běžnými metodami primárního výzkumu. Nejčastější formou průzkumu je dotazování, ať už ústní, telefonické nebo písemné. U některých služeb je možné využít i pozorování. Při provádění výzkumu kvality služeb konkrétní organizace je vhodné provést i srovnávací šetření hodnocení kvality služeb konkurenčních firem.

Stanovení standardů kvality napomáhá sdělit zákazníkům, jakou úroveň kvality služeb mohou očekávat. Zároveň slouží jako základní standard a nástroj motivace zaměstnanců. Standardy vycházejí z obchodních podmínek, například u hotelů označení klasifikačním stupněm (hvězdičky), dále je za všeobecné kritérium kvality služby považováno zavedení norem ISO 9000, které zaručují stálou kvalitu služeb, nebo může jít také o stanovení určité garance, základní normy chování zaměstnanců, předpisy provádění služeb, členství v některých profesních asociacích atd [9].

V souvislosti s kvalitou se v současnosti klade velký důraz na dodržování hygieny v práci s potravinami. Zde je nutné připomenout povinnost platnou pro každého provozovatele potravinářského podniku, tedy i pro podnikatele nabízejícího v rámci svých služeb i gastronomické služby, a to mít zavedený funkční systém HACCP. Zavádění postupů v souladu s produkcí a distribucí bezpečných potravin a pokrmů patří k základním předpokladům úspěšného provozovatele gastronomického provozu. Gastronomie je v první řadě nauka o kultuře stravování, neméně podstatnou součástí této vědy je i stránka bezpečnosti pokrmů. Pro jasné vymezení a zachování bezpečnosti potravin lze aplikovat systém HACCP (Hazard Analysis Critical Control Points), nazývaný také systém kontrolních kritických bodů, který je pro mnoho gastronomických provozů stále „oříškem“. Do všeobecného povědomí se systém kritických kontrolních bodů dostal dne 1.1.2006, kdy vstoupil v platnost nový právní předpis - Nařízení evropského parlamentu a Rady(ES) č. 852/2004, o hygieně potravin. Změna se týkala pátého článku tohoto nařízení, který ukládá provozovatelům potravinářských podniků povinnost vytvořit a zavést funkční systém HACCP. Systém pracuje jak s českou, tak s evropskou legislativou. Díky znalosti těchto předpisů je možné sestavit HACCP „na míru“ konkrétnímu podniku. Evropská legislativa je dána již zmiňovaným nařízením č. 852/2004 EP a Rady, o hygieně potravin. Z evropského nařízení vychází tato primární povinnost pro provozovatele: Provozovatelé potravinářských podniků zavádějí, provádějí a udržují stálý postup nebo postupy

založené na zásadách HACCP. Českým legislativním podkladem je vyhláška č. 147/1998 Sb. Ministerstva zemědělství ze dne 18. června 1998, o způsobu stanovení kritických bodů v technologii výroby, kde jsou uvedeny konkrétní definice základních pojmů [6].

Doprovodné programy

Mezi doprovodné programy ve venkovské turistice a agroturistice patří

- stravování,
- zemědělské činnosti,
- projížďky na koních,
- lov zvěře a rybaření,
- houbaření,
- letní a zimní sporty,
- historie, kultura, příroda,
- řemesla,
- zájezdní hostince,
- školy v přírodě,
- speciální klientela (vč. 50+).

Základní charakteristické vlastnosti doprovodných programů jsou

- vztah k venkovské mentalitě,
- prezentují historické, kulturní a přírodní zázemí venkova,
- těží ze specifík,
- dějí se na venkovském území,
- měly by dané venkovské území prezentovat jako jedinečné turistické specifikum - i jako dobrodružství.

Mezi cílové skupiny patří sportovně založení lidé, cykloturisté, milovníci přírody, rodiny s dětmi, děti s pedagogickým doprovodem, starší lidé-senioři (důchodci), hosté s dietou a tělesně a zdravotně postižení.

Závěrem lze říci, že trend venkovského cestovního ruchu má budoucnost. Je třeba klást velký důraz na zvyšování kvality služeb a tvorbu programových balíčků, které by měly být „šité na míru“ cílové skupině zákazníků. Tento typ cestovního ruchu sice neřeší současné ekonomické problémy na venkově, ale při správném zavedení má velký potenciál, ač momentálně funguje jako „doplňkový zdroj“ příjmů pro podnikatele, či obce a regiony.

Použitá literatura

- [1] BERÁNEK, J., KOTEK, P. *Řízení hotelového provozu*. Praha: Grada Publishing 1996
- [2] BURIAN, M. *První průvodce venkovskou turistikou aneb Jedou k nám hosté*. Brno: ECEAT, 1999
- [3] JANOTKA, K. *Venkovská turistika a agroturistika*. Pardubice: SOŠ CR, 1999
- [4] Kostková, M., *Udržitelný rozvoj venkova a cestovní ruch*. Chrudim: Vodní zdroje Ekomonitor spol. s.r.o., 2010, ISBN 978-80-86832-52-4
- [5] KOTLER, P., ARMSTRONG, G. *Marketing*. Praha: Grada Publishing, 2004
- [6] KRÁLOVÁ, K. *Zavádění HACCP do gastronomických provozů*. In *XII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách, Sborník příspěvků z kolokvia konaného v Bořeticích 17.-19. června 2009*. Brno: Masarykova univerzita Brno, Ekonomicko-správní fakulta, katedra regionální ekonomie a správy, 2009. ISBN 978-80-210-4883-6
- [7] NĚMČANSKÝ, M. *Agroturistika*. Karviná: SU OPF, 1996, ISBN 80-85879-36-0
- [8] POUROVÁ, M. *Agroturistika*. Praha: PEF ČZU, 2002, ISBN 80-213-0965-2
- [9] POLIAČIKOVÁ, E. *Marketing I*. Banská Bystrica: Ekonomická fakulta UMB, 2007, ISBN 978-80-8083-363-3
- [10] STŘÍBRNÁ, M., MIKULA, P. *Agroturistika a biopotraviny*. Praha, 2003
- [11] STŘÍBRNÁ, M. *Venkovská turistika a agroturistika*. Praha, 2005

- [12] VAŠTÍKOVÁ, M. *Marketing služeb efektivně a moderně*. Praha: Grada Publishing 2008
- [13] ZELENKA, J. *Trvale udržitelný rozvoj*. České Budějovice: Životní prostředí, 1999, ISSN 0044-4863
- [14] <http://www.mandk.cz/view.php?cisloclanku=2007040005> [30.8.2010]

SPECIFIKA CESTOVNÍHO RUCHU V CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍCH

Jiří Štvrský – Bohumil Půža

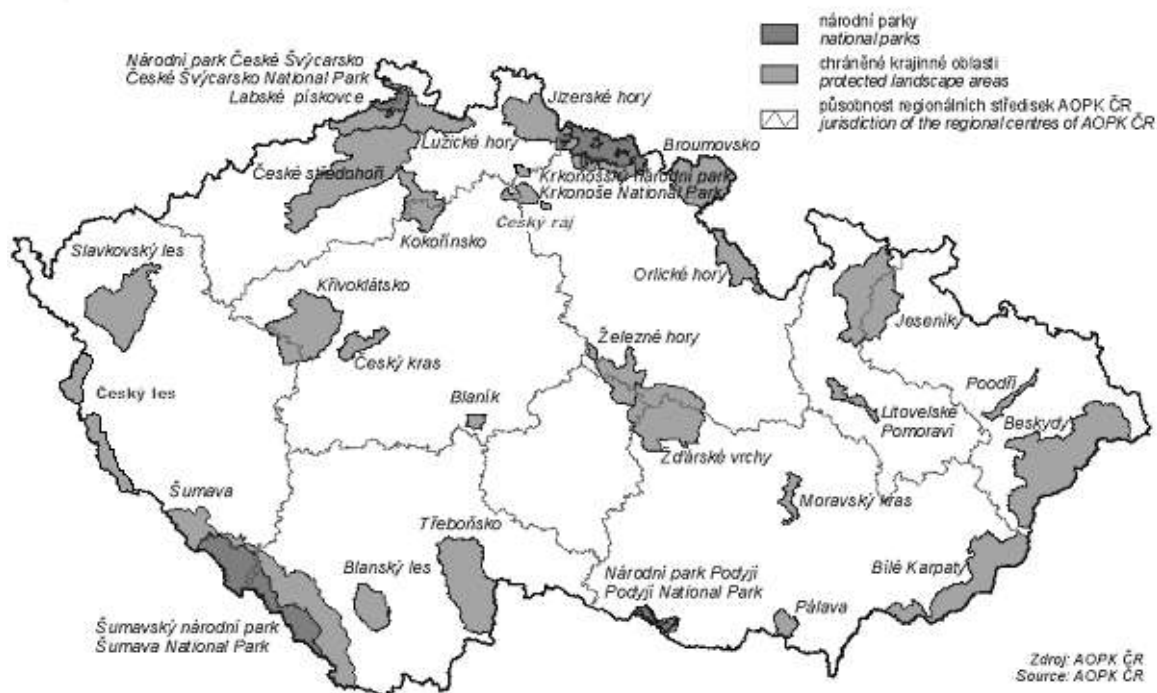
*Katedra rekreologie a cestovního ruchu, Fakulta informatiky a managementu,
Univerzita Hradec Králové, Hradecká 1249/6, 500 003 Hradec Králové,
e-mail: bohumil.puza@uhk.cz, jiristyrsky@ktct.cz*

Chráněná území jsou jedinečné územní celky, které jsou typické přítomností unikátních fenoménů živé a neživé přírody, tedy přírodních zvláštností, které mají vědeckou a kulturní hodnotu. Jejich součástí jsou ale i lidské kulturní výtvořky, které jsou nedílnou součástí chráněné přírodní krajiny.

Historie chráněných území, kde podstatou této ochrany je jisté rozumné omezení antropogenní činnosti sahá do 19. století. V roce 1864 se podařilo prosadit právní ochranu Yosemitekého údolí v USA a v roce 1872 byl zřízen základ současného Yellowstonekého národního parku. V roce 1909 bylo zřízeno devět národních parků ve Švédsku. Slavný Boubínský prales získal ochranu v roce 1858.

V současnosti můžeme u nás rozlišit národní parky, národní geoparky, chráněné krajinné oblasti a maloplošná chráněná území (národní přírodní památky). Národní parky jsou čtyři, národní geoparky jsou dva, (v Evropě dalších 32), chráněných krajinných oblastí je dvacet čtyři a maloplošných chráněných území je 1971. Svým způsobem patří mezi maloplošná chráněná území i jednotlivé naučné stezky, které jsou zřizovány na přírodně nebo kulturně zajímavých místech po celé České republice (Svratecká vodohospodářská naučná stezka – 2005). Celkem tato chráněná území zahrnují 15,8 % rozlohy České republiky, což představuje úctyhodné sedmé místo v Evropě (Rakousko 25 %, Rumunsko 2,7 %).

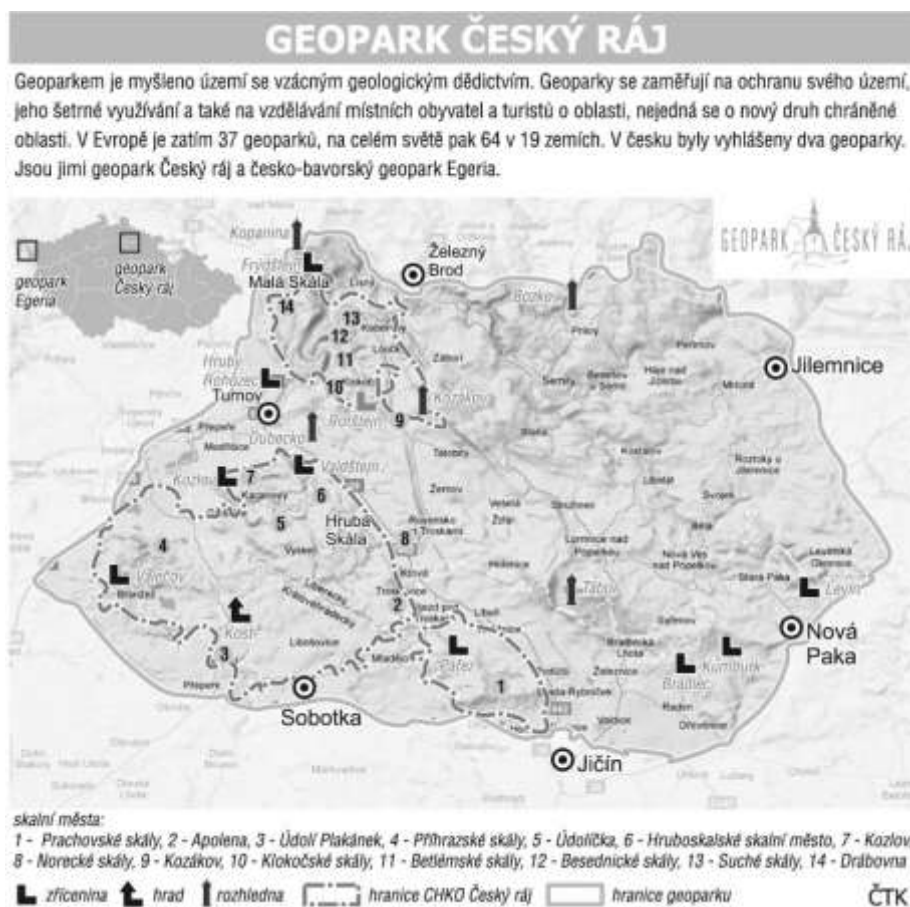
Zvláštní pozornost zasluží ještě území vyhlášená organizací OSN UNESCO v rámci programu Člověk a biosféra jako BIOSFÉRICKÉ REZERVACE, jejichž funkce vyjadřuje podstatu ochranné činnosti a kulturního významu chráněných území: 1) aktivní ochrana biologické a geologické rozmanitosti, 2) vědecký výzkum, monitoring a ekologická výchova, 3) trvale udržitelný rozvoj území, sladující nároky místního obyvatelstva s potřebami intenzivní ochrany přírodního prostředí. V České republice je šest biosférických rezervací: Křivoklátsko, Třeboňsko, Šumava, Krkonoše, Pálava a Bílé Karpaty (v celém světě je jich více než 390).

Mapa č. 1 Národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky

Mapa č. 2 Biosférické rezervace UNESCO v České republice

Mapa č. 3 Národní geopark Český ráj – červen 2010

Chráněná území jsou ideálním prostředím pro ekologicky šetrný turismus, který poskytuje příležitost aktivně poznat (a svým způsobem prožít) velmi hodnotná krajinná území. O tuto přírodní turistiku je stále větší zájem mezi potenciálními návštěvníky, jak o tom svědčí určité změny v zaměření některých cestovních kanceláří. Cestovní kancelář TRAVELMANIA ve své nabídce zdůrazňuje malé skupiny, zkušené průvodce a vybízí klienty, aby poznali s Travelmanií přírodní krásy, tradice jiných kultur, kouzlo historických míst a dávných civilizací...ALBATROSTRAVEL je první cestovní kancelář zaměřená na ekoturistiku a nabízí ekoturistické a fototuristické cesty, vždy s přírodovědecky vzdělaným průvodcem, který je schopen klienty zasvěceně a přitom populární formou informovat o ekologii, fauně a flóře, krajinných prvcích atd. Můžeme cestovat i ve velmi malých skupinách...

AGLTRAVEL je speciální cestovní kancelář, která se věnuje málo známé Evropě a netradičním destinacím...Cestovní kancelář VÍKEND upozorňuje: Nenabízíme lenošení v přepychu, ale pestrý a poutavý program s důrazem na poznání, turistiku a nevšední zážitky...naše zájezdy jsou určeny pro lidi zvědavé a činorodé, pro lidi, kteří chtějí vidět a zažít maximum možného, vstřebat vše kolem sebe a taky si občas „dát trochu do těla“....

Je zřejmé, že tradiční „velkopacitní rychlé zájezdy, kdy „ v úterý musíme být v Belgii“ jsou stále více střídány turistickými poznávacími zájezdy PRO MALÉ SKUPINY (DO 15 KLIENTŮ), S PROGRAMEM, KTERÝ NENÍ PŘEHLCEN ATRAKTIVITAMI, S PRŮVODCI, KTEŘÍ JSOU ODBORNÍKY V OBORECH, KTERÉ SE TÝKAJÍ PROGRAMU ZÁJEZDU, VE KTERÉM JE DOST ČASU NA ZPOMALENÍ, PROŽÍVÁNÍ, INDIVIDUÁLNÍ POZNÁVÁNÍ A AKTIVNÍ ČINNOST KLIENTŮ JAKO SPOLUTVŮRČŮ ZÁŽITKŮ.

Výše zmíněné cestovní kanceláře a mnoho dalších tak reagují nejen na pokles turismu vůbec, vzhledem k finančním možnostem klientů a probíhajícímu hospodářskému poklesu v globálním měřítku. To se projevuje poklesem zájmu o drahé a dlouhé zájezdy spíše pasivního charakteru, ale zároveň se reaguje na zcela nové nabídky aktivního ekoturismu, bioturismu, geoturismu a dalších forem aktivního poznávání především přírodní krajiny.

Tyto nabídky je ovšem možno uspokojit jen tam, kde i management turismu počínaje celostátními institucemi a konče místním obyvatelstvem, příslušné aktivity nabízí....“ Příkladem může být africká Zambie, která se rozhodla v současné době nabízet ekologicky a kulturně přijatelnou a hlavně udržitelnou formu turismu, kdy jsou návštěvníci podněcováni k tomu, aby se dostávali do kontaktu s místními komunitami a dozvídali se podrobnosti o jejich kultuře...V Zambii začal vzkvétat nový přístup k poznávání divoké přírody – tzv. WALKING SAFARI. Tedy pěší i několikadenní výpravy do buše, samozřejmě pod dohledem ostřílených průvodců. Skupinu turistů o nejvýš SEDMI lidech doprovázejí nejen zkušený místní průvodce a stopař, ale i vládní ozbrojenec...(František Štaud: Turismus třetího tisíciletí...in Lidé a země, roč. 59, č. 2/2010, str. 35-37).

Tak se klasický cestovní ruch vlastně mění v **opravdový TURISMUS, který můžeme charakterizovat jako sportovní výkon, většinou pěší turistiku, ale i cykloturistiku, hipoturistiku, vodní turistiku, horskou turistiku, zimní turistiku s využitím běžeckých lyží nebo sněžnic, zimní pěší turistiku atd. v přírodní krajině, kde kromě atraktivit spojených s biodiverzitou a geodiverzitou obdivujeme i lidské výtvořky architektonické, historické či společenské povahy.**

Specifika turismu v chráněných územích můžeme tedy rozdělit asi takto:

- 1) Tvůrci produktů v příslušné krajině, odborný management, orgány místní správy a samosprávy, podnikatelské subjekty – zpracovávají i propagační materiály a zajišťují příslušnou úroveň realizačních i stimulačních podmínek přírodního turismu. Zejména vytvářejí instruktážní tabule a mapy na vhodných místech území přírodní turistiky.
- 2) Klienti – zájemci o bioturismus nebo geoturismus mají specifické zájmy – chtějí přírodní atraktivitu shlédnout i za určitého fyzického úsilí. Mnohdy mají i velmi dobré odborné znalosti a očekávají od průvodců vrcholný odborný výkon.

- 3) Speciálně vyškolení průvodci, kteří musí být odborně i psychologicky připraveni na vedení velmi zvědavých skupin i jednotlivců. Musí také prostředí, ve kterém provádějí průvodcovskou službu perfektně znát.

Přírodní turismus v jednotě zmíněných specifík je možné potom definovat jako stále modernější a žádanější formu cestovního ruchu, která upřednostňuje aktivní setkávání se a rozumné a ohleduplné poznávání přírodních atraktivit v typickém fyzickogeografickém prostředí. Jde o biomy, geotypy, biocenózy, ekosystémy, krajinné typy. Dále a mnohdy hlavně jde o přímé pozorování a poznávání jednotlivých divoce rostoucích rostlin a volně se pohybujících živočichů. Návštěvy přírodních parků formou bioturismu, kdy se návštěvníci mohou (ale nemusí) setkat se zvěří a rostlinami, je příkladem využití toho, čemu říkáme BIODIVERZITA – tedy druhová rozmanitost živé přírody a její vývoj. Daleko méně je využívána GEODIVERZITA, tedy bohatost neživé přírody. Právě její prvky jsou přítomny, mnohdy v koncentrované podobě v GEOPARCÍCH. K tomu, abychom mohli mineralogické, petrografické, paleontologické i fyzickogeografické a geologické prvky pozorovat, musíme o poměrech v neživé přírodě něco vědět, nebo musíme mít zájem se něco o neživé přírodě dozvědět.

Je zřejmé, že přírodní turismus (ekoturismus, bioturismus, geoturismus), je velmi slibnou formou prožitkového cestovního ruchu v přírodní nenarušené krajině, což je jedním z cílů udržitelného cestovního ruchu na jedné straně a ekologické etiky na straně druhé.

Obraťme nyní pozornost na jeden z největších problémů, který nastává ve spojitosti s příjezdem (resp. příchodem) návštěvníků do chráněných území anebo s jejich pohybem a pobytem v nich.

Ve smyslu výše uváděné definice “přírodního turismu” z pohledu teorie sportu a rekreologie jde zvláště o provádění převážně lokomočních sportovně rekreačních aktivit (pěší zimní a letní turistika, cykloturistika, vodácká turistika a rafting, horská a vysokohorská turistika a horolezectví, lyžařská turistika a skialpinismus a další). Ty především by měly návštěvníkům umožnit vstup a opuštění území i jejich přesun (někdy více, či méně libý) od místa k místu se současným intenzivním prožitkem umocněným fyzickým výkonem.

A právě zde dochází nejčastěji ke střetu mezi zájmy ochrany přírody a požadavky podnikatelů v cestovním ruchu i vlastních návštěvníků chráněných území.

Snad nejlépe řešení tohoto problému spočívající v neustálém hledání vyváženosti mezi různými aspekty rozvoje území a zájmů všech zainteresovaných aktérů je shrnuto v materiálu “Udržitelnost cestovního ruchu ve vztahu k ochraně přírody” (Pásková, M., a Zelenka, J. „MŽP ČR, UHK, 2009) v části “**Východiska pro cestovní ruch ve zvláště chráněných územích**”, kde autoři uvádějí:

1. Cestovní ruch ve ZCHÚ existuje a bude existovat, globálně exponenciálně roste a návštěvnost ZCHÚ a zejména národních parků bude růst ještě rychleji.
2. Cestovní ruch (jeho formy, trendy rozvoje, masovost) neodpovídá ve většině ZCHÚ jejich poslání a hlavním cílům.
3. Současný způsob provozování i případného rozvoje cestovního ruchu ve ZCHÚ a v jeho okolí je nutné změnit (negativním příkladem dopadů jeho nekonceptního rozvoje mohou být Krkonoše) a na této změně se musí zásadním způsobem podílet správa ZCHÚ.
4. Správa ZCHÚ musí mít možnost a schopnost sehrát kvalifikovanou roli v procesu uvedené změny a řízení cestovního ruchu na svém území (a okolí) a díky svým znalostem a přístupům se musí stát partnerem, který bude vyhledáván a respektován jako přirozená autorita v oblasti udržitelnosti cestovního ruchu.
5. Správa ZCHÚ musí mít jasnou představu o tom, jaké formy cestovního ruchu, kdy, kde a v partnerství s kým podporovat, a kdy, kde, v jakých formách a množství je cestovní ruch naopak nepřijatelný. Měly by cestovní ruch vnímat jako jev, který závažně ovlivňuje předmět ochrany přírody a krajiny ZCHÚ a který ony musí v maximální míře obrátit v nástroj napomáhající naplňovat jejich poslání. To musí být podloženo znalostmi a argumenty o návštěvnosti, rozvoji a využívání infrastruktury cestovního ruchu, dopadech cestovního ruchu

a motivačními nástroji pro pozitivní ovlivňování způsobu myšlení, přístupů a aktivit klíčových aktérů (zejména místních obyvatel a podnikatelů v cestovním ruchu), resp. jejich představitelů.

6. **Cílovým stavem je cestovní ruch, který přispívá k naplňování poslání ZCHÚ, tj. uchování a obnově přírodního prostředí a zachování typického charakteru krajiny, a také k tomu, aby místní obyvatelé měli možnost na udržitelném cestovním ruchu participovat a obdržet svůj podíl z jeho přínosů (nejen ekonomických).**
7. Důležitým nástrojem procesu změny i řízení cestovního ruchu je kvalitní osvěta a politika lidských zdrojů s významným nástrojem návštěvnického managementu (přístupový management, certifikace průvodců, návštěvnické karty, návštěvnická centra aj.), školením pracovníků správ ZCHÚ i místních obyvatel, certifikačním schématem pro ekoprůvodcování, spoluprací se státní agenturou Czechtourism a destinačním managementem na koncipování propagačních materiálů (aby obsah odpovídal potřebám správ ZCHÚ – např. u mapek co zdůraznit, a co naopak vypustit, upozornit na nebezpečí v určitých místech – stimulační i odrazovací politika).
8. S klíčovými aktéry se vyplatí uzavírat dohody o spolupráci – s obcemi o prosazování představy správ ZCHÚ do územních plánů a působení na své občany, s cestovními kanceláři a cestovními agenturami o respektování územních a početních omezení a preferování šetrných forem cestovního ruchu, s regionálními rozvojovými agenturami o respektování ekoturistického profilu ZCHÚ a pomoci při jeho prosazování, s nevládními organizacemi o spolupráci na osvětě atd.

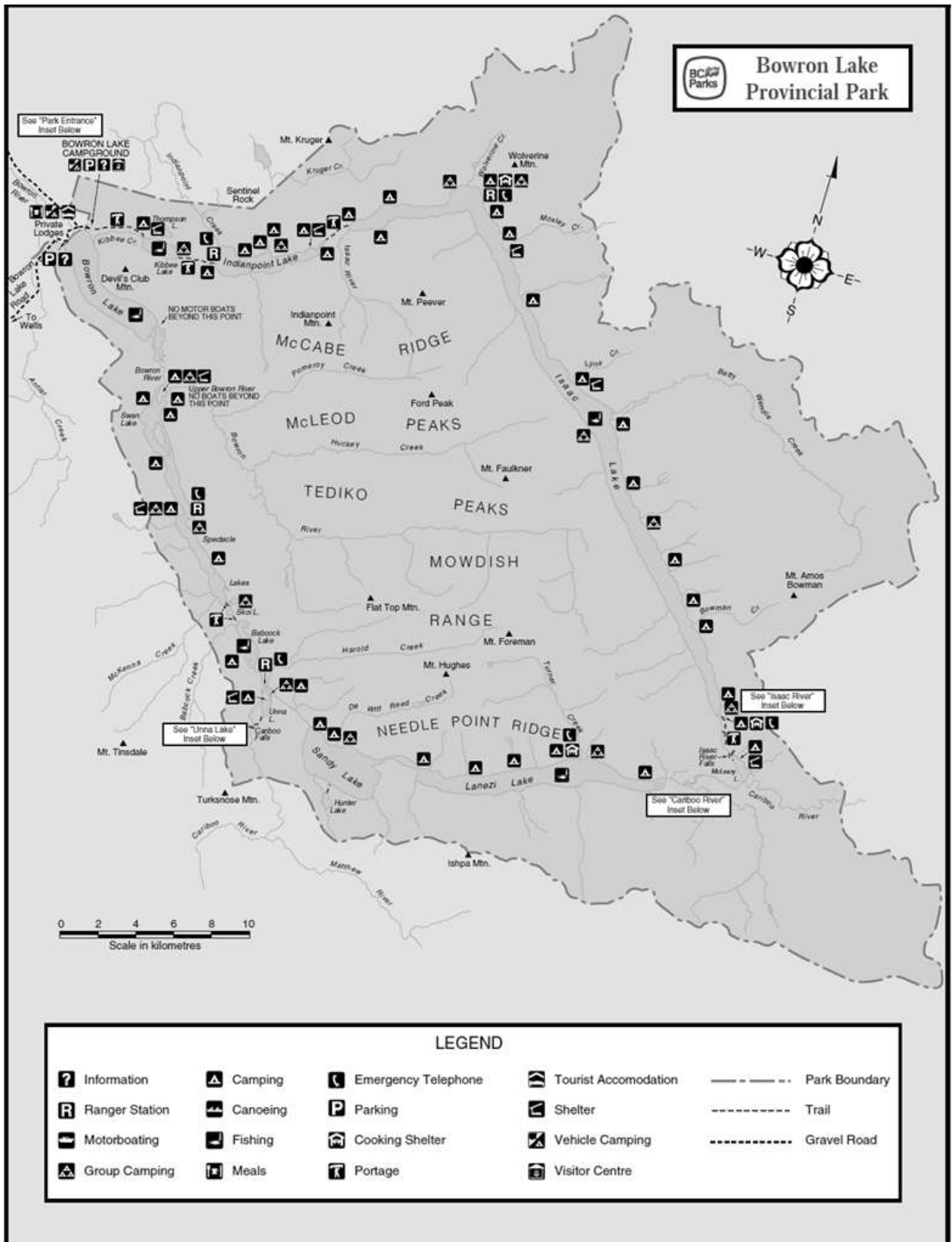
Jako příklad toho, že to lze, bych rád uvedl své osobní zkušenosti z návštěvy v BOWRON LAKE PROVINCIAL PARK v Britské Kolumbii v Kanadě.

Fakta:

- Odborníky v ČR vyhodnoceno jako **jeden z deseti nejkrásnějších vodáckých tripů na světě** (min. 12 jezer a jezírek a množství řek a říček (propojeno také transportními úseky – portage) v naprosto nedotčené divoké přírodě pod kulisou až 2500m vysokých hor (viz závěrečné foto).
- Poloha: Cariboo Mountain, 90 km západně od města Quesnel a 30 km od města Wells (silnice č.26).
- Rozloha PP: 121 600 ha.
- Délka trasy: 116 km.
- Doba aktivity: 5 – 12 dnů (doporučeno).
- Zázemí: Centrální parkoviště a kemp, Informační centrum, Registrační centrum, 41 přírodních kempů, 14 přírodních kempů pro “větší” skupiny, 8 srubů, 7 srubových přístřešků, 6 stanovišť s možností telefonování o rady a pomoc v případě nouze.

Faktické poznámky:

1. Na trip je vždy předem nutná rezervace.
2. Max. účast na celém tripu současně je 50 osob.
3. Jsou jasně stanovené a striktně dodržované zásady pobytu (podpis účastníka, kontrola povinného vybavení před nástupem na trip – max. váha nákladu, voda, potraviny atd.).
4. Existuje neustálý “utajený” dohled rangerů po celou dobu a na všech místech trasy.
5. Na práci pro park a vytváření “genia loci” participují všichni obyvatelé oblasti (doprava, potraviny, outdoorová výstroj a výzbroj, kultura atd. atd.).

Mapa č. 4 Bowron Lake Provincial Park

Ve shodě s výše uvedeným si závěrem dovolujeme shrnout alespoň tři nejpodstatnější podmínky pro specifikum rozvoje “moderního” turismu v chráněných územích:

- obecně je třeba zkvalitnit a rozšířit osvětovou činnost a tím zlepšit výchovu k životu v přírodě a k jejím hodnotám,
- předem musí být stanovena jasná, stručná a přesně definovaná pravidla pro pobyt turistů v chráněných územích, která musí prioritně respektovat všichni podnikatelé v turismu a osoby na něm participující,
- je nutné v kooperaci všech zainteresovaných vytvořit plně a nekompromisně fungující kontrolní systém.

VLIVY CESTOVNÍHO RUCHU NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Ondřej Vítek

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Odbor zvláštní ochrany přírody a Odborná skupina pro rekreaci, sport a turistiku, Nuselská 39, 140 00 Praha 4, e-mail: ondrej.vitek@nature.cz

„Životní prostředí“ je pojmem velice širokým, „cestovní ruch“ na tom není o mnoho lépe. Jejich kombinací přes „vlivy“ dostaneme takřka neuchopitelnou množinu, jejímž prostým výčtem bychom zaplnili i více než přidělený prostor ve sborníku. Pokusím se tedy omezit na vlivy významné, vlivy specifické, které se neopakují ve stejné podobě u jiných lidských aktivit a pak na vlivy na přírodu a krajinu, což je mému povolání nejbližší. U nich se pokusím i stručně popsat čím škodí nebo prospívají.

Jedna z prvotních představ významu pojmu „cestovní ruch“ je hlučné cestování, tedy doprava motorovými prostředky (míněno včetně tryskových letadel apod.). Protože sem spadají cesty pracovní i volnočasové, můžeme s jistotou tvrdit, že u mnoha druhů dopravy je cestovní ruch dnes jejich hlavním uživatelem a tudíž příčinou změn životního prostředí. Tyto změny jsou vesměs hodnoceny jako negativní, jen zčásti vyrovnávané přínosem cestování v podobě spokojených odpočínutých cestovatelů, z nichž někteří přinášejí i cenné zkušenosti jak zlepšit kvalitu života, anebo naopak poznání, že v mnoha případech jsme na tom podstatně lépe než jiní spoluobčané naší planety. Daní za to vše je pak vzduch znečištěný emisemi výfukových plynů a zvířeným prachem a hluk zasahující daleko od využívaných koridorů.

V souvislosti s dopravou je na místě se zmínit i o nehodách. Nemám v tuto chvíli na mysli střety dopravních prostředků se živočichy, nerozumně se jim pletoucími pod kola. Spíše bych rád upozornil na skutečnost, že veškeré nehody (nejen dopravní, ale např. i pád sportovního rogalisty do lesa) jsou současnou společností vyhodnocovány prakticky jen z hlediska toho, zda při nich došlo ke zranění či usmrcení člověka. Jejich součástí je ale vždy také poničení místa nehody nehodou samotnou a další poničení zapříčiněné zásahem záchranných složek. Tím, že záchrana života má v těchto případech absolutní přednost, což ani nikdo nezpochybňuje, se často přehlíží fakt, že např. úniky provozních kapalin ze strojů nebo přesun záchranných složek na odlehle místo po sobě zanechávají výrazné či dlouhodobé změny prostředí. Předcházení i takto způsobeným škodám je tedy legitimním důvodem pro omezování některých rizikových aktivit v citlivých místech.

Kromě dopravních tras jsou významnou součástí cestovního ruchu také stavby, a to jak dopravní (silnice a železnice), tak ubytovací (hotely, chaty aj.) i provozní (stanice lanovek, parkoviště...). Dopravní stavby jsou liniové a jejich hlavním vlivem je bariérový efekt, rozdělující místo na dvě části. Jak účinnou bariérou daná stavba je, je určeno zejména její šířkou, provedením a intenzitou dopravy, přičemž někdy je žádoucí tento účinek zvýšit (např. zábrany proti pohybu obojživelníků), většinou však snížit (tunely, ekodukty). Kontroverzním opatřením jsou některé protihlukové stěny, zejména pokud jsou zhotovené z průhledných či zrcadlicích materiálů – průhled pro člověka je i u nich výrazně omezený a pro ptáky jsou smrtelnou pastí i v případě nalepení známých černých siluet dravců.

Cyklotrasy (cyklistické značení existujících cest) a cyklostezky (cesty budované speciálně pro cyklistiku) jsou fenoménem posledních let nejen v České republice. Při jejich projektování je třeba věnovat stejnou pozornost jak výběru jejich trasy, tak u cyklostezek jejich technickému provedení. Při současném užívání stejné komunikace více uživatelskými skupinami je problémem zejména větší rozdíl rychlostí jejich pohybu (např. cyklisté vs. bruslaři vs. pěší). Kromě snížené bezpečnosti je negativním výsledkem také zhoršená kvalita prožitku obou skupin, což je i z pohledu ochrany přírody nežádoucí. Dalším důležitým fenoménem cykloturistiky je fakt, že dnes drtivá většina cyklistů používá treková a horská kola, silniční jsou jednoznačně v menšině a navíc pro ně (jak již z názvu vyplývá) postačují silnice, budování cyklostezek nevyžadují. I z tohoto důvodu čím dál více cyklistů projevuje zájem o jízdu po nepevněných cestách, které pro ně nabízejí zajímavější zážitek.

Všechny výše uvedené skutečnosti zpochybňují současnou snahu o asfaltový povrch nově budovaných cyklostezek. Ten je zbytečně nákladný (což zřejmě při financování z „evropských peněz“ nehraje roli), zároveň přitom např. přitahuje plazy, kteří se zde s oblibou vyhřívají, před cyklistou přitom nestíhají včas prehnout právě díky hladkosti asfaltového povrchu. Asfaltový povrch je nepohodlný i pro mnoho skupin bezobratlých (zejména proto, že se zde stávají snadnou kořistí predátorů), bariérový efekt je tak výrazně větší oproti stejně široké prašné cestě. Další pochybnou vlastností řady předkládaných projektů je snaha o eliminaci výškové členitosti trasy, což také zbytečně ubírá cyklostezce na pestrosti. V projektech je dále třeba zabránit zásahům do břehů a břehových porostů, jak se významně stalo např. u nové stezky podél Orlice. Trasování stezek podél vodních toků je logické, je však třeba ve větší míře zohledňovat potřebu celé řady skupin živočichů putovat k vodě i zpátky kvůli zajištění různých životních potřeb (příjem potravy, rozmnožování, úkryt aj.). Některé doprovodné prvky na cyklostezkách jsou v přírodních územích kromě negativního působení na přírodu vyložené zbytečné (mostky přes vysychající stružky, osvětlení, odpadkové koše...). Technické řešení projektovaných cyklostezek by také mělo maximálně snižovat potřebu údržby stezky (např. příčným sklonem povrchu), respektive zajištění údržby by mělo být jasně popsáno v projektech předkládaných ke schválení.

Jako dobrá praxe v cyklostezkách se jeví snaha o budování přírodě blízkých rekreačních stezek, reprezentovaná zejména „singltreky“ v podání o. s. ČEMBA. Zatím byl však realizován jen pilotní projekt na okraji Jablonce nad Nisou (cca 300 m, zprovoznění 2008) a na konci roku 2009 konečně plnohodnotná stezka na úbočí Smrku v Jizerských horách. Za pozornost určitě stojí i certifikace služeb „cyklisté vítání“, zavádějící jasné standardy zejména na ubytování cyklistů.

Tím se dostáváme k ubytovacím stavbám. U nich stojí za zmínku zejména ty, které jsou umístěvané mimo intravilány sídel. Negativní vliv na krajinu pak mají zejména objemné nebo jinak výrazné stavby (ať už provedením nebo umístěním). Některé kategorie chráněných území mají za cíl i ochranu krajinného rázu, takže např. v chráněných krajinných oblastech platí omezení jak na umístění nové stavby, tak na její vzhled. Díky tomu se zachovávají některé malebné vesničky s místně typickou architekturou. Některé chatové osady mohou mít silně negativní dopady jak na krajinu (rozsáhlé plochy, neprostupné díky plotům), tak na přírodu (původní trampské osady v přírodně velmi cenných místech). U chalup se přitom ukazuje, že větší smysl pro zachování typických architektonických prvků staveb mají právě chalupáři než trvale bydlící, kteří upřednostňují funkčnost. Důležitou otázkou u všech druhů obytných staveb je rovněž způsob jejich provozování, zejména zásobování, pohyb návštěvníků a nakládání s tuhými i tekutými odpady, což vyžaduje zapojení vlastníků staveb i místní samosprávy.

K provozním stavbám je třeba přistupovat individuálně, neboť jak se liší mezi sebou jejich typy a způsoby využití, jsou logicky rozdíly i ve vlivu na životní prostředí. Zvláštní pozornost zasluhují parkoviště. Cykloturistika i pěší turistika, jako nejčastější formy aktivního trávení volného času, jsou v současné době charakteristické tím, že člověk se do blízkosti cíle většinou přibližuje automobilem, jen výjimečně veřejnou dopravou. To klade důraz právě na existenci parkovišť či alespoň ploch, kde je možné vozidlo odstavit. V současné době lze pozorovat nedostatek parkovacích ploch či jejich kapacity u některých přírodních turistických cílů (např. kokořínské Pokličky). Lze jej nepřímou dokázat tím, že parkování na zakázaných místech je jedním z nejčastěji pokutovaných přestupků v chráněných územích. Při projektování parkovišť je třeba věnovat pozornost jejich provedení zejména s ohledem na rizika úniku ropných látek do vody, eroze působené koncentrovaným odtokem dešťové vody z velkých ploch s nepropustným povrchem a zavlékání nepůvodních druhů. Parkoviště by tedy měla mít povrch propustný a neměla by být v blízkosti vodních toků, měla by být dostatečně blízko k turistickým cílům, ale nezasahovat přitom do cenných společenstev.

V poslední době se také mírně vrací obliba levných nenáročných noclehů, ať již v ubytovnách, tak též v kempech nebo na jednoduchých nocovištích, která mohou být také považována za provozní stavby, výstižnější je ale zařazení mezi zvláštní využití přírodních ploch. U táboření stále přetrvává zájem o rozdělávání ohňů, který je vhodné uspokojovat nabídkou ohnišť včetně palivového dřeva (zabránit živelnému zakládání nových ohnišť a nekontrolovanému sběru dřeva v přilehlých lesních porostech),

v případě nocovišť v přírodně hodnotných místech je však třeba rozdělování ohňů zcela zabránit. Z pohledu ochrany přírody je nutné i zajištění záchodů na všech místech pro přenocování, naopak stálá obsluha vždy nezbytná není, mohou postačit pravidelné kontroly. Za pozornost určitě stojí projekt nouzových nocovišť Správy NP a CHKO Šumava, stejně jako záměr MŽP na budování ekokempů různých typů v navštěvovanějších přírodních oblastech.

Jiným způsobem využití přírodních ploch je také sjezdové lyžování. Nejdůležitější otázkou je zejména umístění sjezdovek a vleků, které musí zabezpečit jak vhodné podmínky pro lyžování (optimální sklon svahu, dobré sněhové podmínky), tak zohledňovat stabilitu lesních porostů po případném kácení, erozi povrchu půdy i kontinuitu lesních porostů důležitou pro některé druhy lesních živočichů. Další specifické vlivy má však u lyžařských areálů také zasněžování, provoz strojů, osvětlení, reprodukováná hudba a další charakteristiky, kterým je třeba věnovat pozornost a které mohou mít v některých případech samy o sobě větší negativní vlivy na přírodu a krajinu než samotné odlesnění. I využití areálů sjezdovek pro sjezdovou cyklistiku („downhill“) v letním období přináší úskalí zejména s ohledem na půdní erozi. U sjezdovek by však bylo nespravedlivé nezmínit, že některé velmi vzácné druhy rostlin vázané na pravidelně narušovaný půdní povrch (např. plavuníky) nacházejí právě na sjezdovkách ideální podmínky k životu a jejich sjezdovkové populace patří dnes u nás k nejsilnějším.

Tím jsme se dostali až k některým naprostým detailům problematiky vymezené názvem příspěvku. Při rezignaci na ucelenost řešení celého tématu vyjádřenou již v úvodu je tedy zřejmé, o jak obsáhlou množinu se jedná. Mnoho dalších vlivů, které zde prostor nedostaly, je tedy jistě nyní každý schopen doplnit sám.

Přesto si dovoluji na samý závěr příspěvku doplnit ještě jeden pohled na cestovní ruch ze zcela jiného úhlu. Ze všeho výše uvedeného je zřejmé, že cestovní ruch má mnoho negativních dopadů na životní prostředí se všemi jeho složkami včetně přírody coby člověkem nejméně ovlivněnou částí zemského povrchu. Bylo by však chybou z toho vyvozovat závěr, že cílem ochrany životního prostředí je útlum cestovního ruchu nebo bránění v přístupu člověka do atraktivních přírodních míst. Je totiž zřejmé, že právě vlastním prožitkem v přírodě a poznáváním krajiny domácí i rozdílným mezi ní a krajinou vzdálených míst navštívených při dovolené získává člověk smysl i pro jejich ochranu. „Šetrný“, nebo také „udržitelný“ cestovní ruch jsou tedy kompromisním řešením, jak naplnit lidské touhy a potřeby po poznávání a cestování a přitom zachovat objekty tohoto zájmu i do budoucna.

CESTOVNÍ RUCH V NÁRODNÍM PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO – RIZIKO NEBO PŘÍLEŽITOST?

Michaela Andělová 1), Marek Mráz 1), Richard Nagel 2), Karel Stein 3)

1) České Švýcarsko o.p.s., Křínické nám. 1161/10, 407 46 Krásná Lípa, e-mail:
michaela.andelova@ceskesvycarsko.cz, marek.mraz@ceskesvycarsko.cz

2) Správa NP České Švýcarsko, Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, e-mail: r.nagel@npcs.cz

3) Správa CHKO Labské pískovce, Teplická 424/69, 405 02 Děčín, e-mail: karel.stein@nature.cz

Historie turistiky v Českém Švýcarsku

Rozvoj turistiky jako způsobu trávení volného času a poznávání krajiny přineslo až období tzv. postromantismu v 19. století. Odlehlé, tajemně vyhlížející rokle a pískovcové labyrinty v Českosaském Švýcarsku byly ideálním zdrojem pro rozvoj lidské fantazie a touhy po poznání a jedinečnosti prožitku. Putování bylo zpočátku převážně zálibou šlechticů, učenců a umělců. První turistické stezky vznikly na levém břehu Labe (mimo území dnešního národního parku) a zřídil je roku 1818 správce lázní v Horním Žlebu jako doplněk léčebného areálu. Rostoucímu zájmu o přírodní krásy vycházeli vstříc majitelé zdejších panství výstavbou cest, stezek, mostů a zřizováním vyhlídek. Kinští začali od třicátých let 19. století systematicky zpřístupňovat své panství. Mimo jiné byly zbudovány vyhlídkové chatky na Černé (Vilemínině) stěně, na Vysokém (Rudolfově) kameni a na Velkém Ostrém (Mariině skále). Také Clary-Aldringenové, majitelé bynoveckého panství, velkoryse investovali zejména do turistických atraktivit, zejména Pravčické brány a soutěsek Kamenice. V roce 1881 byl pod Pravčickou bránou vybudován na místě starého výčepu hotel v alpském stylu. K ubytování knížecí společnosti a majetnějších hostů byl na Mezní Louce postaven honosný hotel, který byl otevřen roku 1892 a který slouží dosud. Mezníkem v rozvoji turistiky bylo otevření Edmundovy soutěsky pro přepravu na loďkách, kterému předcházely průkopnické plavby mladých odvážlivců. Slavnostní zahájení provozu proběhlo 4. května 1890. Obdobou Edmundovy soutěsky je Divoká soutěska, otevřená roku 1898. Zásluhou Edmunda Clary-Aldringena byla v roce 1881 otevřena rozhledna na Růžovském vrchu, kde byl později přistaven hostinec. Na druhé straně Labe byla první rozhlednou 33 m vysoká věž na Vysokém (Děčínském) Sněžníku, financovaná majitelem děčínského panství Františkem Antonínem Thunem. Rozhledna a hostinec na Růžovském vrchu zanikly v první polovině 20. století, rozhledna na Sněžníku slouží svému účelu dodnes. Nezištný podíl na turistickém zpřístupňování oblasti měli i členové místních horských spolků. Horský spolek pro České Švýcarsko (*Gebirgsverein für die Böhmisches Schweiz*) vznikl v Děčíně po vzoru podobných alpských spolků v roce 1878. Východní část Českého Švýcarska, Šluknovský výběžek a Lužické hory spravoval Horský spolek pro nejsevernější Čechy (*Gebirgsverein für das nördlichste Böhmen*). Odbory spolků vykonaly obrovský kus práce. Kromě turistického značení, budování cest a silnic, stavěly lavičky, chatky, restaurace, rozhledny, provozovaly ubytovny či koupaliště a vydávaly mapy, průvodce a noviny.

Útlum turistiky vyvolaný první světovou válkou byl v poměrně krátké době překonán. Podstatně výraznější zlom přinesla druhá světová válka a následné období poznamenané odsunem německého obyvatelstva. Po dosídlení Čechy začal v oblasti nakrátko působit Klub českých turistů, který měl snahu pečovat o některá zařízení převzatá od německých spolků. Jelikož však chyběla široká členská základna, nebylo pochopitelně možné navázat na vysokou úroveň dřívější turistiky a tak mnohá turistická zařízení byla opuštěna, zchátrala nebo lehla popelem. Naproti tomu se začal rozvíjet nový způsob rekreace – chataření a chalupaření, díky kterému se podařilo zachránit část cenných staveb lidové architektury; osady Vysoká Lípa a Kamenická Stráň se dokonce staly vesnickými památkovými zónami. Po komunistickém převratu v roce 1948 byla turistika postavena na zcela jiných základech a organizována jako sjednocená tělesná výchova, reprezentovaná později Českým svazem tělesné výchovy. Kolem roku 1960 vznikly první tělovýchovné jednoty zaměřující se na výlety, turistické srazy a později na zimní táboření. K určitému oživení přispěly zcela nové formy odborářské, podnikové a dětské hromadné rekreace. Novým jevem se stal také tramping, který zde zapustil hlubší kořeny až po druhé světové válce.

V roce 1972 vzniká Chráněná krajinná oblast Labské pískovce, jejíž správa se od té doby podílí na budování a údržbě turistické infrastruktury spočívající zejména v instalaci informačních tabulí a naučných stezek či realizaci protierozních zábran v turisticky nejexponovanějších lokalitách. Více než sto let dlouhá tradice turistiky v Českém Švýcarsku však s sebou přinesla také hmatatelné nepříznivé dopady na přírodní prostředí, a tak bylo jen otázkou času, kdy bude nutné přijmout první opatření směřující k regulaci pohybu návštěvníků. V roce 1982 tak např. došlo k úplnému zákazu vstupu návštěvníků na těleso Pravčické brány z důvodu ohrožení stability skalního oblouku. Uvádí se, že za téměř 250 let turistického využívání prošli návštěvníci na oblouku brány téměř 60 cm pískovce!!!

Rozvoj cestovního ruchu po vyhlášení Národního parku České Švýcarsko

V souvislosti s vyhlášením Národního parku České Švýcarsko v roce 2000 došlo ke zpřísnění režimu ochrany přírody a tím i k omezení pohybu návštěvníků na jeho území. Vstup do nově vymezené 1. zóny, zaujímající cca 21 % území, byl turistům v souladu s platnou legislativou povolen pouze po značených cestách. Vznik národního parku však byl také stimulem k dalšímu rozvoji turistického a cestovního ruchu v regionu („národní park“ je mezinárodně srozumitelná a marketingově velmi dobře využitelná „značka kvality“). Postupně začaly vznikat nové hotely, rodinné penziony a restaurace, nového majitele získal areál Sokolí hnízdo u Pravčické brány, nejnavštěvovanější turistické atraktivity národního parku. Správa národního parku se začala problematice turistického ruchu intenzivně věnovat již od svého vzniku. Ve spolupráci se správou sousedního Národního parku Saské Švýcarsko byly postupně otevřeny čtyři turistické hraniční přechody (Zadní Doubice, Zadní Jetřichovice, Niedermühle, Bílý potok). Byla zprovozněna nová informační střediska ve Hřensku, v Jetřichovicích a v Dolní Chřibské, velký objem peněz byl investován do turistické infrastruktury: na území národního parku vyrostly nové turistické přístřešky, instalovány byly nové informační tabule, průběžně jsou opravovány turistické cesty, vyhlídky a zábradlí, ve spolupráci s Klubem českých turistů byly proznačeny nové cesty pro pěší, cyklisty i jezdce na koních. Území národního parku tak dnes protíná 100 km značených turistických tras, bylo proznačeno 55 km cyklistických stezek a 37 km cest pro jízdu na koních. Ve spolupráci s městem Krásná Lípa, správami CHKO Labské pískovce a Lužické hory a s dalšími partnery byla v roce 2006 zrekonstruována druhá nejstarší naučná stezka v českých zemích (tzv. Köglerova naučná stezka Krásnolipskem).

Péče správy národního parku o turistickou infrastrukturu

Správa národního parku v současné době připravuje a realizuje řadu projektů, jejichž cílem je zvýšení komfortu návštěvníků a zkvalitnění služeb v cestovním ruchu. V letošním roce byla rozšířena síť cyklotras, připravuje se doplnění značení cyklotras zohledňující jejich náročnost, rozbíhá se projekt vytvoření tras pro osoby s tělesným postižením. Do konce roku 2010 bude v informačním středisku Na Saule vytvořena nová stálá expozice věnovaná drobným kulturním památkám, v rámci projektu „Obnova turistické infrastruktury v Národním parku České Švýcarsko“ hrazeného z Operačního programu Životní prostředí jsou rekonstruovány naučné stezky, které se dočkají aktualizace obsahu i modernější vizáže. Generální rekonstrukcí prochází kemp na Mezní Louce, připravují se opravy páteřních turistických cest.

V souladu s cílem správy NP usměrňovat tok návštěvníků jsou připravovány a realizovány projekty zpřístupňování stavebně-historických památek nacházejících se v okrajových částech NP, případně v oblastech, kde nehrozí vážný střet zájmů ochrany přírody a rozvoje cestovního ruchu. Je zpracován projekt zpřístupnění skalního hradu Falkenštejn u Jetřichovic, plánována je úprava areálu zaniklé obce Zadní Jetřichovice či generální oprava páteřní turistické cesty Česká silnice. Řada dalších investičních projektů, např. dobudování sítě záchytných parkovišť pro motorová vozidla, či výstavba moderního návštěvníckého střediska na Mezní Louce je ve stadiu předběžných úvah a studií. Postupně jsou také obnovovány drobné historické památky v krajině, ve spolupráci s Občanským sdružením pro záchranu kulturní památky Dolský mlýn probíhá projekt záchranu tohoto nejstaršího dochovaného vodního díla na území národního parku. „Přidanou hodnotou“ tohoto projektu je postupné vytváření komunity spolupracovníků a aktivních podporovatelů Správy NP pomáhající šířit mezi veřejností myšlenky ochrany přírody a krajiny a jejího šetrného využívání.

Kromě investic do návštěvnické infrastruktury se správa národního parku věnuje také osvětové a vzdělávací činnosti, zahrnující publikační a propagační činnost, pořádání akcí pro veřejnost či organizování vzdělávacích programů pro průvodce národního parku a školení pro pracovníky informačních středisek.

Spolupráce s obecně prospěšnou společností České Švýcarsko

Správa národního parku si byla již od počátku svého fungování dobře vědoma skutečnosti, že vyhlášení národního parku přinese zvýšení zájmu veřejnosti o návštěvu tohoto území. Vystala tak potřeba koncepčního řešení problematiky rozvoje cestovního ruchu, které však nebylo v silách samotné správy. Proto byla již v roce 2001 ve spolupráci s městem Krásná Lípa a základní organizací ČSOP Tilia z Krásné Lípy založena obecně prospěšná společnost České Švýcarsko, jejímž posláním je šetrný rozvoj regionu Českého Švýcarska.

Tato společnost usiluje o aktivní a participativní řízení turistiky v regionu, tedy o destinační management, jehož hlavním finančním zdrojem jsou programy Evropské unie a ČR. Na široké bázi spolupráce podnikatelů, správ chráněných území, zástupců místní a krajské samosprávy aj. je budován destinační fond, tedy finanční zdroj podporující šetrnou turistiku v této oblasti. Destinační přístup v oblasti Českého Švýcarska akcentuje zejména přiměřenost (nemasovost) turistiky v národním parku, rozložení toku návštěvníků mimo nejohroženější území a mimo nejzatíženější časové úseky i komplexnost a adekvátnost nabídky pro návštěvníky. Klíčové oblasti působení pak tvoří zejména destinační marketing, turistická mobilita a turistické produkty.

V každodenní praxi tým společnosti České Švýcarsko vydává informační materiály v jednotném přeshraničním grafickém stylu, provozuje informační střediska i internetovou prezentaci www.ceskesvycarsko.cz, buduje informační tabule na místech příjezdu turistů (nádraží, náměstí apod.) s cílem usměrnit návštěvníky na místa s nabídkou odpovídající potřebám návštěvníků. Postupně je vytvářen model turistické mobility, jež se opírá o systém zahrnující stylový parník, historický vlak i moderní autobusy a vlaky. Smyslem tohoto modelu je nabídnout návštěvníkům zážitek z netradiční dopravy a navazujících výletů. Schopnost provázat kvalitní a šetrné destinační řízení se zajímavými produkty v jedinečném přírodním prostředí ocenila Evropská komise v roce 2009 titulem České Švýcarsko – evropská excelentní turistická destinace (EDEN).

Konferenční centrum šetrné turistiky aneb převádění konceptu šetrné turistiky do praxe

V roce 2010 zahájilo svou činnost v rámci obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko Konferenční centrum šetrné turistiky. Vznikl tak nový nástroj pro podporu a rozvoj šetrné turistiky v regionu Českého Švýcarska. Od počátku existence se toto centrum potýká se zásadním poznatkem: pro šetrnou turistiku neexistuje v současné době dostatečná poptávka na trhu, tudíž trh nevyvíjí tlak na poskytovatele služeb ohledně implementace zásad šetrné turistiky. Právě poptávka po šetrných a udržitelných službách by přitom mohla poskytnout tomuto konceptu dostatečně silnou půdu pod nohama pro jeho další rozvoj. Avšak turista vyhledává především kvalitní služby za přijatelné ceny. Při čistě ekonomicky orientovaném přístupu k regionálnímu rozvoji by tak bylo možné principy šetrné turistiky zavrhnout jakožto nefunkční model.

Avšak hlavní hodnota a atraktivita, jež turisty do Českého Švýcarska táhne, je především nádherná a nepoškozená příroda. Právě tato hodnota může být nejsilněji narušena v případě masového, neřízeného a živelného cestovního ruchu. Proto jednou z činností, kterou České Švýcarsko o. p. s. zastává, je upozorňování na toto nebezpečí, ke kterému může v regionu dojít - tímto nebezpečím je znehodnocení a znečištění přírodně a kulturně vysoce hodnotné krajiny. Právě za těmito hodnotami se každoročně vypravují do regionu turisté. Pokud si tento úhel pohledu poskytovatelé turistických služeb a obyvatelé uvědomí, musí nutně nastat situace, kdy se budou chtít aktivně podílet na ochraně životního prostředí a kulturních památek v regionu. Hlavním cílem šetrné turistiky je, aby se tito aktéři sami zasazovali o ochranu přírodních a krajinných hodnot, jež jim přináší obživu. Také u návštěvníků lze zaznamenat zájem o ochranu přírody a krajiny v Českém Švýcarsku, případně je možné podnítit u nich touhu po zachování kvality přírody. Jedním z účinných nástrojů vtažení návštěvníka do tajemství přírodních procesů a historie zdejší krajiny je využití moderní interaktivní expozice

v návštěvnickém středisku „Dům Českého Švýcarska“ v Krásné Lípě. Zájemce zde dostává podněty k hlubšímu uvažování o prostředí kolem sebe, často i na podprahové úrovni.

Nejlépe se daří zavádět principy šetrné turistiky do praxe v oblasti osobní dopravy. V Českém i Saském Švýcarsku se podařilo vybudovat rozsáhlou síť dopravních spojů, jež umožňují pohodlnou a spolehlivou dopravu turistů po obou stranách hranice. Ve spolupráci s německými partnery je každoročně vydáván aktualizovaný soubor výletních jízdních řádů národních parků (České Švýcarsko a Saské Švýcarsko), který je distribuován po celém regionu a umožňuje turistům co nejefektivnější využití hromadné dopravy při plánování výletů.

Jednou z cest k šetrné turistice je nabízení kvalitních, atraktivních, ale přitom šetrných a udržitelných turistických produktů. Tyto produkty by měly maximálně využívat krajinných prvků k poskytnutí zážitku návštěvníkům a zároveň minimalizovat nepříznivé dopady na okolní prostředí. Takovými produkty v Českém Švýcarsku jsou především výlety s odborným certifikovaným průvodcem, fotografické workshopy, případně „adrenalinové“ aktivity typu rafting na řece Labi, horolezecké kurzy, či let balonem.

Důležitým aspektem je též podpora šetrných výrobců v regionu. Proto se v letošním roce společnost České Švýcarsko o.p.s. ujala role regionálního koordinátora v projektu „Českosaské Švýcarsko - regionální produkt®“. Výsledkem jednání s německými partnery je značka deklarující původ výrobků v regionu a zároveň ohleduplnost k životnímu prostředí při procesu jeho výroby. V červnu letošního roku bylo certifikováno prvních jedenáct výrobců, z nichž dva jsou ze Saska. Certifikované výrobky jsou propagovány na webových stránkách České Švýcarsko o.p.s., v propagačních materiálech a v informačních střediscích v regionu, kde je lze také zakoupit.

Významným aspektem při posuzování šetrnosti cestovního ruchu je také šetrnost ubytovacích zařízení. V této oblasti je snaha o udržitelný přístup velmi náročná, jelikož obvykle od provozovatelů ubytování vyžaduje velké investice s nejistou návratností. České Švýcarsko o.p.s. se snaží podporovat šetrné turistické ubytovatele na svém území několika způsoby. Zejména je to činností ekoporaden, kde mají provozovatelé ubytování možnost získání informací ohledně ekologicky ohleduplných forem ubytování a také rady, jak tyto informace implementovat ve svých zařízeních. Dalším způsobem je pravidelné pořádání seminářů s tematikou zeleného marketingu, šetrného cestovního ruchu, tvorby zážitkových balíčků, ekologické certifikace ubytovacích služeb a dalších. Nově je připravován motivační projekt zvýhodňování šetrných ubytovatelů v Destinačním fondu Českého Švýcarska.

Jak monitorovat vliv turistického ruchu na přírodní prostředí?

Správa Národního parku České Švýcarsko spolupracuje v oblasti šetrné turistiky také s dalšími subjekty (okolí obce, CHKO Labské pískovce a Lužické hory, KČT, ČeMBA, Český horolezecký svaz aj.). Při radě národního parku byla v roce 2008 vytvořena pracovní skupina pro udržitelný turismus. Konkrétním výstupem její činnosti je vytvoření návrhu systematického monitoringu vývoje cestovního ruchu v Českém Švýcarsku založeného na sledování indikátorů postihujících kvalitativní i kvantitativní aspekty cestovního ruchu (počet návštěvníků, ubytovací a stravovací kapacity, spokojenost návštěvníků s kvalitou služeb v cestovním ruchu apod.). Důležitou součástí monitoringu bude i sledování indikátorů postihujících vztah mezi kvalitou přírodního prostředí a intenzitou cestovního ruchu.

V národním parku probíhá již od roku 2005 projekt automatického monitoringu návštěvnosti. V současné době je na jeho území v rámci projektu „Komplexní monitoring stavu přírodního prostředí v Národním parku České Švýcarsko“, podpořeného v rámci Finančního mechanismu EHP a Norska, instalováno 15 sčítacích turniketů nepřetržitě zaznamenávajících průchody návštěvníků. Problematikou udržitelnosti cestovního ruchu a jeho monitoringu v národních parcích České republiky se nově zabývá také pracovní skupina při Ministerstvu životního prostředí. Jejím cílem je vytvořit ucelenou metodiku systematického monitoringu, postihující jak kvantitativní, tak kvalitativní aspekty cestovního ruchu, která se stane nástrojem aktivního managementu návštěvnosti v našich národních parcích, případně i v dalších chráněných územích České republiky.

Obr 1 Pravčické brána je největší turistickou atrakcí Českého Švýcarska již více než 100 let (malovaná pohlednice z roku 1898 z archivu Petra Jozy)

Obr. 2 Pískovcová krajina je nejen krásná, ale také velmi zranitelná (erozní rýhy na vyhlídce u Pravčické brány - foto Václav Sojka)

Obr. 3 Řada vyhlídek na pískovcových skalách byla pro turisty zpřístupněna již v 19. století (Vilemínina stěna, v pozadí Mariina vyhlídka - foto Václav Sojka)

Obr. 4 Restaurace Sokolí hnízdo u Pravčické brány (foto Václav Sojka)

Obr. 5 Velkou turistickou atrakcí v národním parku je převoz na pramicích po řece Kamenici (foto Václav Sojka)

Obr. 6 Logo Evropské excelentní destinace

Obr. 7 Interiér návštěvnického střediska v Krásné Lípě (foto archiv České Švýcarsko o.p.s.)

GEOPARK EGERIA **PUTOVÁNÍ ČASEM DO DÁVNÉ MINULOSTI ZEMĚ**

Jiří Loskot 1), Jaromír Tvrdý 2), Rudolf Tomíček 3)

*1) Muzeum Sokolov, p.o. Karlovarského kraje, Zámecká 1, 356 01 Sokolov,
e-mail: loskot@muzeum-sokolov.cz*

2) GP sdružení pro geologii, Příčná 3, 360 17 Karlovy Vary, e-mail: info@gpkv.cz

*3) Muzeum Sokolov, p.o. Karlovarského kraje, Zámecká 1, 356 01 Sokolov,
e-mail: tomicek@muzeum-sokolov.cz*

Pojem geopark

Geopark v sobě zahrnuje geologické jevy zvláštního významu a skupiny geotopů, mající regionální i národní význam pro geovědy a geologickou vzácnost. V činnosti geoparku se uplatňují objekty geologického, archeologického, ekologického, historického či kulturního významu. Je uznáním vztahu mezi lidmi a historií země, slouží k využití znalostí pro hospodářský rozvoj území, především prostřednictvím tzv. geoturismu. K tomu se využívá spolupráce mezi geoparkem, místní samosprávou, podnikatelskými subjekty a dalšími zájmovými skupinami. Kromě toho přispívá k všeobecné povědomosti a vzdělávání v oblasti geovědních a přírodních disciplínách, přispívá k rozšíření osvěty mezi obyvateli a turisty k pochopení přírodního prostředí, k ochraně geologického dědictví v závislosti na trvale udržitelném regionálním rozvoji.

Geopark Egeria

Geopark Egeria je ukázkovým územím s projevy stovky milionů let trvajících geologických procesů podél významné struktury tzv. oherského prolomu (riftu). Tato příkopová propadlina je geologicky nejaktivnější oblastí Českého masivu. Ačkoliv nejmohutnější geologické projevy v ní ustaly před pěti miliony let, přetrvávající tektonika, vulkanismus, vysoký tepelný tok, vývěry termálních vod i seismická aktivita nadále lákají pozornost laiků i specialistů. Geologické jednotky lemující prolom dokumentují přes 600 milionů let starou historii Země a její neobyčejné nerostné bohatství. Všechny tyto procesy daly tvář dnešní krajině, která je našim domovem. V Geoparku Egeria jsou soustředěny výskyty nejrůznějších hornin - od žul a rul přes vzácné reliktů zemského pláště až sopečné horniny a mocné sedimentární jednotky. Geologickou pestrost podtrhují ložiska hnědého uhlí, keramických surovin, rud a drahých kovů, výskyty vzácných nerostů, jakož i nesčetné minerální prameny a bizarní skalní útvary. Mnoho míst je chráněno jako přírodní a technické památky, největší plošnou jednotkou je Chráněná krajinná oblast Slavkovský les. Kulturně-vědecký význam krajiny utvářely světové osobnosti geologie jako Georgius Agricola, Johann Wolfgang Goethe, Kašpar Šternberk, Marie Curie-Sklodovská a další.

Česko-bavorský geopark

Geopark Egeria je součástí přeshraničního Česko-bavorského geoparku, jehož území se rozkládá na území dvou států, Česka a Německa. Česko-bavorský geopark je krajinným celkem v srdci Evropy. Území Česko-bavorského geoparku na české straně pokrývá ze dvou třetin Karlovarský kraj (Geopark Egeria) bez jeho východní části (Doupovských hor, Žluticka a Toužimska), na jihu jeho plocha pokračuje do Plzeňské části GeoLocu (severní část okresu Tachov). V Německu, respektive v Bavorsku (Geopark Bayern-Böhmen) je území geoparku vymezeno čtyřmi okresy měst Wunsiedel, Neustadt/Waldnaab, Bayeruth a Tirschenreuth. Na tomto území je představena geologická stavba v roli podmiňujícího faktoru ekonomického a kulturního vývoje lidské společnosti. Tento fenomén je popularizován naučnými stezkami a muzejními expozicemi, budováním informačních center a pořádáním tematických výstav, přednášek a kulturních akcí. Cílem je prohloubit sounáležitost s krajinou a poukázat na zajímavosti, které často nejsou veřejnosti známy. Česko-bavorský geopark tak významně podporuje přeshraniční spolupráci a zvyšuje turistickou atraktivitu regionu.

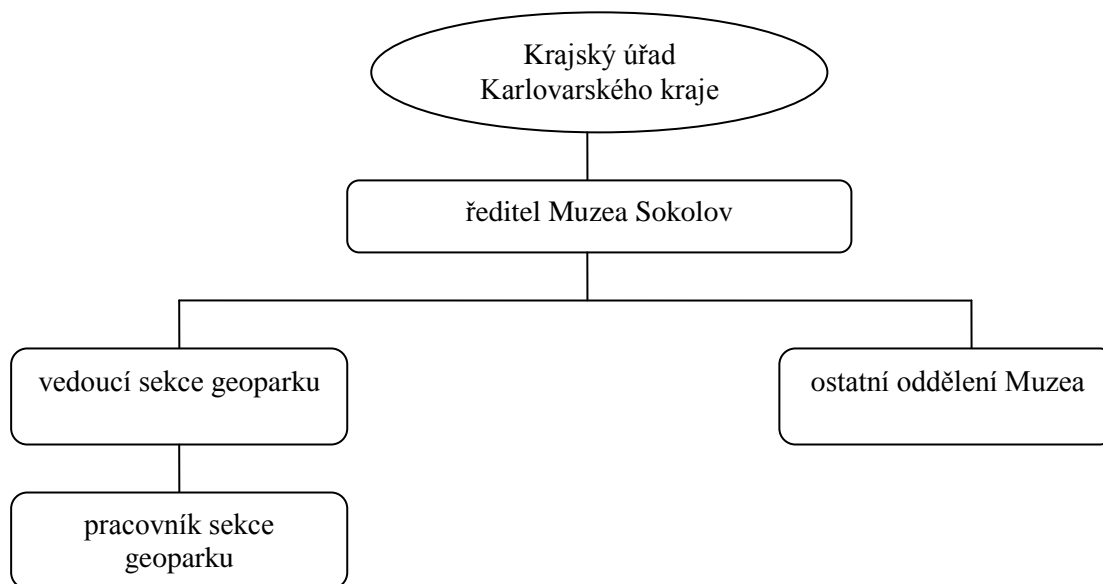
Historie

První myšlenka vytvořit první přeshraniční geopark na česko-bavorském pomezí pochází z roku 2000, kdy po konferenci ve španělském Molinos, kde byl definován statut Evropského geoparku a založena

Síť evropských geoparků, přišli pracovníci hlubinného vrtu u Windischechenbachu s návrhem založit přeshraniční geopark. Tento záměr dostal konkrétní podobu po vzniku krajů v roce 2002 a dne 25. června 2003 hejtmani Karlovarského a Plzeňského kraje společně se zemskými rady všech čtyř bavorských okresů (Landkreise) podepsali společné prohlášení o přeshraniční spolupráci s cílem vyhlášení mezinárodního Česko-bavorského geoparku. Na Karlovarské straně (Geopark Egeria) se řízení geoparku ujímá Nadace Georgia Agricolu. V roce 2004 zadává vypracování rozsáhlé studie proveditelnosti a je vytipováno 41 nosných lokalit a 57 hůře přístupných lokalit, které jsou rozděleny do šesti základních témat. V roce 2005 Česko-bavorský geopark přejímá Karlovarský kraj a tuto studii předkládá v rámci žádosti o evropské peníze ze Společného regionálního operačního programu. Tato žádost neprošla hodnocením, což vedlo k rozpadu kompletního projektu na dílčí části, které se postupem času realizují a budou realizovat. Nositelem projektu se stává Muzeum Sokolov, příspěvková organizace Karlovarského kraje. V rámci struktury muzea vzniká management zodpovědný za rozvoj geoparku. Jsou připravovány další projekty a členství v Síti národních a evropských geoparků.

Management Geoparku Egeria

Nositelem projektu je Muzeum Sokolov, které je příspěvkovou organizací Karlovarského kraje. Sekce Geoparku Egeria je jedním z oddělení Muzea Sokolov. V rámci sekce pracují dva pracovníci, vedoucí a pracovník sekce.

Realizované projekty

První dílčí projekt instalace informačních tabulí byl schválen v listopadu v roce 2006. Financování probíhalo z fondů Evropské unie SROP a rozpočtu Karlovarského kraje v celkové hodnotě bezmála 1.800 tisíc Kč včetně neuznatelných nákladů. Tyto tabule je možné vidět po celém území geoparku na 27 převážně přírodních lokalitách. Jejich celkový počet je 46 a obsahově jsou zaměřeny na geologii, hornickou historii, lázeňství, těžbu uhlí a rekultivaci, mineralogii a vulkanismus, což představuje 6 základních témat geoparku.

Jako podpora propagace informačních tabulí bylo v rámci projektu vytisknuto 18000 kusů letáků.

Projekt informačních tabulí vytvořil základní přehled prezentující karlovarskou část Česko-bavorského geoparku v celém jeho rozsahu.

Investiční projekty financované z ROP

Budování základní infrastruktury ČBG pokračuje 3 dalšími investičními projekty, které by měly být financované z evropských fondů. Celkové náklady na tyto projekty činí 65 milionů Kč. Jedním z nich je vybudování Centra ČBG v bývalé budově děkanství v Horním Slavkově. Odtud by v budoucnu

mělo probíhat řízení a koordinace aktivit na území geoparku. Toto Centrum by pak sloužilo nejen jako banka dat, ale i zdroj informací pro učitele, odborné pracovníky, průvodce cestovních kanceláří apod. Počítá se s veřejně přístupným internetem a databází materiálů ČBG a také s čítárnou a knihovnou. Vhodný doplněk tohoto Centra bude propojení teorie s praxí zbudováním arboreta dřevin a rostlin Slavkovského lesa, doplněného geologicko-petrografickou expozicí.

Významným turistickým lákadlem by se měl stát další projekt – zpřístupnění dolu Jeroným. Myšlenka zpřístupnění dolu pochází již z dob před založením ČBG. Tato unikátní lokalita by měla představit veřejnosti dobývání nerostného bohatství, které v dole probíhalo již od středověku. Zcela zřejmá je ojedinělost dolu Jeroným, která spočívá v tom, že jsou zde všechny varianty hornické činnosti vcelku a téměř nedotčené. Zachování dolu Jeroným je možností, jak zachovat tento historický hornický revír, bezesporu evropského významu, pro prospěch celého regionu. V chodbicích a komorách dolu Jeroným jsou ještě dnes patrné stopy po sázení ohněm a práci s želízkem a mlátkem. Výhledově se uvažuje o doplnění podzemních prostor o technická zařízení, která každý důl provázela a pomocí nichž se zajišťovala těžba, doprava, větrání a ostatní pomocné práce v dole. Tento komplex by pak vytvořil zcela ojedinělý „Skanzen hornictví 16. století“. V letošním roce byl Jeroným prohlášen za národní kulturní památku.

Posledním z těchto 3 projektů je vytvoření zázemí v Hornickém skanzenu u štoly č. 1 v Jáchymově, kterou lze navštívit již dnes. Štola č. 1 byla součástí dolu Svornost, kde političtí vězni těžili uran. Ve štole bude demonstrována technika, kterou byl uran dobýván „in situ“, a na přístupech ke štole a v přilehlém okolí by měly být umístěny objekty, které byly součástí tehdejšího zázemí šachet. Lágrový barák, jeho vybavení a vnitřní dispozice s expozicí dobových snímků a dokumentů, oplocení táborů a také tzv. koridory a schodiště (Mauthausenské schody), kterými se vězni dostávali na svá pracoviště do šachet.

Ukončení realizace těchto projektů je předpokládána na rok 2012.

Prezentace a osvěta

K informovanosti co nejširší veřejnosti přispívá účast geoparku na veletrzích, seminářích a přednáškách. K dalším aktivitám v rámci této prezentace patří pořádání přednášek a výstav.

Veletrhy, semináře, přednášky, kde se ČBG – Geopark Egeria prezentoval:

Regiontour Brno a Hradec Králové, Mineralientage Mnichov, Stříbrná Jihlava, Hornická Příbram, Krajinná výstava Cheb, Konference Chodov, Setkání hornických měst Horní Slavkov, Most, Hornické setkání Jáchymov atd.

V rámci Geoparku Egeria byla uspořádána výstava v Horním Slavkově a v Mariánských Lázních, věnovaná jeho území. Do budoucna se předpokládá její rozšíření i o prezentaci plzeňské a bavorské části geoparku.

Marketing a udržitelně rozvojové aktivity

Geopark Egeria negeneruje přímé finanční výnosy a jeho provoz je možný za finanční podpory kraje, měst, obcí a dalších právnických a fyzických osob. Nepřímá dlouhodobá návratnost projektu se projeví zvýšením cestovního ruchu, zaměstnanosti a daňové výtěžnosti. Mezi přínosy projektu je třeba počítat rovněž využití lokalit k ojedinělému a názornému výkladu a studiu geovědních disciplín, využitelných pro všechny stupně škol.

Marketingová strategie

- Geopark Egeria chce přispět ke zvýšení prestiže regionu jako celku,
- klade si za cíl sdružit na základě spolupráce snahy místní samosprávy, firem a mnoha dalších organizací i jednotlivců do silného celku,
- definovat a rozvíjet atraktivity, akce a produkty v oblastech,
- aktivovat zájem o širokou spolupráci napříč subjekty v regionu,
- zvýšit návštěvnost v regionu,
- přispět k příjmu zúčastněných subjektů z turistického ruchu cestou zkvalitnění infrastruktury

- a propagace v regionu,
- vyvíjet snahu o bezbariérové zpřístupnění atraktivit území skupinám handicapovaných osob a seniorů.

Rozhodující nabídku cestovního ruchu a lázeňství v Karlovarském kraji tvoří:

- lázeňství,
- zdravotní cestovní ruch,
- městský a kulturní cestovní ruch,
- poznávací cestovní ruch (památky a přírodní zajímavosti),
- dovolená na horách s možností zimních i letních sportovních pobytů,
- kongresový a incentivní cestovní ruch,
- venkovský cestovní ruch,
- montánní cestovní ruch.

Hlavními strategickými cíli udržitelného rozvoje cestovního ruchu v návaznosti na geoturismus jsou:

1. posílení postavení cestovního ruchu v regionu (zvýšení zaměstnanosti v cestovním ruchu, propagace a zpřístupnění méně známých lokalit),
2. růst objemu poznávacího (v souvislosti s geoparkem) cestovního ruchu na území geoparku,
3. zachování kvality přírodního prostředí, na lokalitách a v jejich okolí, které mohou být rozvojem cestovního ruchu ovlivněny,
4. posílení aktivit udržitelného cestovního ruchu, zejména šetrné turistiky v celém území geoparku.

Geopark Egeria má možnost využívat montánně-historické, geologické dědictví a potenciál umístění v prostředí Chráněné krajinné oblasti Slavkovský les a Krušných hor, pro návštěvníky poskytuje dostatečnou nabídku volnočasových aktivit s využitím krajiny. Uvědomování si významu ekologie nadále poroste. V ČR to způsobí zvýšenou poptávku po destinacích, ve kterých bude hrát stále významnější roli příroda a populace. Geopark prostřednictvím svého managementu podporuje následující strategie udržitelného rozvoje CR v závislosti na geoturismu.

Organizační a institucionální zajištění činností geoparku

- vytvoření systému řízení se subjekty, které budou mít zájem a mohou být zapojeny do činnosti geoparku, potažmo se podílet na vytvoření produktů pro cestovní ruch,
- zahájení a prohlubování spolupráce na udržování naučných stezek v chráněných krajinných oblastech a přírodních rezervacích i mimo ně,
- důsledné plánování politiky managementu geoparku.

Vzdělávací a výzkumná činnost

- vybudování vzdělávací základny pro vyškolení geoprůvodců a lidí poskytujících informace o geoparku (informační centra, místní samospráva atd.),
- vytvoření podmínek pro školní cestovní ruch (školní výlety, školy v přírodě),
- zahájení spolupráce s odborníky a se středními a vysokými školami v souvislosti s výzkumem geotopů.

Geoturismus jako nástroj udržitelného rozvoje území

- rekonstrukce a zpřístupňování historických, kulturních a technických památek (po těžbě) a jejich využití pro potřeby cestovního ruchu jako ubytovacích či stravovacích zařízení, kongresových center, muzejních expozic (budova děkanství v Horním Slavkově) atd.,
- zpřístupnění nových lokalit,
- zvýšení podílu pěších turistů a popř. cykloturistů v rámci šetrné turistiky, popř. jejich dalších druhů (hipoturistika, ekoagroturistika, venkovská turistika obecně apod.),
- ochrana lokalit (geotopů) dle stávající legislativy se zapojením místní samosprávy a obyvatel,
- vybudování rozvinuté informační infrastruktury pro cestovní ruch (informační tabule, web),
- vybudování základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu ve venkovských, horských a těžbou postižených oblastech (Lítovská výsypka, důl Medard),

- přizpůsobování dostupnosti lokalit a infrastruktury pro rozličné skupiny turistů (cykloturisté, seniři, rodiny s dětmi, hendikepovaní apod.),
- zvyšování kvality poskytovaných služeb v oblasti cestovního ruchu, vytváření komplementárních turistických produktů a iniciování vzájemné spolupráce relevantních aktérů cestovního ruchu,
- vytvoření nových pracovních míst pro místní obyvatele,
- stanovení kapacity využitelnosti jednotlivých lokalit geoparku.

Česko-bavorský geopark a spolupráce s partnery

Jak již bylo výše uvedeno, Geopark Egeria je součástí přeshraničního Česko-bavorského geoparku, který svým územím kromě Karlovarského kraje zasahuje do Plzeňského kraje a do Bavorska. Každé toto území má svůj management a rozdílnou strukturu vedení. Na území plzeňské části geoparku byla v roce 2007 založena obecně prospěšná společnost GEOLOCI. Její hlavní aktivity jsou zaměřeny na propagaci geologických a montánních lokalit a přípravu projektů na zvyšování úrovně cestovního ruchu na území geoparku. V Bavorsku je od roku 2010 nositelem projektu občanské sdružení Geopark Bayern-Böhmen, které sídlí v Parksteinu. Hlavní činnost je soustředěna na organizování exkurzí po lokalitách geoparku pomocí tzv. georangerů, což jsou průvodci po geotopech. Formou propagace v místním tisku a na www stránkách se mohou zájemci seznámit s průběhem exkurze, která je zaměřena především na geologii dané oblasti. Důležitá je při tom spolupráce s místní samosprávou a jejím obyvatelstvem. Podporu propagace bavorského geoparku zajišťují informační tabule a letáky. Pracovní skupina Česko-bavorského geoparku, která je tvořena managementem jednotlivých částí geoparku, se schází cca 6x do roka. Na pracovních schůzkách jsou probírány společné přeshraniční akce a projekty, které zvyšují povědomost o regionu a kladou důraz na přeshraniční spolupráci. Vyústěním těchto jednání bylo podání společného projektu do fondů EU na přeshraniční spolupráci Cíle 3 mezi Českou republikou a Svobodným státem Bavorsko.

Projekty Cíle 3

Projekt „Česko-bavorský geopark - přírodní dědictví jako šance pro region“ byl schválen v létě roku 2010. Cílem je zpřístupnit, rozvíjet, chránit, ale i společně interpretovat jedinečné přírodní dědictví velkého krajinného celku území Česko-bavorského geoparku. Projekt geoparku by měl zároveň posilovat regionální identitu. Projekt obsahuje organizaci společných pravidelných jednání společné pracovní skupiny, která bude celý projekt koordinovat. Dále zahrnuje společnou přípravu i realizaci jednotlivých aktivit jako zpracování a vydání osvětových informačních materiálů a publikací (letáky, kniha o Geoparku, mapa s vyznačením významných lokalit a doprovodnou brožurou). Jako hlavní téma projektu na české straně budou využity moderní technologie interpretace krajiny jako bee-tagy (cca 400x), audioprůvodci MP3 stezkami (cca 10x), dále bude vybudována jedna naučná stezka. V Bavorsku bude hlavní aktivitou projektu instalace cca 100 informačních tabulí graficky totožných s informačními tabulemi na české části ČBG. Součástí projektu je kromě výroby řady osvětových materiálů také zpracování 3D mapy, vydání sady průvodců po vybraných přírodních zajímavostech, ale také např. výukové CD doprovázené pracovními listy, distribuované následně do všech škol na území geoparku. Dále bude realizováno několik exkurzí, studijních cest apod. za účelem seznámení veřejnosti s přírodním dědictvím na obou stranách hranice. Do realizace projektu je také zahrnut botanický průzkum lokality Tisovec u Kraslic. Celkové náklady na projekt činí cca 1.280.000 €, přičemž náklady české strany činí cca 510.000 €. Projekt je na české straně spolufinancován Ministerstvem životního prostředí. Lead partnerem projektu je Muzeum Sokolov, p. o. Karlovarského kraje.

Statut národního a evropského geoparku

Síť národních geoparků (SNG) byla založena roku 2006. SNG reprezentuje Rada Národních geoparků (RNG). Tato rada je poradním orgánem ministra a je složena ze zástupců a odborníků institucí z oblasti geologie, vzdělávání, archeologie, ochrany přírody a krajiny, památkové péče a specialistů na udržitelný rozvoj, kteří rozhodují o přijetí daného geoparku do Sítě Národních geoparků (SNG). RNG mají pravidelná výjezdní zasedání, která se konají převážně na územích kandidátských geoparků.

Cílem vytvoření národního geoparku je

- podpora udržitelného rozvoje příslušného regionu,
- umožnění vzdělávání veřejnosti v hodnotách příslušného regionu a přispění k výuce a výzkumu

- v geologických vědách,
- prostřednictvím vhodných aktivit vzbuzení zájmu místní i turistické veřejnosti o poznání geologické hodnoty území,
- prostřednictvím řídicího orgánu geoparku spolupráce s orgány ochrany přírody a krajiny při vytváření vhodných produktů spojujících interpretaci geologického dědictví a jeho udržitelné využívání s aktivitami ekologicky šetrného cestovního ruchu,
- ochrana a zachování půdního geologického bohatství a geologických celků.

Člen sítě národních geoparků může požádat o členství ve světových sítích sdružujících geoparky mezinárodního významu. V rámci Evropy působí Síť evropských geoparků, která je přidružena ke světové síti geoparků pod záštitou UNESCO. Proto se každý člen Sítě evropských geoparků zároveň stává i členem světové sítě geoparků UNESCO. Rada vydává národnímu geoparku doporučení k žádosti o členství v Síti evropských geoparků, jakož i ve světové síti geoparků UNESCO, a to po posouzení žádosti a vyhodnocení vhodnosti navrhovaného území z hlediska jedinečnosti geologických jevů, kvality řízení národního geoparku a strategie udržitelného rozvoje.

Kontrola činností národního geoparku probíhá formou opětovného zhodnocení území národního geoparku. Kontrolu provádí zaměstnanec příslušného odboru MŽP, společně se zaměstnancem České geologické služby, případně s členem Rady, který není zaměstnancem České geologické služby, a to jednou za tři roky. Dále management příslušného národního geoparku jednou za rok odevzdává monitorovací zprávu o současném stavu a dalších aktivitách, které naplňují poslání Národního geoparku.

Geopark Egeria získal titul národního geoparku v létě roku 2010 a spolu s Evropským geoparkem Český Ráj jsou zatím jedinými členy Sítě. Ve chvíli, kdy získají titul národního geoparku i partneři z plzeňské (začátek roku 2011) a bavorské (říjen 2010) části geoparku, bude celé území Česko-bavorského geoparku usilovat o vstup do Sítě evropských geoparků.

Lokality a témata

Ve studii proveditelnosti z roku 2004 bylo vytipováno 41 nosných geotopů pro území Geoparku Egeria. Tyto lokality byly rozřazeny do 6 základních témat. Lokality byly posuzovány z hlediska přístupnosti, atraktivnosti a příslušné turistické infrastruktury na daném místě. V rozšířeném vydání studie byly tyto geotopy doplněny o dalších 57 míst, které nesplňovaly jedno nebo více posuzovaných kritérií. Geopark je především souvislé území a lokality v něm slouží jako opěrné body, ke kterým směřují aktivity geoparku.

Seznam 41 nosných lokalit přiřazených v šesti tématech:

Geologie a geomorfologie

Božidarské rašeliniště, Hory-Jan Svatoš, Hroznětín-Krásný vrch, Kladské rašeliny, Kynžvartský kámen, Pomezná, Rybníčná-Viklan, Staré Sedlo-Údolí Ohře, Vysoký kámen u Kraslic

Prameny a lázeňství

Karlovy Vary, Kynžvartské kyselky, Mariánské Lázně, Milhostov-Bublák, Prameny, Vonšov-Soos

Vulkanismus

Andělská Hora, Františkovy Lázně-Komorní hůrka, Mýtina-Železná hůrka, Rotavské varhany

Mineralogie a paleontologie

Dřenice, Hazlov-Goethova trasa, Loketské serpentiny, Lomnice-Erika, Mnichov-Sítiny

Hornická historie

Boží Dar-Zlatý Kopec, Čistá-důl Jeroným, Horní Blatná-Vlčí jámy, Horní Slavkov, Hřebečná, Jáchymov, Krásno, Nejdeč, Oloví, Přebuz, Šindelová

Těžba uhlí a rekultivace

Habartov-Medard, Lítov-Chlum Sv. Maří, Nové Sedlo-lom Družba, Sokolov-arboretum Antonín

Použité odkazy a zdroje

http://www.mzp.cz/cz/smernice_mzp_nominace_uzemi

LEGISLATIVNÍ RÁMEC PODNIKÁNÍ VE VENKOVSKÉM CESTOVNÍM RUCHU

Michal Burian, Kateřina Gryndlerová

*ECEAT (European Centre for Ecology and Tourism), Komenského nám. 124, 666 01 Tišnov,
<http://www.eceat.cz>, člen ECEAT-International, e-mail: katka@eceat.cz, michal@eceat.cz*

Klíčová slova: venkovský cestovní ruch, legislativa, zákony, agroturistika

Abstrakt: Venkovský cestovní ruch v České republice není upraven zvláštními „venkovskými“ předpisy, ale řídí se celou řadou běžných předpisů platných pro činnosti v cestovním ruchu a dalších oborech. Příspěvek přináší základní přehled zákonů, povinností a vyhlášek pro tento obor.

Keywords: rural tourism, legislation, law, agrotourism

Abstract: Rural tourism in the Czech Republic is not regulated by a special “rural tourism” legislation, but is managed by a series of rules used in tourism generally and in related activities. This article lists a basic overview of prescripts, regulations, laws and bylaws for rural tourism in the Czech Republic.

1. Úvod

Venkovský cestovní ruch je možné považovat za zvláštní segment, v němž podnikání není upraveno speciálními předpisy. Určitou komplikací se může zdát i skutečnost, že se ve spojitosti s venkovským cestovním ruchem často mluví o „ubytování v soukromí“, kdy jsou k pronájmu turistům nabízeny bytové prostory (letní byty, apartmány) a stavby pro individuální rekreaci (chaty, chalupy) a klasifikací ubytování v soukromí je pověřena profesní organizace Svaz venkovské turistiky. Termín „ubytování v soukromí“ však nemá v zákoně žádnou oporu a legislativní rámec podnikání se opírá o řadu „univerzálních“ zákonů a předpisů. Poskytování služeb v cestovním ruchu obecně je upraveno řadou zákonných předpisů podle svého charakteru. Texty a výtahy z předpisů a zákonů jsou v tomto příspěvku kráceny a VŽDY je třeba se seznámit s úplným a aktuálním kompletním zněním, neboť zákony jsou často novelizovány a novely mohou následovat v rychlém sledu v řádu měsíců. Relevantní informace poskytuje na základě praktických zkušeností například server www.business.center.cz, kde jsou znění zákonů a novel publikována s komentářem nebo server <http://www.tzb-info.cz> (zejména v případě norem, zákonů a vyhlášek týkajících se staveb).

2. Základní legislativní rámec

2.1 Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) č. 455/1991 Sb.

Živnostenský zákon upravuje podmínky pro tzv. živnostenské podnikání, co se tím rozumí a co naopak za živnostenské podnikání považováno není (například pronájem objektu jako jeden z jednoduchých způsobů poskytování ubytovací služby). Zákon dělí živnosti na dvě skupiny:

- Živnosti ohlašovací (při splnění určitých podmínek mohou být provozovány po ohlášení; dále se dělí na tzv. živnosti volné a řemeslné, jež se liší požadovanými podmínkami)
- Živnosti koncesované (smějí být provozovány až na základě přidělení tzv. koncese)

•

Seznam oborů živností volných stanoví prováděcí předpis k živnostenskému zákonu – nařízení vlády č. 278/2008 Sb.) Každá ze živností má přesně určený obsah, k čemuž slouží tzv. obsahové náplně. Veškeré podrobnosti sdělí příslušný živnostenský úřad.

2.2 Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) č. 183/2006 Sb.

Tento zákon upravuje zejména povolování staveb a jejich změn, terénních úprav a zařízení, užívání a odstraňování staveb, dohled a zvláštní pravomoci stavebních úřadů atd. Stavební zákon rovněž stanoví (v § 103), u kterých staveb lze zjednodušit postup (stačí územní souhlas). Jde například o stavby o jednom nadzemním podlaží do 25 m² zastavěné plochy, některé stavby pro zemědělství, určitou technickou infrastrukturu (například přípojky vodovodní, kanalizační a energetické v délce do 50 m, dále informační a reklamní zařízení o celkové ploše menší než 0,6 m², bazény do 40 m²

zastavěné plochy, ploty do výšky 1,8 m atd. V případě stavebních úprav pro tzv. ubytování v soukromí lze upravované prostory považovat za prostory k bydlení, jež není nutné měnit na prostory nebytové.

2.3 Vyhláška č. 268/2009, o technických požadavcích na stavbu

Tato vyhláška nahradila předchozí vyhlášku MMR č. 137/1998 Sb. a uplatní se při stavebních úpravách, udržovacích pracích, při změnách v užívání staveb. S ohledem na nově upravené, respektive omezené zmocnění Ministerstva zemědělství k vydání právních předpisů upravujících obecné požadavky na výstavbu, vyhláška stanoví rovněž technické požadavky na stavby pro zemědělství. Cestovního ruchu na venkově se mj. dotýkají § 40 Rodinné domy a stavby pro rodinnou rekreaci a § 43 Stavby ubytovacích zařízení.

2.4 Další zákony

Obchodní zákoník č. 513/1999 Sb. definuje právní formy podnikatelských subjektů a obchodně – závazkové vztahy mezi nimi. Zákoník práce č. 262/2006 Sb. upravuje vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví upravuje postup vedení účetnictví podnikatelských subjektů při provozování živnosti, vedení daňové evidence a povinnosti při stanovení a odvodu daně z příjmů upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Další zákony, s nimiž se podnikatel potkává, jsou zejména:

- zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí
- zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
- zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční
- zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků
- zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích
- zákon č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích
- zákon č. 121/2000 Sb. - autorský zákon
- zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění
- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
- zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců
- zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

3. Legislativa pro ubytovací služby

Základní vztahy upravuje občanský zákoník (č. 40/1964 Sb.). V § 663 a následujících (nájemní smlouva), § 717 a 718 (nájem obytných místností v zařízeních určených k trvalému bydlení) občanský zákoník upravuje rovněž pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor. Nájem a podnájem nebytových prostor pak upravuje ještě zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor. Provozování tzv. pronájmu může být jeden ze způsobů, jak nabízet nejjednodušší ubytovací služby, pokud podnikatel nehodlá poskytovat další služby. Podle zákona o daních z příjmů (§ 9) se nejedná o podnikatelskou činnost a není tedy nutné mít živnostenský list, platit odvody na zdravotní a sociální pojištění. Platí se pouze daň dle skutečně dosaženého příjmu (po odpočtu výdajů, prokázaných nebo stanovených paušálně), případně místní poplatky. Před zahájením je ale vhodné tuto činnost ohlásit na finančním úřadě. V případě, že se podnikatel hodlá věnovat ubytovacím službám ve větším rozsahu, pak postupuje navíc podle ustanovení živnostenského zákona.

Poskytováním ubytování na sebe poskytovatel vždy bere závazky a povinnosti. Obecné zásady poskytování přechodného ubytování v ubytovacích zařízeních definuje občanský zákoník v § 754 – 759. Odpovědnosti poskytovatele ubytovací služby za věci vnesené do ubytovacích prostor ubytovaným se týkají ustanovení § 433 - § 436. Okolnosti, za nichž je možné odstoupit od smlouvy, definuje § 759.

3.1 Ubytovací služby – obsahová náplň, živnost ohlašovací volná

Nařízení vlády č. 278/2008 Sb. Poskytování ubytování v ostatních ubytovacích zařízeních stanovených zvláštním právním předpisem, neposkytujících stravovací služby (zejména v turistických

ubytovnách, kempech, chatových osadách). Poskytování ubytování v jiných kategoriích staveb (bytových domech, v rodinných domech, ve stavbách pro individuální rekreaci a podobně), pokud jsou současně s ubytováním poskytovány i jiné než základní služby, a poskytování snídaní v těchto stavbách s kapacitou do 10 lůžek (včetně přistýlek). Obsahem živnosti nejsou činnosti spočívající v přípravě a prodeji pokrmů a nápojů k bezprostřední spotřebě v provozovně, v níž jsou prodávány, vyjma podávání snídaní hostům ubytovaným v jiných kategoriích staveb (bytových domech, rodinných domech a ve stavbách pro individuální rekreaci) s kapacitou do 10 lůžek, a poskytování ubytování v ubytovacích zařízeních poskytujících stravovací služby. Obsahem živnosti dále není pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor.

3.2 Hostinská činnost – obsahová náplň, živnost ohlašovací řemeslná

Nariadení vlády č. 278/2008 Sb. Činnosti spočívající v přípravě a prodeji pokrmů a nápojů k bezprostřední spotřebě v provozovně, v níž jsou prodávány. Činnost může být provozována buď samostatně, nebo společně s poskytováním ubytování ve zvláštním právním předpisem stanovených ubytovacích zařízeních, která poskytují stravovací služby (například hotel, motel, penzion). V rámci živnosti je možno poskytovat ubytování v ostatních ubytovacích zařízeních (zejména v turistických ubytovnách, kempech, chatových osadách) a v jiných kategoriích staveb (bytových domech, v rodinných domech, ve stavbách pro individuální rekreaci), a pokud se jedná o ubytování v jiných kategoriích staveb s kapacitou do 10 lůžek, podávat i snídaně ubytovaným hostům. Prodej pomocí automatů (nápojové, občerstvovací), doplňkový prodej (tabákové výrobky, upomínkové předměty, základní hygienické potřeby), prodej pokrmů a nápojů přes ulici, půjčování novin a časopisů, půjčování stolních společenských her (například karty, šachy), provozování her (například kulečnick), pokud zůstane zachována povaha živnosti.

3.3 Program statistických zjišťování

Podnikatel v ubytovacích službách je povinen předávat státní statistické službě příslušné údaje na základě programu statistických zjišťování, jak jsou stanoveny zákonem č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů. Podrobnosti uvádí www.czso.cz. Podnikatele v ubytovacích službách se týkají dva výkazy, a to pouze pokud má ubytovací zařízení alespoň 5 pokojů nebo 10 lůžek. Jde o Výkaz CR 2-04 Čtvrtletní dotazník o hostech v hromadných ubytovacích zařízeních (4 x ročně) a Výkaz CR 9-01 Dotazník o kapacitě hromadných ubytovacích zařízení cestovního ruchu (1 x ročně)

3.4 Požární bezpečnost, bezpečnost práce

Požadavky na bezpečnost a vlastnosti staveb obecně řeší ČÁST TŘETÍ vyhlášky č. 268/2009 technických požadavcích na stavbu, požární bezpečnost staveb upravuje vyhláška č. 23/2008 Sb. Bezpečnost práce v oblasti poskytování služeb je upravena zejména zákonem č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Na základě tohoto zákona jsou fyzické osoby provozující samostatně výdělečnou činnost podle živnostenského zákona vázány ustanoveními zákoníku práce (262/2006), která se týkají bezpečnosti práce (konkrétně § 101 odst. 1 a 2, § 102, 104 a 105).

3.5 Evidence činností, informační a registrační povinnosti, ochrana osobních údajů

Každé ubytovací zařízení si pro potřeby vlastní i dle příslušných předpisů vede evidenci činnosti a poskytovaných služeb. Rozsah a forma vedení této evidence závisí na typu ubytovacího zařízení, rozsahu a úrovni poskytovaných služeb a na kapacitě ubytovacího zařízení.

Provozní evidence slouží pro zaznamenávání údajů o provozu ubytovacího zařízení. Rozsah a typ provozní evidence není dán žádným nařízením, záleží na velikosti, zvyklostech a potřebách podniku, jakou evidenci povede, vyjma evidence přihlašovací. Provozní evidence je dnes v drtivé většině případů vedena elektronicky a nabídka počítačových programů je velká. Do provozní evidence ubytovacího zařízení mohou patřit (podle jeho velikosti) ubytovací smlouvy, recepční list (hotelové štafle), kontrolní recepční list, pořadník objednávek ubytování, kniha objednávek ubytování (rezervační kniha), waiting list („čekací seznam“), rooming list („ubytovací seznam“), přihlašovací

lístek, hotelová legitimace/průkaz (dnes často v podobě čipové karty sloužící i jako elektronický zámek), kniha buzení, kniha ztrát a nálezů a další.

Přihlašovací evidence slouží k evidenci pobytu hosta v ubytovacím zařízení. Poskytovatel ubytovací služby zapisuje osobní údaje o ubytovaných neprodleně i v případě, že se host ubytovává jen na část dne. Přihlašovací evidence je vyžadována mj. i ze zákona o pobytu cizinců (viz dále), či zákona o místních poplatcích. Povinností provozovatele ubytovacího zařízení je před přihlášením cizince přezkoumat jeho totožnost podle cestovního dokladu a platnost jeho víza tj. povolenou délku pobytu na území ČR, jde-li o cizince ze země s vízovou povinností (podrobnosti o zemích s vízovou povinností jsou na stránkách Ministerstva zahraničních věcí www.mzv.cz). Pas nebo OP může být poskytovatelem ubytovací služby zadržen jen po dobu nezbytnou k registraci a musí být uložen tak, aby nedošlo k jeho zneužití nebo ztrátě. Při přihlášení se zaznamenávají příslušné údaje do domovní knihy (ke stažení například na http://www.formulare-ke-stazeni.cz/formular-ubytovaci-kniha-ns_06ubytknih.html).

Zákon o pobytu cizinců na území České republiky (č. 326/1999 Sb.) stanoví v § 99-102 povinnosti poskytovatele ubytovací služby cizincům (ubytovatele). Tím se podle tohoto zákona rozumí každý, kdo poskytuje ubytování za úhradu. Ubytovatel je podle tohoto zákona mimo jiné povinen oznámit policii ubytování cizince nejpozději do 3 pracovních dnů po jeho ubytování, a to předložením vyplněného přihlašovacího tiskopisu nebo prostřednictvím technických nosičů dat a jejich telekomunikačním přenosem, v rozsahu údajů vedených v domovní knize, s následným předložením tiskopisu do 10 dnů od ubytování cizince. Domovní knihu musí ubytovatel předložit policii na požádání ke kontrole a archivovat po dobu 6 let. Vzor tohoto přihlašovacího formuláře je uveden na adrese <http://www.policie.cz/clanek/3-2-povinnosti-ubytovatele.aspx>.

Zákon o ochraně osobních údajů (č. 101/2000 Sb.) se vztahuje na veškeré zpracovávání osobních údajů fyzickými i právnickými osobami. Osobním údajem je jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitého subjektu údajů (tzn. fyzické osoby, které se údaje týkají, dále jen subjekt). Správce může zpracovávat údaje pouze se souhlasem subjektu; bez něj pak jen tehdy, je-li to nezbytné pro dodržení jeho právní povinnosti či pro plnění smlouvy, jejíž smluvní stranou je subjekt. Pro ubytovatele tato výjimka platí, a to proto, že zpracování osobních údajů je ubytovateli uloženo jako zákonná povinnost podle § 3 odst. 4 resp. § 7 odst. 3 zákona o místních poplatcích, resp. § 101 zákona o pobytu cizinců, nebo je v nezbytném rozsahu třeba k uplatnění práv vyplývajících ze zákonných ustanovení o smlouvě o ubytování. Ubytovací zařízení jsou jedním ze správců osobních údajů, kteří zpracovávají osobní údaje na základě zvláštního zákona (zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích a zákon č. 326/1999 o pobytu cizinců na území České republiky), nepodléhají proto oznamovací povinnosti podle § 16 tohoto zákona.

Vedení finanční evidence je nezbytné nejenom pro přiznání k dani, ale zejména pro sledování, v jakém stádiu „rozpracovanosti“ je ten který obchodní případ. Cestovní ruch zcela běžně pracuje se zálohami a doplatky, s provizemi obchodním partnerům, používá různé měny a kursy. Čím větší je ubytovací zařízení, čím víc personálu se střídá (například na recepci), tím přesnější a srozumitelnější musí být finanční evidence, aby nedošlo k chybě. Ještě složitější situace nastává, pokud podnik vede například i směnárnu. Popisování podrobných návodů, jak vést finanční evidenci, přesahuje možnosti tohoto článku. V každém případě se vyplácí pečlivost a důslednost nehledě na to, že každý host má právo přinejmenším na vystavení dokladu o zaplacení za služby, jež v podniku čerpal.

Umožnit přístup do ubytovacích zařízení i lidem s omezenou hybností je smyslem požadavku na tzv. bezbariérovost. Povinně se týká těch ubytovacích zařízení, jež mají kapacitu vyšší než 10 pokojů. Zavedení těchto úprav lze doporučit i v případě menšího ubytovacího zařízení - mezi hosty ubytovacího zařízení bývají stále častěji starší lidé, kterým bezbariérové uspořádání výrazně usnadňuje pohyb. Požadavky na bezbariérovost definuje vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 368/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.

Provozní řád je dokument, jenž popisuje konkrétní praktické postupy pro zabezpečení provozu po stránce hygieny, bezpečnosti, protipožární ochrany, pracovněprávních podmínek i ochrany spotřebitele. Je to vnitřní řád provozovny, jenž jsou povinny vypracovat podle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví osoby poskytující ubytování v ubytovacích zařízeních v rámci jimi provozované hostinské živnosti a osoby provozující živnost ubytovací služby, s výjimkou osob poskytujících ubytování v bytových domech, v rodinných domech a ve stavbách pro individuální rekreaci. Provozní řád a jeho změny předloží před jejich přijetím ke schválení příslušnému orgánu ochrany veřejného zdraví, běžně krajské hygienické stanici příslušného kraje.

4. Legislativa pro stravovací služby

Stravovací službou se rozumí výroba, příprava nebo rozvoz pokrmů za účelem jejich podávání v rámci provozované hostinské živnosti a při podávání pokrmů jako součásti ubytovacích služeb a služeb cestovního ruchu. Provozování stravovacích služeb je podle zákona 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví zařazeno do činností epidemiologicky závažných. Je to činnost odpovědná, neboť se dotýká lidského zdraví a je proto svázána řadou předpisů. Proto jsou stravovací služby živností ohlašovací řemeslnou, nikoliv volnou – zájemce musí prokázat množství odborných předpokladů (řemeslná živnost „hostinská činnost“).

V přístupu k hygieně a provozním podmínkám došlo ve stravovacích provozech k velkým změnám především od 1.1.2006, kdy vešla v platnost nařízení Evropského společenství č. 852/2004 (o hygieně potravin), č. 853/2004 (o hygieně potravin živočišného původu), č. 854/2004 (o úřední kontrole potravin živočišného původu) a č. 882/2004 (o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat). Velmi podrobnou a srozumitelnou příručku pro tuto problematiku je publikace Zásady správné výrobní a hygienické praxe ve stravovacích službách, kterou vydalo národní informační středisko pro podporu jakosti v roce 2006 (ISBN 80-02-01822-2, bezplatně ke stažení v podobě pdf na adrese www.socr.cz).

Vyhláška 252/2004 Sb. ze dne 22. dubna 2004, kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody (o vodě), se zabývá zajištěním kvality vody při poskytování ubytovacích a stravovacích služeb. Je prováděcím předpisem zákona č. 258/2000 Sb. (Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů).

5. Legislativa pro provozování cestovních kanceláří a agentur

V České republice je hlavní činností většiny cestovních kanceláří organizování a prodej zájezdů včetně služeb s nimi souvisejících. Zájezdem se podle ustanovení zákona č. 159/1999 Sb., resp. jeho novely č. 214/2006 Sb., rozumí kombinace minimálně dvou služeb cestovního ruchu (např. doprava + ubytování nebo jiné služby cestovního ruchu, jež nejsou doplňkem dopravy nebo ubytování a tvoří významnou část zájezdu nebo jejichž cena tvoří alespoň 20 % souhrnné ceny zájezdu), je-li prodáván nebo nabízen k prodeji za souhrnnou cenu a je-li služba poskytována po dobu přesahující 24 hodin nebo když zahrnuje ubytování přes noc. Zájezdem není ani kombinace služeb cestovního ruchu prodaná jiné cestovní kanceláři za účelem dalšího podnikání. Vzhledem k tomu, že praktické uplatnění zákona přineslo řadu nejasností do jeho uplatňování, shodly se asociace cestovního ruchu a Ministerstvo pro místní rozvoj na jednoznačném výkladu sporných ustanovení. Tento výklad je k dispozici na stránkách www.mmr.cz v sekci pro cestovní kanceláře. Povinný rozsah a obsah cestovní smlouvy upravuje Občanský zákoník (zákon č.40/1964 Sb. v platném znění) v § 852 a až k.

Občanský zákoník dále v příslušných pasážích upravuje, za jakých okolností mohou být měněny jednotlivé podmínky a údaje, způsob, jakým má zákazník uplatnit své nároky plynoucí z porušení právní povinnosti cestovní kanceláře (reklamační řád). Cestovní kancelář musí být na rozdíl od cestovní agentury povinně pojištěna proti úpadku.

5.1 Provozování cestovní agentury a průvodcovská činnost v oblasti cestovního ruchu – obsahová náplň, živnost volná

Narižení vlády č. 278/2008 Sb. Nabízení, prodej a zprostředkování prodeje jednotlivých služeb cestovního ruchu a organizování, nabízení a zprostředkování prodeje kombinací jednotlivých služeb cestovního ruchu, vyjma prodeje zájezdů. Jednotlivými službami cestovního ruchu se rozumí zejména zabezpečení dopravy, ubytování, stravování, průvodcovských služeb, prodeje a rezervace letenek, prodeje a rezervace železničních a autobusových jízdenek včetně místenek, prodeje a rezervace lodních lístků včetně kajut, zprostředkování víz, nabídky a prodeje balneologických služeb za účelem relaxace a rekondice, nabídky a prodeje sportovních aktivit za účelem relaxace a rekondice - například jízda na koni, půjčování kol a dalších sportovních potřeb, pobyt ve fitcentrech, zprostředkování a zajištění účasti na sportovních a společenských akcích a zprostředkování prodeje dalších služeb spojených s rekreací, odpočinkem a služebním, obchodním jednáním. Doprovázení skupiny osob nebo jednotlivců, při němž je v jazyku podle jejich výběru poskytován výklad o kulturním a přírodním dědictví země. Výklad obsahuje zejména informace o kultuře (historické, umělecké, archeologické, folkloristické, etnologické, gastronomické a podobně), životním prostředí (geologické, přírodní, klimatické a podobně), jednotlivých lokalitách (historických, průmyslových, městských centrech a podobně), místech (muzea, kostely a podobně) a oblastech (turistických regionech, krajích a podobně). Zajištění dalších nezbytných činností spojených s doprovodem skupiny osob nebo jednotlivců, vedením a kontrolou itineráře, zajištěním programu, obstaráním základních informací během cesty, včetně praktických informací vztahujících se k místu pobytu, a poskytováním základní pomoci doprovázeným osobám. V rámci této činnosti lze prodávat věci související s cestovním ruchem, zejména vstupenky, mapy, plány, jízdní řády, tištěné průvodce a upomínkové předměty.

5.2 Provozování cestovní kanceláře – obsahová náplň, živnost koncesovaná

Narižení vlády č. 278/2008 Sb. Organizování, nabízení a prodej zájezdů. Dále lze rovněž nabízet, prodávat a zprostředkovávat prodej jednotlivých služeb cestovního ruchu a organizovat, nabízet, prodávat a zprostředkovávat prodej kombinací jednotlivých služeb cestovního ruchu, tj. zabezpečení dopravy, ubytování, stravování, průvodcovských služeb, prodeje a rezervace letenek, prodeje a rezervace železničních a autobusových jízdenek včetně místenek, prodej a rezervace lodních lístků včetně kajut, zprostředkování víz, nabídky a prodeje balneologických služeb za účelem relaxace a rekondice, nabídky a prodeje sportovních aktivit za účelem relaxace a rekondice (například jízda na koni, půjčování kol a dalších sportovních potřeb, pobyt ve fit-centrech), zprostředkování a zajištění účasti na sportovních a společenských akcích a zprostředkování prodeje dalších služeb spojených s rekreací, odpočinkem a služebním, obchodním jednáním. V rámci živnosti lze dále prodávat věci související s cestovním ruchem, zejména vstupenky, mapy, plány, jízdní řády, tištěné průvodce a upomínkové předměty.

Z porovnání obou obsahových náplní vyplývá, že rozdíly mezi CA a CK spočívají především v oprávnění prodávat zájezdy.

6. Legislativa pro průvodcovské činnosti

Novela živnostenského zákona z roku 2008 převedla činnosti průvodců v cestovním ruchu mezi živnosti volné a spojila je do jednoho odstavce spolu se službami cestovních agentur (viz výše). Průvodcovská činnost horská zůstává nadále živností vázanou. Vyžaduje proto prokázání příslušných kvalifikačních předpokladů.

7. Legislativa pro silniční motorovou dopravu osobní

V cestovním ruchu službou často poskytovanou je v souvislosti s přemísťováním návštěvníků živnost koncesovaná - silniční motorová doprava osobní. Tato živnost je definována jako souhrn činností, jimiž se zajišťuje přeprava osob silničními motorovými vozidly pro cizí potřebu. Pro získání koncese je požadováno osvědčení o odborné způsobilosti pro provozování dopravy. To vydá příslušný dopravní úřad na základě úspěšně složené zkoušky z předmětů stanovených prováděcím předpisem (vyhláškou č. 478/2000 Sb.).

8. Další živnosti volné

Do živností volných důležitých pro podnikatele v cestovním ruchu na venkově může spadat např. pronájem a půjčování věcí movitých, kam patří pronájem a půjčování zejména dopravních prostředků (např. jízdních kol), spotřebního zboží, oděvů, sportovních potřeb atd., dále pronájem koní (k pracovním, sportovním a podobným účelům) a jiných, zejména hospodářských zvířat bez obsluhy. Obsahem této živnosti však nemůže být pronájem nemovitostí, pronájem věcí movitých s obsluhou, půjčování zbraní a střeliva, pronájem software a půjčování zvukových a zvukově-obrazových záznamů.

Použitá literatura:

- [1] BURIAN, M. a kolektiv (2008): Cestovní ruch na venkově. Studijní materiály k sérii seminářů Venkovský cestovní ruch.
- [2] BURIAN, M. (1999): První průvodce venkovskou turistikou aneb jedou k nám hosté. ECEAT CZ, Brno, ISBN: 80-902640-0X
- [3] BURIAN, M., RYGLOVÁ, K., VAJČNEROVÁ, I. (2010): Základy cestovního ruchu. Monografie připravená do tisku.

VESNICKÁ TURISTIKA, AGROTURISTIKA, EKOTURISTIKA, CYKLOTURISTIKA

Michal Burian, Kateřina Gryndlerová

*ECEAT (European Centre for Ecology and Tourism), Komenského nám. 124, 66601 Tišnov,
http://www.eceat.cz, člen ECEAT-International, e-mail: katka@eceat.cz, michal@eceat.cz*

Klíčová slova:

venkovský cestovní ruch, agroturistika, ekoturistika, cykloturistika

Abstrakt:

Postavení venkovského cestovního ruchu i dalších specifických forem (agroturistika, ekoturistika, cykloturistika) je v České republice dáno historickými souvislostmi ale i dalšími faktory. Příspěvek je v jednoduché podobě rozebírá a současně informuje o základních strategických materiálech k jednotlivým formám.

Keywords:

rural tourism, agrotourism, ecotourism, cycling

Abstract:

Position of the rural tourism and other specific forms (agrotourism, ecotourism, cycling) in the Czech Republic is a result of historic connections and other factors. This article talks about them and informs on the basic relevant strategic documents.

1. Postavení specifických forem cestovního ruchu

V odborné literatuře můžeme nalézt řadu různých kritérií systematiky cestovního ruchu (CR), jež třídí a definují cestovní ruch do forem, typů, druhů atd. Typologie je blízká v praktické rovině tzv. segmentaci cestovního ruchu (vytipování určité konzistentní skupiny zákazníků – segmentu – a jeho obslužení). Formy CR odpovídají potřebám svých účastníků - základní formy odpovídají nejširším potřebám, specifické formy uspokojují specifické požadavky jeho účastníků. Mezi **základní formy** patří:

- **rekreační CR** - přispívá k regeneraci a reprodukci fyzických a duševních sil člověka; realizuje se ve vhodném rekreačním prostředí (vody, lesy, hory); zvláštností specifickou pro české prostředí je chataření a chalupaření;
- **kulturně poznávací CR** - je cílený na poznávání historie, kultury, tradic, zvyků apod.
- **sportovně turistický CR** - využívá zájmu lidí o aktivní odpočinek, aktivní účast na sportovních činnostech; obsahem může být i organizování pasivní účasti na sportovních akcích;
- **léčebný a lázeňský CR** - je zaměřen na léčbu, prevenci, relaxaci, celkovou obnovu fyzických a duševních sil jednotlivce.

Specifické formy uspokojují zvláštní potřeby nejrůznějších specializovaných spotřebitelských/cestovatelských segmentů, přičemž nabídka se bude i nadále rozšiřovat v souladu s nejnovějšími trendy v cestovním ruchu. Ke specifickým formám cestovního ruchu patří mj. cestovní ruch mládežnický, seniorů, rodinný, lidí s tělesným handicapem, městský, **venkovský** („rurální“, tj. spojený s venkovem; součástí je **agroturistika**, tj. cestovní ruch spojený s pobytem na farmě, případně **ekoagroturistika**, tj. cestovní ruch spojený se ekologicky hospodařícími farmami), kongresový a incentivní, chatařský a chalupářský, gastronomický, **ekoturistika**, **cykloturistika**, golfová turistika atd.

Všechny jmenované specifické formy cestovního ruchu patří k poměrně novým. Zatímco na Východě (a speciálně v bývalém socialistickém Československu) se rozvíjelo především chataření a chalupaření, na Západě došlo k prudkému nárůstu kapacit služeb i tím i konkurence. Ta donutila v 70. a 80. letech podniky ke spojování za účelem společného postupu v prosazení se na trhu a tak na svět přišly první destinace (území s určitými společnými rysy, jež se na trhu jednotně propaguje jako turistický cíl) a rozvíjely se mezinárodní hotelové řetězce. Stále lépe propracovaný marketing byl v 80. a 90. letech minulého století příčinou vzniku mnoha specifických forem cestovního ruchu – objevily se například expedice malých organizovaných skupin do vzdálených exotických krajů v lůně přírody (ekoturistika),

vznikaly programy specializované na ochutnávky vín, na gastronomii, cyklistické programy a rovněž pobyty na farmách - agroturistika.

Zatím poslední etapa rozvoje cestovního ruchu obecně je ovlivněna především mohutným rozvojem dopravy a nástupem nových elektronických technologií. Na dlouhé vzdálenosti dominuje letecká doprava (charterová, později nízkonákladová), na krátké vzdálenosti silniční. Turistické cíle se tak staly nejenom lépe dostupné dosavadním cílovým skupinám, ale nízkonákladové společnosti svou agresivní cenovou politikou přitáhly k cestování leteckou dopravou nové cílové skupiny. Také elektronické technologie (internet) zásadně změnilu podobu cestovního ruchu, jeho distribučních cest, resp. celého marketingového mixu (globální distribuční systémy, internet 2. generace). To vede ke změnám v chování zákazníků, k dalšímu zvyšování dostupnosti nabídek cestovního ruchu, neboť internet umožňuje zákazníkům vybírat z nebývalé nabídky přímo z domova a velmi jednoduše objednat cokoli, kdykoliv a kdekoliv. Současně dále roste fond volného času a z dlouhodobého hlediska zlepšující se ekonomická situace umožňuje prakticky všem vrstvám společnosti podílet se na cestovním ruchu. Tyto trendy jsou samozřejmě stoprocentně platné i pro specifické formy cestovního ruchu.

2. Venkovská turistika a agroturistika v ČR

Za „rodiště“ agroturistiky lze považovat Rakousko, jež dodnes zaujímá ve venkovských formách cestovního ruchu přední postavení. Důvodem je pravděpodobně nepřetržitá historie tisíců malých rodinných podniků a selských dvorů, jež mají „lidský“ rozměr oproti průmyslovému zemědělství, rakouský smysl pro inovativnost v cestovním ruchu, ale i propracovaný systém vzdělávání. Řada středních škol v Rakousku vyučuje cestovní ruch vedle zemědělských oborů a údržby lyžařských tratí a zařízení jako komplexní ucelený program. U nás je obor agroturistika vyučován na jediné Vyšší odborné škole v Bystřici nad Pernštejnem (jež poskytuje i střední zemědělské vzdělání), jinak jde vždy maximálně o jeden z předmětů v rámci studia oboru cestovního ruchu. Současní středoškoláci u nás pak na aktivity na venkově, ať už jde o zemědělské podnikání nebo cestovní ruch, pohlížejí jako na neatraktivní.

V našich podmínkách se začal venkovský cestovní ruch rozvíjet jako zcela nové odvětví od počátku 90. let. V roce 1993 vznikla iniciativa s názvem ECEAT, jež zahrnovala Českou republiku, Polsko a Maďarsko jako cílové země a Nizozemí jako hlavní zdrojovou zemi. V tomto roce vyšel první velmi jednoduchý seznam adres asi 15 českých ekologicky hospodařících zemědělců, kteří byli ochotni přijmout ve svém domově první zahraniční turisty. Postupně počty turistů i ubytovatelů rostly, a nebyli to jenom ekologičtí farmáři. Objevovaly se nabídky rekreačních chalup a chat, ubytování nabízeli i nezemědělci. Vrchu u nás začala nabývat venkovská turistika s podstatně širším zaměřením. Důvody je třeba hledat ve struktuře našeho venkova. Sny mnoha jeho obyvatel, že se po sametové revoluci scelené pozemky zmenší a povstane tradiční zemědělský stav, se nenaplnily. Velké celky vykazují lepší ekonomické parametry zemědělské velkovýroby a drobení majetku je z tohoto pohledu krok zpět. Proto má cestovní ruch na venkově u nás jinou podobu než v Rakousku, Itálii či Francii nebo i v Polsku, kde je zemědělství založeno na malých podnicích rodinného typu a poskytování turistických služeb je vítaným přílepením k zemědělským činnostem, jež jsou ekonomickým základem.

Koncem 90. let ECEAT vytvořil turistický produkt Prázdniny na venkově. Každý rok byly vydávány tištěné brožury, na veletrzích cestovního ruchu zejména v zahraničí probíhaly prezentace. Nizozemští a tuzemští turisté se koncem 90. let stali převažující klientelou. Postupně začal narůstat význam internetu. Na počátku nového tisíciletí pak ECEAT produkt Prázdniny na venkově předal Svazu venkovské turistiky a vrátil se k původnímu zaměření na ekofarmy a udržitelný cestovní ruch obecně. Zatímco Svaz venkovské turistiky je pověřen Ministerstvem pro místní rozvoj jako profesní organizace klasifikací „ubytování v soukromí“ („hvězdičková“ kvalita), ECEAT provozuje vlastní mezinárodní „eko“ kvalitativní systém ECEAT QUALITY LABEL, jež hodnotí podniky podle jejich výkonu v udržitelnosti (tedy v zaměření na environmentální, socio-kulturní a ekonomický pilíř).

Hlavní doménou českého venkovského cestovního ruchu je ubytování. Teprve v poslední době se objevují i další služby – jízda na koni (hipoturistika), stravování, půjčování sportovního náradí atd. Bohužel právě skutečnost, že v naší zemi služby venkovského cestovního ruchu neposkytují převážně farmy, vede k tomu, že jeden z výrazných a vysoce atraktivních prvků – domácí produkty a farmářské výrobky – v nabídce našich podnikatelů chybí.

Venkovský cestovní ruch po dlouhou dobu nebyl státní správou prakticky vůbec vnímán. Pro odpovědné ministerstvo (Ministerstvo pro místní rozvoj) byla venkovská turistika příliš „zemědělská“, zatímco pro Ministerstvo zemědělství šlo o příliš „turistickou“ aktivitu. Viditelná změna nastala až v posledních deseti letech, kdy se cestovní ruch na venkově stal oficiálně podporovanou aktivitou zemědělského resortu zejména ve vztahu k evropským zdrojům (Program rozvoje venkova, osa III). Tato změna se promítla i do koncepčních materiálů.

Hlavním strategickým dokumentem týkajícím se cestovního ruchu v ČR je Koncepce politiky cestovního ruchu 2007 – 2013. Jejím cílem je harmonizace koncepční činnosti v oblasti cestovního ruchu s programovacím obdobím Evropské unie a vytvoření strategického materiálu, který bude účinným nástrojem podpory udržitelného rozvoje cestovního ruchu v ČR v příštím období a bude dostatečně reflektovat význam cestovního ruchu pro národní hospodářství České republiky. Cestovní ruch na venkově zde je zmiňován ve vztahu k diverzifikaci ekonomických činností ve venkovském prostoru. Dále je pak řazen do opatření 1.2 s cílem vytvářet specifické produkty cestovního ruchu.

3. Ekoturistika v ČR

Ekoturistika není v našich podmínkách prakticky rozšířená (vyjma výjezdového cestovního ruchu - expedice), vnímáme-li ji v původním významu. Podle TIES (The International Ecotourism Society) jde o „odpovědné cestování do přírodních oblastí chránící životní prostředí a zlepšující život místních obyvatel“. Jiné definice k ekoturistice uvádějí, že vede turisty ke vzdělávání a pochopení křehkých přírodních i společenských vztahů, generuje prostředky pro ochranu přírody, politicky i finančně posiluje respekt k místním komunitám a lidským právům. Z těchto definic vyplývá, že ekoturistika je spíše zaměřena na méně rozvinuté „exotické“ země.

V poněkud širším pohledu, kdy je ekoturistika vnímána jako druh cestovního ruchu vyhledávaného a prováděného environmentálně a sociálně uvědomělými turisty za účelem ochrany životního prostředí, lze situaci u nás vidět jenom o málo ostřeji. Jde především o služby cestovního ruchu a jejich hodnocení z pohledu udržitelnosti. Zde se podnikům nabízí kromě tradiční ECEAT QUALITY LABEL také ISO 14000 nebo Evropská květina. V praxi ČR jde o několik málo desítek podniků, přičemž početně převažuje značka ECEAT. Podrobně se tématu ve svém příspěvku věnuje Ing. Gryndlerová.

4. Cykloturistika v ČR

Cyklistika patří dlouhodobě mezi nejpobulárnější pohybové a sportovní aktivity. Vláda České republiky přijala usnesením vlády č. 678 ze dne 7. července 2004 Národní strategii rozvoje cyklistické dopravy České republiky. Následně tato informace byla potvrzena ve vládním usnesení ČR ze dne 3. ledna 2007 č. 15 k Informaci o realizaci plnění úkolů a opatření uvedených v Národní strategii rozvoje cyklistické dopravy České republiky. Na cyklistiku je nahlíženo především jako na aktivitu dopravní, přesto je její význam a propojení s cestovním ruchem zdůrazněno v prioritě 2 Rozvoj cyklistiky pro posílení cestovního ruchu. Kromě stručného výčtu aktivit CzechTourism na poli cyklistiky se zde píše i o cyklotrasách, jejich značení i o programu Cyklisté vítáni (hodnocení ubytovacích a dalších kapacit z pohledu cyklisty). Značení cyklotras patří k prioritám mnoha venkovských regionů, jejich síť je v řadě míst vysoká, horší je situace okolo specializovaných cyklotras. Rovněž populární cyklistika na horských kolech (MTB) může vést nejenom k erozi, je-li prováděna na svazích a kola půdní pokryv zničí (po dešti vznikají mohutné erozní rýhy), ale množí se i střety s dalšími turisty, zejména na méně přehledných úsecích například lesních cest.

Použitá literatura:

- [1] BURIAN, M., a kolektiv (2008): Cestovní ruch na venkově. Studijní materiály k sérii seminářů Venkovský cestovní ruch
- [2] BURIAN, M. (1999): První průvodce venkovskou turistikou aneb jedou k nám hosté. ECEAT CZ, Brno, ISBN: 80-902640-0X
- [3] BURIAN, M., RYGLOVÁ, K., VAJČNEROVÁ, I. (2010): Základy cestovního ruchu. Monografie připravená do tisku
- [4] Koncepce státní politiky cestovního ruchu 2007-2013. [cit. 2010-06-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.mmr.cz/getdoc/1233f813-16a2-4cea-ac21-7e65a3435c8d/Koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-CR-na->>
- [5] Ecotourism [cit. 2010-06-05]. Dostupný z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Ecotourism>>
- [6] TIES [cit. 2010-06-05]. Dostupný z WWW: <http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835303/k.BEB9/What_is_Ecotourism_The_International_Ecotourism_Society.htm>
- [7] Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy [cit. 2010-06-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.cyklostrategie.cz/index.php>>

MARKETING VENKOVSKÉHO CESTOVNÍHO RUCHU

Eva Šimková

Univerzita Hradec Králové, Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové, e-mail: eva.simkova@uhk.cz

Úvod

Svět a jeho globální ekonomika se velmi rychle mění. Měnit by se měli i manažeři. Ve vysoce konkurenčním a agresivním prostředí je zapotřebí, aby podnikatelé byli nejen výkonnými manažery, ale zároveň i šikovnými marketéry. To znamená, že se umí rychle rozhodovat a přizpůsobovat se neustále se měnícím podmínkám tržního prostředí. Předpokladem úspěchu ve světové ekonomické soutěži se tak stává uplatňování zásad managementu, propracovaný a efektivní marketing. To samé platí i v podmínkách venkovského cestovního ruchu, kde každý profesně zdatný podnikatel musí být zároveň zkušeným obchodníkem. Znamená to, že umí své přednosti nejen nalézt, ale především uplatnit na trhu.

Cílem příspěvku je charakterizovat vliv současných trendů na marketingové aktivity v podmínkách venkovského cestovního ruchu a poukázat na možná rizika a omezení, která brání intenzivnějšímu rozvoji této šetrné formy podnikatelské činnosti.

1. Šetrný cestovní ruch a specifika jeho nabídky

V současné době se na trhu cestovního ruchu stále více prosazuje celá řada forem turismu, které spojuje šetrnost vůči cílovým místům cestovního ruchu, návrat k tradicím, ohleduplnost k přírodě, ke kulturnímu a historickému bohatství, dále pak ohleduplnost ve vztazích mezi lidmi [15]. Tyto formy cestovního ruchu jsou zahrnuty do tzv. zeleného cestovního ruchu, jinak také označovaného jako „udržitelný“, „šetrný“, „alternativní“, „měkký“ cestovní ruch.

Čím by se měl tento šetrný cestovní ruch vyznačovat? Specifik je celá řada, co autor - to jiný přístup. Společně těmto formám cestovního ruchu je především následující:

- nabídka **produktů šetrných k přírodě** a celému životnímu prostředí (produkty s minimálním negativním dopadem na prostředí – certifikace, plány rozvoje cestovního ruchu v destinacích, limity rozvoje, zachování genia loci¹),
- nabídka **autentických produktů** (produkty specifické pro daný region – certifikované regionální produkty respektující místní tradice),
- **symbióza s přírodou a zemědělstvím** (pobyt v prostředí venkova, příp. na farmě, kontakt s přírodou, vytváření aktivního vztahu k destinaci).

Ohleduplný vztah k přírodě a celému životnímu prostředí je prioritou venkovského cestovního ruchu. Bez ní by nabídka produktů této formy cestovního ruchu ztrácela svou atraktivitu. Šetrnost vůči prostředí lze zajistit především certifikací. Příkladem jsou například:

- ekoznačka EU „The Flower“ – „Květina“ určená pro výrobky a poskytovatele turistických ubytovacích služeb [3],
- ECEAT QUALITY LABEL - systém hodnocení „eko“ kvality ubytovacích služeb [7],
- standardy pro ubytování v soukromí – certifikace ubytovacích zařízení Svazu venkovské turistiky [16],
- regionální značka – značení místních produktů a služeb [1] (podrobněji viz dále).

¹ *Pojem genius loci se doslovně překládá jako „duch místa“ a je výrazem přesvědčení starých Římanů že vše, počínaje člověkem a krajinou konče má svého ducha ochrany – genia. Pro harmonický život člověka je důležitý dobrý vztah s duchem místa. Genius loci z hlediska venkovského cestovního ruchu představuje jedinečné znaky lokality, což souvisí především s její atraktivitou.*

Nabídka **autentických produktů** specifických pro daný region je v České republice rozvíjena prostřednictvím systému regionálních značek určených pro výrobky a služby², který koordinuje na národní úrovni Asociace regionálních značek [1]. Dalším příkladem je projekt „Stežky dědictví“ organizace ECEAT, který chrání a propaguje unikátní kulturní a přírodní dědictví včetně regionální gastronomie [8]. Společným cílem certifikace produktů je zajistit ochranu místního přírodního a kulturního dědictví. Nezanedbatelné jsou i socio-ekonomické výhody ve prospěch místních obyvatel (využití místních surovin, řemeslné a umělecké práce, podpora image regionu) a mnoho dalších výhod.

Symbióza s přírodou a zemědělstvím při zajištění pobytu v prostředí venkova, v případě agroturistiky v zemědělském prostředí farmy umožňuje vytvořit originální produkt, kdy návštěvník je v bezprostředním kontaktu s „živým regionem“ formou aktivního poznávání a prožitku. Tímto způsobem návštěvník spotřebovává danou specifickou nabídku, navíc si i vytváří pozitivní vztah k danému místu.

2. Současné trendy a vliv na marketing venkovského cestovního ruchu

Tvorbu marketingové strategie v každé organizaci ovlivňují aktuální trendy. Z pohledu venkovského cestovního ruchu jde především o trendy související se současným životním stylem, jež lze charakterizovat následovně:

- Pozornost člověka se stále více přesouvá k **ekologii**, k péči o **zdraví** a k aktivnímu využívání **volného času**.
- Zdraví lidí závisí na zdravých **ekosystémech**, kterými disponuje zdravá krajina (sem patří i venkovská krajina).
- Zvýšená péče o **krajinu** vyžadující zdroje různého typu (především finanční, lidské, informační).

Pozn.: Krajina je pod tlakem průmyslového zemědělství a zvýšeného zájmu o venkovské bydlení (díky sblížení životních stylů města a venkova). To má za následek ohrožení hodnoty krajiny. Péče o krajinu z hlediska rozvoje venkova i z hlediska venkovského cestovního ruchu proto vyžaduje strategický přístup [5].

- **Rostoucí zájem o venkovský cestovní ruch** jako udržitelné (ohleduplné) formy cestovního ruchu, jež může být jedním z nástrojů péče o venkovskou krajinu.

Tyto trendy jsou stěžejní jak pro plánování dalšího rozvoje venkova v duchu udržitelnosti, tak i pro rozvoj cestovního ruchu na venkově, jehož hlavními pilíři jsou zdravé prostředí a krajina. Právě krajina je klíčovým prvkem venkovského cestovního ruchu, hlavní atraktivitou a nositelem poptávky po službách cestovního ruchu na venkově.

Ve vztahu k rozvoji lokality a v souladu s celospolečenskými trendy, které kladou důraz na informace a znalosti (zejména na jejich získávání a šíření), je nezbytné, aby se podnikatel v oboru cestovního ruchu uměl orientovat i v obecných informačních trendech:

- **Mění se informační potřeby** - roste důležitost informací o stavu lokality a krajiny, informace o problémech, informace o metodách a produktech apod. Významná není jen kvantita, ale i kvalita a především dostupnost informací.
- **Mění se technologie zpracování informací** - od klasických databází se přechází k inteligentním databázím, data se analyzují pomocí sofistikovaných metod a informační systémy se více integrují, což klade podstatně vyšší nároky na uživatele. Složitost technologií a integrace systémů zároveň zvyšuje rizika dezinformací, mylného výkladu či zneužití informací.
- **Klade se větší důraz na vzájemné vztahy mezi institucemi – místní infrastrukturou – komunikací**; to znamená, že instituce by měly být vůči místní komunitě otevřenější (rozhodovat se spoluúčastí občanů), infrastruktura lokality by měla být výrazem konceptu tzv. udržitelného

² Hlavním cílem regionálního značení produktů je zviditelnění tradičních regionů, pro které je typická zachovalá příroda, zdravé prostředí a bohatost místních tradic. Označení místních produktů garantuje původ produktu v daném regionu, jeho kvalitu a šetrnost k životnímu prostředí včetně jedinečnosti ve vztahu k regionu [1].

živobytí - v čem je lokalita soběstačná a na čem závisí (důležitá je především závislost lokality na dodávkách vody, energie, na stavu komunikací apod.). Komunikace v cestovním ruchu má několik významů – fyzická se týká pohostinnosti, komunikace dopravní se týká dostupnosti destinace a komunikace informační se zaměřuje na dostupnost internetu, mobilních operátorů apod.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že marketéři venkovského cestovního ruchu potřebují nové techniky získávání dat, jež by umožnily užívat cílenější marketingové strategie s využitím nových komunikačních medií (přechod od mediální reklamy k vícečetným formám komunikace, přechod od obecně zacílené reklamy a marketingu k marketingu založenému na datech). Hybnou silou v tzv. integrované marketingové komunikaci se stal internet (o propagaci na internetu viz dále).

Pozn.: Integrovaná marketingová komunikace představuje integraci všech marketingových nástrojů s komunikačními technologiemi. Cílem této strategie je maximalizovat dopady na zákazníka, což se následně projevuje v maximalizaci zisku při využití minimálních nákladů.

3. Marketing a marketingový mix venkovského cestovního ruchu

Podnikatelé venkovského cestovního ruchu stojí před nelehkým úkolem – jak uspokojovat požadavky klientů v dynamicky se měnícím prostředí a jak navrhnout optimální podnikatelskou strategii. Je proto nezbytné znát prostředí podnikání venkovského cestovního ruchu prostřednictvím jednotlivých marketingových činností. Hlavními úkoly marketingu jsou: analýza hlavních aktérů trhu (zejm. dodavatelů, konkurence stávající či potenciální), poznání a pochopení požadavků klientů, nabídka rozmanitých služeb, vytváření image lokality a udržování kontaktů se stávajícími klienty s využitím nástrojů managementu³.

Marketingové aktivity ve značné míře ovlivňují rozhodování, stanovení cílů, plánování a realizaci podnikového managementu. Klasický transakční marketing⁴ se v osmdesátých letech minulého století vyčerpal a na řadu přišel **marketing vztahový**, charakterizovaný marketingovou strategií CRM (angl. Customer Relationship Management). Z ní vyplývá, že získávání a zejména udržování klientů, podpora jejich loajality k produktu, podniku nebo značce jsou jádrem současného marketingu. Tato základní filozofie CRM vyžaduje reflexi v celém procesu řízení firmy. V této souvislosti se hovoří o marketingovém řízení podniků. Podle Kašíka a Havlíčka je to důležité zejména pro malé a střední podniky, které musí při odbytu svých produktů čelit až desetinásobnému převisu nabídky nad poptávkou, způsobenou globální hyperkonkurencí. Proto se hledají stále nové cesty v řízení a organizaci procesů, ve vývoji nových modernějších technologií a kvalitních inovací. Nejvíce tyto globalizační trendy doléhají právě na podnikový marketing. [9]

Morrison uvádí, že žádná firma nemůže úplně kontrolovat svůj budoucí vývoj, protože ho často ovlivňují nekontrolovatelné faktory. Trendy v ekonomice, společnosti, kultuře, technologii atd. nelze bezprostředně ovlivňovat. Chování konkurentů a zákazníků může být ovlivňováno, ale pochopitelně jej nelze ovládat úplně. Zcela kontrolovat lze marketingový mix - jeden z klíčových pojmů v moderní teorii marketingu. [13]

Marketingový mix je **souborem marketingových nástrojů, které podnik** (resp. podnikatel) **kombinuje tak, aby dosáhl žádané reakce na cílovém trhu.** Tradiční proměnné, které tvoří

³ Ukazuje se, že jedním z největších problémů je přizpůsobení standardních nástrojů řízení potřebám řízení venkovského cestovního ruchu. Podnikatel ve venkovském cestovním ruchu by jednak neměl „ztratit“ punc zeměděle a zároveň venkov by neměl přejímat znaky klasických destinací cestovního ruchu.

⁴ Transakční (prodejní) marketing souvisí se zjištěním, že vyrábět na sklad nebo produkovat obecně hodnoty na sklad a pak je nabízet reklamou zákazníkům je nevýhodné, neekonomické a neefektivní a že je lepší nahradit výrobní nebo výrobový podnikatelský koncept konceptem založeným na marketingové filosofii tvorby hodnot pro předem určený tržní segment spotřebitelů [4].

marketingový mix, jsou známé pod pojmem „čtyři P“ („4P“): **P**rodukt (výrobek/slужba), **P**rice (cena), **P**lace (místo/distribuce) a **P**romotion (propagace, komunikace).

1. **Product - produkt** je obecný pojem shrnující celou nabídku na trhu služeb cestovního ruchu v jeden celek. Podnikatel ve venkovském cestovním ruchu potřebuje při plánování své tržní nabídky uvažovat o těchto pěti úrovních produktu [10]:

- základní produkt - základní užitek, motivuje zákazníka k nákupu (např. pobyt na venkově – kontakt s přírodou, klidné a zdravé prostředí, pobyt na farmě – kontakt se zemědělstvím, konzumace domácí stravy a zemědělských produktů, péče o zvířata, relaxace v klidném prostředí, sport, zábava),
- použitelný produkt - základní verze produktu (vlastní farma či venkovské stavení, hřiště, bazén, sauna a jiné sportovní a zábavní zařízení),
- očekávaný produkt - soubor vlastností, které zákazník očekává při koupi produktu (zahrnuje kvalitu, rysy a stylovost nabídky – z pohledu venkovské turistiky jde o čistotu, klid a prostotu prostředí, stylové vybavení, předávání zkušeností a rad klientům),
- rozšířený produkt - zahrnuje dodatečné služby a užitky (např. programy pro děti, hipoturistiku, lov zvěře, rybaření, kurzy, ukázky tradičních řemesel atd.),
- potenciální produkt - představuje směr budoucího vývoje v podnikání (ve venkovském cestovním ruchu jde o ochranu životního prostředí, environmentální chování, produkci bioproduktů).

Hlavním marketingovým produktem venkovského cestovního ruchu je destinace – venkovská lokalita, která je obvykle velmi citlivá z hlediska environmentálního a sociálního. V této souvislosti lze připomenout, že existuje několik kritických faktorů ovlivňujících produkt venkovského cestovního ruchu:

- změny preferencí a potřeb návštěvníků (problémem je, jak zjistit tyto změny a kdo bude toto zjišťování realizovat, jak reagovat na tyto změny z dlouhodobého hlediska – problém implementace aparátu řízení změn a řízení rizik),
- změny znaků atraktivity lokality z hlediska venkovského cestovního ruchu – koncept 6A⁵ (souvislost s plánováním územního rozvoje všech úrovní samosprávy).

2. Price - cena

Cena má ve sféře cestovního ruchu jak obchodní, tak informativní funkci. Zároveň funguje jako významný propagační nástroj. Ve venkovském cestovním ruchu je nutné respektovat skutečnost, že zákazník za své peníze očekává nejen kvalitu služeb, ale navíc i získání určité výhody a především výjimečnosti a unikátnosti. Proto lze v rámci cenové politiky uplatnit různé cenové nástroje – **cenové slevy** pro určité skupiny zákazníků (starší osoby, lidé se zdravotním postižením, děti, studenti), nebo **cenové zvýhodnění** dle sezónnosti, umístění subjektu, pokoje (např. s výhledem na hory, lesy), nebo podle formy poskytované služby (individuální produkty či balík služeb).

Souhrnně se dá říci, že když podnikatel venkovského cestovního ruchu nastavuje cenu, měl by zvážit účinek ceny na rozhodování klienta. Stanovení ceny by tedy nemělo mít jen ekonomický, kalkulační rámeček. Nízká cena sice může zdánlivě rychle přilákat klientelu, není to však efektivní cesta ke dlouhodobějšímu úspěchu, navíc může u zákazníků vyvolat dojem nízké kvality poskytovaných služeb.

⁵ *Attractions (atrakce) - přírodní, kulturně-historický potenciál, kulturně-společenské akce;*
Accessible and Ancillary services (dostupné a dodatečné služby) - všeobecná infrastruktura umožňující přístup do destinace, pohyb za atraktivitami destinace (doprava, půjčovny aut), patří sem také služby využívané především místními obyvateli (telekomunikační, zdravotnické, bankovní apod.);
Amenities (vybavenost) - infrastruktura cestovního ruchu, která umožňuje pobyt v destinaci a využití jejích atraktivit (ubytovací, stravovací, sportovně-rekreační, kulturně-společenská a jiná zařízení, cestovní kanceláře, informační kanceláře cestovního ruchu);
Available packages - připravené produktové balíčky;
Activities (aktivity) - rozmanité volnočasové aktivity;
Accommodation – ubytování.

3. Place - místo

Další nástroj marketingového mixu v sobě sdružuje dva významné aspekty [15]:

- **lokalizace** – umístění subjektu cestovního ruchu,
- **distribuční kanály** – cesty, jakými se nabídka, tj. informace o nabízených produktech, dostane ke konečnému zákazníkovi.

Distribuční systém v oblasti cestovního ruchu, tedy i venkovského, je odlišný od distribučních systémů používaných v jiných odvětvích. Významnou roli zde hrají *zprostředkovatelé cestovního ruchu* (zejm. *cestovní kanceláře a cestovní agentury*).

Ve sféře cestovního ruchu dochází jak k přímé, tak i k nepřímé distribuci:

- **přímá distribuce** – nevyužívá služeb zprostředkovatelů cestovního ruchu,
- **nepřímá distribuce** – při ní se dopravci, dodavatelé služeb cestovního ruchu i marketingové organizace nalézají v místě destinace, obracejí se na zprostředkovatele služeb cestovního ruchu, kteří s jejich službami obchodují. Zároveň poskytují specializované informace klientům o destinacích cestovního ruchu, atraktivitách, cenách, vybavení, časových termínech i o celém komplexu poskytovaných služeb.

Problémem distribuce služeb cestovního ruchu je také otázka jejich dostupnosti. Přístup k těmto službám usnadňuje nejen dostatečné množství důležitých informací, vhodný rezervační a prodejní systém, ale také vhodné dopravní, ubytovací a stravovací podmínky, lokální infrastruktura, klimatické podmínky, mimořádné události atd.

4. Promotion - propagace

Nedílnou součástí marketingového mixu je propagace a komunikace, jejímž cílem je seznámit současně i potenciální zákazníky s výrobkem či službou, přesvědčit je o nákupu daného produktu a produkt neustále připomínat. V tomto směru nejde o jednoduchou a snadno realizovatelnou činnost. Jejím smyslem je dosáhnout změn ve znalostech, postojích a chování cílových skupin zákazníků ve vztahu k určitému předmětu propagace, zvýšit poptávku a dosáhnout tak zisku.

Marketingová komunikace obsahuje **pět komunikačních (propagačních) nástrojů**, které tvoří tzv. **komunikační, resp. propagační mix** [10]:

1. **Reklama** – jakákoli *placená forma neosobní prezentace produktu*.
2. **Podpora prodeje** - *krátkodobé stimuly pro povzbuzení nákupu nebo prodeje produktu*.
3. **Public relations** – *programy pro zlepšení, udržení nebo ochranu image organizace nebo produktu*.
4. **Osobní prodej** - *ústní prezentace produktu s jedním nebo více potenciálními zákazníky za účelem realizace prodeje*.
5. **Přímý marketing** - *bezprostřední předávání sdělení a získávání přímých odpovědí od určitých zákazníků a průzkum jejich názorů*.

Velmi významným prostředkem komunikace a propagace cestovního ruchu je **internet**. Vzhledem k tomu, že v současné době začíná výrazně převládat komunikace prostřednictvím internetu, je nezbytné si uvědomit specifika tohoto významného komunikačního média. Internet funguje jako svět neomezených možností, svět bez hranic. Pokud má firemní webová stránka přitáhnout uživatele, musí být „vzhledově“ atraktivní a pro zákazníka přehledná, obsahově zajímavá a především aktuální.

K tomu, aby internet splnil očekávání, však nestačí jen početná a koupěschopná uživatelská základna. Proto je dobré si uvědomit, jaké jsou specifické vlastnosti internetu, jakým způsobem ovlivňují marketingové aktivity a ostatní prvky marketingového mixu. Podle Majerčáka k důležitým specifickým vlastnostem internetu patří zejména následující:

- **Globální dosah internetu** (na internetu neexistují mezi uživateli žádné zeměpisné hranice).
- **Vytváření komunit se společnými zájmy** (internet je prostorem, kde se střetávají lidé se společnými zájmy, umožňuje vytvářet různé komunity uživatelů – sociální sítě).

- **Komoditou internetu jsou informace** (získávání informací je hlavním důvodem, proč lidé „surfují“ po síti).
- **Internet je médiem poskytujícím permanentní služby** (internet je dnes dostupný téměř kdekoli a kdykoli).
- **Flexibilita** (pomocí internetu lze nabízet nejaktuálnější a zároveň nejkomplexnější informace) [12].

Vlivem uvedených vlastností klasický marketingový mix dostává na internetu zcela nové dimenze. Je rozšiřován na celkem pět P – tj. „5P“. Přibyla oblast – **Presence on Internet**, která uvádí, jakým způsobem podpořit či ovlivnit jednotlivé složky mixu v on-line prostředí. Jednotlivé prvky marketingového mixu ovlivněné internetem lze charakterizovat následovně [12]:

1. **Product** (produkt) – možnost redukce nákladů a snižování cen produktů.
2. **Price** (cena) – využití cenových bonusů (např. dle sezónnosti, umístění subjektu nebo formy poskytované služby).
3. **Place** (místo) – globální dosah internetu vyžadující jazykové mutace.
4. **Promotion** (propagace) – intuitivnost, multimediálnost, interaktivita a flexibilita internetu.
5. **Presence on Internet** (přítomnost na internetu) – e-mail, www stránky.

Ze statistik vyplývá, že klienti dostávají poměrně málo informací o službách venkovského cestovního ruchu. Například Lohr a kol. se zabývali webovou propagací agroturistiky v České republice. Z výsledků šetření provedeného v roce 2009 vyplývá, že výsledky vyhledávání klíčového slova „agroturistika“ v nejpoužívanějších vyhledávačích v ČR (Seznam a Google) nepřinášejí ve srovnání s jinými dotazy zaměřenými na cestovní ruch mnoho odkazů. Rovněž hledanost výrazu „agroturistika“ není vysoká. Z šetření dále vyplynulo, že webová prezentace agroturistických a ekologicko-zemědělských subjektů není v ČR na profesionální úrovni. K hlavním nedostatkům většiny webových prezentací patří nepřístupnost stránek, problémy obsahové náplně, webdesignu a chybějícího linkbuildingu. [11] Jednou z cest, jak zlepšit internetové služby a dostat tak do povědomí lidí více informací o nabízených službách venkovského cestovního ruchu, je spoluúčast podnikatele na internetových fórech.

5. „Balíčkování“ služeb venkovského cestovního ruchu

Balíčkování (angl. packaging) znamená **sestavování balíků služeb**, tj. kombinování různých výrobků a služeb, za které zákazník zaplatí souhrnnou cenu tak, aby přesně odpovídaly zákaznickým přáním a požadavkům. Kombinace souvisejících a vzájemně se doplňujících služeb vytváří komplexní nabídku, na kterou velmi úzce navazuje i obsahová specifikace programů určená konkrétním typům klientů (cílovým skupinám). Zelený uvádí [18], že „každý jedinec je trh: šij tedy na míru“.

Vytváření balíčků služeb spojených se specializovanými programy je nejvýraznější tendencí ovlivňující současný rozvoj venkovského cestovního ruchu. Balíčky služeb přinášejí mnoho výhod jak pro zákazníky (větší pohodlí, výhodnější cenu, vyšší kvalitu služeb atd.), tak pro organizátory služeb venkovského cestovního ruchu. Jedná se o možnost vyrovnávání poptávky mimo sezónu, zvýšení přitažlivosti pro specifické cílové trhy, využití spolupráce s různými subjekty poskytujícími služby cestovního ruchu a mnoho dalších výhod.

Z uvedeného lze charakterizovat výhody balíčků služeb a programů venkovského cestovního ruchu následovně [15]:

1. **eliminují působení faktoru času**,
2. **zlepšují rentabilitu** podnikání (prodlužují délku pobytu, iniciují klienty k častějšímu a opakovanému využívání služeb cestovního ruchu),
3. **podporují spolupráci** různých organizací zúčastněných na poskytování služeb venkovského cestovního ruchu,
4. podílejí se na **dosahování lepších výsledků** hospodaření jednotlivých subjektů atd.

6. Cílová skupina a její oslovení

Bez zákazníků by neexistoval žádný obchod, ani většina firem. To se zdá být naprostou samozřejmostí. Ale jak všichni marketingoví pracovníci vědí, udržení zákazníka je velice obtížný úkol. Konkurence je krutá, zvláště v tomto – krizovém období. Ceny u většiny produktů klesají. Firmy musí hledat stále lepší stimuly, jak zaujmout zákazníka. Konkurenční boj s sebou přináší pokles loajality ze strany zákazníků, kteří čekají na výhodnější nabídku. Pro firmy je proto životně důležité, aby se zaměřily na snížení fluktuace svých zákazníků. K tomu potřebují způsob, jak určit, kteří zákazníci mají tendenci odejít a které z nich stojí za to si udržet a přesvědčit je, aby zůstali.

Jádrem současných konkurenčních marketingových strategií je tzv. **cílený marketing**, neboli „STP“ marketing. Jde o strategii, která souvisí se segmentací trhu a znamená zaměření se na jeden nebo více tržních segmentů, kterým jsou pak nabízeny odpovídající produkty a další součásti marketingového mixu. Jedná se o **marketing šitý na míru, kde produkty jsou přizpůsobeny konkrétním potřebám určitého zákazníka**.

Beránek a Kotek charakterizují strategii segmentace trhu následovně: „Raději menší skupině zákazníků nabídnout vše, než všem zákazníkům nabídnout trochu!“ [2, s. 124]. Prostřednictvím nabízených produktů je totiž nemožné uspokojit různorodé potřeby odlišných skupin zákazníků. Z toho důvodu je nutná orientace na určitou cílovou skupinu zákazníků – na určitý **segment trhu**. Segmentace trhu je nezbytná z důvodu efektivního využití vynaložených nákladů. Pokud je produkt přizpůsoben určitému tržnímu segmentu, je dosaženo lepšího využití vztahu mezi náklady a výnosy.

Výběr klientely a přizpůsobení nabídky jejím požadavkům je nesmírně důležité, neboť zakládá vztah podnikatel – zákazník. V cestovním ruchu jde o velmi vážný moment, protože bezprostřední kontakt podnikatele se zákazníkem je běžnou záležitostí a představuje zároveň velmi důležitou součást nabídky produktu venkovského cestovního ruchu [17]. Vzájemná sympatie může být i hlavním motivem využití daného produktu.

Dnešní cestovatel si může vybírat z obrovské nabídky nejrůznějších destinací z celého světa, které nabízejí nepřehlednou šíři služeb a zajímavých aktivit. Klient se při plánování dovolené rozhoduje v následujícím pořadí [6]:

1. **Co** chci o dovolené dělat? (Nechat se bavit; být aktivní; poznávat; sám nebo se skupinou?)
2. **Kam** pojedu, do jaké zajímavé destinace? (Do známého střediska cestovního ruchu nebo do exotické země; na venkov? Do zahraničí nebo zůstanu „doma“?)
3. **Jak** odpovídá nabídka podnikatelského subjektu mým přáním? (z hlediska rozsahu, kvality a ceny nabízených služeb, kompletnosti informací atd.)
4. Jak **rychlá** a **jednoduchá** je rezervace? (Mohu rezervovat přes internet, telefon či zprostředkovatele?)
5. **Cím** budu cestovat? (Autem, letadlem, hromadnými dopravními prostředky?)

Důkladná znalost požadavků cílové skupiny (klientely) je pro podnikání ve venkovském cestovním ruchu důležitá z mnoha důvodů. Pro provozovatele (hostitele) je vhodné mít určitý přehled o představách a požadavcích různých skupin zákazníků o pobytu na vesnici, na agroturistické farmě atd. Tyto informace mohou mimo jiné usnadnit komunikaci se zákazníky, zejména v případě zahraničních hostů. Požadavky hostů se většinou řídí inzerovanou nabídkou služeb. Proto by podnikatel nikdy neměl slibovat ty služby, které nebude moci zajistit vlastními silami anebo je zprostředkovat partnery [15].

Hosté, kteří jezdí na venkov, se dají rozdělit do několika skupin (segmentů trhu). K nejdůležitějším segmentům venkovského cestovního ruchu patří následující [17]:

- rodiny s dětmi,
- senioři,
- děti s pedagogickým doprovodem,
- milovníci přírody,

- sportovně založení lidé,
- tělesně postižení,
- kluby a spolky atd.

7. Rizika venkovského cestovního ruchu

V literatuře se riziko definuje jako možnost výskytu jevu s nežádoucími výsledky. Kromě toho však existují také příležitosti v podnikání, u nichž se sice neví, jaký bude konečný výsledek, ale předpokládají se i kladné efekty. Tato tzv. kladná rizika jsou velmi zajímavá pro podnikatele a manažery, protože na nich se projevuje tzv. apetit rizika – nebo také schopnost zdravě riskovat. Z hlediska praktických dopadů je příhodnější zabývat se rizikovými faktory, což jsou parametry situace nebo podmínky, které se mohou podílet na výskytu nežádoucího jevu.

Co se týká překážek v rozvoji venkovského cestovního ruchu (VCR), lze je rozdělit do následujících skupin:

- Ekonomická rizika (investice a financování venkovského cestovního ruchu).
- Právní podmínky pro podnikání (nedostatečná legislativa pro cestovní ruch).
- Technická a technologická rizika (ICT, infrastruktura VCR – sanita, potravin, voda, doprava, volný čas např. pohyb v přírodě).
- Personální rizika (nedostatek podnikatelů VCR - zvyšující se věkový průměr populace v lokalitě „snižuje“ podnikatelský potenciál).
- Znalostní rizika (nedostatek informací, znalostí a dovedností v oblasti ekonomiky, managementu, komunikace, ekologie, ICT, řízení rizik – z toho vyplývá neschopnost reagovat na změny v prostředí a neschopnost čelit různým výzvám).
- Podmínky ochrany přírody a kulturních památek (legislativa, postoje veřejnosti).
- Klimatické podmínky (roční doba, výkyvy počasí).

Aparát řízení rizik je zdánlivě snadný z hlediska jednotlivých kroků postupu: rizika (rizikové faktory) se nejprve identifikují, pak se vyhodnocují a nakonec se hledají vhodná protiopatření. Praxe venkovského cestovního ruchu by měla pochopit, že cílem řízení rizik je především hledání způsobu, **jak řídit podnik v rizikových (nestabilních, proměnlivých) podmínkách.**

Závěr

Globální informační společnost, ve které žijeme, klade stále vyšší požadavky na každého z nás. Pokud chce podnikatel uspět v současné obrovské konkurenci, musí umět aplikovat základní strategické přístupy a nástroje. Principem hyperkonkurence je změna, které se musí moderní manažer nejen přizpůsobovat, ale i ji aktivně spoluurčovat. Takový manažer myslí globálně, jedná lokálně a jeho činnost je zacílena do budoucnosti.

Shrnujícím závěrečným doporučením je desatero rad k zajištění úspěchu v podnikání ve venkovském cestovním ruchu.

Desatero tvorby úspěšného produktu venkovského cestovního ruchu [14]:

1. Buďte jedineční.
2. Využijte přirozený potenciál destinace.
3. Pečujte o zákazníka.
4. Mějte širokou nabídku služeb.
5. Dbejte na kvalitu své nabídky.
6. Stanovte rozumnou cenu.
7. Nezapomeňte na efektivní marketing.
8. Nejlepší reklamou je spokojený zákazník.
9. Spolupracujte s místními partnery.
10. Věřte sobě i své práci.

Použitá literatura

- [1] Asociace regionálních značek: Značení místních výrobků, produktů a služeb. Dostupné z: http://www.arz.cz/o_znaceni.htm. [cit. 2010-05-20]
- [2] BERÁNEK, J., KOTEK, P. (2003): Řízení hotelového provozu. 3. přepracované vyd. Praha: MAG Consulting. 220 s. ISBN 80-86724-00-X
- [3] CENIA: Ekoznačení Evropské unie. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHNSYW8](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHNSYW8). [cit. 2010-05-20]
- [4] ČICHOVSKÝ, L. (2006): Proč by ve firmě měl existovat jak prodejní tak i nákupní marketing? Přístupné z: http://www.marketingovenoviny.cz/index.php3?Action=View&ARTICLE_ID=4529. [cit. 2010-05-23]
- [5] Department for Environment Food and Rural Affairs (2004): Rural Strategy 2004. Dostupné z: http://www.defra.gov.uk/rural/documents/policy/strategy/rural_strategy_2004.pdf. [cit. 2010-05-20]
- [6] ECEAT (1999): První průvodce venkovskou turistikou aneb jedou k nám hosté. 1. vyd. Brno: Typografie. 52 s. ISBN 80-902640-0-X
- [7] ECEAT (2010): ECEAT QUALITY LABEL. Dostupné z: <http://www.eceat.cz/eceat-quality-label/>. [cit. 2010-05-20]
- [8] ECEAT (2010): Projekt Stezky dědictví. Dostupné z: <http://www.eceat.cz/news/projekt-stezky-dedictvi-ma-nove-stranky/>. [cit. 2010-05-20]
- [9] KAŠÍK, M., HAVLÍČEK, K. (2005): Marketingové řízení MSP. Moderní řízení, roč. XL., č. 7, s. 34 - 36. ISSN 0026-8720
- [10] KOTLER, P., KELLER, K. L. (2007): Marketing management. 12. vyd. Praha: Grada Publishing. 792 s. ISBN 978-80-247-1359-5.
- [11] LOHR, V., BENDA, P., TESAŘ, Š., HAVLÍČEK, Z. (2009): Webová propagace agroturistiky v České republice. In. Agrarian Perspectives Conference 2009. Prague: PEF ČZU. s. 759-763. ISBN 978-80-213-1965-3
- [12] MAJERČÁK, P. (2006): Internet versus marketingový mix. Moderní řízení, roč. XLI., č. 1, s. 48 - 50. ISSN 0026-8720
- [13] MORRISON, A. M. (1989): Marketing pohostinství a cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing. 526 s. ISBN 80-85605-90-2
- [14] MRÁZOVÁ, L. (2010): Zážitkové balíčky vázané na přírodní a kulturní dědictví venkova. Studijní materiál
- [15] POUROVÁ, M. (2002): Agroturistika. Praha: CREDIT. 124 s. ISBN 80-213-0965-2
- [16] Svaz venkovské turistiky: Standardy ubytování v soukromí
Dostupné z: <http://www.svazvt.cz/files/standardy.htm>. [cit. 2010-05-22]
- [17] STRÍBRNÁ, M. (2005): Venkovská turistika a agroturistika. 1. vyd. Praha: Profi Press. 70 s. ISBN 80-86726-14-2
- [18] ZELENÝ, M. Dostupné z: <http://www.milanzeleny.com/?show=publications&lang=cz>

PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE HOSTĚTÍN – ZELENÁ INSPIRACE Z BÍLÝCH KARPAT

Hana Machů, Radka Breznická

ZO ČSOP Veronica – Centrum Veronica Hostětín, Hostětín 86, 687 71 pošta Bojkovice,
e-mail: hostetin@veronica.cz

Udržitelný cestovní ruch

Každý, kdo se někdy snažil sladit svůj životní styl s respektem k životnímu prostředí, zákonitě narazil na otázky týkající se cestování. Takový člověk také brzy zjistil, že nejenom není jedno, jak daleko cestuje a jaký dopravní prostředek na škále pěší chůze - letadlo si pro svou cestu zvolí. Vystává zde spousta dalších otázek ohledně ubytování, stravování či trávení volného času. Budeme-li ve svých úvahách důslední, nezbude nám než konstatovat, že cestování do vzdálených koutů světa by bylo nejlépe vypustit úplně.

Myšlenka šetrného cestovního ruchu však naznačuje, že se svých cestovatelských tužeb nemusíme vzdávat. *Udržitelná turistika zajistí uspokojení cestovatelských potřeb a současně pomáhá rozvoji území. Šetrně využívá místních přírodních a kulturních hodnot a přitom přispívá k dlouhodobé prosperitě dané oblasti a zlepšování blahobytu místních obyvatel.*

Obecně lze říci, že šetrný cestovní ruch je opakem masového cestovního ruchu. Charakteristickými rysy jsou individuální cesty či cesty s malou skupinou přátel, aktivní účast na plánování cesty, přiměřené a pomalé dopravní prostředky, dostatek času, přizpůsobení se místním zvykům, *poznávání místních tradic a kulturního dědictví. Rozvíjejí se aktivity s vazbou na prodej produktů místního zemědělství a řemesel, poznávací turistika, agroturistika, zvyšuje se zájem o akce s programem zaměřeným přírodovědně nebo krajinářsky.*

Situace v Bílých Karpatech

Bílé Karpaty jsou nesmírně zajímavé nejen *zachovalou přírodou a kulturní krajinou, bohatou historií, ale i lidovými tradicemi*, které se zde zachovaly dodnes. Tyto faktory vytvářejí z Bílých Karpat území mimořádně cenné v českém i v evropském kontextu, proto byly vyhlášeny jak *chráněnou krajinou*, tak *biosférickou rezervací UNESCO*.

Region je však *postížen úbytkem pracovních míst* zejména v průmyslu, odchodem mladých a vzdělaných obyvatel, v posledních letech i *úpadkem zemědělské činnosti*, jenž výrazně proměňuje krajinu. Cestovní ruch je zde vzhledem ke krásné přírodě, specifickým tradicím i limitům daným ochranou přírody a krajiny jednou z významných *ekonomických příležitostí*. Pro to, aby území nebylo devastováno tzv. tvrdým turismem, jako se tomu v řadě případů již děje, je ovšem *potřeba podpory šetrných forem cestovního ruchu*.

Rozvoj území má pro *směřování k udržitelnosti*, kdy jsou v souladu jeho ekologické, ekonomické a sociální aspekty, ideální předpoklady. Krajina Bílých Karpat nabízí řadu možností pro pěší turistiku, cyklistiku či jízdu na koni, využití terénu pro běžecké lyžování, opírající se o síť řádně značených *pěších turistických cest a cyklostezek*.

Nezbytnou součástí rozvoje je rozumné *využití již existujících kapacit a nabídky atraktivního místního dění, rozvoj agroturistiky, poznávací turistiky* a aktivit vhodných v tomto typu krajiny s vazbou na využití místního kulturního a řemeslného dědictví.

Příležitosti k interpretaci místního dědictví v Bílých Karpatech

V obcích regionu se stále udržují *staré zvyky a lidové tradice*, dělí se z dřívějších dob do cyklů jarního a zimního novoročí a cyklů rodinných obyčejů, spojovaných s přelomovými okamžiky v životě člověka. Patří sem průvody masek, hody, dožínky, mikulášské a vánoční obyčeje, tzv. “fašanky” (masopust), zvyky velikonoční, poutě, stavění a kácení máje atd.

Bílé Karpaty se v rámci celé republiky pyšní několika **unikátními územími** se specificky utvářenou krajinou i architekturou – patří sem např. Moravské Kopanice s roztroušeným horským osídlením či část Slovácka s vinohrady a vinnými sklepy. To se promítlo do vytváření **svérázné lidové kultury, do lidových písní, do vyšívaných lidových krojů**.

V destinaci se nachází řada **přírodních památek/rezervací** s výskytem ohrožených druhů rostlin a živočichů či s takovým typem hodnotné a pestré krajiny, který vyžaduje ochranu. Zajímavé jsou rovněž **minerální prameny**, četné v mnoha obcích Bílých Karpat - jsou však významněji využívány pro cestovní ruch pouze v lázeňském městečku Luhačovicích.

Tradice Bílých Karpat - ovocnářství, místní výrobky a řemesla

Lidé, kteří si uvědomují obdivuhodnou pestrost bělokarpatského regionu, založili **Občanské sdružení Tradice Bílých Karpat** (se sídlem v **Hostětíně**) s posláním **využívat přírodního a kulturního dědictví tohoto regionu k trvale udržitelnému rozvoji a se záměrem napomáhat všem aktivitám, které trvale rozvíjejí tradiční zemědělskou a řemeslnou produkci Bílých Karpat**.

Rozvíjejí také tradiční **ovocnářství v Bílých Karpatech** s cílem zachovat jedinečný genofond starých a krajových odrůd ovocných dřevin - mapováním, zakládáním genofondových sadů, rozvojem školkařství, novými výsadbami a především zpracováním místní ovocnářské produkce v BIO-moštárně v Hostětíně. V přípravě je vznik jedinečné ovocnářské naučné stezky.

Ze zkušeností, které shromažďujeme v Centru Veronica Hostětín (sledováním zájmu o osvětové a vzdělávací programy s touto tematikou či dotazů ze strany návštěvníků ad.) vyplývá, že **ovocnářství má pro šetrný cestovní ruch potenciál, podobně jako např. vinařská turistika** – stává se pro veřejnost atraktivní. Jedná se o téma, jehož interpretace je vhodná právě pro podporu šetrných forem cestovního ruchu.

Obraz krajiny Bílých Karpat dotvářejí **místní výrobky a služby**. Vznikají díky práci zdejších zemědělců, řemeslníků či firem a v řadě případů jsou odkazem na místní krajinu, tradice a dovednosti. Právě existující regionální **ochranná známka Tradice Bílých Karpat®** (www.tradicebk.cz) je jednou z možností, jak místní bělokarpatské produkty zviditelnit jak vůči zdejším obyvatelům, tak i pro návštěvníky. Na podporu místních tradic se konají různé akce, ochutnávky, exkurze, řemeslné kurzy, tematické akce a vyvrcholením bývá **řemeslný jarmark na Jablečné slavnosti v Hostětíně**. V současné době je 29 držitelů ochranné známky.

Obec Hostětín jako příklad udržitelného rozvoje v Bílých Karpatech

Unikátním příkladem udržitelného rozvoje v regionu je obec Hostětín, kde díky společnému úsilí obce a neziskových organizací vzniká **neobyčejná koncentrace modelových projektů udržitelného rozvoje** (www.hostetin.veronica.cz). Tyto projekty se zabývají využitím **místních zdrojů, úsporami energie, obnovitelnými zdroji energie** (především sluncem a biomasou) a technologiemi **šetrnými k životnímu prostředí**.

Ojedinelost Hostětína v měřítku České republiky spočívá v **komplexnosti, koncentraci modelových projektů, jejich vzájemné provázanosti a funkčnosti** v životě běžné obce. Za svůj přínos k úsporám energie a ochraně životního prostředí byla obci udělena řada ocenění, například **národní cena za Českou republiku v prestižní celosvětové soutěži Energy Globe 2007, Česká solární cena 2009, Zelená stuha 2009, 3. místo v Evropské lize obnovitelné energie 2010** aj.

Každým rokem se zvyšuje počet návštěvníků, kteří se o modelových projektech chtějí více dozvědět. Centrum Veronica nabízí návštěvníkům **exkurze, odborné semináře a školení, ekologické poradenství a pobyty v pasivním domě**.

Kvalitu a přínos hostětínských projektů ocenil letos v březnu při své návštěvě Hostětína i britský následník trůnu, **princ Charles**.

Které projekty udržitelného rozvoje v obci můžete spatřit?

- **Pasivní dům Centra Veronica Hostětín** - Je ukázkou energeticky uvědomělého stavitelství. Pro vytápění potřebuje 7–10× méně energie než běžný dům. Při stavbě se použily moderní (beton, minerální vata) i přírodní (dřevo, sláma, hlína) materiály. Budova byla postavena v roce 2006 a slouží jako vzdělávací středisko se seminární, ubytovací a stravovací kapacitou.
- **Sláma jako stavební a izolační materiál** rozvíjí téma ekologického stavitelství. V současné době jsou slámou částečně zaizolovány 2 stavby v areálu moštárny a zeď a střecha Centra Veronica.
- **Hostětínská moštárna** navazuje na tradice bělokarpatského ovocnářství. Zpracovává ovoce od sadařů z Bílých Karpat, od roku 2000 vyrábí jablečné mošty a později i sirupy, přednostně v kvalitě BIO.
- **Historická sušárna ovoce** stála v zahradě za nynější moštárnou již před 200 lety. Po celkové obnově v roce 1997 si v ní opětovně lidé z Hostětína a okolí na podzim „postaru“ suší jablka, hrušky a trnky pro vlastní potřebu.
- **Solární kolektory** jsou k vidění na 9 domech, na moštárně a na průčelí Centra Veronica. Solární ohřev vody je ekologicky šetrnou a provozně levnou alternativou k ohřevu vody v elektrickém bojleru.
- **Fotovoltaická elektrárny** na střeše moštárny a za výtopnou dodávají elektřinu potřebnou k provozu těchto objektů.
- **Obecní výtopna na biomasu** od roku 2000 vytápí téměř celou obec. Spaluje dřevní štěpku, odpad z okolních pil a lesů. Významně snížila emise škodlivých látek do ovzduší, lidé nemusí pro uhlí do sklepa a navíc společně uspoří 1 500 tun emisí CO₂ ročně.
- **Kořenová (vegetační) čistírna odpadních vod** vznikla v roce 1996 jako první svého druhu na východní Moravě. Jejím základem je umělý mokřad s běžnými mokřadními rostlinami (rákos obecný či chrastice rákosovitá). Čištění vody probíhá především díky bakteriím žijícím na kořenech rostlin, které rozkládají organické znečištění a tím vodu čistí.
- **Šetrné veřejné osvětlení v obci** využívá moderních, plně cloněných svítidel s vysoce účinnými sodíkovými výbojkami. Osvětlení rovnoměrně osvětluje prostor obce, svítí jen do potřebných směrů, nikoliv do nebe a šetří energii i životní prostředí.
- **Sochy v krajině** - Na historicky či jinak významných místech či vyhlídkách v okolí Hostětína se nachází 15 soch, které vytvořili sochaři v rámci česko-slovenského sochařského sympózia v roce 2002. Některé z nich propojuje místní značená stezka.

Centrum Veronica Hostětín – certifikované ubytovací zařízení s přínosem pro udržitelný rozvoj
Návštěvníci obce se mohou ubytovat v **pasivním domě Centra Veronica** (provozovatelem Centra je ČSOP Veronica), který je ukázkou ekologické architektury a pro svůj provoz využívá obnovitelných zdrojů.

Centrum je certifikováno jako **Ekologicky šetrná služba**, je držitelem značky **Eceat Quality Label** a **Cyklisté vítáni**. Tyto značky jsou udělovány podnikům, které vyhoví náročným kritériím z hlediska ekologického provozu.

ECEAT QUALITY LABEL (www.eceat.cz) je mezinárodní značka pro podniky cestovního ruchu s přínosem pro udržitelný rozvoj. Podniky jsou hodnoceny z hlediska toho, jak podporují ekologické hospodaření, jak nakládají s vodou, odpady a energiemi, jak podporují šetrnou dopravu, jak přispívají k ochraně přírodního a kulturního dědictví, jak podporují místní ekonomiku a jak se zlepšují. V České republice nese tuto značku 23 zařízení.

Logem **EKOLOGICKY ŠETRná SLUŽBA** (www.ekoznacka.cz, www.cenia.cz) se mohou pochlubit ti poskytovatelé některých služeb, kteří prokáží, že jednají v souladu se zásadami snižování negativního dopadu na životní prostředí i s ohledem na zdraví svých zákazníků. V České republice nese tuto značku 10 ubytovacích zařízení.

CYKLISTÉ VÍTANI (www.cyklistevitani.cz) je národní certifikační systém, který z pohledu cyklistů prověřuje nabídku a vybavenost stravovacích a ubytovacích služeb, kempů a turistických cílů. Cílem certifikace je zpřístupnit široké veřejnosti udržitelný způsob rekreace a turistiky prostřednictvím sítě ověřených služeb, které cyklistům nabízí základní zázemí.

Turistický produkt „Zelená inspirace z Bílých Karpat“ - ekologie, příroda a tradice Bílých Karpat

Na obecní udržitelnou infrastrukturu navazuje také turistická nabídka v okolí Hostětína. Turistický pobyt, který Centrum Veronica nabízí svým návštěvníkům, je zaměřen na poznávání přírody a tradice regionu Bojkovska. Region nabízí řadu naučných stezek a cyklostezek, kulturních památek, muzeí a jiných turisticky atraktivních míst.

Pobyt je určen pro jednotlivce i skupiny osob, rodiny s dětmi, seniory i ostatní zájemce. Jedná se o stavebnicový typ turistického produktu, je možné sestavit pobyt na míru podle přání zákazníka (turistický, poznávací, vzdělávací aj.), různě dlouhý, zaměřený více na některou z nabízených aktivit, s rozšířením aktivit.

Témata pobytu:

- 1. Ekologie v praxi** – prohlídka modelových projektů udržitelného rozvoje. Individuální prohlídka s využitím informačního systému v obci a informací z brožury Průvodce Hostětínem. Možnost domluvení lektorované prohlídky obce pro skupiny osob.
- 2. Sochy v krajině** – Sochy okrašlují krajinu v okolí Hostětína, Pitína, Rokytnice a Šanova. Na vyhlídkách, u studánek, na místech, která jsou opředena místními pověstmi, na místech svatých či klatých bylo umístěno celkem 15 uměleckých děl, která podtrhávají typickou tvář Bílých Karpat a připomínají historii kraje. Mapa a katalog soch je k dispozici v Centru Veronica. Skupinám osob nabízíme vycházku s průvodcem.
- 3. Krajina a příroda Moravských Kopic** - současný charakter této jedinečné krajiny je výsledkem dlouholetého náročného horského soužití zdejších obyvatel s nádhernou přírodou. Drsný kopaničářský kraj je charakterizován rozptýlenou zástavbou, zachovalou původní architekturou, svéráznými lidovými zvyky. Na návštěvníky dýchne i trochu mystická atmosféra tohoto kraje, vždyť ještě nedávno zde na Kopicích žily vědmy, které bylinkami a zařikáváním dokázaly přivolat lásku, ale i zlé noční můry.
- 4. Tradice regionu** – historie, tradice a stará řemesla. Návštěva muzeí, Dny otevřených dveří u řemeslníků, poznání držitelů známky Tradice Bílých Karpat.
- 5. Ovocnářství v Bílých Karpatech** (připravujeme) – ovocnářská naučná stezka, ukázkový ovocný sad, pěstování i zpracování starých odrůd ovoce.
Ovocné dřeviny jsou tradiční součástí bělokarpatské krajiny, byl zde zmapován rozsáhlý genofond čítající stovky odrůd. Extenzivní výsadby, sady, aleje či samotné solitérní stromy tradičně pěstované na vyšších kmenech jsou jakožto pestrá a odolná společenstva jedním z pilířů ekologické stability a biodiverzity zdejší krajiny.
Ústředním bodem tohoto tématu je naučná stezka a ukázkový sad a propojení ovocnářství s ostatními tématy turistického produktu. Naučnou stezku propojíme s dalšími subjekty v rámci Bílých Karpat: genofondovými sady, krajinářskou návštěvou turisticky atraktivního území Moravských Kopic, zpracováním ovoce (sušárna, moštárna), školkami ovocných dřevin. Zařadíme gastronomické prvky (ochutnávky, místní potraviny a recepty).

Závěr

Bílé Karpaty mají obecně díky své zachovalé přírodě a krajině vysoký potenciál pro udržitelný cestovní ruch. Hostětín představuje v rámci tohoto pohraničního regionu specifickou destinaci - více než 6000 návštěvníků ročně lákají především modelové projekty udržitelného rozvoje, které v obci vznikají od 90. let 20. století. Centrum Veronica Hostětín nabízí své zkušenosti s certifikacemi pro udržitelný cestovní ruch a poskytováním balíčků pro různé cílové skupiny.

KVALITA VE VENKOVSKÉM CESTOVNÍM RUCHU

Petr Novák

Svaz venkovské turistiky, nám. Zachariáše z Hradce 4, 588 56 Telč, info@svazvt.cz

Venkovský cestovní ruch se vyznačuje řadou odlišností od městského (hotelového) cestovního ruchu. Jednou z nich je vyšší podíl malokapacitních ubytovacích zařízení s velkým zastoupením kategorie „ubytování v soukromí“. Fenomémem těchto malokapacitních ubytovacích zařízení je různorodost. Tento fenomén je způsoben několika faktory:

- a) vysoký podíl vzniku kapacit rekonstrukcí původních, dříve k jinému účelu užívaných objektů,
- b) nedostatek investičního kapitálu (drobné a mikro podniky), z toho pak vyplývající
- c) vysoký podíl „svépomocí“ při rekonstrukcích objektů,
- d) velmi různorodé spektrum odborností investorů a provozovatelů ubytovacích zařízení VCR – ubytovací služby jsou volná živnost, která nevyžaduje žádné speciální vzdělání, na první pohled jde o činnost, kterou zvládne „každý“. Základním předpokladem je nemovitost a odhodlání k rekonstrukci.

Všechny tyto faktory ale mohou mít kladný i záporný dopad.

Ad a)

- + objekty zbudované rekonstrukcí mají často neopakovatelný genius loci, většinou nevňášejí rušivé prvky do stávající zástavby, nové využití často prázdných objektů podporuje zachování cenných staveb a udržuje vzhled obcí
- v rámci stávajících budov je často obtížné splnit požadavky všech předpisů a nařízení pro nový účel využití
- často dochází i k rezignaci investora nejen na předpisy a nařízení, ale i na běžné uživatelské parametry (nízké podchodné výšky na schodech, vana pod schody, krátké postele, apod.)

Ad b)

- + mírný nedostatek kapitálu může „ochránit“ záměr před módními výstřelky a megalomanskými nápady
- přílišný nedostatek vede k používání „laciných“ materiálů a postupů, klesá kvalita

Ad c)

- + svépomocná výstavba (rekonstrukce) je osobní vizitkou majitele, citlivě provedené dílo spjaté s místem je návštěvníky velmi ceněné
- i svépomocí může vzniknout nedobrý výsledek, problém je, že tím, kdo to odhalí, je teprve návštěvník (nad dodavatelskou firmou bdí investor, zde tento vztah chybí)

Ad d)

- + původní odbornost ubytovatele může být významným důvodem k návštěvě a využití ubytovacích služeb
- chybějící vzdělání v cestovním ruchu může znamenat neschopnost naplnit potřeby hostů

Z tohoto krátkého výčtu, který jistě není konečný, je zřejmé, že by nebylo dobré, abychom se všichni řídili „přesnými a jednotnými“ pravidly, ale přitom je potřeba odlišit kvalitní nabídky od nekvalitních, aby to nemusel zjišťovat každý host „na vlastní kůži“.

K tomu účelu byla vytvořena pravidla a systém certifikace.

Kritéria:

Objektivní – měřitelná, prokazatelná, převážně technická. Tato kritéria jsou kontrolována při osobní (ohlášené) návštěvě zařízení certifikátorem, jsou zaznamenána do protokolu a na jejich základě je objekt zařazen do příslušné třídy, o čemž je vystaven certifikát.

Subjektivní – často závislá na momentální situaci a lidském faktoru. Vesměs nejsou zkontrolovatelná certifikátorem, nejvhodnějším způsobem ověření je zapojení návštěvníků – možnost zpětné vazby, hodnocení, recenze, vše nejlépe prostřednictvím internetu.

Certifikační pravidla najdete na www.svazvt.cz - Certifikace ubyt. zařízení.

Důvody, proč je vhodné motivovat podnikatele k certifikaci jejich ubytovacích zařízení:

1. Investováním veřejných prostředků by neměla růst pouze kvantita, důraz by měl být kladen zejména na růst kvality ubytovacích služeb v ČR.
2. Ubytovatele je potřebné motivovat ke zvyšování konkurenceschopnosti jejich nabídky. Drobný podnikatel většinou nemá vzdělání v oboru cestovní ruch a neví přesně, co vše hosté potřebují a vyžadují. Požadavky hostů se přitom mnohdy liší od místních zvyklostí. Proto je nutné, aby se s nimi podnikatel seznámil dříve, než začne své služby nabízet. Pravidla certifikace (úroveň služeb odpovídající certifikaci v jednotlivých kategoriích) jsou srozumitelným návodem jakou kvalitu poskytovat a jak ji zvyšovat.
3. Certifikace ubytovacích zařízení je pro klienty zárukou kvality a spolehlivosti poskytovaných služeb. Host předem ví, co kupuje a co může očekávat. Zejména vůči zahraniční klientele je nutné mít kvalitativní označení (standard v rozsahu jedné až pěti hvězdiček), neboť tato klientela je na označení zvyklá a bez něj se v úrovni služeb těžko orientuje.
4. Certifikovaná ubytovací zařízení umožňují v hromadné nabídce přehledné uspořádání podle jednotlivých kategorií, čímž i rozdíly v cenách jsou pro zákazníky mnohem pochopitelnější. Bez certifikace může snadno dojít k přecenění nebo naopak podcenění kvality ubytovacího zařízení při jeho označování a propagaci majitelem – přecenění znamená následnou nespokojenost hostů (skutečnost byla horší než očekávání), podcenění znamená naopak zbytečné snížení celkového ekonomického výsledku podniku (podnik velmi pravděpodobně inkasuje nižší ceny, než odpovídá jeho kvalitě)
5. v případě nespokojenosti s úrovní a kvalitou služeb ubytovacího zařízení se má zákazník při své stížnosti o co opřít, neboť certifikovaná zařízení musí důsledně dodržovat deklarovanou kvalitu.

Co je certifikace?

- provoz systému hodnocení ubytovacích zařízení dle Doporučeného standardu ubytovacích zařízení Ministerstva pro místní rozvoj ČR (Součástí systému je i KČT a Kempy a chatové osady – ŽS, další systém je klasifikace AHR)
- dobrovolné zařazení kapacity do hodnotícího systému
- vnitrooborový kvalitativní kodex

Proč certifikace?

- certifikace = jeden z kroků jak ovlivnit zkvalitnění služeb

Důvody pro certifikaci – je to možnost, jak:

- veřejně definovanými měřítky deklarovat svou kvalitu (odlišit se od nekvality)
- zvýšit důvěryhodnost svého ubytovacího zařízení pro hosty, zvýšíte svou podnikatelskou prestiž
- získat náskok před konkurencí (nástroj konkurenčního boje)
- získat výhodnější podmínky při propagaci prostřednictvím programu Prázdniny na venkově Svazu VT i dalších propagačních míst včetně národní oficiální propagace ČR (např. CzechTourism, CZECOT)
- symbol certifikace = stručný popis toho, co lze od ubytovacího zařízení očekávat
- značení certifikovaných zařízení – dává zákazníkovi lepší možnost orientace v nabídce ubytovacích služeb, zvyšuje prestiž ČR mezi zahraničními partnery, zejména touroperátory (záruka důvěryhodného prověření služeb)
- certifikace je určena jak pro ubytovatele sdružené v profesních sdruženích, tak pro ubytovatele nesdružené
- certifikace je dobrovolná

NÁRODNÍ SYSTÉM CERTIFIKACE EKOLOGICKY ŠETRNÝCH SLUŽEB V CESTOVNÍM RUCHU

Kateřina Gryndlerová, Michal Burian

*ECEAT (European Centre for Ecology and Tourism), Komenského nám. 124, 666 01 Tišnov,
<http://www.eceat.cz>, člen ECEAT-International, e-mail: katka@eceat.cz, michal@eceat.cz*

Klíčová slova: eko, environmentální, značení, udržitelný, odpovědný cestovní ruch, ubytování, služby

Abstrakt: Služby a produkty, nejen v oblasti cestovního ruchu, jsou stále častěji označovány, či "ozeleňovány". Udržitelnost v cestovním ruchu se stává módní záležitostí. Existující systémy hodnocení „eko“ kvality služeb cestovního ruchu používají rozličné přístupy. Příspěvek přináší přehled principů značení, v ČR dostupné mezinárodní systémy a základní informace o Národním systému certifikace ekologicky šetrných služeb v cestovním ruchu.

Keywords: environmental, labelling, certification, sustainable, responsible, tourism, accommodation, tourist services

Abstract: Sustainability in tourism became a buzzword. Tourist services and products are labelled and permanently "greened". Different approaches and ways have used in current sustainability evaluation systems. This article brings an overview on particular evaluation and certification principles, international systems available in the Czech Republic and the basic information on so called National Certification System of Sustainable Tourism Services.

1. Úvod

Pohled na roli cestovního ruchu se v posledních letech dramaticky změnil. Zatímco ještě v nedávné době byl primárním požadavkem jeho ekonomický přínos, dnes je požadována jeho tzv. udržitelnost, vyvážené působení na jednotlivé složky prostředí. Těmi jsou podle obecně uznávané definice UNWTO [1] složky (pilíře) environmentální (u nás často - ekologie, ekologický, ekologicky šetrný), ekonomická a sociálně kulturní. Respektování a systematické posilování udržitelného cestovního ruchu by mělo zmírnit jeho negativní dopady a posílit jeho přínosy. Z nich by měli těžit nejenom přímí účastníci cestovního ruchu (pořádající firmy, zákazníci – turisté), ale i destinace, v nichž probíhá, komunity, které zde žijí, aniž by bylo nadměrně zatěžováno či poškozováno životní prostředí.

Udržitelnost či odpovědnost (nejenom) v cestovním ruchu přestala být doménou teoretiků a pozornost se přesunuje do praxe tak, jak se tyto termíny stávají celospolečensky frekventovanými. Stále hojnější jsou „zelené“ iniciativy k vidění na výstavách a veletrzích (např. tzv. World Responsible Tourism Day u příležitosti WTM v Londýně), vznikají nejrůznější zájmová sdružení profesionálů v cestovním ruchu i spotřebitelů. Předmětem jejich zájmu se stávají praktiky cestovních kanceláří (např. www.toinitiative.org), kvalita služeb z pohledu udržitelnosti u hotelů, restaurací, informačních center, destinací, národních parků. Některé iniciativy mají i výraznou spotřebitelskou orientaci (www.lohas.com). Podniky si začínají uvědomovat, že odpovědný přístup k podnikání, ohleduplnost k místu, kde cestovní ruch probíhá, k lidem zde žijícím a ochrana životního prostředí, jsou neodmyslitelnou součástí správného řízení podniků. Tento přístup sám o sobě nemůže zajistit úspěšné podnikání, ale bez něj se podnikání stane riskantním. Nejlepší podniky a společnosti zahrnují tato hlediska do svých záměrů. Stávají se terčem výzev, aby pochopily potřeby, podstoupily změny, uvědomily si svou příležitost a tomu přizpůsobily svá jednání. Úspěšní budou ti, kterým se to podaří. [2] Zcela klíčovou součástí je však komunikace s veřejností, jež je v roli zákazníka konečným příjemcem udržitelného (odpovědného) chování firem. Firmy používají různé způsoby, jak tento svůj přístup sdělit potenciálním zákazníkům, jak je přesvědčit, že nákupem služeb u nich může zákazník nejenom uspokojit své přímé potřeby (dovolená), ale současně přispět k rozvoji místa, kde svou dovolenou bude trávit, k ochraně tamějších zvyků, místní kultury, přírodního prostředí atp. K tomu slouží systémy značení udržitelnosti v cestovním ruchu (někdy se používá rovněž termín certifikace). Vývoj posledních let přinesl nabídku mnoha systémů značení udržitelnosti v cestovním ruchu.

2. Systémy značení udržitelnosti v cestovním ruchu

Zatímco formulace nabídky a koncipování produktů jsou předmětem zájmu marketingových expertů, hodnocení a garance udržitelnosti jsou zajišťovány různými soukromými i veřejnými (státními) systémy. Praxe v cestovním ruchu řeší otázky dvojího typu - jednak jak vhodně formulovat a nabízet „zelenost“, „udržitelnost“ či „odpovědnost“ přístupu k zákazníkům a současně, které služby vybrat do nabídky, jak měřit a garantovat jejich udržitelnost (sustainability performance).

Ekocertifikace v oblasti cestovního ruchu začala v Evropě se značkou „Blue Flag“ kampaní pro pláže v Dánsku v roce 1987 a rozšířila se po celém světě. Během následujícího roku byla založena rakouská značka „Silberdistel“. Do roku 2002, kdy se konal Mezinárodní den ekoturistiky, bylo podle Voluntary Initiative for Sustainable Tourism [3] v Evropě zaznamenáno více než 60 „eko“ certifikačních programů. Všechny berou v úvahu environmentální požadavky, všechny jsou dobrovolné. Později začala část značek brát v úvahu i další aspekty udržitelného rozvoje – sociální, kulturní a ekonomický.

Takové množství značek na trhu nutně vede ke znejistění spotřebitele (cestovatele) a může vést k jeho nedůvěře v nakupovaný produkt. Navíc existuje i tzv. „greenwashing“, tedy falešné, účelové a zavádějící značení služeb či výrobků jako „zelených“ bez skutečného obsahu. Snahou napomoci sjednotit pohled na různorodé značky je VISIT (Voluntary Initiative for Sustainability in Tourism), projekt financovaný z programu LIFE [4], na němž se podílela i naše organizace ECEAT. Jednotlivé národní i mezinárodní značky na projektu participující plní 21 společných kritérií (tzv. VISIT Standards), čímž je garantována kvalita a rozsah služeb, jež nejsou pro spotřebitele zavádějící a neevokují mylné závěry a falešná očekávání. Z podobných pohnutek vzniklo poměrně nedávno i hodnocení služeb cestovního ruchu v rámci evropského (státního) environmentálního značení EU Flower a poněkud paradoxně tak do již širokého portfolia existujících značek přibyla značka další „z moci úřední“.

Vlastní proces zavedení ekoznačení ubytovacích služeb cestovního ruchu ve většině případů nezačíná tzv. od nuly, tedy od toho, že by provozovatel služeb neměl či neprováděl žádná opatření směřující k ochraně životního prostředí, resp. rozvoji udržitelného cestovního ruchu. Mezi opatření, která jsou většinou již zavedená a využívají se, aniž by podnik používal „eko“ značku, patří např. zařízení omezující spotřebu vody, tepla a elektrické energie (spořicí vodovodní baterie, termostatické ventily, čidla pohybu, úsporné spotřebiče), třídění odpadů pro recyklaci apod. Management podniku většinou těmito opatřeními směřuje k úspoře nákladů. Získání některé prestižní značky (spojené s nutností dodržovat další požadavky) pak toto chování oceňuje, přináší náskok před konkurencí, vylepšuje postavení podniku v očích veřejnosti a zákazníků.

Samotné hodnotící postupy lze rozdělit na:

- „ecolabels“ („ekoznačky“) - podnik dostává právo užívat značku po splnění určitých požadavků či kritérií; tato kategorie skutečně měří a hodnotí dosaženou kvalitu nebo postup, který je „lepší než“ (např. ECEAT QUALITY LABEL, EU Flower, Green Key, ISO 14001, EMAS);
- „awards“ - ceny za přínos k udržitelnosti, nejlepší řešení, zásadní inovaci, „nejlepší z“ (např. British Airways Tourism for Tomorrow, Royal Award for Sustainability, European Destination of Excellence apod.);
- „self-commitments“ – prohlášení, tvrzení; podnik se přihlašuje k nějaké chartě, způsobu chování, jednání, „podporovatel čeho“ (charty, hnutí, vlastní tvrzení) [8].

Možnost praktického zavedení zásad udržitelného cestovního ruchu v podniku, je možné dvěma způsoby:

- vlastními silami,
- s pomocí některého existujícího systému.

Spolehnutí se na vlastní síly znamená zamyslet se nad skutečným stavem podniku z pohledu požadavků na udržitelnost, nakoľik jsou tyto zásady plněny, a pak o tom dát informaci zákazníkovi, tedy vytvořit si vlastní značku. Tento způsob dokonce upravuje norma ČSN ISO 14021 Environmentální značky a prohlášení – Vlastní environmentální tvrzení. Výhodou tohoto postupu je,

že podnik není závislý na žádném hodnotiteli nebo hodnoticím systému, jehož požadavky by musel plnit, do samotného hodnocení neinvestuje prakticky žádné prostředky. Na druhou stranu je taková vlastní značka velmi slabá a nemůže svému nositeli přinést kýžený očekávaný efekt, tedy náskok před konkurencí, větší obsazenost a obrát. Co podnik ušetří na certifikaci, to v několikanásobně vyšší míře musí vynaložit na propagaci. Výhodou využití existujícího systému je především podstatně větší váha značky na trhu, nevýhodou fakt, že se podnik bude muset podřídit pravidlům systému a také pravděpodobně bude muset za použití značky platit.

Podniky cestovního ruchu se zájmem o „eko“ značku volí podle nabídky, která v jejich zemi či regionu existuje. V případě výběru národní nebo regionální značky bude výhodou, že se na malém území pravděpodobně vyskytuje větší množství označených podniků a tudíž bude značka lépe známa pro lokální zákazníky. Podniky zaměřující se na mezinárodní klientelu pak lépe uplatní některou z mezinárodních značek. Důležitým hlediskem je i finanční náročnost – systémy jsou většinou založeny na úhradě nákladů za kontrolu procedur v podniku a úhradě licenčního poplatku za použití značky (například v podobě ročního poplatku).

Mezi mezinárodní systémy dostupné v České republice patří především:

2.1 EMS (Environmental Management System)

Systém environmentálního managementu je zaměřený na produkt společnosti, na jeho návrh, vývoj, výrobu, poskytování, užívání a likvidaci. Tyto části životního cyklu mají poškozovat životní prostředí nejvýše v souladu s legislativními požadavky (tzn. zákony, vyhláškami). Systém není speciálně určen pro cestovní ruch a je poměrně nákladný; právě tento systém používají velcí touroperátoři (viz výše, www.toinitiative.org); důraz je kladen na environmentální kritéria.

Systém EMS lze zavést:

- podle mezinárodních norem řady ISO 14000 – norma ČSN EN ISO 14001:97 ověřuje, že organizace splňuje specifikované požadavky na systém environmentálního managementu (ochranu životního prostředí) při svých činnostech;
- podle evropského EMAS, neboli Eco-Management and Audit Scheme (Systém řízení podniku a auditů z hlediska ochrany životního prostředí) – systém je uplatňován v rámci Evropské unie, resp. Evropské hospodářské zóny; vstoupil v platnost v dubnu 1995 na základě Nařízení Rady (ES) č. 1836/1993; [5]

2.2 Ekoznačení EU (tzv. EU Flower, evropská květina)

Tento systém je určen kromě průmyslových výrobků i pro ubytovací služby, v Evropě však není v porovnání s jinými systémy příliš rozšířený. Existují dvě kategorie služeb cestovního ruchu, pro které lze ekoznačku získat - turistické ubytovací služby a ubytovací služby kempů. V České republice je odpovědným orgánem Agentura pro ekologicky šetrné výrobky, jako součást informační agentury CENIA, garantem je Ministerstvo životního prostředí. [5] Vedle toho poskytuje Cenia českou ekoznačku „Ekologicky šetrná služba“.

2.3 ECEAT QUALITY LABEL

Tento mezinárodní systém se od roku 1994 speciálně zaměřuje na ubytovací služby a věnuje se všem aspektům udržitelnosti, je vhodný i pro malé ubytovací kapacity; výhodou je propracovaný marketing označených podniků. Systém vznikl v roce 1994 jako součást nového segmentu cestovního ruchu, jež ECEAT v Evropě vytvořil – ekoagroturistiky, tedy cestovního ruchu na ekologicky hospodařících farmách. Dnes je systém ECEAT QUALITY LABEL využíván ve všech typech ubytovacích kapacit jak na venkově, tak i ve městech, nejenom v Evropě - jeho prvky jsou implementovány v jihovýchodní Asii a západní Africe. Český podnik se značkou ECEAT získal v roce 2006 prestižní evropskou cenu “Royal Accommodation Award for Sustainable Tourism“. Kritéria hodnotí celkem 10 okruhů, jež pokrývají všechny 3 složky udržitelnosti (environmentální, socio-kulturní, ekonomickou), více na www.eceat.cz.

2.4 Další mezinárodní značky (nemají zastoupení v ČR)

Značka Green Key vznikla původně pro hotely v Dánsku v roce 1994 a v roce 1998 se připojila Francie, která začala s hodnocením kempů. Green Key má k dispozici kritéria pro hotely, kempy, ubytovny, letní domy, restaurace, rekreační zařízení a konferenční prostory. Nyní je zřízen ve 13 zemích a v řadě dalších zemí se připravuje jeho zavedení. [6] Dalšími značkami, jež operují ve více zemích, jsou Ecoclub, the Green Globe Earthcheck, Ecocamping, Ethical Escape, Eco-Hotel of the world.

3. Motivy zavedení „eko“ značky pro podniky

Podle Rainforest Alliance [7] existují dva důležité přínosy, které mohou podniky prostřednictvím „eko“ certifikace získat. Garance dodržování uznávaných standardů a osvědčených postupů v oblasti ochrany životního prostředí, sociální odpovědnosti a dalších aspektů udržitelnosti vede k vyššímu zájmu ze strany hostů. Druhým přínosem je úspora nákladů. Některé studie prokázaly významnou úsporu nákladů na energii a vodu, jež více než kompenzují náklady na zavedení značky. Britský The Green Tourism Business Scheme uvádí, že náklady na provoz 1100 certifikovaných ubytovacích zařízení, atrakcí a dalších podniků byly sníženy o 10-30 % a že více než 30 % svých členů ve Skotsku může prokázat zvýšení zisku v důsledku účasti v certifikačním programu.

Poptávka ze strany podnikatelů (a tím i úspěšnost značky) je podle dlouholetých zkušeností ECEAT pouze tak vysoká, jak úspěšný je marketing označených podniků, tedy kolik nových hostů jim příslušná značka přivede. Tento motiv je silnější než samotné úspory. V tomto ohledu má většina i významných značek velký dluh. ECEAT proto připravuje nezávislou mezinárodní iniciativu, jež na trhu zviditelní podniky vlastníci kteroukoliv seriózní značku. Očekáváme, že zvýšený příliv hostů zvýší poptávku po značkách a tím dojde i ke zlepšení přínosů udržitelného cestovního ruchu. Zvýšení přílivu hostů je však záležitost dlouhodobá a nejistá a tím i ekonomický přínos ze zavedení značky prostřednictvím zvýšené návštěvnosti je z pohledu podniku typický „holub na střeše“. Většina podniků uvažuje přirozeně v krátkodobých horizontech („vrabec v hrsti“). Od většího úsilí získat některou „eko“ značku je odrazují náklady na její získání (administrativní poplatky) a ve většině případů i nezbytné investiční náklady na úpravy v podniku tak, aby jednotlivé činnosti a procesy odpovídaly požadavkům značky. Ekonomické přínosy vyplývající z instalace úspornějších postupů a technologií prakticky nejsou podnikům známy a jejich kvantifikaci a propagaci se téměř nikdo nezabývá. Přitom je to druhý klíčový argument ve prospěch udržitelného cestovního ruchu. V letech 2008 – 2009 zpracovala Gryndlerová studii [8], jež se zabývala ekonomickými přínosy vybraných investičních opatření v podnicích cestovního ruchu. Výzkum a následné modelování se soustředilo výhradně na kritéria zakládající investiční náklady, konkrétně na úspory pitné vody, využití dešťové vody a úspory energií. Hodnocena byla především opatření málo investičně náročná, neboť nákladná opatření (např. instalace fotovoltaických systémů, instalace solárních systémů na přípravu teplé užitkové vody, zateplení staveb apod.) nejsou obligatorní součástí kritérií ECEAT a pro náročné investice dodavatelé velmi často nabízejí vlastní systémy hodnocení ekonomické výhodnosti/návratnosti investice a investoři tedy mají dostatek kvalifikovaných informací. V případě menších investic je tomu právě naopak. Výsledky výše uvedené studie ukazují, že díky zavedení jednoduchých úsporných zařízení (nákup pákových baterií, dvojitého splachovacího systému toalet apod.) lze dosáhnout značných úspor při relativně malých nákladech a při vysoké návratnosti vložených prostředků.

4. Národní systém certifikace ekologicky šetrných služeb

Experti ECEAT v roce 2005-6 připravili na objednávku Ministerstva životního prostředí „Národní systém certifikace ekologicky šetrných služeb cestovního ruchu“. Ten byl navržen v souladu s doporučeními, která UNWTO (www.unwto.org), jehož je ČR členem, adresovalo v roce 2003 národním vládám. Vláda systém schválila, ten však nebyl ve své tehdejší podobě realizován, neboť mezitím bylo v ČR zavedeno „státní“ ekoznačení pro služby (Evropská květina a Ekologicky šetrná služba, byť pro velmi omezený rozsah služeb) a zájem zadavatele o „národní systém“ poněkud oslabil.

V roce 2008 pak Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí znovu navázalo na přípravu tohoto systému s cílem zastřešit existující systémy environmentální certifikace a doplnit chybějící součásti (ubytovací kapacity, průvodci, turistická centra, destinace,

národní parky). Od systému se předpokládá pomoc při realizaci „Koncepce státní politiky cestovního ruchu 2007 - 2013“ v oblasti udržitelnosti cestovního ruchu, zejména však:

- vytvoření jednotné národní („střešní“) značky pro označování ekologicky šetrných služeb a produktů cestovního ruchu;
- vytvoření a zprovoznění nezbytné struktury a mechanismů pro úspěšné zavedení národní značky, tj. verifikační (ověřovací), certifikační a kontrolní včetně podpůrných aktivit poradenských, informačních, vzdělávacích, marketingových, motivačních a pobídkových;
- motivace podniků služeb cestovního ruchu k úsilí získat národní značku a profitovat z ní;
- motivace cestovatelské veřejnosti k preferování „eko“ označených turistických služeb a produktů.

Základem vstupu zájemců do národního systému by podle Ministerstva životního prostředí mělo být dodržení základních kvalitativních požadavků profesních asociací (pro hotely Asociace hotelů a restaurací, pro ubytování v soukromí Svaz venkovské turistiky atd.) a specifických „eko“ požadavků. Existující „eko“ hodnotící systémy by měly být jádrem tohoto systému. Certifikační systém bude tvořen sadou indikátorů, jehož jedna část bude jádrem povinným pro všechny sektory cestovního ruchu, přičemž další budou povinné jen v rámci příslušných dílčích sektorů. V současné době stále probíhá hodnocení tohoto projektu, jenž se uchází o podporu z veřejných zdrojů prostřednictvím IOP (Integrovaný operační program), žadatelem je Ministerstvo pro místní rozvoj. Je potěšitelné, že se udržitelný cestovní ruch stává konečně i v ČR seriózním předmětem zájmu nejenom resortu životního prostředí. Současně bychom si přáli, aby byly do systému zapojeny především existující prověřené systémy a značky včetně privátních, aby byla posílena synergie a partnerství veřejného a soukromého sektoru namísto budování nových státních úřadů z prostředků evropských daňových poplatníků a vytváření státní konkurence privátnímu nevládnímu sektoru, jenž principy udržitelného cestovního ruchu v praxi uplatňuje od počátku 90. let.

Použitá literatura:

- [1] World tourism organisation [online]. 2004 [cit. 2009-04-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.unwto.org/sdt/mission/en/mission.php>>
- [2] Coopers. Lybrand. Váš podnik a životní prostředí – Vlastní celkové ekologické zhodnocení podniku („Your business and the Environment“ – A Do It Yourself Review for Companies). Londýn, 1991. 55 s. sign A 258 446/1
- [3] World Tourism Organization. Voluntary Initiatives for Sustainable Tourism. Madrid, 2002. 158 s. ISBN 92-844-0509-2
- [4] VISIT [online]. [cit. 2009-06-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.yourvisit.info>>
- [5] Agentura Cenia, česká informační agentura životního prostředí. Cenia [online]. 2007 [cit. 2009-03-15]. Dostupný z WWW: www.cenia.cz
- [6] The Green Key [online]. [cit. 2009-02-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.green-key.org>>
- [7] Rainforest Alliance, Practical steps for marketing tourism certification [online] Soubor ve formátu PDF. [cit. 2009-02-05]. Dostupný z WWW: <http://www.rainforest-alliance.org/tourism.cfm?id=toolkit_programs>
- [8] Mendelova univerzita v Brně [online]. 2009 [cit. 2009-06-25]. Dostupný z WWW: <http://is.mendelu.cz/lide/clovek.pl?id=14240;zalozka=7;studium=30638>

ZNAČENÍ REGIONÁLNÍCH VÝROBKŮ A SLUŽEB

Magda Sedmíková

*Asociace regionálních značek, o. s., Náměstí 14. října 1307/2, 150 00 Praha 5
(kontaktní adresa: APUS, Senovážná 2, 110 00 Praha 1, e-mail: sedmikova@arz.cz)*

Motto: „Každý region v České republice má svůj vlastní neopakovatelný charakter, daný přírodním bohatstvím, kulturou a staletými tradicemi jeho obyvatel. Také výrobky a produkty pocházející z určité oblasti nesou část tohoto charakteru – je do nich vložena práce tamních řemeslníků a zemědělců i část jejich duše.“

V souvislosti se současnou ekonomickou krizí vidíme, jak důležitá je podpora rozvoje a lokální ekonomiky tradičních venkovských a turistických regionů. Místní výrobci a producenti často potřebují zviditelnit svoji produkci. Roste snaha pozvednout atraktivitu našich regionů pro cestovní ruch, ovšem s ohledem na udržitelnost. Jedna z možných cest, jak přispět k naplnění těchto výzev, je zavést v regionu značku pro místní produkty. Regionální značka pomáhá propagovat výrobky a produkty, které pocházejí z konkrétního regionu a mají na něj určitou vazbu – např. jde o tradiční místní produkt, produkt z místních surovin či o produkt ručně vyrobený místními lidmi apod. Výrobek musí mít alespoň standardní kvalitu a nesmí poškozovat životní prostředí.

Regionální značení naplňuje všechny tři pilíře udržitelného rozvoje. Ekonomickým přínosem je podpora místních drobných podnikatelů (zviditelnění, zvýšení prestiže jejich produktů), oživení lokální ekonomiky a diverzifikace ekonomických činností. Sociální rozměr spočívá v probuzení hrdosti na region a vnímání hodnot místního přírodního a kulturního dědictví. Dále je podporována aktivní spolupráce mezi podnikateli (výrobci a prodejci), veřejnou správou, neziskovým sektorem a ochranou přírody. Environmentální pilíř udržitelného rozvoje je uskutečňován snižováním dopravní zátěže při lokální výrobě i spotřebě a upřednostňováním produktů šetrných k životnímu prostředí. Nad rámec tří základních pilířů udržitelného rozvoje je regionální rozměr značení, který se projevuje zviditelněním regionu a ochranou jeho specifík (tradice, kultura a krajina).

Značka pomáhá živnostníkům a malým firmám nejen s propagací jejich produkce, ale následně také s odbytem jejich produktů, zvyšuje prestiž výrobků v tuzemsku i v zahraničí prostřednictvím dobrého jména regionu a pomáhá čelit levným výrobkům nadnárodních firem. Místní výrobky jsou výjimečné svou vazbou na region, na jeho charakter, tradice, kulturu či historii a svojí jedinečností mají velký potenciál v cestovním ruchu.

Konečnou cílovou skupinou, na kterou jsou regionální značky zaměřeny, jsou spotřebitelé - zákazníci přímo v regionech. Protože značky zdůrazňují zejména jedinečnost výrobků, jsou určeny těm, kteří hledají nevšednost a originalitu, poctivý osobní přístup. Tedy zejména turistům toužícím po autentickém suvenýru, nebo i místním obyvatelům při nákupu osobitých dárků pro jejich blízké či návštěvy. Dalšími důvody pro nákup značených produktů jsou také důvěryhodnost a kvalita značených výrobků, ekologická šetrnost (samotný princip nákupu místních produktů zaručuje nižší zátěž životního prostředí) i místní patriotismus (podpora „našich“ místních výrobců).

Značka zároveň posiluje sounáležitost místního obyvatelstva s regionem, podněcuje zapojení obyvatel do dění v regionu a zprostředkovává kontakty mezi výrobcí a dalšími lokálními aktéry. Tím, že je region prostřednictvím značky prezentován navenek jako celek, se posiluje jeho image. Propagace probíhá například formou článků, tiskových zpráv, vydáváním letáků, katalogů výrobků, sezónních novin či zřízením společných stánků pro jarmarky a prodejních míst v regionu.

Regionální značkou se označují zpravidla řemeslné výrobky (např. výrobky z pleteného dřeva, slaměné výrobky, fotografie, keramika, šperky, sněžnice, krajka, sklo, nábytek, oblečení, apod.), potraviny a zemědělské produkty (pečivo, mléko, sýry, maso, obiloviny, víno, ovoce, zelenina, nápoje, lesní plody, ryby apod.) a přírodní produkty (med, léčivky, bylinné čaje, minerální voda, apod.).

Značení místních výrobků zavedlo Regionální environmentální centrum Česká republika, o. s. (REC ČR, nyní Apus, o. s.) v rámci projektu zaměřeného na zvyšování povědomí obyvatelstva o celoevropské soustavě chráněných území Natura 2000. Jako pilotní regiony byly pro značení místních výrobků vybrány Krkonoše, Šumava a Beskydy. Na setkáních s místními výrobci a dalšími subjekty (správy chráněných území, zástupci obcí, krajů, neziskových organizací...) byla stanovena podrobná pravidla a kritéria značení výrobků, včetně názvu a podoby samotných značek a zvolení místních koordinátorů.

Pravidla certifikace a principy značení se osvědčily a bylo možné je aplikovat i v dalších regionech. V průběhu dalších let samy projevily zájem a ke značení se připojily tyto regiony: Moravský kras, Orlické hory, Moravské Kravaňsko, Górolsko Swoboda, Vysočina, Polabí, Podkrkonoší, Haná a Českosaské Švýcarsko. Ve dvou z těchto regionů funguje díky mezinárodní spolupráci i přeshraniční verze značky. Jedná se o region Górolsko Swoboda, který zasahuje i na slovenské a polské území a region Českosaské Švýcarsko, kde německé území je dokonce dvojnásobně větší než na české straně.

Tyto regiony s fungující regionální značkou jsou sdruženy v Asociaci regionálních značek, o. s. Její vznik byl dán potřebou zastřešit úspěšně se rozvíjející aktivity spojené se značením. Cílem ARZ je podpora udržitelného rozvoje v regionech prostřednictvím rozvíjení regionálních značek pro výrobky a služby. ARZ koordinuje systém regionálních značek na národní úrovni, poskytuje poradenství a pomoc jednotlivým regionům při zavádění a rozvíjení regionální značky, zajišťuje propagaci, marketing a reklamu regionálních značek. Důležitým posláním ARZ je zprostředkování výměny zkušeností mezi regiony (členskými i dalšími, ve kterých funguje regionální značka – např. Český ráj, Bílé Karpaty), a to jednak na společných setkáních a jednak skrze národního koordinátora. Asociace dbá na to, aby si všechny značky udržely vysokou úroveň, a poskytuje prostor společně rozvíjet regionální značení.

Na národní úrovni jsou všechny značky propagovány společně i díky podobnému grafickému stylu, který mají loga všech značek i základní propagační materiály. Logo je složeno z textové části (např. KRKONOŠE originální produkt) a grafické části (symbol spjatý s regionem, který byl vybrán na základě diskuze všech zapojených aktérů v samotném regionu).

V každém členském regionu působí regionální koordinátor, který zajišťuje správu dané značky, komunikuje s místními výrobci a s národním koordinátorem a je jako právnická osoba členem ARZ. Značku výrobkům uděluje nezávislá certifikační komise (v každém regionu samostatná) po splnění jednotných pravidel, která však mohou být přizpůsobena potřebám regionů. Zákazník, který si koupí produkt označený jednou z regionálních značek, má jistotu, že tento produkt splňuje následující kritéria: původ výrobku v daném regionu, kvalita, výrobek nepoškozuje životní prostředí a jedinečnost plynoucí ze vztahu k regionu (např. tradice, místní suroviny, řemeslná práce, motiv regionu nebo jiná výjimečná vlastnost). V současnosti čítá databáze certifikovaných výrobků všech členských regionů ARZ přes 260 udělených certifikátů. Počet certifikovaných výrobků je však mnohonásobně vyšší, neboť certifikát může být udělen jak jednomu výrobku, tak i celé skupině výrobků.

Zatím pouze na Šumavě se provádí i značení služeb. V současnosti se certifikují dva produkty cestovního ruchu – ubytování a stravování. Se značkou ŠUMAVA originální projekt[®] se tak můžete setkat nejen u místních výrobků, ale i u penzionů, hotelů, ubytování v soukromí, kempů či restaurací. Regionální ekoznačka zákazníkovi garantuje, že navštívil zařízení, které prošlo přísným procesem certifikace. Jedná se o značně náročnější proces, než je tomu u výrobků. Na utváření kritérií se podílela i agentura CENIA, která uděluje evropskou ekoznačku pro ubytovací služby „Flower“. Certifikované zařízení musí nejen ležet na vytyčeném území, ale má i přispívat k dobrému jménu tohoto regionu. Kromě nutnosti plnit zákonné předpisy se na kvalitu zařízení nahlíží zejména z hlediska spokojenosti zákazníků. Provozovatel musí zajistit chod zařízení šetrný vůči přírodě a životnímu prostředí a poskytovat hostům poskytovat aktuální informace o regionu. Budova zařízení by neměla narušovat krajinný ráz. Podrobně se pak posuzuje i jedinečnost ve vztahu k Šumavě. Toto poslední kritérium může provozovatel naplnit několika dalšími způsoby – například tím, že přispívá k zachování místních tradic, nabízí vlastní doprovodné aktivity zaměřené na Šumavu, podporuje prodej výrobků se značkou ŠUMAVA originální produkt[®], socioekonomický rozvoj regionu, má své sídlo v regionu, šetří životní prostředí Šumavy ekologickým způsobem vytápění, nabízí dětský koutek či bezbariérový přístup, nebo je jeho služba nadstandardně kvalitní a dobře reprezentuje Šumavu. Stravovací zařízení pak musí nabízet minimálně 3 druhy starošumavských pokrmů po celou dobu, kdy je otevřeno pro veřejnost. U každého ubytovacího nebo stravovacího zařízení hodnotí splnění všech těchto kritérií nezávislá Certifikační komise, složená ze samotných podnikatelů na Šumavě a z dalších místních zástupců.

V oblasti regionálního rozvoje ARZ realizuje vlastní projekty a spolupracuje s dalšími organizacemi. Jedním z takových projektů je Sdílení zkušeností a vytvoření mezinárodní platformy v oblasti podpory regionálních produktů. Tento projekt je financován z Evropského sociálního fondu v Operačním programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Partnerem v tomto programu je Regionální environmentální centrum Slovensko. Cílem je najít příklady dobré praxe se značením v zahraničí a získat zkušenosti, které mohou být využity při dalším rozvoji regionálních značek u nás. Dalším projektem je Zvyšování povědomí veřejnosti o významu regionální produkce, který je financován z prostředků Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí. Projekt je zaměřen především na propagaci všech značek na národní úrovni prostřednictvím vydání celonárodních novin a informačních letáků, psaní tiskových zpráv, komunikací s médii, prezentací před odbornou veřejností i představení regionálních značek široké veřejnosti na vánočních trzích v Praze.

Odkazy

- [1] www.domaci-vyrobky.cz
- [2] www.regionalni-znacky.cz
- [3] www.arz.cz

MOŽNOSTI ČERPÁNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ Z PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA – III.1.3 OPATŘENÍ K DIVERZIFIKACI HOSPODÁŘSTVÍ VENKOVA

Blanka Fedáková

Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Mánesova 75, 120 56 Praha 2

e-mail: fedakova.blanka@uzei.cz

10. kolo výzvy pro podávání Žádostí do Programu rozvoje venkova bylo vyhlášeno na období od 14. do 30. června 2010 do 13:00 hodin. Jedním z opatření, ve kterých mohou žadatelé žádat o podporu svých projektů je i opatření III.1.3. Podpora cestovního ruchu.

Toto opatření je jako v minulých výzvách zaměřeno na rozvoj aktivit v rámci rozvoje venkovské ekonomiky směrem k činnostem v cestovním ruchu (především venkovské turistice), zejména na využití potenciálu zemědělských farem v oblasti agroturistiky. V rámci záměru a) je dotace určena na budování pěších a lyžařských tras a stezek, hippostezek, vinařských stezek a dalších tematických stezek mimo území lesů. V rámci záměru b) je podporována zejména výstavba malokapacitních ubytovacích a stravovacích zařízení, půjčoven sportovního vybavení a objektů a ploch pro sportovní vyžití. Realizací předloženého projektu (žádosti) vznikne funkční celek.

Projekty jsou vybírány na základě preferenčních kritérií.

Kdo může být v tomto opatření – záměrech žadatelem?

Záměr a) pěší trasy, vinařské stezky a hippostezky

- nestátní neziskové organizace podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů (občanská sdružení), zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (obecně prospěšné společnosti), zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), ve znění pozdějších předpisů (nadace)
- zájmová sdružení právnických osob podle §20f a následujících zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- fyzické a právnické osoby, které podnikají v zemědělské výrobě v souladu se zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů
- nezemědělské podnikatelské subjekty, pouze pokud mají kratší než dvouletou historii podnikání v oblasti cestovního ruchu ke dni podání Žádosti o dotaci

Záměr b) ubytování, sport

- fyzické a právnické osoby, které podnikají v zemědělské výrobě v souladu se zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů
- nezemědělské podnikatelské subjekty pouze pokud mají kratší než dvouletou historii podnikání v oblasti cestovního ruchu ke dni podání Žádosti o dotaci

Kdo naopak žadatelem nemůže být?

Žadatelem v záměru a) nemůže být:

- obec, svazek obcí
- státní podnik
- zahraniční fyzická osoba, která nemá trvalé bydliště na území ČR, ani zahraniční právnická osoba, která nemá sídlo na území ČR

Žadatelem v záměru b) nemůže být:

- obec, svazek obcí

- státní podnik
- nezisková organizace (tím se rozumí subjekt, který není založen za účelem podnikání dle odstavce 3 a 8 § 18 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů)
- zájmová sdružení právnických osob podle §20f a následujících zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zahraniční fyzická osoba, která nemá trvalé bydliště na území ČR, ani zahraniční právnická osoba, která nemá sídlo na území ČR

Pozor! Poprvé se v Pravidlech objevuje možnost obnovení podnikání, což je průlomem oproti všem devíti předcházejícím kolům. Za podnikatele s kratší než dvouletou historií podnikání v oblasti cestovního ruchu bude považován i podnikatel, který provozování živnosti v cestovním ruchu ukončil či přerušil, jestliže od data ukončení nebo přerušování provozování živnosti uplynulo alespoň 7 let k datu podání Žádosti o dotaci. Je třeba si uvědomit, že za živnosti v podnikání v cestovním ruchu se pro tyto účely rozumí: hostinská činnost, provozování cestovní agentury, provozování tělovýchovných a sportovních zařízení a zařízení sloužících k regeneraci a rekondici, provozování lyžařských vleků, provozování stělnic, provozování cestovní kanceláře, ubytovací služby.

Druh a výše dotace:

U **záměru a)** pěší trasy, vinařské stezky a hippostezky - projekty nesmí zakládat veřejnou podporu, tzn., že se jedná o projekty realizované ve veřejném zájmu a nepřinášejí ekonomickou výhodu svému vlastníku ani svému provozovateli. Maximální míra dotace je 90 % výdajů, ze kterých je stanovena dotace.

Záměr b) ubytování, sport – je míra dotace u malých podniků a mikropodniků v roce 2010, kromě NUTS II. JIHOZÁPAD – 60 %, v NUTS II je míra dotace 56 %.

Minimální výdaje, ze kterých je stanovena dotace, jsou 50 000,- Kč na projekt, maximální výdaje, ze kterých je stanovena dotace, jsou 10 000 000,- Kč na projekt.

Výdaje, na které může být poskytnuta dotace:

Záměr a) pěší trasy, vinařské stezky a hippostezky

- tvorba a obnova pěších a lyžařských stezek, hippostezek, vinařských stezek a dalších tematických stezek (směrové tabule, informační tabule, značení, odpočinková místa podél stezek, budování a zpevnění mostků, lávek a povrchů, vyhlídky, zábradlí, úvaziště pro koně a veškeré další stavební výdaje související s danou stezkou)
- nákup a výsadba doprovodné zeleně související s projektem
- nákup pozemků v souvislosti s projektem do 10 % z výdajů, ze kterých je stanovena dotace na projekt (částka výdajů, ze kterých je stanovena dotace, vyplývá ze znaleckého posudku, který žadatel předkládá jako povinnou přílohu; pokud při podání Žádosti o proplacení budou doloženy účetní/daňové doklady a kupní smlouvy na nižší částku, než je částka uvedená ve znaleckém posudku, bude proplacena nižší částka)
- tištěné materiály propagující výstupy projektu
- projektová dokumentace: zpracování Žádosti o dotaci, studie proveditelnosti, marketingová studie, zadávací řízení
- technická dokumentace: projektová dokumentace ke stavebnímu řízení (tj. dokumentace potřebná pro vydání stavebního povolení, pro územní řízení, ohlášení stavby či jiné jednání se stavebním úřadem), odborné posudky ve vztahu k životnímu prostředí, výkaz výměr a položkový rozpočet na stavební práce, stavební dozor, technický dozor stavebníka, autorský dozor projektanta, geodetické a zaměřovací práce

Záměr b) ubytování, sport

Dotaci v tomto záměru lze poskytnout pouze na výdaje, které vznikly a byly skutečně uhrazeny nejdříve ke dni vystavení potvrzení o zaregistrování Žádosti o dotaci z PRV.

Dotaci lze poskytnout pouze na **investiční výdaje**, jak jsou definovány v kapitole 1 Obecných podmínek (nevztahuje se na financování formou leasingu).

- náklady na stavbu malokapacitního (max. 60 lůžek) ubytovacího či stravovacího zařízení, náklady na modernizaci, rekonstrukci či přestavbu malokapacitního ubytovacího či stravovacího zařízení: ubytovací jednotky, vnitřní komunikace, společenské prostory, stravovací služby, zázemí pro výrobu a skladování, zázemí pro zaměstnance (např. šatna, sociální zařízení, apod.), garáže, základní wellness (vířivka, sauna, pára). (POZOR! Základní wellness se objevuje v Pravidlech poprvé!) (stavební materiál, stavební práce, bourací práce, technická infrastruktura, technická zařízení staveb)
- náklady na stavbu půjčovny sportovních potřeb, náklady na modernizaci, rekonstrukci či přestavbu půjčovny sportovních potřeb včetně nezbytného zázemí pro zaměstnance - např. půjčovny kol, lodí, lyžařského vybavení, atd. (stavební materiál, stavební práce, bourací práce, technická infrastruktura, technická zařízení staveb)
- náklady na stavbu sportovních zařízení, náklady na modernizaci, rekonstrukci či přestavbu sportovních zařízení v areálech jak vnitřních, tak venkovních, včetně oplocení a nezbytného zázemí pro zaměstnance – např. hřiště, koupaliště, jízdárna, hippostanice atd. (nejedná se o aquaparky a lázně), (stavební materiál, stavební práce, bourací práce, technická infrastruktura, technická zařízení staveb)
- nákup vybavení pro malokapacitní ubytovací nebo stravovací zařízení (nábytek, kuchyňské vybavení, elektrické spotřebiče)
- nákup vybavení a sportovních potřeb pro půjčovny sportovních potřeb a pro sportovní zařízení
- náklady na výstavbu odstavných stání (parkovací místa, stání pro karavany), úpravu povrchů a oplocení v areálu malokapacitního ubytovacího zařízení, náklady na výstavbu příjezdové cesty
- náklady na výstavbu požárních nádrží v areálu malokapacitního ubytovacího nebo stravovacího zařízení - do objemu 10 m³
- nákup a výsadba doprovodné zeleně v souvislosti s projektem
- nákup nezbytné výpočetní techniky v souvislosti s projektem (hardware, software)
- nákup staveb v souvislosti s projektem do 10 % z výdajů, ze kterých je stanovena dotace na projekt (částka výdajů, ze kterých je stanovena dotace, vyplývá ze znaleckého posudku, který žadatel dokládá jako povinnou přílohu; pokud při podání Žádosti o proplacení budou doloženy účetní/daňové doklady a kupní smlouvy na nižší částku než je částka uvedená ve znaleckém posudku, bude proplacena nižší částka)
- v případě, že se jedná o nákup samostatné stavby/pozemku, musí být vyjasněn vztah k pozemku, na němž stavba stojí/ke stavbám, které se případně na pozemku nacházejí
- dotaci nelze využít na nákup spoluvlastnických podílů, vyjma případů, kdy se takto nakoupená nemovitost stane po uskutečnění tohoto nákupu výlučným vlastnictvím žadatele
- nákup pozemků v souvislosti s projektem do 10 % z výdajů, ze kterých je stanovena dotace (částka výdajů, ze kterých je stanovena dotace, vyplývá ze znaleckého posudku, který žadatel předkládá jako povinnou přílohu; pokud při podání Žádosti o proplacení budou doloženy účetní/daňové doklady a kupní smlouvy na nižší částku než je částka uvedená ve znaleckém posudku, bude proplacena nižší částka)
- projektová dokumentace: zadávací řízení
- technická dokumentace: dokumentace pro provádění staveb, výkaz výměr a položkový rozpočet na stavební práce, stavební dozor, technický dozor stavebníka, autorský dozor projektanta, dokumentace skutečného provedení stavby po dokončení stavby

Z uvedeného vyplývá, že výdaje mohou být uplatněny pouze v případě, když vznikly v den zaregistrování Žádosti o dotaci, tzn. že projektovou ani technickou dokumentaci nemůžete uplatnit, pokud faktura vznikla a byla zaplácena před podáním Žádosti o dotaci.

Dotace nemůže být poskytnuta na tyto výdaje:

- nákup použitého zařízení
- nákup motorových mobilních dopravních prostředků (nemůže být předmětem dotace nákup např. čtyřkolek za účelem jejich půjčování)
- budování samotných cyklostezek bez tematického zaměření

Některé z důležitých podmínek pro realizaci projektu:

1. První podmínkou, na kterou se musíte ptát, je, jestli je projekt realizován v obci do 2 000 obyvatel. To je otázka zásadní, pozor, malá obec může být částí obce velké, např. obec Albrechtice je součástí města Sušice, obec Drslavice je součástí města Klatov atd., a podnikatelé v těchto malých obcích do Programu rozvoje venkova žádat nemohou.
2. Předmětem projektu nesmí být pouze samostatné stravovací zařízení, to musí být budováno pouze jako součást ubytovacího zařízení se stabilními lůžky a musí být spolu s ubytovacím zařízením předmětem jednoho projektu.
3. Pokud je předmětem projektu ubytovací zařízení, musí být jeho celková kapacita maximálně 60 lůžek, tzn. že po dobu pěti let od podpisu Dohody nesmí být tato kapacita navýšena.
4. Lhůta vázanosti projektu na účel je 5 let.
5. Pokud žadatel vytváří nová pracovní místa, tento závazek začíná běžet 6 měsíců od data převedení dotace příjemci a běží po dobu vázanosti projektu na účel.
6. Pokud jsou v uvedeném objektu byty správců, majitelů apod., musí tento projekt splňovat podmínku, že více jak 40 % stavby slouží účelu - záměru.
7. Žadatel musí mít v každém případě uspořádány vlastnické vztahy, tzn. nájemní smlouvy atd.
8. Podpořené stavby nesmí být dále pronajímány, či provozovány jiným subjektem nejdéle po dobu vázanosti projektu na účel.

Pokud by žadatel hledal podmínku, že musí splnit finanční zdraví u projektu, jehož způsobilé výdaje přesahují 2 000 000,- Kč, tak by hledal marně. Žádné takové omezení již v Pravidlech pro 10. kolo v roce 2010 není!

Z povinných příloh zmizely tedy i přílohy, které byly podkladem pro posouzení finančního zdraví. Předkládaly se údaje z účetnictví nebo daňové evidence za poslední 3 uzavřené kalendářní roky, tzn. že o podporu projektu nad 2 000 000,- Kč mohly žádat pouze podniky, které měly tříletou historii. Hranice dvou miliónů tedy padla a žádné údaje z účetnictví již nejsou povinnou přílohou Žádosti. O podporu svých projektů nad 2 milióny Kč mohou tedy žádat i podniky nové, začínající, bez historie.

Závěrem je nutno ještě zmínit, že došlo k určitým změnám v preferenčních kritériích, na základě kterých jsou žadatelům přidělovány body. V současné době platí o to víc, že by se měl ten, kdo chce získat podporu svého projektu, snažit, aby jeho bodový zisk byl co největší. V posledních kolech výzvy docházelo k tomu, že požadavky několikanásobně převyšovaly vždy alokované finanční prostředky a řada projektů tak zůstala bez podpory a žadatelé byli často zklamáni. U preferenčních kritérií platí obzvlášť, že je nutné číst pozorně Pravidla, hlavně odkazy a poznámky pod čarou. Ztratit body díky své nepozornosti by pak mohlo vést k neúspěšnosti projektu.

U záměru a) pěší trasy, vinařské stezky a hippostezky nedošlo vlastně k žádné změně, jen bylo přidáno preferenční kritérium za podání žádosti v elektronické podobě přes Portál farmáře, ale toto bodované kritérium splní vlastně všichni žadatelé, tak je nutno se zaměřit na první čtyři kritéria, ve kterých nedošlo k žádným změnám.

U záměru a) ubytování, sport jsou preferenční kritéria, která zůstala zachována, dále jsou kritéria kde došlo ke změnám v počtech bodů, a jsou některá kritéria nová.

První dvě preferenční kritéria zůstala beze změny, ale již ve třetím kritériu došlo k výraznému snížení bodů za vytváření nových pracovních míst (např. za vytvoření čtyř a více pracovních míst bylo v minulém kole přiděleno 20 bodů, v letošním roce již pouze 12).

Naopak u preferenčního kritéria, kdy projekt využívá OZE, došlo k navýšení z 5 na 10 bodů. Objevila se nová preferenční kritéria, která zvýhodňují projekty, které budou zaměřeny na komplexnost – ubytovací zařízení, hromadné stravovací zařízení, sportovní zařízení a půjčovnu sportovních potřeb. Je nutno podotknout, že dochází ke změně v případě hromadného stravovacího zařízení, kdy již neplatí, že to je místnost, kde si hosté mohou sami ohřát nebo uvařit jídlo a společně třeba povečeřet. **Nově platí, že hromadné stravovací zařízení představuje restaurační zařízení s obsluhou!** Dále nově v rámci této komplexnosti jsou zvýhodněni zemědělci, kteří podnikají v zemědělské výrobě déle než dva roky.

U preferenčního kritéria, kdy žadatel předkládá v daném kole jednu žádost, došlo opět ke snížení počtu bodů, a sice z 10 na 5.

Bylo sníženo i bodovací kritérium u ekologických zemědělců, kdy mnohdy vstoupení do ekologického režimu bylo účelové.

Zůstává v platnosti, že bodově zvýhodněné jsou rekonstrukce již existujících staveb a dále staveb, kde nedošlo v posledních pěti letech k vyjmutí ze zemědělského půdního fondu.

Nově je zařazeno preferenční kritérium, které samo o sobě zvýhodňuje zemědělské podnikatele, kteří hospodaří déle jak dva roky.

Pokud se týče preferenčních kritérií, která vycházejí z míry nezaměstnanosti v dané lokalitě, je nutno podotknout, že tento makroekonomický ukazatel se v regionech mění a aktuální výše je vždy uvedena v příloze Pravidel a nemusí platit, pokud jste třeba v minulých kolech na body nesáhli, že v tomto kole nedošlo k takové změně, že Vám body budou přiděleny nebo naopak.

Nově je zařazeno preferenční kritérium, kdy byly státem vymezeny regiony se soustředěnou podporou a pokud se Váš projekt bude nacházet v této oblasti, tak získáte 3 body.

Samozřejmě že přibylo preferenční kritérium za poslání žádosti v elektronické podobě přes Portál farmáře, ale to samozřejmě získají všichni žadatelé.

Jak již bylo řečeno, v 10. kole výzvy došlo k některým zásadním změnám v Pravidlech, která se týkají cestovního ruchu. Je možno s jistotou konstatovat, že zájem o toto opatření bude jistě zase převyšovat finanční prostředky, které jsou pro tuto oblast cestovního ruchu určeny. Čtěte tedy pozorně Pravidla, zpracování Žádosti o dotaci věnujte velkou pozornost, doložte všechny přílohy, u nepovinných příloh se snažte, aby se v nich neobjevila chyba, protože v tomto případě se jedná o chybu neopravitelnou a body nejsou přiděleny. Dejte si pozor, abyste vždy splňovali účel svého projektu, nesmí se Vám v technické dokumentaci objevit pojem bydlení, byt, vždy se musí jednat o přechodné ubytování. I když v projektu popíšete, že byt bude vlastně splňovat funkci apartmánu, **jakmile je v technické dokumentaci bydlení, projekt bude vyřazen!** Ale pokud splníte všechny podmínky, dosáhnete patřičného počtu bodů a Váš projekt bude úspěšný, pak je nutno Vám přát úspěšnou realizaci a hlavně úspěšné oplacení Vašeho záměru.

PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE

Blanka Fedáková

Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Mánesova 75, 120 56 Praha 2

e-mail: fedakova.blanka@uzei.cz

V praktické ukázce vyplněné Žádosti o dotaci pro 10. kolo výzvy je uveden projekt, který byl schválen ve 4. kole výzvy a byl již úspěšně realizován a proplacen. Údaje o žadateli, místě realizace a zpracovateli projektu jsou pozmeněny z důvodu anonymity žadatele. Dosažený počet bodů na základě preferenčních kritérií nelze považovat za optimální pro 10. kolo nebo jako doporučení. Preferenční kritéria oproti 4. kolu byla změněna, některá byla zrušena nebo vznikla nová a nelze z nich vycházet. Žádost se předkládá v elektronické podobě prostřednictvím Portálu farmáře. Již od předchozího kola je možné si žádost stáhnout do vlastního počítače, v klidu vyplnit a pak celou zaslat na příslušný Regionální odbor SZIF. Pro žadatele to znamená, že před vlastním podáním, pokud tak již neučinil v minulosti (je třeba zemědělský podnikatel), musí navštívit Agenturu pro zemědělství a venkov nebo Regionální odbor SZIF a požádat o heslo k přístupu na Portál farmáře. Není důležité datum elektronického poslání Žádosti o dotaci, ale Vy, jako žadatel, se musíte osobně nebo prostřednictvím zmocněné osoby dostavit na příslušný RO SZIF, kde je Vám Žádost na základě potvrzení o elektronickém podání vytištěna a zaregistrována na příslušné podatelně. Poté je Vám přidělen jeden z referentů, u kterého žádost předložíte včetně všech potřebných příloh. Referent Žádost přezkoumá po formální stránce a je Vám vystaveno potvrzení o zaregistrování Žádosti. Do lhůty 49 dní Vám přijde tzv. Protokol o provedené administrativní kontrole, a pokud jsou ve Vaší Žádosti shledány opravitelné chyby, jste vyzváni k jejich opravě v lhůtě 21 dní. Pozor, v nepovinných přílohách, které se předkládají na doložení splnění některých preferenčních kritérií – hlavně Dokumentace skutečného provedení stavby a výpisy z katastru nemovitostí, nelze chyby odstranit ani opravit, a pak nejsou za toto preferenční kritérium přiznány body.

Např. u Dokumentace skutečného provedení stavby je třeba si zkontrolovat, jestli obsahuje všechny body, které jsou uvedeny ve vzoru v Příloze č. 14, protože chybějící vlastník pozemku, údaj o dokončení stavby nebo chybějící podpis a razítko autorizované osoby na každé stránce této dokumentace znamená, že body Vám za toto preferenční kritérium nebudou přiděleny. Je nutno vycházet ze zkušeností z 9. kola, kdy hlavně u mladých začínajících zemědělců tato příloha Dokumentace skutečného provedení stavby byla jednou z nejpočetnějších chyb a tito žadatelé ztratili cenné body a jejich projekty proto nebyly z velké většiny úspěšné.

Pokud dokládáte výpisy z katastru nemovitostí, že nedošlo v souvislosti s projektem k vyjmutí parcel/uzemků dotčených stavbou ze zemědělského půdního fondu (tzn. výpis z katastru současný a výpis z katastru z roku 2005), je nutné si dát pozor, abyste předkládali list vlastnictví k pozemku, ne k příslušné stavbě či budově (např. budova je Vaše a pozemek užíváte na základě nájemní smlouvy), protože je nutno z tohoto výpisu vyčíst, jestli pozemek byl chráněn jako zemědělský půdní fond před pěti lety i v současnosti, nebo ne. Pokud předložíte výpis pouze k budově, nelze chránění pozemku z výpisu vyčíst a body nebudou přiděleny. Dále je nutné si dát pozor na přečíslování parcel (během pěti let mohlo dojít k přečíslování parcel např. z důvodu dědictví, nákupu části pozemku, rozdělení parcel apod.), v tomto případě je nutné doložit srovnávací tabulku k těmto parcelám, kterou Vám vyhotoví katastrální úřad, bez předložení této srovnávací tabulky (pokud došlo k přečíslování, rozdělení parcel) Vám opět nebudou body přiděleny.

Poslední poznámka se týká předložení stavebního povolení a projektové dokumentace. Je nutné si uvědomit, že musíte předložit platné a pravomocné stavební povolení, tzn., že vydané stavební povolení musí nabýt právní moci před podáním Žádosti o dotaci. Někdy se stává, že stavební řízení se protahují a žadatelé nestačí toto pravomocné stavební povolení včas vyřídit. Je důležité, aby projektová dokumentace obsahovala na titulní straně (deskách) ověřovací doložku!

Závěrem je nutno konstatovat, že je třeba, abyste se řádně seznámili se zněním Pravidel pro 10. kolo, četli všechny poznámky pod čarou, všechny odkazy, protože někdy velmi důležité věci jsou

v poznámce malým písmem a žadatel si jich ani nevšimne a pak to pro něj znamená zbytečnou ztrátu bodů. Je nutno si uvědomit, že počet žadatelů rok od roku stoupá, je nutno dosáhnout co největšího počtu bodů, aby Váš projekt byl úspěšný. K tomu Vám nelze přát nic jiného než hodně odvahy a trpělivosti, abyste dosáhli kýženého cíle.

PROJEKTY IC ZVONICE SOLÁŇ A GALERIE V PŘÍRODĚ, VALAŠSKÁ ZAHRADA A VALAŠSKÁ KRAJINA NA SOLÁNI

Jana Křenková

Sdružení pro rozvoj Soláně, o.s., Bzové 325, 756 05 Karolinka, e-mail:krenkova.zvonce@seznam.cz

Osnova:

1. Autor projektů - Sdružení pro rozvoj Soláně – vznik, aktivity
2. Myšlenka výstavby Zvonice – historie a projekt IC Zvonice
3. Realizace stavby
4. Výstupy projektu IC Zvonice – programová nabídka
5. Aktivity Sdružení a jejich vyústění do projektu Galerie v přírodě
6. Představení projektu Galerie v přírodě, valašská zahrada a valašská krajina na Soláni
7. Realizace projektu, spolupráce s partnery
8. Výstupy projektu galerie a předpokládaný efekt projektu
9. Cestovní ruch regionu, vliv výstupů projektů na rozvoj cest. ruchu
10. Udržitelnost projektů

S1

Dovolte mi, abych Vám představila dva projekty, které se týkají operačních programů a oblastí cestovního ruchu včetně jeho rozvoje. Velmi důležité je ale v první řadě představit autory obou projektů.

S2

Sdružení pro rozvoj Soláně je občanské sdružení, které svou činnost zahájilo již před několika lety. V roce 2000 se dalo dohromady několik „nadšenců“, kteří chtěli vytvořit podmínky pro zachování tradiční valašské lidové kultury. Vytvořili neziskovou organizaci Sdružení pro rozvoj Soláně, o. s. Sdružení navázalo na myšlenky ak. mal. F. Podešvy, který chtěl postavit na vrcholku Soláně objekt s galerií, kde by byly vytvořeny podmínky pro prezentaci umění na Valašsku, vytvořit v horském prostředí architektonickou dominantu upozorňující na kořeny duchovního života na Valašsku. Tehdy však nebyl zajímavý nápad prosazen.

Několik umělců, výtvarníků a podnikatelů z regionu uskutečňovalo myšlenku setkávání lidí milujících umění a hudbu, obdivujících krásnou přírodu a hlavně lidové tradice v rámci svých možností.

Sdružení pro rozvoj Soláně se snažilo organizovat tato setkávání na různých místech a jejich vzájemná spolupráce se projevila v menších výstavách a kulturních akcích na tehdejší hotelu Biocel na Soláni.

Soláň – již od pradávna je považován za jednu z nejkrásnějších oblastí Valašska. Vrchol dává možnost překrásného výhledu na okolní kopce a údolíčka, je obklopen pestrobarevnou přírodou.

Soláni se také někdy přezdívá „hora umělců“, protože se v tamní chatě na Soláni scházivali významní malíři, spisovatelé a hudební skladatelé (např. F. Podešva, Jan Kobzář, Alois Schneiderka, Jiří Mahen, Jan Drda ad.). Za F. Podešvou a nádhernou přírodou jezdili na jeho chalupu hudební skladatel Petr Kříčka, fotograf Jan Saudek, herec Jaroslav Vojta a jiní.

V této turisticky vyhledávané oblasti však chybělo jedno důležité místo - informační centrum a galerie.

Myšlenkou důstojného místa kulturního dění na Soláni se již ve čtyřicátých letech zabýval významný malíř ze Soláně František Podešva. Jeho maketa je známá a oslovila členy Sdružení natolik, že skupina lidí ze Sdružení se rozhodla ji uskutečnit. Ing. arch. Jiří Kotásek se ujal zpracování projektové dokumentace a se svými kolegy ze Sdružení se vydal na složitou cestu od vypracování projektu, přes

jeho schválení, získání financí na jeho realizaci až k dokončení. Vyrostla krásná stavba Informačního centra a galerie Zvonice Soláň.

Budova je jiná než původní představa F. Podešvy, ale myšlenka důstojného místa pro setkávání výtvarníků a umělců při kulturních akcích byla naplněna. Kulturní a společenské akce tak získaly prostor pro svůj rozvoj.

S3, S4

Myšlenka F. Podešvy se k projednání dostala až v r. 2004. Po několika společných akcí Sdružení, které byly u návštěvníků Soláně úspěšné, vzešel z aktivity členů Sdružení pro rozvoj Soláně návrh projektu, jehož cílem bylo převést vizi F. Podešvy do reality.

Díky nadšení a aktivitě členů Sdružení se podařilo sepsat návrh projektu a dotáhnout výstavbu zvonice do konce během několika měsíců. Bylo to v roce 2006. Situaci tehdy nahrávala možnost přihlásit projekt do aktuální výzvy pro předkládání projektů v rámci programu SROP.

Projektů do aktuální výzvy bylo podáno několik, konkurence jistě byla velká. Všemi fázemi realizace – od hodnocení projektové žádosti a veškeré projektové dokumentace přes přípravu, realizaci stavebních a jiných prací až po včasné dokončení – úspěšně prošel i projekt IC Soláň. Projekt řeší chybějící zázemí pro vytvoření IC, jakož i galerie v turisticky vyhledávané oblasti Beskyd.

Autor architektonického návrhu ing. arch. J. Kotásek a Sdružení ve spolupráci se starosty okolních měst a obcí oživilo myšlenku F. Podešvy a s představou „šíleného“ nápadu uspěli a Informační centrum a galerie Zvonice Soláň byla postavena.

Úkolem předloženého projektu byla výstavba IC a galerie na vrcholku Soláně. Stavba musela respektovat ráz krajiny a také kulturní a architektonickou tradici Valašska. Bylo velmi složité získat souhlasná stanoviska všech orgánů.

Od počátků realizace projektu bylo počítáno s dotací z EU. V případě, že by projekt nebyl schválen a nezískal podporu, měl být realizován v delším časovém horizontu, případně vůbec. Chyběly by tedy prostory pro aktivity, jejichž realizace se předpokládala ve výstupu projektu.

Jakmile se Zvonice postavila, vznikly kolem ní obrovské aktivity.....

S5

Vzniklo informační centrum a výstavní prostory. Návštěvníkům regionu projekt nabízí služby i program přímo na místě, kde tráví dovolenou, aby nemuseli vyjíždět za zážitky někam jinam.

Záměr navazuje na projekty Jaro, léto, podzim, zima 2002, 2003, 2004, jejichž hlavní aktivitou bylo pořádání malířských a sochařských symposií a výstav. Tyto aktivity se přesunují do výstupů projektu. A nejsou to samozřejmě jen symposia a výstavy. Cílem projektu bylo hlavně zvýšení atraktivity regionu, zviditelnění jeho bohatého potenciálu - lidové tradice řemesel, prezentace hudebních souborů a výtvarníků.

Úroveň poskytovaných služeb získá na kvalitě. Sběr informací o historii i současnosti regionu, jejichž přiblížení návštěvníkům přímo na místě a v centru dění různých aktivit i prezentace významných událostí v okolí jsou nedílnou součástí kulturního dědictví regionu, Valašska a Moravy vůbec.

V souvislosti se zvyšující se návštěvností regionu dochází současně ke spolupráci mezi jednotlivými objekty poskytující služby v cestovním ruchu. Kvalita a úroveň těchto služeb v restauracích, ubytovacích zařízeních je velmi důležitým předpokladem pro zvyšování podílu cestovního ruchu na ekonomice regionu a vůbec okolních obcí. I pro tyto subjekty je Informační centrum a galerie se svými aktivitami významným partnerem. Dochází k propojení mikroregionů .

S6, S7, S8

Převážnou část peněz získalo sdružení z evropských fondů a od MMR. K realizaci projektu přispěly také obce a města regionu, podíleli se i soukromí podnikatelé a umělci, kteří věnovali svá díla do veřejné dražby a získané prostředky poskytli na dostavbu objektu zvonice.

Partnerem bylo MMR. Obce – Velké Karlovice, Horní Bečva, Hutisko-Solanec, Karolinka, Rožnov pod Radhoštěm, Vsetín. Projekt byl podporován i Zlínským krajem.

Základní kámen byl položen 5. května 2006, stavba trvala pouhých 5 měsíců. Stavbu realizovala firma VASTO, spol. s r. o. Vsetín. Při realizaci se uplatnilo mnoho soukromých řemeslníků, kteří prokázali um a zručnost při své práci. Nebylo jednoduché všechny koordinovat v tak krátké době realizace projektu. Ale krásné místo a architektonická dominanta, podpora mnoha důležitých subjektů byly motory, a někdy i obtížné překážky byly překonány, dílo dokončeno.

Velmi významným momentem stavby byla instalace zvonu, který denně v 6 hod. ve 12 hod. a v 18 hod. upoutá svým zvoněním všechny návštěvníky Soláně. Autorem zvonu je ak. sochař z Halenkova Josef Tkadlec. Zvon kromě erbů partnerských měst a obcí obsahuje i text: „ V obdivu a úctě k obyvatelům hor a umělcům, kteří v horském prostředí žili a tvořili, ve víře v životnost jejich odkazu a duchovní a materiální rozvoj Soláně“.

S9, S10

Náklady projektu dosáhly výše 6,5 mil. Kč. Velmi významným partnerem v oblasti financování projektu bylo město Vsetín, které poskytlo úvěr ve výši 6 milionů, díky němuž mohlo dojít k profinancování tak rychlé stavby.

I přes problémy při dokončování stavby, hlavně při pokrývání střechy, byl projekt zrealizován v požadovaném termínu. 31.10.2006 byla stavba předána, 16.11.2006 byl objekt zkolaudován stavebním úřadem Karolinka. Byla zahájena provozní fáze projektu.

Velkým zadostiučiněním pro všechny, kteří stavbou žili a podíleli se na její realizaci, byl den 21.5.2007. Stavba IC Zvonice Soláně získala v soutěži „stavba roku 2006“ vysoké ocenění - cenu hejtmána Zlínského kraje.

Galerie umění byla v objektu Zvonice otevřena I. Valašským salonem výtvarných umělců, kde svá díla vystavovali výtvarníci Valašska. Valašský salon se stal tradiční výstavou a každoročně je ukázkou umění všech výtvarníků, kteří na Valašsku žijí, tvoří, nebo jsou se Soláněm spjatí.

Návštěvnost Zvonice má od svého otevření vzestupnou tendenci. Dá se říci, že za dobu své existence necelých čtyř let navštívilo Zvonici přes 100 000 lidí. Je to velké množství a Sdružení je na toto číslo velmi pyšné. Pro pracovníky IC Zvonice a členy Sdružení je to oceněním jejich práce. Podněty a ohlasy návštěvníků, partnerů a příznivců jsou podporou pro další činnost a aktivity. IC Zvonice se stala významným místem, které je v mnoha případech zastávkou i cestovních kanceláří, které pořádají výlety do regionu Valašska.

S11, S12, S13

Programová nabídka je velmi bohatá, mnohé akce jsou již tradiční, a nové a nové vznikají. Nejsou to jen kulturní akce, jako jsou hudební večery, koncerty, besedy, řemeslná odpoledne, ochutnávky, ale i velké společenské akce - folklorní festival, prezentační akce firem. Přírodní prvky interiérů a výborná akustika jsou lákadlem pro mnohé akce. Významnou se Zvonice stala i pro mnohé návštěvníky, kteří zde uskutečnili svatební obřad.

Přehled na rok 2010 je ukázkou toho, co se každoročně odehrává ve Zvonici.

S14, S15

Zapojení veřejnosti a vyvolání jejího zájmu o řešení otázek informovanosti a vybudování centra kulturního dění bylo záměrem projektu. Společně řešené akce jsou zárukou další spolupráce a uvědomění si důležitosti zachování tradičních hodnot regionu nejen pro obyvatele, ale i návštěvníky regionu a Soláně vůbec.

Aktivita odehrávající se ve Zvonici na Soláni mají rovný přístup ke všem skupinám obyvatelstva. Realizace projektu určitě přispěla ke zlepšení informovanosti i místních obyvatel.

Zvýšená atraktivita a zvyšující se návštěvnost regionu má přínos pro drobné podnikatele a řemeslníky. Zvyšující se příjmy z cestovního ruchu přispějí ke zvýšení ekonomiky veřejných i podnikatelských subjektů.

Mnohé akce vyžadují dlouhodobější přípravu nejen organizační, ale i materiální. Veškeré informační materiály o historii a současnosti zůstanou nedílnou součástí dědictví.

S16, S17, S18, S19, S20, S21

Projekt Galerie v přírodě je další významnou aktivitou Sdružení pro rozvoj Soláně. Je rozvinutím původní myšlenky pořádání sochařských a malířských symposií. Projekt předpokládá realizaci v celém prostoru hřebene Soláně od chaty Soláň až po areál chaty Moravia.

V prostorách navazujících na stávající objekty nebo předpokládaná nová zastavení vzniknou plochy upravené jako charakteristická valašská zahrada a s prvky valašské krajiny.

Podtext projektu je Naučná stezka přírodovědné, kulturní a národopisné historie a současnosti Soláně – ta vytvoří podmínky pro informaci nejen o historii života, ale i o kulturní historii. Realizované prvky vytvoří podmínky pro informaci o možnostech zachování krajinného rázu regionu. V rámci projektu bude realizováno několik výtvarných děl.

Cílem projektu je zvýraznění tradiční a historické hodnoty krajiny, vytvoření atraktivního prostředí pro obnovu národopisných aktivit kosení valašských luk, otvírání studánek, vítání jara a další.

Jako obvykle byla nejdůležitější a nejsložitější přípravná fáze projektu - zpracování dokumentace krajinných úprav, projednání záměru s dotčenými orgány, vlastníky ubytovacích zařízení, majiteli pozemků, jednání s výtvarníky sochaři a řezbáři.

Začátek realizace projektu byl v roce 2008. Projekt byl odsouhlasen CHKO Beskydy Rožnov p. R., Muzeem regionu Valašsko ve Vsetíně a byl doporučen odborem kultury Krajského úřadu Zlínského kraje. Tyto formy povolení byly z hlediska právních norem pro realizaci dostatečné.

Projekt navazuje na aktivity vznikající po vybudování budovy IC Zvonice Soláň. Informační sekce programového zaměření Zvonice shromažďuje a zprostředkovává veřejnosti všechna dostupná fakta o historii Soláně, obyvatelích, jejich životě a kultuře, propaguje oblast při různých akcích spojených s aktualizací valašských zvyků a tradic.

Potřebnost projektu vyplývá z toho, že dnešní děti a mládež mají stále menší povědomí o tradici života na Valašsku a typickém krajinném rázu regionu a je potřeba jim tyto tradiční hodnoty neustále připomínat. Projekt tak bude nenásilnou formou i vzdělávat. Sdružení se svými aktivitami snaží zachovat tyto tradiční hodnoty a také zvýšit informovanost o oblasti nejen mládeže a školních skupin, ale také turistů a návštěvníků.

Realizace projektu je velmi závislá na počasí, ale doba realizace je přesně dána a harmonogram prací se musí dodržet. Při úpravách jednotlivých zastavení dochází k jemnému modelování krajiny tak, aby

byl zachován původní ráz. Dosázeny jsou původní rostliny a keře. Tyto úpravy zpříjemní návštěvníkům procházku po hřebenu Soláně.

Projekt Galerie v přírodě je další formou předávání historických informací o životě na Soláni a výtvarná díla, která jsou v rámci realizace projektu instalována, dokreslují umění výtvarníků regionu.

Součástí jednotlivých zastavení budou kovové cedule umístěné na kamenech. Každá cedule bude připomínat život na Soláni svým obsahem. Pověsti a příběhy popsané na těchto cedulích budou náhledem do historie Soláně, valašské nářečí vtáhne všechny návštěvníky do staré doby. Návštěvníci se tak stanou součástí historie a budou moci sami poznat, jak byl život na Valašsku někdy těžký. Proto je velmi důležité, aby již mladá generace poznala hodnoty života a měla sama zájem na jejich uchování.

Výtvarná díla – dřevěné sochy budou dokreslovat myšlenky příběhů a budou současně ukázkou práce řezbářů z regionu.

Dokončení projektu Galerie v přírodě se blíží. Věříme, že i přes nepříznivé počasí se podaří dokončit všechna zastavení, zdárně instalovat výtvarná díla a samozřejmě hotovým projektem přilákat mnoho návštěvníků na Solán a vůbec do regionu.

Použitá literatura

- [1] Ministerstvo pro místní rozvoj (2008): Informační centrum Solán, Rozvoj cestovního ruchu
- [2] Obceservis, s. r. o., Vsetín (2008), Studie proveditelnosti

CENTRUM SPORTU A ZÁBAVY VIKÝŘOVICE

Zdeňka Riedlová, Ivana Pospíšilová

Obec Vikýřovice, Petrovská 168, 788 13 Vikýřovice, e-mail: podatelna@vikyrovice.cz

Centrum sportu a zábavy představuje investiční projekt, jehož cílem bylo přispět ke zvýšení životní úrovně v obci Vikýřovice. Obec v posledních letech vykazuje růstový potenciál výstavby rodinných domů a zvyšující se počet obyvatel, tím vznikají nové požadavky na kapacitu a kvalitu veřejné infrastruktury a služeb v obci.

Projekt navázal na cíle a priority celostátní a regionální politiky. Zásadní strategický dokument pro programovací období 2007-2013 Národní strategický referenční rámec ČR ve svých analýzách uvádí hlavní příčiny regionálních disparit a uvádí klasifikaci regionů soudržnosti. Region Střední Morava vymezuje jako region zaostávající a v rámci krajů dále řeší i mikroregionální disparity, kde jsou významné rozdíly v ekonomické výkonnosti. Systém regionální politiky vymezuje regiony se soustředěnou podporou státu a v rámci daného projektu je třeba zdůraznit, že **obec Vikýřovice se nachází v okrese Šumperk, který je vymezen jako hospodářsky slabý region**. Cílem tohoto projektu bylo využít intervence regionu Střední Morava na snížení vnitroregionálních rozdílů zlepšováním životních podmínek v periferních a venkovských oblastech.

Posláním projektu byla podpora rozvoje venkovské oblasti s cílem zvýšení kvality života na venkově, což je vnímáno jako klíčové pro podporu snižování regionálních disparit mezi venkovskými a městskými oblastmi.

Hlavním strategickým cílem projektu bylo napomoci plnění globálního cíle Regionálního operačního programu Střední Morava - tj. „Zvýšení ekonomické vyspělosti, zlepšení konkurenceschopnosti regionu soudržnosti Střední Morava a životní úrovně jeho obyvatel ve svém komplexu“ a specifického cíle 2 „Zlepšení kvality života v regionu soudržnosti Střední Morava, zvýšení atraktivity regionálních center, měst a obcí atd.“

Dále byl projekt v souladu s cílem oblasti podpory 2.3 - zvýšení kvality života na venkově prostřednictvím investic do rozvoje sociální infrastruktury.

Zvolená strategie- zvýšení kvality života v obci Vikýřovice prostřednictvím investic do infrastruktury pro poskytování zájmových a volnočasových aktivit včetně kulturních, sportovních a multifunkčních zařízení.

Realizace projektu „Centrum sportu a zábavy Vikýřovice“ byla také v souladu se základními dokumenty schválenými Zastupitelstvem obce Vikýřovice- Programem obnovy a rozvoje obce Vikýřovice na léta 2007- 2013 a Územním plánem obce Vikýřovice.

Příprava projektu až po jeho realizaci trvala dva roky. K 30.4.2008 předložila obec žádost o dotaci, 17.9.2008 byla žádost podpořena Výborem Regionální rady regionu soudržnosti Střední Morava k uzavření smlouvy o poskytnutí dotace. 13.7.2009 byla zahájena fyzická realizace projektu, která byla ukončena 1.4.2010.

Financování projektu:

- ERDF (85%), SR (5%): 28 172 246,40 Kč
- Obec (10%- způsobilé výdaje): 3 130 249,60 Kč
- Obec (nezpůsobilé výdaje): 2 834 220,00 Kč

Stávající stav

Stav před realizací projektu představovala nevyhovující tělocvična v místní základní škole s rozměry 7,30 x 11,80 m. Tato tělocvična byla v 70. letech 20. století vybudována z klasické školní učebny. Tato místnost nemá parametry ani vybavení na stávající požadavky moderního sportovního zařízení.

Provedením analýzy z hlediska možného umístění nové víceúčelové haly vyšla jako nejvýhodnější přístavba k místní základní škole - bezprostřední blízkost sportovního areálu (fotbalové hřiště se zázemím a klubovny neziskových organizací), mateřské školy, mateřského centra, hlavní příjezdové komunikace a vlakové a autobusové zastávky.

Dalším úkolem projektanta bylo vytvořit varianty z hlediska rozměrů a umístění haly vzhledem k možnému dispozičnímu uspořádání. Návrhová studie s těmito variantami byla všem občanům k dispozici na obecním úřadě, dále byli občané prostřednictvím místní kabelové televize a aktualit na webových stránkách obce seznámeni s možností nahlédnout do této dokumentace a vyjádřit se k ní. Další možností k seznámení se s tímto záměrem obce byla akce Den otevřených dveří pro veřejnost ve sportovně-společenském areálu obce.

Zásadním argumentem pro realizaci projektu byl také fakt, že obec nemá k dispozici vlastní společenský sál, který by mohla využít pro akce většího rozsahu. V obci je jediný subjekt, který disponuje společenským sálem - hostinec Pod Trámkama, ten má ovšem omezenou kapacitu, tudíž je vhodný pouze pro menší akce typu posezení pro seniory s hudební produkcí.

Realizace projektu:

Struktura stavebních objektů:

- tělocvičná hala- 36 m x 20 m
- spojovací krček se zázemím
- přeložky a přípojky inženýrských sítí
- přeložka komunikace
- parkovací plochy, zpevněné plochy pro pěší
- výsadba zeleně, mobiliář

Situačně je hala umístěna v odkloněném (cca 20 st.) postavení vůči stávající školní budově s výhodnou orientací východ- západ podélných stěn s okny - na západní stěně okna o rozměrech 5,0 m x 3,0 m s otevíravými plochami, na východní stěně je přístup denního světla zajišťován stěnami 5,0 m x 1,50 m ze sklobetonových tvárníc. Jižní štítová stěna je navržena bez okenních otvorů do tělocvičné haly a s přístavbou skladu náradí. Navržené umístění stavby představuje nejmenší zásah do stávající vzrostlé zeleně v prostoru před školní budovou.

Světlé rozměry haly 35,3 m x 18,5 m umožní řádné provozování následujících sportů: 1 x basketbal centrální + 2 x cvičné příčné uspořádání (zkrácená délka), 1 x volejbal + 2 x cvičné příčné uspořádání (bez okrajů), 1 x tenis, 4 x badminton, 4 x stolní tenis, 2 x kolová a sporty na kole, 8 x box, 6 x vzpírání, 4 x judo, 2 x kulturistika, 2 x sportovní gymnastika (aerobik), 4 x zápas, 2 x sportovní tanec, 2 x trampolína.

Úroveň podlahy tělocvičné haly a objektu zázemí navazuje bezbariérově na stávající úroveň podlahy přízemí školní budovy. Světlá výška tělocvičné haly je navržena 7,0 m (tato výška je vyhovující pro všechny předpokládané provozované sporty mimo odbíjené pro mezinárodní soutěže, pro národní soutěže v odbíjené je výška 7,0 m vyhovující). Plná štítová stěna tělocvičné haly je členěna přístavbou skladu náradí s nízkým pultovým zastřešením.

Z hlediska akustiky byly navrženy dozvukové povrchy stěn a podlah pro využití objektu i na kulturně-společenské akce. V tělocvičné hale je umístěna galerie pro diváky s přístupem z navazující budovy technického a sociálního zázemí.

Stavba haly si vyžádala vyvolané investice na úpravu stávajících infrastrukturních sítí - přeložka NN, přeložka stávající trasy STL plynovodu, přeložka kabelového vedení telekomunikačního kabelu, přeložka stávající zpevněné živičné komunikace. Dále byla stavbou dotčena stávající vzrostlá zeleň - odstranění vzrostlých stromů a obecního sadu v prostoru objektu tělocvičné haly a jejich náhrada novou výsadbou zeleně po realizaci stavby.

S ohledem na bezpečný pohyb žáků před školními budovami je příjezdová komunikace řešena s ohledem na eliminaci dopravního provozu jako obytná zóna. Navržené řešení předpokládá zachování stávajícího obslužného komunikačního propojení vedené mezi objektem tělocvičné haly a pozemky soukromých vlastníků s možností využívání stávajících zahradních vjezdů na pozemky soukromých vlastníků. K parkování vozidel návštěvníků školy a tělocvičny jsou využity plochy u stávajícího objektu bývalé školní družiny a dále případné plochy navazující na obslužnou komunikaci.

Navržený konstrukční systém objektu je řešen soustavou vnějších „přiznaných“ železobetonových rámu obdélníkového profilu a vnitřně uloženého stěnového a střešního pláště. Výhodou tohoto konstrukčního uspořádání, společně se zapuštěnými technologickými prvky do konstrukce zavěšeného podhledu, jsou čisté vnitřní plochy sportovní haly bez narušujících konstrukčních prvků. Kombinace železobetonových rámu a obkladů vnějších stěn zavěšenými cihelnými deskami je určujícím architektonickým principem navrženého řešení tělocvičné haly. U navazujícího objektu technického a sociálního zázemí tělocvičny je užit konstrukční systém v tradiční vyzdívané technologii s montovanými stropními předpjatými železobetonovými panely.

Společnost, která realizovala pro generálního dodavatele obvodový plášť, přihlásila v květnu 2010 stavbu do soutěže POROTHERM DŮM 2010, kategorie Nejlepší realizované stavby. Soutěž vyhlašuje společnost Wienerberger cihlářský průmysl, a. s. pod záštitou Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, ve spolupráci s Českou komorou architektů, Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků, Státním fondem rozvoje bydlení a mediálními partnery Business Media CZ a JAGA Media.

Přínosy projektu:

Ve studii proveditelnosti, která byla zpracována pro účely podání žádosti o dotaci, byla provedena analýza využití stávající tělocvičny v budově základní školy. Z této analýzy vyplynulo, že tělocvična byla využita z pouhých 52 %, a to pouze některými zájmovými sdruženími (TJ Sokol, SDH, Sbor bratrské jednoty baptistů), nikoli neorganizovanou veřejností. V případě výstavby moderní sportovní haly, která nabídne i možnost využití pro kolektivní sporty jako volejbal či basketbal a velmi žádanou hru tenisu, je velmi pravděpodobné, že se využití tělocvičny zvýší na plnou kapacitu. Případné nevyužití v rámci pracovních dní, bude kompenzováno pronájmem o víkendu pro účely sportu či kulturně - společenských akcí.

Další významné využití haly je plánováno pro konání plesů a dalších významných společenských akcí místními neziskovými organizacemi a dalšími subjekty (TJ Sokol Vikýřovice, Sbor dobrovolných hasičů, Myslivecké sdružení Petrov Vikýřovice, Přátelé Kopretin, ZŠ a MŠ Vikýřovice). Minulé roky byly ve znamení oslav 60. výročí založení TJ Sokol Vikýřovice a 120. výročí založení SDH Vikýřovice. Jelikož obec neměla k dispozici vhodné prostory pro oslavy určené nejen aktivním či neaktivním členům těchto organizací, ale i široké veřejnosti, musely být tyto prostory pronajaty mimo obec s nemalými finančními náklady. Toto řešení nebylo příliš vhodné pro starší a imobilní osoby, což způsobilo jejich znevýhodnění a sociální vyloučení.

Protože byla víceúčelová hala slavnostně otevřena a uvedena do provozu teprve 21.5.2010, ukáží její využitelnost a přínos občanům příští roky.

Užitek pro cílové skupiny

- občané obce
 - ❖ zvýšení životní úrovně, zvýšení atraktivity a zkvalitnění prostředí, ve kterém žijí
 - ❖ zvýšení fyzické kondice
 - ❖ integrace do společnosti
 - ❖ duševní rozvoj v důsledku kulturně - společenských akcí
 - ❖ pro nezaměstnané - projekt vytvoří přímo 1 stálé pracovní místo, nepřímo lze předpokládat růst pracovních příležitostí vytvořených podnikateli
 - ❖ zvýšení ekonomické aktivity obyvatel v důsledku zvýšení podnikatelských aktivit

- obec Vikýřovice jako vlastník a provozovatel
 - ❖ vytvoření zázemí pro sportovní, volnočasové a společensko- kulturní akce pro všechny věkové kategorie obyvatel
 - ❖ rozšíření možností využití volného času v důsledku realizace projektu
 - ❖ zkvalitnění života obyvatel obce
 - ❖ zhodnocení majetku
 - ❖ efektivnější vynakládání finančních prostředků na opravy a údržbu
 - ❖ zvýšení atraktivity pro potenciální zájemce o výstavbu
 - ❖ vytvoření předpokladu pro sounáležitost obyvatel nejen s obcí, ale i celým regionem
 - ❖ zvýšení daňových příjmů obce a státního rozpočtu v důsledku ekonomické aktivity podnikatelů
- místní podnikatelé a subjekty zajišťující služby v komerčním i neziskovém sektoru
 - ❖ v důsledku zajištění sportovních a kulturně- společenských akcí pořádaných v daném objektu se zvýší nároky na zajištění doprovodných služeb
- zájmová sdružení (NNO)
 - ❖ kvalitní zázemí a infrastruktura pro sportovní a volnočasové aktivity povede k vyššímu zájmu o účast či členství v daných organizacích
- obec, Olomoucký kraj, region Střední Morava, stát
 - ❖ snížení regionálních disparit mezi venkovskými a městskými oblastmi
 - ❖ zvýšení daňových příjmů v důsledku zvýšených podnikatelských aktivit
 - ❖ vytvořením pracovního místa v rámci projektu, případně nepřímo v důsledku zvýšených podnikatelských aktivit - úspory nákladů na podporu v nezaměstnanosti
 - ❖ zvýšení sportovních aktivit předpokládá zvýšení fyzické kondice cílových skupin a pro stát to znamená úspory v důsledku léčení civilizačních chorob
 - ❖ vytvoření zázemí pro využití volného času dětí a mládeže (organizované i neorganizované) přispěje k prevenci kriminality a sociálně patologických jevů těchto ohrožených skupin

Závěr:

Důležitým faktorem v životě každé komunity jsou dobré životní podmínky a příjemné prostředí, ve kterém žije. Cílem obce Vikýřovice je prostřednictvím investičních i neinvestičních aktivit neustále zvyšovat kvalitu života svých obyvatel. Každým rokem obec vynaloží nemalé finanční prostředky na investice, rekonstrukci a opravy svého majetku. Některé akce obec zrealizovala za finanční spoluúčasti evropských fondů, státních prostředků či prostředků Olomouckého kraje.

Současně s projektem „Centrum sportu a zábavy Vikýřovice“ realizovala obec v letech 2009- 2010 ještě projekt „Vikýřovice - po místních komunikacích ke komunikaci“, který byl také podpořen z ROP Střední Morava. Východiskem druhého projektu byla skutečnost, že se obec Vikýřovice nachází v severní části Olomouckého kraje, kde byla násilně přerušena kontinuita udržování tradic způsobená historickým vývojem ve 20. století (odsun Čechů z obce na začátku 2. světové války, posléze odsun původních německých obyvatel po válce). V minulosti také obec trpěla ztrátou samostatnosti - v roce 1939 byla připojena k sousednímu Rapotínu, v roce 1976 byla sloučena se Šumperkem. Až v roce 1990 získaly Vikýřovice opět samostatnost. Problém, který projekt řešil, byla neexistence centrálního prostoru - historické návsi, což ztěžovalo identifikaci občanů i návštěvníků s charakteristickými symboly obce. Dlouhodobým cílem urbanistické koncepce obce je právě propojení charakteristických prostor do pomyslného trojúhelníku:

- mateřská škola s galerií a keramickou dílnou, park
- sportovní areál, základní škola s družinou
- obecní úřad, místní knihovna s veřejným přístupem k internetu, pošta, společenský sál hostince Pod Trámkama

Potřeba realizace projektu byla dále vyvolána existencí velmi neutěšeného technického stavu povrchu vymezených místních komunikací, veřejných prostranství, stavu veřejného osvětlení a projekt byl navržen tak, aby byly po jeho realizaci naplněny všechny veškeré současné potřeby ze strany občanů i samotného žadatele - obce Vikýřovice.

Mezi další velmi významné akce minulých let (2005 - 2009) patřila *přestavba suterénních prostor objektu mateřské školy na keramickou dílnu a výstavní galerii*, čímž se vytvořily podmínky pro volnočasové aktivity a společensko - kulturní vyžití dětí i dospělých obyvatel obce (SROP - r. 2005). Neméně významným projektem obce bylo *zavedení kabelového internetu ve stávající kabelové TV síti a vytvoření IKT centra* v místní knihovně na obecním úřadě se třemi veřejnými přístupy k internetu na bázi moderních komunikačních prvků (SROP - r. 2005). V r. 2007 získala obec od Ministerstva kultury ČR finanční prostředky v rámci programu Veřejné informační služby knihoven - VISK 3. Ve spolupráci s Městskou knihovnou Šumperk byla zahájena *automatizace knihovnických činností a transformace místní veřejné knihovny orientované na půjčování klasických tištěných dokumentů na knihovnu multimediálního charakteru*. V letech 2006 - 2007 proběhl projekt, který navázal na předchozí projekty - „*Sociální integrace obyvatel obce Vikýřovice*“, kdy finanční prostředky byly použity na kulturně - společenské, sportovní a vzdělávací aktivity pro cílové skupiny obyvatel obce (SROP). V srpnu 2007 byl ukončen další vzdělávací projekt ze SROP pro ženy na mateřské dovolené a nezaměstnané „*Investujte do své budoucnosti*“, jehož se mohli zúčastnit i občané obcí Rapotín a Sobotín (partneři akce). V roce 2007 byla v obci započata výstavba nájemního domu s chráněnými byty pro osoby se sníženou soběstačností, která byla ukončena koncem roku 2008 (MMR). Další velkou investicí roku 2007 byla *rekonstrukce budovy pro sportovní a zájmové aktivity* ve sportovním areálu obce. V 1. NP byly zrekonstruovány šatny a sociální zařízení pro fotbalisty TJ Sokol Vikýřovice, v 2. NP 3 klubovny pro volnočasové aktivity občanských sdružení pracujících s dětmi a mládeží (MŠMT).

Všechny uvedené projekty se velmi významně doplňují a umožňují soustředit veškeré společenské, kulturní, sportovní a volnočasové aktivity do onoho pomyslného trojúhelníku a vytvořit v minulosti tolik chybějící centrum obce.

Na závěr lze konstatovat, že se obci Vikýřovice daří naplňovat dlouhodobé cíle vymezené v důležitých strategických materiálech. Všechny výše uvedené projekty jsou příkladem péče obce Vikýřovice o všestranný rozvoj svého území, péče o potřeby svých občanů a ochranu veřejného zájmu.

PODPORA ROZVOJE OBCÍ ZLÍNSKÉHO KRAJE

Hana Ragasová

Krajský úřad Zlínského kraje, Třída Tomáše Bati 21, 761 90 Zlín

e-mail: hana.ragasova@kr-zlinsky.cz

Obce ve Zlínském kraji (ZK) jsou z rozpočtu Zlínského kraje podporovány prostřednictvím tzv. podprogramů realizovaných v souladu s Metodickým pokynem pravidla pro poskytování podpory na základě podprogramu a podpory ve formě přímé dotace z Programového fondu Zlínského kraje. Rámec podprogramu je každoročně schválen zastupitelstvem při schvalování rozpočtu kraje. Následně je Radou Zlínského kraje schválen prováděcí dokument Informace pro žadatele, kde jsou podrobně specifikována pravidla jednotlivých podprogramů. Podprogram je ve stanoveném termínu vyhlášen prostřednictvím výzvy, poradenský a metodický servis obcím zajišťuje tzv. výkonný útvar, tedy odbor ZK, který má administraci podprogramu na starosti.

Nejvýznamnějšími podprogramy, které zabezpečují rozvoj a obnovu venkova, jsou ve Zlínském kraji Podprogram na podporu obnovy venkova (POV) a Podprogram na podporu vodohospodářské infrastruktury v obcích Zlínského kraje (VHI).

Od roku 2010 byl vyhlášen také Podprogram podpory předprojektové přípravy projektů regenerace brownfields ve Zlínském kraji, který v souladu se zpracovanou Strategií revitalizace brownfields zabezpečuje finanční podporu předprojektové přípravy regenerace konkrétních lokalit brownfields na území kraje. Regeneraci brownfields je v současnosti možno financovat z těchto Operačních programů České republiky: OP Podnikání a inovace, OP Životní prostředí, Regionální operační program NUTS II Střední Morava, Program rozvoje venkova a národních dotačních titulů.

A. Podprogram na podporu obnovy venkova (POV)

1. Historie podprogramu

Program byl od roku 2003 určen pro obce do 1000 obyvatel, od roku 2008 byl podprogram rozšířen na obce do 2000 obyvatel. V letošním roce jsou příjemci podporováni formou dotace, do roku 2009 byla spolu s dotací poskytována také návratná finanční pomoc s nulovým úrokem a dobou splatnosti 2 roky.

Podporu poskytovanou obcím v rámci POV v letech 2004 – 2009 zobrazuje následující tabulka, která ukazuje mimo jiné také míru uspokojení žadatelů v rámci podprogramu.

Tabulka 1 Podpora poskytovaná v rámci POV v letech 2004-2009

rok	částka vyčleněná na podprogram	požadovaná částka	počet žadatelů	počet příjemců	% uspokojených žadatelů
2004	30,1 mil. Kč	61,7 mil. Kč	156	75	48,08
2005	31 mil. Kč	47,8 mil. Kč	118	78	66,10
2006	39,45 mil. Kč	45,9 mil. Kč	125	109	87,20
2007	44,65 mil. Kč	54,5 mil. Kč	222	178	80,18
2008	52,75 mil. Kč	95,84 mil. Kč	215	146	67,91
2009	52,75 mil. Kč	88,28 mil. Kč	175	111	63,43
celkem	250,70 mil. Kč	394,02 mil. Kč	1 011	697	

2. Dotační tituly (DT) pro rok 2010

DT 1 Oprava a rekonstrukce venkovské zástavby a občanské vybavenosti

V Podprogramu na podporu obnovy venkova kraj prioritně podporuje akce vykazující havarijní stav, případně omezení nebo ohrožení provozu - školy, mateřské školy, obecní úřady, víceúčelové budovy,

tělovýchovná zařízení mimo venkovní hřiště, kulturní zařízení, zdravotnická zařízení, hasičské zbrojnice, veřejné osvětlení a veřejný rozhlas. Z důvodů finanční recese byla z podprogramu pro rok 2010 vyřazena podpora komunikací v obcích a komplexní obnova veřejných prostranství. Je ovšem pravděpodobné, že při zlepšení hospodářské situace v příštích letech budou dotační tituly znovu rozšířeny.

DT 2 Projekty na zpracování územních plánů

Podpora zpracování konceptu, návrhu nebo úpravy (aktualizace) územního plánu.

3. Oprávnění žadatelé

U dotačního titulu 1 jsou oprávněnými žadateli obce do 2000 obyvatel. U dotačního titulu 2 obce do 2000 obyvatel. V případě žadatelů o územní plán nesmí obce s počtem obyvatel od 500 do 2 000 splňovat ani jednu z následujících podmínek (podporovatelné v rámci IOP):

- leží v rozvojových oblastech a osách nebo ve specifických oblastech vymezených či zpřesněných v Zásadách územního rozvoje Zlínského kraje (23.10.2008), nebo
- minimálně 10 staveb pro bydlení na území obce se nachází ve stanoveném záplavovém území nebo jejich obytné místnosti určené pro bydlení byly po 1. 1. 1997 zaplaveny a tyto stavby nemají dosud zajištěnou protipovodňovou ochranu, nebo obec musí v územním plánu prověřit rozvojový záměr obsažený v Politice územního rozvoje ČR 2008 nebo v Zásadách územního rozvoje Zlínského kraje (23.10.2008).

4. Termín předkládání žádostí v letošním roce

DT 1 do 12. 2. 2010 do 12:00 hod.

DT 2 do 31. 3. 2010 do 12:00 hod.

5. Finanční rámec

Výše podpory

DT 1: min. 50 000,- Kč, max. 1 000 000,- Kč na 1 žadatele

DT 2: min. 50 000,- Kč, max. 300 000,- Kč na 1 žadatele

Míra podpory:

DT 1:

obce do 500 obyvatel:

- vlastní prostředky žadatele minimálně 40%,
- dotace Zlínského kraje maximálně 60%.

obce od 501 do 1 000 obyvatel:

- vlastní prostředky žadatele minimálně 50%,
- dotace Zlínského kraje maximálně 50%.

obce od 1 001 do 2 000 obyvatel:

- vlastní prostředky žadatele minimálně 60%,
- dotace Zlínského kraje maximálně 40%.

DT 2:

- vlastní prostředky žadatele minimálně 30%,
- dotace Zlínského kraje maximálně 70%.

Finanční alokace:

32.000.000,- Kč

Dotační titul 1 (30.000.000,-) Podpora obnovy a údržby obecního majetku

Dotační titul 2 (2.000.000,-) Podpora zpracování územních plánů

6. Vyhodnocení žádostí 2010

DT1 Podpora obnovy a údržby obecního majetku

Příjem žádostí v dotačním titulu 1 byl ukončen 12.2.2010.

V rámci výzvy v roce 2010 bylo předloženo 103 žádostí, dvě z nich byly vyloučeny na přijatelnosti. Do hodnocení tedy postoupilo 101 žádostí.

K podpoře bylo vybráno 75 projektů s celkovými náklady 61.221.361,- Kč. Dotace Zlínského kraje představuje 30.000.000,- Kč

DT2 Podpora zpracování územních plánů

Příjem žádostí pro dotační titul 2 byl ukončen 31.3.2010.

V letošním roce bylo předloženo 16 žádostí s celkovými náklady 3.516.800,-.

Požadovaná dotace činila 2.456.000,-. V současné době je podpora všech žadatelů schválena Radou Zlínského kraje a postupuje ke schválení do zastupitelstva s návrhem o navýšení alokace podprogramu.

B. Podprogram na podporu vodohospodářské infrastruktury v obcích Zlínského kraje (VHI)

1. Historie podprogramu

Podprogram je realizován od roku 2004. V minulých letech byla podpora směřována do 4 opatření:

- Zásobování pitnou vodou,
- Odvedení a čištění odpadních vod,
- Projektová dokumentace,
- Spolufinancování programu „Výstavba a obnova infrastruktury vodovodů a kanalizací“ MZe ČR.

Podporu, která byla obcím poskytnuta ze Zlínského kraje v rámci VHI v letech 2004 – 2009 zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 2 Podpora poskytovaná v rámci VHI v letech 2004-2009

rok	částka vyčleněná na podprogram	posílení rozpočtu podprogramu rozhodnutím ZZK	požadovaná dotace od všech žadatelů	počet žadatelů	počet příjemců	% uspok. žadatelů
2004	16 465 000 Kč	1 233 667 Kč	24 120 010 Kč	19	13	68,42 %
2005	40 000 000 Kč	0 Kč	139 801 974 Kč	46	15	32,60 %
2006	20 000 000 Kč	4 600 000 Kč	60 906 713 Kč	33	24	72,72 %
2007	15 000 000 Kč	7 000 000 Kč	79 437 700 Kč	37	9	24,32 %
2008	20 000 000 Kč	9 370 000 Kč	56 085 000 Kč	54	38	70,37 %
2009	10 700 000 Kč	10 092 000 Kč	27 367 000 Kč	26	16	61,54 %
celkem	122 165 000 Kč	32 295 667 Kč	387 718 397 Kč	215	115	

2. Oprávnění žadatelé

Obce (preferovány obce do 2000 obyvatel) a svazky obcí.

3. Podporované aktivity

Obce jsou podporovány formou dotace.

Podpora je poskytována na spolufinancování programu 129 180 „Výstavba a obnova infrastruktury vodovodů a kanalizací II“ Ministerstva zemědělství ČR.

Dotace Zlínského kraje činí 10 % způsobilých výdajů projektu; 90 % představuje souhrn poskytnuté podpory Ministerstva zemědělství ČR a vlastního podílu žadatele.

4. Finanční alokace

Finanční alokace na podprogram pro rok 2010 činí 5.700.000,- Kč.

5. Vyhodnocení žádostí 2010

Příjem žádostí byl ukončen 15.4.2010. Bylo přijato 7 žádostí s celkovými náklady 100.291.200,-. Požadovaná dotace představuje částku 10.027.000,- Kč.

Harmonogram:

- stanovení nejvyšších priorit kraje a schválení podpor úspěšným žadatelům Zastupitelstvem Zlínského kraje – červen 2010,
- následně ukončení projektů v návaznosti na jednotlivá Rozhodnutí MZe ČR.

C. Podprogram podpory předprojektové přípravy projektů regenerace brownfields ve Zlínském kraji

V rámci podprogramu mohou subjekty žádat o podporu na předprojektovou přípravu, jedná se o studii využitelnosti území ve variantním řešení, koncepci napojení na dopravní a technickou infrastrukturu, architektonické a objemové studie plánovaného záměru, předběžné studie proveditelnosti, studie proveditelnosti apod.

1. Oprávnění žadatelé

Koneční příjemci podpory jsou vlastníci lokalit brownfields ve Zlínském kraji, přičemž lokalita brownfields musí mít nejméně 0,5 ha.

Oprávnění žadatelé:

- obce Zlínského kraje - obcí se rozumí v souladu se zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), obec, městys, město, statutární město
- právnické osoby a fyzické osoby

2. Forma podpory

Dotace.

3. Finanční rámec

Míra podpory:

max.: 80 % dotace

Výše dotace:

max.: 700.000,- Kč

min.: 100.000,- Kč

Celková alokace na podprogram 4.000.000,- Kč dle návrhu rozpočtu Zlínského kraje pro rok 2010.

D. Strategický dokument pro oblast rozvoje venkova ve Zlínském kraji - Strategie rozvoje venkova ve Zlínském kraji

Strategie rozvoje venkova ve Zlínském kraji je zpracovávána v rámci projektu „Zvyšování absorpční kapacity Zlínského kraje v období 2007-2013 I. etapa“, spolufinancovaného z 90 % z Regionálního operačního programu regionu soudržnosti Střední Morava, oblast podpory 4.2 (podpora zvyšování absorpční kapacity regionu).

V návaznosti na realizaci aktivit koncepčního charakteru v rámci tohoto projektu zadal Zlínský kraj v červnu 2009 zpracování Strategie rozvoje venkova ve Zlínském kraji jako strategického rozvojového dokumentu, který představuje klíčový a určující materiál pro rozvoj venkova v kraji.

Strategie rozvoje venkova ve Zlínském kraji (dále jen Strategie) představuje střednědobý dokument zabývající se venkovskými oblastmi Zlínského kraje a jejich rozvojem.

Cílem Strategie bylo zmapování a specifikace problémů venkova ve ZK, dále hledání možností řešení těchto problémů v kontextu využití dostupných evropských a národních finančních zdrojů a zvýšení kvality života na venkově. Strategie bude sloužit jako podklad pro specifikaci dalších výzev v rámci Regionálního operačního programu NUTS II Střední Morava a krajských dotačních zdrojů a dále také jako zdroj informací o vybavenosti obcí ZK pro dotčené odbory Krajského úřadu Zlínského kraje. Zpracovatelem rozvojového dokumentu byla společnost GaREP, spol. s r. o. Zpracované dílo bylo Odboru strategického rozvoje kraje předáno 30.4.2010. Strategie předpokládá zpracování posudku vlivu na životní prostředí (SEA).

Časový harmonogram:

Předložení dokumentu k udělení souhlasného stanoviska SEA

Udělení souhlasného stanoviska SEA

červen 2010

leden 2011

Předložení dokumentu do Rady ZK ke schválení
Předložení dokumentu do Zastupitelstva ZK ke schválení

únor 2011
březen 2011

Vize, strategické cíle, priority a opatření

Vize rozvoje venkova Zlínského kraje do roku 2015:

Živý, rozmanitý a rozvíjející se venkova Zlínského kraje - prostor pro kvalitní život lidí, pro úspěšné podnikání a konkurenceschopné zemědělství, atraktivní pro návštěvníky.

Strategické cíle:

1. Vytvořit na venkově příznivé a atraktivní prostředí pro život obyvatel
2. Zvýšit zaměstnanost obyvatel venkova a posílit konkurenceschopnost zemědělské výroby
3. Zachovat, resp. zlepšit stav životního prostředí venkova
4. Zkvalitnit dopravní dostupnost a obslužnost venkovských obcí
5. Zvýšit efektivitu řízení rozvoje venkova

Jednotlivé oblasti, jejichž rozvoj je potřeba podporovat jsou specifikovány formou priorit. **Priority** jsou dále blíže vymezeny **opatřeními**:

- A. Kvalita života
 - A.1 Posílení vybavenosti obcí
 - A.2 Rozvoj života v obcích
- B. Podnikání
 - B.1 Rozvoj intenzivních i extenzivních forem zemědělství
 - B.2 Posílení podnikatelských aktivit a zvyšování zaměstnatelnosti obyvatel
 - B.3 Podpora rozvoje cestovního ruchu
- C. Životní prostředí
 - C.1 Péče o životní prostředí a jeho ochrana
 - C.2 Zlepšení technické infrastruktury
- D. Doprava
 - D.1 Zlepšení dopravní dostupnosti
- E. Řízení rozvoje
 - E.1 Uplatňování rozvojových nástrojů
 - E.2 Posílení administrativních kapacit obcí

Opatření jsou dále rozvedena do jednotlivých aktivit.

Naplňování cílů strategie, monitoring

Důležitým aktérem při tvorbě Strategie je Řídící výbor. Byl zřízen jako poradní a iniciační orgán Rady ZK, jeho posláním je (dle jednacího řádu) zajistit plynulou realizaci a koordinaci zpracování Strategie rozvoje venkova. Činnost výboru je omezena pouze na dobu zpracování Strategie. Poté bude ustanoven nový Řídící výbor, který se bude scházet a kontrolovat plnění cílů Strategie. Alespoň jednou ročně se uskuteční jednání výboru související s hodnocením postupu realizace Strategie, které umožní lépe reflektovat vývoj či případné změny potřeb různých aktérů rozvoje venkova - Agrární komora, Agentura pro zemědělství a venkov ZK, Spolek pro obnovu venkova, místní akční skupiny aj., kteří budou zapojeni do realizace navržených aktivit, ať již přímo jako realizátor, nebo „pouze“ v pozici spolupracujícího subjektu. Tito aktéři jsou vždy uvedeni u specifikace příslušných aktivit.

Monitoring procesu realizace Strategie rozvoje venkova je navrhován v následujících krocích:

1. Zpracování přehledu realizovaných aktivit (akcí), soustředění údajů za jednotlivá opatření a priority;
2. Zajištění průběžných referenčních hodnot monitorovacích indikátorů;
3. Vyhodnocení efektů, resp. dosaženého pokroku.

Hodnotící procesy jsou do časového a kompetenčního kontextu zařazeny ve schématu ročního rozdělení procesních činností spojených s realizací Strategie.

PROJEKTOVÝ MANAGEMENT V CESTOVNÍM RUCHU

Jiří Vaníček

Vysoká škola polytechnická Jihlava, Tolstého 16, 586 01 Jihlava, e-mail: vanicek@vspj.cz

Strategie pro CR v EU a v ČR

Priority rozvoje CR v ČR:

- rozvoj regionální ekonomiky
- vzdělávání v oblasti cestovního ruchu
- dlouhodobě udržitelný cestovní ruch
- využití a ochrana přírodního a kulturního historického potenciálu
- marketing a propagace
- posílení příjezdového CR

Priority evropské politiky v oblasti cestovního ruchu:

- propagace přírodního a kulturního bohatství
- ochrana a obnova kulturního dědictví na podporu ekonomického rozvoje
- zkvalitnění poskytování nových turistických služeb s vysokou přidanou hodnotou

Cestovní ruch je popsán v socioekonomické analýze a v části 7 Strategie pro období 2007-2013.

Priorita Udržitelný rozvoj CR a využití potenciálu kulturního bohatství. Implementace:

- Regionální operační programy a podpora CR v ROP
- Podpora CR v Integrovaném operačním programu
- Podpora CR v operačních programech OP VK a OP LZZ
- Podpora CR v Operačním programu Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko
- Program rozvoje venkova 2007-2013

Základní způsob čerpání prostředků ze Strukturálních fondů je realizován prostřednictvím projektů. Cílem tohoto příspěvku je shrnout základní principy tvorby a řízení projektů, posuzováním jejich reálnosti pomocí studie proveditelnosti, analýzou nákladů a přínosů. Důležitou součástí procesu tvorby a realizace projektu je jeho monitoring ve všech jeho fázích.

Co je to projekt?

Pro každého znamená slovo projekt něco jiného. Je to určitý postup, plán nebo činnost, která je realizovaná v různých oblastech. Projekty lze charakterizovat jako aktivity, které mají dočasný charakter, kdy je pevně daný začátek a konec a výstupem projektu je vytvoření unikátního produktu, služby nebo investice. Projekt je dokončen v okamžiku, kdy jsou naplněny cíle a záměry investorů. Je také definován jako soubor aktivit, které jsou zaměřené na dosažení jasně specifikovaných cílů, jsou limitovány časem a finančními prostředky. Podstatou všech projektů je zavedení nové služby nebo produktu (včetně investičního záměru), který na trhu chybí a který bude uspokojovat konkrétní cílovou skupinu.

Projektem se rozumí jedinečná soustava činností směřujících k předem stanovenému a jasně definovanému cíli, který má určený začátek a konec, který vyžaduje spolupráci napříč profesemi. Pro projekt je charakteristické zejména to, že je: nerutinní a jedinečný, nástrojem ke změně, dočasný, složený ze vzájemně propojených aktivit, stanovený začátek a konec realizace, definovaný cíl, definovaná cílová skupina, definovaný projektový tým s vymezením zodpovědností a pravomocí.

Úspěšné projekty jsou vždy výsledkem efektivního řízení, týmové práce, kdy všichni zúčastnění na projektu mají reálná očekávání, jsou detailně seznámeni s projektem a souhlasí s jeho cílem. Úspěšný projekt musí také respektovat dlouhodobé cíle organizace a svými výstupy přispět k jejich dosažení. Projekt není náhodným rozhodnutím zpracovat jakýkoliv problém nebo nápad. Je součástí programovacího procesu ve smyslu komplexního řešení priorit organizace nebo regionu od

vytyčených programů přes opatření k jejich řešení vyústujících do návrhů projektů provázaných přes společné cíle, priority a kritéria. Jsou realizována konkrétní opatření k plnění priorit formou projektů.

Příprava projektu spočívá v postupném odpovídání na několik základních otázek:

- Co chci dělat?
- Proč to chci dělat?
- S kým to chci dělat?
- Jak to chci dělat?
- Kolik mě to bude stát?
- Jak dlouho to bude trvat?
- Jaký problém to vyřeší?
- Kdo bude mít prospěch z realizace?

Struktura projektu

Specifické cíle projektu musí mít několik významných vlastností, které vyjadřují tyto přívlastky: realistický, konkrétní, měřitelný, časově rozlišený. Pro navrhovatele a zpracovatele projektu je důležitá jeho základní struktura. Tvoří ji:

- Název projektu – na výstižné formulaci názvu velmi záleží.
- Umístění projektu – místo realizace a jeho popis – zdůvodnění řešení projektu.
- Popis projektu.
- Cíle projektu, jeho věcná podstata, tj. čeho chceme projektem dosáhnout, zlepšit.
- Očekávaný společenský efekt apod.
- U projektu platí, že je třeba odpovědět na otázky: kde – co – jakým způsobem – kdy a za kolik chceme dosáhnout.
- Analýza charakterizující problémy, potřeby, činnosti a rizika spojená s realizací projektu.

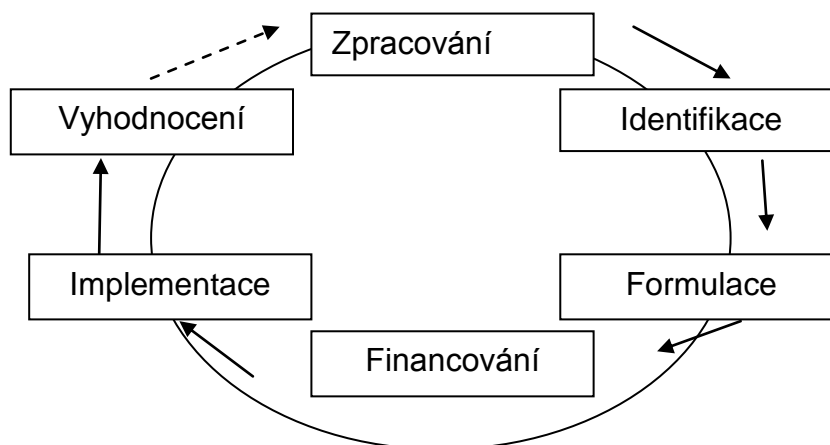
Ekonomické posouzení projektu

Základním prvkem finančního plánování projektů je vyhodnocování jejich investiční efektivity. Pro realizaci jakéhokoliv projektu co do jeho povahy i způsobu financování potřebujeme počáteční (investiční) prostředky. Pro posuzování efektivity je lhostejné, zda se jedná o vlastní prostředky, dotaci, úvěr od banky apod. Vždy lze v konečném sledu dohledat kapitál, kterým je projekt financován. Bude se jednat o veřejné či soukromé prostředky, nejčastěji o kombinaci obojího. A jakýkoli investor, ať je to fyzická osoba, právnická osoba, obec, stát či nadnárodní orgán, by se měl zajímat o efektivitu vložené investice. Ve výsledku pak můžeme dojít k několika variantám výsledku:

- 1) Projekt není komerčně efektivní, ani není společensky efektivní – takovýto projekt bychom měli jako realizátoři ihned opustit či od základu přepracovat, neboť vynaložené peníze by byly co do efektu znehodnoceny.
- 2) Projekt není komerčně efektivní, ale je společensky efektivní – to je typický výsledek pro neziskové či veřejné projekty. Pro komerčního investora, který hledá přímý zisk, je daný projekt nesmyslný, avšak efekty, které tento projekt generuje, jsou společensky přínosné. To je základní typ projektů, které by měly být podporovány z veřejných zdrojů.
- 3) Projekt je komerčně efektivní, ale společensky neefektivní – výstupy projektu generují finanční zisk, ale z celospolečenského hlediska je takováto činnost nežádoucí (například je spojená s nadměrnou zátěží životního prostředí), takový typ projektů není obvykle podporovatelný z veřejných zdrojů, naopak lze ze strany státu očekávat různé sankce.
- 4) Projekt je komerčně efektivní i společensky efektivní - pro takovýto typ projektů je nutné dobře analyzovat uvažované náklady na kapitál, obecně by neměly být podporovatelné z veřejných zdrojů, neboť pro ně není problém zajistit komerčního investora.

Fáze projektového cyklu

Aplikace projektového cyklu na konkrétní záměr má zajistit celkové zdokonalení původního záměru, minimalizaci možných rizik a bezkolizní realizaci. V rámci projektového cyklu jsou definovány různé fáze, různí aktéři a různé procesy rozhodování. Všechny fáze projektového cyklu jsou organizovány podle jasného logického rámce a vzájemně na sebe navazují, případně se doplňují. Pouze takto lze garantovat, že projekt a jeho realizace bude zahrnovat veškeré detaily, bude odpovídat potřebným cílům a přinese výsledky, které budou dlouhodobě udržitelné a přispějí ke zlepšení konkrétního problému. Projektový cyklus se dělí do šesti fází:

Rozpracování záměru. Počáteční myšlenka musí být strukturovaně zaznamenána, aby mohla být prezentována širšímu okruhu lidí. Do tohoto okruhu jsou zahrnuti jednak potencionální členové realizačního týmu projektu, budoucí příjemci výstupů projektu, politici apod.

Identifikace. V této fázi musíme provést důkladnou analýzu situace v regionu, kde chceme svůj záměr realizovat. Také je třeba zjistit z jakých zdrojů je možné náš záměr financovat. Musíme vybraný dotační zdroj důkladně prostudovat a zjistit, zda všechny podmínky, které jsou stanovené, jsme schopni splnit. Pokud je náš projektový záměr slučitelný s programem, můžeme na něm začít dále pracovat. Důkladně musíme analyzovat i cílové skupiny a ověřit si, zda výstupy projektu jsou skutečně to, co zlepšují jejich současný problém a zda budou ochotni výstupy přijmout a využívat je.

Formulace a příprava projektu. V této fázi se záměr již podrobně rozpracovává s ohledem na podmínky vybraného programu. Musí se provést důkladná finanční, institucionální a personální analýza, která nám dá odpověď na to, zda jsme schopni projekt financovat, zda máme dostatek kvalitních manažerů pro jeho realizaci a zda jsme schopni jeho výstupy udržet. V této fázi dochází často k přeformulování cílů, přehodnocují se výstupy projektu i cílové skupiny. Plánovat projekt znamená posoudit jeho rozsah, rozpočet, aktivity, rozvrhnout jeho časový harmonogram, personální složení projektového týmu. Je třeba důkladně promyslet a rozvrhnout všechny oblasti a veškerá možná rizika do nejmenších detailů včetně návrhu variantního řešení, pokud by rizika nastala. Cílem je potvrdit význam, proveditelnost a udržitelnost projektu. Precizně naplánovaný projekt nám v budoucnu dovolí bez problémů mírně improvizovat, protože nás nezaskočí nečekaný problém. Této fázi by měl každý nositel projektu věnovat velkou pozornost, protože si ušetří mnoho problémů při vlastní realizaci.

Financování. Každý projekt ucházející se o dotaci, musí mít zajištěno financování nejprve z vlastních zdrojů, protože prostředky z dotace dostane žadatel v některých případech až po vlastní realizaci. To v praxi znamená, že si musí žadatel zvážit, zda bude financovat realizaci projektu z vlastních zdrojů a zda tato investice nenaruší běžné Cash Flow společnosti. Dalším možným zdrojem financování realizace projektu je úvěr. Při podání žádosti je žadatel povinen dokládat, že je schopen realizaci projektu financovat. Vzhledem k tomu, že každý dotační zdroj má své specifické podmínky, je třeba se s nimi důkladně seznámit a postupovat v souladu s nimi. V této fázi se může stát, že po důkladném rozboru všech možností bude zjištěno, že žadatel nemá dostatek finančních zdrojů. V takovém případě se vše vrací do fáze předchozí a zvažuje se omezení aktivit projektu, kdy by se objem financí nezbytných k realizaci snížil. Neziskové organizace a veřejný sektor mohou být financovány průběžně formou záloh.

Implementace. Zde se již skutečně realizuje konkrétní projekt, případně se zde jeho konkrétní realizace detailně naplňuje a zhodnotí ze všech možných hledisek. V této fázi se zjistí, zda se realizace nezpronevěřila původnímu záměru, zda bylo skutečně dosaženo plánovaných výstupů. Projekt by se měl důsledně kontrolovat (monitorovat) aby se včas identifikovaly problémy a mohly se

efektivně řešit. Pokud si situace vyžádá nějaká nová řešení, tedy vlastně změny oproti původnímu plánu, je vždy rozumné je konzultovat s dostatečným předstihem s poskytovatelem dotace a získat k jejich realizaci souhlas. Vyhnete se tím pozdějším problémům při závěrečném vyúčtování projektu. Důležité je, aby tyto změny neovlivňovaly původní cíl projektu, jeho výstupy a dopady. Pokud by tomu tak bylo, je více než reálné, že poskytovatel dotace bude zvažovat její snížení, případně odebrání.

Vyhodnocení. V této fázi se hodnotí jednak efektivnost a dopady projektu v konfrontaci s jeho stanovenými cíli. Zjišťuje se, do jaké míry byly cíle naplněny. Hodnocení provádí jednak sám žadatel a samozřejmě dochází i ke kontrole a hodnocení ze strany poskytovatele dotace. Pokud se v průběhu realizace projektu vyskytly nějaké chyby a nedostatky, které nebyly v rámci přípravy identifikovány, je rozumné, aby byly poučením pro příští projekty.

Projektový cyklus je v podstatě souvislý proces, kdy plynule jedna fáze přechází v druhou a současně pro ni generuje podklady. První tři fáze tvoří základy projektu, a pokud jsou v pořádku, je obvykle vysoká pravděpodobnost, že projekt bude úspěšně realizován bez větších obtíží. V rámci projektového cyklu se obvykle používají osvědčené analytické metody, které nám pomohou detailně diagnostikovat projektový záměr. Jednou z nejvíce používaných je tzv. SWOT analýza. Další metodou, která nám při přípravě projektu může odhalit některá úskalí je tzv. Matice logických vazeb (Logframe).

Životní cyklus projektu

Životním cyklem projektu rozumíme časovou periodu od formulace projektu až po jeho ukončení a vyhodnocení. Zahrnuje tvorbu, existenci a likvidaci vytvořeného díla v jeho ekologických a ekonomických souvislostech. Projekt řídíme v celém jeho životním cyklu, obvykle v několika fázích. Některé fáze se mohou v průběhu životnosti projektu i cyklicky opakovat. Různé metodiky uvádějí různé dělení fází nebo částí projektu, ale obecně se vychází ze čtyř základních částí realizace projektu (I-D-I-C):

- zahájení (Initiation)
- definice (Definition)
- implementace (Implementation)
- uzavření (Completion)

Pokud jsou některé z nich, ať již záměrně, nebo nevědomky opomenuty, může to mít vliv na průběh a především úspěšnost celého projektu. Z tohoto důvodu je velmi důležité věnovat přípravám a řízení projektu velkou péči a pozornost. Řídící rámec projektu obsahuje organizační činnosti, jakými jsou plánování prací, řízení etap projektu, sledování a vyhodnocování postupu projektu, projektový reporting, řízení projektových rizik apod. Naopak věcný rámec obsahuje činnosti spojené s realizací předmětu projektu. V řadě případů po ukončení realizace předmětu projektu následuje provozní fáze zahrnující údržbu a další rozvoj předmětu projektu. Někdy součástí životního cyklu může být i fáze likvidační.

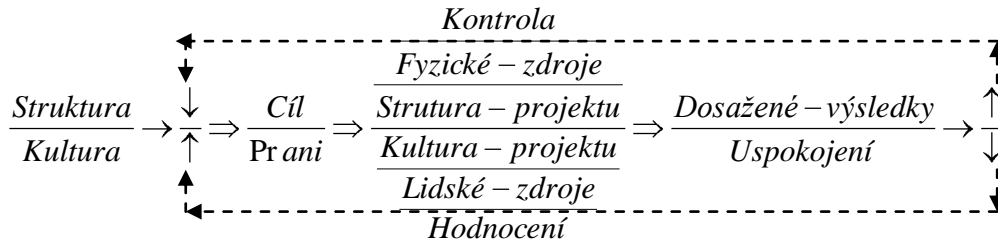
Řízení projektu

Kvalitní řízení projektu je důležité především v realizační fázi. Významnou úlohu zde má vedoucí manažer projektu. Jeho schopnost zajistit efektivní součinnost mezi všemi zúčastněnými subjekty, podílejícími se na realizaci, je klíčová pro dodržení harmonogramu a kvality výstupů projektu. Základem dobře řízeného projektu je projektový plán. Jedná se o jasné a logické zadání, kdy, kdo, co a za kolik bude realizovat, kdo to bude kontrolovat a kdo je za realizaci zodpovědný. Důležité je sestavit kvalitní projektový tým, který se bude vzájemně doplňovat a vystupovat navenek jako celek. Tým musí dosáhnout společného cíle. Každý spolupracovník vnáší svou vlastní osobnost a pracovní zkušenost, která utváří vzájemné chování mezi členy projektového týmu.

- Časová tíseň při týmové práci je ideální živná půda pro konflikty a hádky. Zde je zapotřebí jemného citu tak, aby se tým pod vlivem prudkých emocí nerozpadl.
- Týmové porady se dají uspořádat zajímavě a efektivně. Začíná to již u pozvánky a předem stanoveného programu. Porada musí probíhat efektivně a diskuze musí být věcná.
- Za dobré výsledky by mělo každé vedení projektu své spolupracovníky chválit. Uznání je největší motivace. Zatímco chválit je lehké, provozovat správně kritiku je velmi těžké. Zpětná vazba by měla být fěr, věcná a zároveň konstruktivní.

- V jednom projektovém týmu musí spolupracovat lidé s rozdílnými odbornými vědomostmi, z různých oblastí a hierarchií. Než takový tým začne dobře spolupracovat, uplyne určitá doba, proto je vždy rozumné sestavovat neformálně projektový tým již v době formulace projektu a jeho přípravě, tak se budoucí členové naučí mezi sebou komunikovat a respektovat se navzájem.

Je patrné, že jen „vědecké“ nebo technické řízení projektu nemůže podchytit všechny problémy spojené s jeho realizací. Projekt má také „lidskou“ dimenzi, která ovlivňuje „optimální řešení“ projektu. Tento duální systém je uveden na následujícím schématu:

Jak je patrné ze schématu, „strukturální“ systém prochází od cílů přes fyzické zdroje, kontrolou průběžných výsledků až k dosažení konečného cíle projektu a jejich kontrolu. Systém „kultury“ řízení projektu vychází z přání a představ lidí přes úsilí řešitelského týmu lidí až po uspokojení a hodnocení dosažených výsledků.

Studie proveditelnosti

Cílem studie proveditelnosti je prokázat, že připravovaný projekt je smysluplný, proveditelný, dobře naplánovaný a efektivní. Osnova studie se může různit podle účelu, pro který se zpracovává. V rámci projektů z evropských fondů se zavádějí i další pojmy jako „Zjednodušená studie proveditelnosti“ anebo jen „Podklady pro hodnocení kvality projektu“. Obecná osnova studie proveditelnosti může být následující:

- Úvod + Rekapitulace výsledků studie.
- Současný stav a historie projektu (záměr projektu, návaznost projektu na cíle a priority regionální a celostátní politiky, historie projektu a jeho současný stav, definice projektu a jeho popis, indikátory pro monitorování, charakteristika společnosti, předkladatele projektu, zkušenosti předkladatele s podobným typem projektů, disponibilní finanční zdroje pro realizaci projektu).
- Analýza trhu a koncepce marketingu (analýza poptávky, tržní ceny produktu nebo služby, analýza nabídky, schopnost provozovatele zajistit obsluhu poptávky na trhu).
- Materiálové dodávky pro zajištění provozu (klasifikace materiálových dodávek, kvalita materiálových dodávek, dostupnost materiálových dodávek, náklady na materiálové dodávky).
- Lokalita projektu a životní prostředí (detailní popis lokality projektu, vliv projektu na životní prostředí, sociální a ekonomické prostředí, infrastruktura v lokalitě, lokalita staveniště, dodávek zařízení nebo služeb, odhad nákladů na pozemky, zařízení staveniště a objekty).
- Technické řešení projektu (provozní program a rozsah činností, výběr technologie pro provoz, podmínky pro získání a provozování technologie, postup přípravy projektové dokumentace a přípravy projektu, výběr strojů a zařízení, stavební práce, organizace výstavby, opravy a údržba, odhad celkových investičních nákladů).
- Organizace provozu a režijní náklady (vedení a organizace provozu, režijní náklady provozu).
- Lidské zdroje (náklady vlastníka společnosti, kategorie a funkce zaměstnanců, sociální, ekonomické a kulturní prostředí, požadavky na odbornost, dostupnost zaměstnanců, plán zaškolování, mzdové a ostatní náklady).
- Harmonogram realizace projektu.
- Finanční analýza subjektu předkladatele (zaměření a cíle, metodický postup).
- Finanční analýza projektu (zaměření a cíle, základní hlediska, metodický postup).
- Ekonomická analýza (zaměření a cíle, základní hlediska, metodický postup).
- Analýza rizik.
- Závěry a doporučení.

Pokud nejsou některé kapitoly pro daný projekt relevantní, není nutné je zpracovávat. Z vlastní zkušenosti autora textu plyne, že zvláště při hodnocení investičních projektů je studie proveditelnosti důležitějším dokumentem pro hodnocení než vlastní projekt. Obsahuje všechna důležitá fakta z projektu, ale hodnotí je kriticky. Například v Operačním programu Podnikání a inovace vyplňuje žadatel jen poměrně krátkou žádost a hlavním dokumentem projektu se stává právě studie proveditelnosti. U vzdělávacích projektů se často studie proveditelnosti nedělá vůbec. Vlastní projekt však obsahuje některé kapitoly, které se také objevují ve studii proveditelnosti, jako například hodnocení rizik apod.

Analýza nákladů a přínosů (CBA)

Analýza nákladů a přínosů (Cost-Benefit Analysis – zkráceně CBA) je z části obdobná se zpracováním studie proveditelnosti, konkrétní orientace a účel jsou však rozdílné. Studie proveditelnosti je zaměřena na popis jednotlivých kroků realizace investice a jejich zohlednění ve finančních tocích. CBA se zaměřuje na všechny výsledné efekty projektu, tedy i ty, které nemají přímý finanční efekt. Struktura studie nákladů a přínosů může být například následující:

Úvod a shrnutí. Měl by obsahovat alespoň důvody vzniku předkládané studie a prováděných analýz nákladů a přínosů. Úvod má poskytovat rychle zjistitelné nejdůležitější informace z obsahu dokumentu a zejména z přijatých závěrů a doporučení. V případě veřejných projektů poskytuje tato kapitola všechny základní údaje a závěry provedené analýzy.

Popis podstaty projektu. Zaměření závisí nejen na typu zamýšleného projektu, pro který se analýza zpracovává, ale také na tom, zda text studie analýzy nákladů a přínosů má být zcela samostatný dokument, či zároveň s ním je vypracována např. studie proveditelnosti projektu. V prvním případě je nutné podrobněji popsat všechny klíčové charakteristiky projektu, tedy se bude jednat o podstatně stručnější verzi části studie proveditelnosti.

Identifikace a popis dotčených skupin. Je nutné nalézt a podrobně vymežit všechny skupiny dotčené analyzovaným projektem. Před vlastním identifikováním je účelné stanovit kritéria, pomocí kterých se budou jednotlivé skupiny, jejichž činnost či užitek budou ovlivněny projektem, vybírat. Toto kritérium se týká zejména nepřímých efektů projektu. Tato kritéria, musí být v předpokladech analýzy explicitně uvedena. K identifikování dotčených skupin lze využít metod obecně používaných v managementu k hledání řešení problémových situací.

Stanovení jednotlivých nákladů a přínosů. Do studie jsou zahrnuty náklady a přínosy, které jednoznačně vyplývají z realizace projektu a jsou signifikantní pro daná hlediska. Do ekonomické analýzy je kritérium přiřazení nákladů a přínosů navíc rozšířeno o podmínku, že jsou dostatečně objektivně vyčíslitelné. K identifikaci přímých i indukovaných (zejména nepeněžních) přínosů a nákladů se doporučuje užít některé z variant kauzální analýzy.

Kauzální analýza je obecně součástí analýzy problému. Nejčastěji se používá ke stanovení příčiny problému, lze ji však úspěšně využít i k odhadu dopadu nějakého rozhodnutí či akce. Neefektivní alternativou k této analýze je metoda pokus – omyl. Hlavní obtíží, se kterou se při zpracovávání analýzy nákladů a přínosů setkáváme, je podchycení a uvážení efektů, které nejsou jednoznačně patrné. Kauzální analýza spočívá v hledání řetězce, a sestavování jednotlivých jeho článků příčina – následek. Jde o induktivní verzi – známe příčinu a hledáme následek. Postupujeme tak, že nejprve podrobně popíšeme změny, které nastanou nebo mohou nastat a následně z nich odvozujeme možné následky.

Členění nákladů a přínosů. Všechny zjištěné náklady a přínosy je nutné rozčlenit podle toho, zda jsou peněžně ocenitelné či nikoli. Doporučuje se rozčlenit uvažované náklady a přínosy i podle dotčených skupin, na které dopadnou, respektive, které budou jejich nositeli. Pokud vyčerpáme možnost kvantifikace nepeněžních přínosů a nákladů projektu, sestavíme tabulku dílčích toků ocenitelných přínosů a nákladů očekávaných v jednotlivých letech životnosti projektu. Je možné též využít druhového členění. Podmínkou je, aby vzniklý přehled poskytoval snadnou orientaci a průkaznost.

V projektu se objeví často socio-ekonomické náklady a přínosy, které nelze ohodnotit v peněžním vyjádření a nevstoupí do vlastního výpočtu efektivity projektu. Je třeba je popsat, aby bylo možno posoudit jejich význam.

Vyhodnocení kritériálních ukazatelů a efektivity projektu. Pokud je sestaven přehled všech ocenitelných toků přínosů a nákladů, lze přistoupit k vrcholu analytické části a tím je výpočet základních kritériálních ukazatelů, na jejichž základě je pak možné vyhodnotit socio-ekonomickou efektivitou celého projektu. Je dobré kombinovat více kritériálních ukazatelů s odlišnou vypovídací schopností, vždy by měl být uveden výpočet čisté socio-ekonomické současné hodnoty. Pokud je tento nezáporný (kladný nebo roven nule), pak lze projekt hodnotit jako společensky přínosný.

Analýza a vyhodnocení rizika. Samostatnou částí, která následuje po vyhodnocení kritériálních ukazatelů, je analýza a vyhodnocení rizika. V této části bychom měli minimálně prověřit citlivost výsledků modelu na změny vstupních hodnot pomocí citlivostní analýzy a její výsledky vyhodnotit. Platí pravidlo, že pokud některý předpoklad má významný vliv na výsledné ukazatele, pak je nutné se tomuto předpokladu věnovat a analyzovat ho v příslušném místě studie. Je vhodné také popsat i další obecná rizika a podmínky spojené s projektem a uvážit jejich vliv na efektivitu a udržitelnost celého projektu.

Závěr studie. Po úvodu k vlastnímu textu výsledného dokumentu analýzy nákladů a přínosů následuje kapitola přehledně shrnující všechny důležité výstupy provedených analýz a z nich plynoucích závěrů.

Monitoring projektu

Monitorování projektu provází celý životní cyklus projektu a jeho řešitele. Monitorovací systém sleduje projekt od sběru, zpracování a prezentace dat až po jeho realizaci v závislosti na přijatém programu. Začíná již v okamžiku přijetí projektu, a to předběžným odhadem přínosu projektu, tedy ve stadiu nazvaném ex-ante. Následuje průběžný monitoring, tzv. on going (interim), zohledňující věcné a časové etapy projektu. Po skončení projektu nastává nejvýznamnější okamžik hodnocení, zvaný ex-post, kdy jsou porovnávány vynaložené náklady s dosaženými výsledky, a to ve srovnání s původním záměrem projektu.

Pokud je projekt financován z veřejných zdrojů, podléhá kontrole v několika stupních. V této části nemluvíme o vnitřní kontrole v rámci projektového řízení, ale o externí kontrole. Z hlediska kontrol je velmi důležité přistupovat obezřetně i ke změnám v projektu. Nepodstatné změny obvykle stačí pouze písemně oznámit zprostředkujícímu subjektu podpory. Závažné změny v projektu je však nutné oznámit a vyčkat na posouzení přijatelnosti změny. Tyto se pak řeší změnou smlouvy.

Kontrola ex-ante: ověřování údajů uvedených v žádosti, potřebné podklady (např. projektová dokumentace, stavební povolení, smlouva o vedení zvláštního účtu, doklad o zajištění finančního krytí projektu apod.).

Kontrola interim: slouží ke sledování realizace projektu až do jeho ukončení a vyúčtování, potřebnými podklady k této kontrole je veškerá dokumentace a doklady k projektu.

Kontrola ex-post: slouží k ověřování dodržování podmínek uvedených ve smlouvě, obvykle jsou potřebné veškeré doklady a smlouvy, jedná se o porovnávání konkrétních smluv a jejich částí s výsledky realizace projektu.

Použitá literatura

- [1] LACINA, L: Základní kurz strategického plánování a řízení veřejných projektů. Úřad vlády ČR. Praha 2004, ISBN 80-86734-24-2
- [2] JANSEN, A.S.: Compiled Handouts prepared for Time Management – Project Planning, Norwegian School of Management, Sandvika 1993

- [3] ŠKARKOVÁ, Z.: Obecné principy přípravy projektu, řízení projektu financovaných ze SF EU. Vzdělávací modul č. 5. Studijní text projektu reg. č. Cz 04.1.03/3.310.3/0004 Podpora cestovního ruchu v podmínkách EU a ČR. Vysoká škola polytechnická Jihlava, Institut celoživotního vzdělávání, 2007
- [4] NOVOTNÝ, J.: Finanční řízení projektu, matice logického rámce, monitorování projektu. Vzdělávací modul č. 6. Studijní text, viz citace [3]
- [5] SIEBER, P.: Studie proveditelnosti (Feasibility Study). Metodická příručka. MMR 2004
- [6] SIEBER, P.: Analýza nákladů a přínosů – metodická příručka. MMR, 2004.
- [7] FOTR, J. - DĚDINA, J.: Manažerské rozhodování. Vydání I. Praha: EKOPRESS, 1997. ISBN 80-901991-7-8.
- [8] NĚMEC, V.: Projektový management. 1. vydání. Praha: Grada, 2002. 182 s. ISBN 80 247 0392-0.
- [9] STANÍČEK, Z.: Řízení projektů I. díl: Podstata řízení projektů. Moderní management č. 12/2002

VÁCHŮV STATEK VE VSI DRÁŽKOV, V OBCI SVATÝ JAN U SEDLČAN

František Vácha

Svatý Jan – Drážkov č.p. 10, 262 56 Krásná Hora nad Vltavou, e-mail: fvacha@volny.cz

Vesnice Drážkov leží při levém břehu potoka Brsiny nedaleko jejího soutoku s řekou Vltavou, ve středním Povltaví, v západní části Sedlčanska. Potok Brsina protéká malebnou krajinou, míjí skály, prudké lesnaté svahy a je na něm 16 mlýnů. Do Vltavy se vlévá u Zrůbku.

Vlastní založení osady Drážkov spadá do období vrcholného středověku. Značný vliv na její vznik měla nejspíš blízkost Kamýka nad Vltavou, kde bylo významné centrum královské moci v této oblasti Čech a kde vznikl z popudu krále Václava I. (1230 – 1253) zeměpanský, velmi výstavný hrad s obvodovou zástavbou, který pak sloužil celému královskému dvoru. Syn Václava I. Přemysl Otakar II. hrad Kamýk dobudoval a dále udržoval. A právě do této doby spadá první zmínka o Drážkově. Váže se k datu 30. března 1257 a je spojena s kolonizací Vltavy. Je zapsáno, že Dražkův dvůr koupil 30.03.1257 jistý Eberhart, který byl zdejším lokátorem a později se stal královským mincmistrem.

Jméno Vácha je doloženo záznamem z roku 1658 v berní rule, kde je zmiňován rod Váchovský, Mojžíšovský a Komendovský. Rod Mojžíšovský zanikl, rod Komendovský zchudl a do vsi se vrátil v roce 1920 po zřízení zákona o domovském právu. Při pátrání o sestavení rodokmenu Vácha byly nalezeny všechny záznamy a vazby rodu až do současnosti.

Celá usedlost Drážkov č. p. 10 „Váchův statek“ je od roku 1987 rozhodnutím Ministerstva kultury ČR chráněnou kulturní památkou. Dominantou statku je barokní sýpka postavená ke konci sedmnáctého století na poškozené původní gotické tvrzi. Tvrz mohla být poškozena, tak jako mnoho jiných objektů, za třicetileté války. Švédská vojska v počtu 17 tisíc mužů překročila pod velením maršála Torstensona, v únoru roku 1645 zamrzlou Vltavu (přecházela z levého břehu Vltavy na pravý břeh, s cílem pochodu Vídeň), zhruba v prostoru dnešní Orlické hráze. Při postupu krajinou zanechávala za sebou zničené vesnice i jednotlivá sídla. Předpokládá se, že byla poničena i tvrz (nebo spíše dvorec) v Drážkově. Na konci 17. století byla na zbytcích tvrze postavena barokní sýpka, která je v současné době zrekonstruována do věrné podoby z dob minulých, protože byly nalezeny jak lozeny, tak tóny barev. Ohradní zeď je upravena do původní podoby a zhotovena dřevěná kovaná branka, která je kopií původního vstupu do usedlosti. Ohradní zeď uzavírá brána s podobným kamenným ostěním.

Historie Drážkova a okolí, usedlosti i samotného rodu nás vedla k tomu, že po všech komerčních úvahách jsme začali rekonstrukci usedlosti řešit jako venkovské muzeum, tvořené exponáty z místa a okolí, se zaměřením na obtížný život lidí na přelomu 19. a 20. století ve středním Povltaví.

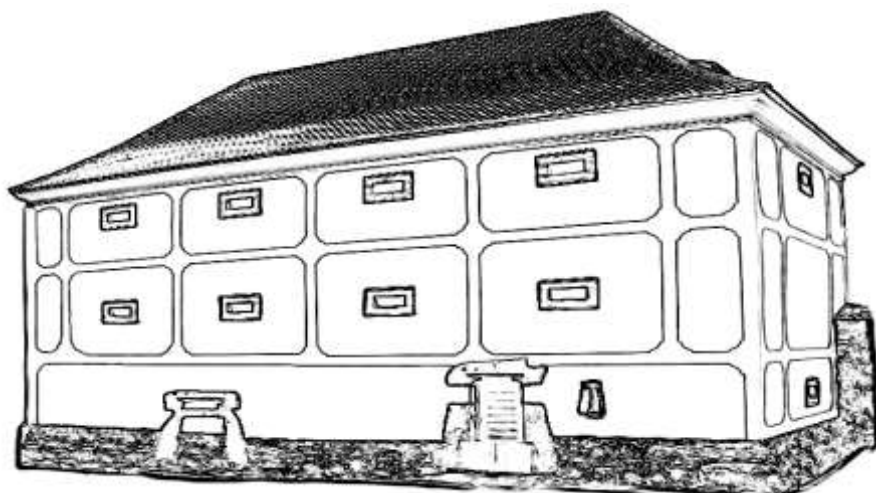
Při rekonstrukci sýpky byl proveden rozsáhlý archeologický průzkum, při kterém bylo objeveno mnoho nových nálezů, především v prostoru původní tvrze. Barokní sýpka se tak stala, po Krčínově tvrzi, druhou nejvýznamnější historickou venkovskou stavbou v regionu. Do přízemní části tvrze vedly dva samostatné vstupy. Přízemí bylo rozděleno masivní příčkou. Ve východní části se nacházela kovárna a v západní části se také zabíjela zvířata (nalezeny zbytky zvířecích kostí). V patře byly objeveny znaky prostoru bydlení a vstup do obytné části byl na západní straně řešen dřevěným zakrytým ochozem (nalezen vstupní otvor dveří). V prostoru bydlení se nacházelo osm okenních otvorů. Všechna okna měla známky zdobení. Na stěnách pod barokní omítkou je z větší části dochována nejstarší hrubozrnná omítka nesoucí množství nátěrů. Na této původní omítce je patrný červený malovaný sokl. Kolem oken jsou šedé a červené malované pasparty. Objevené vnitřní malované výzdoby jsou zcela unikátní a výjimečné.

Druhé patro tvoří barokní nástavba z lomového kamenného zdiva, pokládaného do velmi kvalitní hlíny. Prostor je suchý, světlejší a velmi příjemný. Z těchto důvodů jsme využili druhé patro jako galerii. Podkroví je upraveno jako čtvrté podlaží skladovacího prostoru. Valbová střecha je unikátní konstrukcí krovů bez podpěrných sloupů. Konstrukce krovu je spojována čepy a dřevěnými dubovými kolíky. Je vlastně stavebnicí. Při opravě krovu bylo použito starší tesané, ale kvalitní dřevo, ze

sousední odstraněné kolny z roku 1928. Podobný unikátní krov najdeme také na nedalekém kostele Svatého Jana Nepomuckého, který je však o 64 let mladší.

Odstraněná kolna z roku 1928 zakrývala vstupní branku a zajímavou studnu. Studna je 12,5 m hluboká a má vnitřní průměr 210 cm. Studna má vydatný pramen a v současné době opět slouží pro potřebu domácnosti. Bylo třeba odstranit asi 1 m kontaminované zeminy ze zbourané stodoly, kde byla uskladňována, naprosto nevhodným způsobem, průmyslová hnojiva. Po zhruba dvaceti letech stálého odčerpávání vody ze studny, po provedené úpravě dvora a instalaci nového potrubí odpadových vod, bylo dosaženo obnovení kvality vody ve studni. Studna je pouhé 3 m od zdiva tvrze a měla značný význam pro dostupnost při případném ohrožení.

Sýpka byla v roce 1950 majitelům vyvlastněna a správu převzalo tehdejší hospodářské družstvo. Čtyřicet dva let hospodaření státu se podepsalo na stavbě velmi negativně. Sýpka byla v šedesátých letech přetížena a při průjezdu těžké techniky stavba ve štítech praskla. Následně byla využívána jen pro lehčí materiál (úsušky jetele a vajtěšky apod.). Sýpka byla vrácena v roce 1992 bez restitučních nároků a nalézala se ve velmi žalostném stavu. Na mnoha místech zatékalo a přízemí, které trpělo záplavami, bylo zničené. Rozhodnutí o rekonstrukci bylo velmi odvážné.

Informační tabule umístěná pro veřejnost před muzeem

**Rekonstrukce usedlosti Drážkov čp.10
Majitelé František a Pavel Váchovi**

Celá usedlost Drážkov čp. 10 je od roku 1987 chráněnou kulturní památkou.

Oprava a rekonstrukce objektu bydlení byla uskutečněna v roce 2001. Rekonstrukce nádvoří, včetně rozvodů vody, odpadu a elektřiny byla provedena v roce 2004. Rozsah oprav byl pod kontrolou památkářů. Na arkýřích nejsou okapy a dvůr musel být dlážděn starou použitou dlažbou, která byla nákladnější než dlažba nová. Tyto práce prováděl majitel bez dotačních titulů. Náklady si vyžádaly investici ve výši **1.463.000,- Kč**.

S rekonstrukcí sýpky, která je dominantní stavbou a byla ve velmi žalostném stavu, se započalo v dubnu roku 2008. Projektové práce ve všech etapách provedl Ing. arch. Jaroslav Peterka a syn. Rozhodující části stavby uskutečnila firma S-B s.r.o. pana Bartáka.

I. etapa rekonstrukce špýcharu spočívala v zajištění stavby (prasklé štíty po celé ploše, praskliny měly až 10 cm šířku) a rekonstrukci střechy, včetně výměny poškozených krovů, nového laťování

a nové krytiny. Tašky pálené, bobrovky, s rybinovým pokladem na maltu. Byl zachován původní postup. Celkový náklad byl **1.126.000,- Kč. Ministerstvo kultury přispělo z havarijního fondu částkou 520.000,- Kč. Tato etapa byla ukončena v září 2008.**

II. etapa rekonstrukce špýcharu spočívala v archeologickém průzkumu, rekonstrukci podlah ve všech patrech, v opravě schodů do všech pater, zábradlí, v zavedení a rozvodu elektřiny, v opravě dlažby v oknech, zhotovení oken z polykarbonátu, v generální opravě vnitřních omítek, ve vyčištění a v chemickém ošetření trámů a veškerých dřevěných částí proti červotoči a houbám, ve výměně částí poškozených nosných trámů a konečně v generální opravě a zhotovení fasády.

Tvary a barvy fasády jsou věrnou kopií z roku 1680, kdy byla barokní sýpka vystavěna. Byla odstraněna kolna, která zakrývala branku a 12,5 m hlubokou studnu. Ohradní zeď byla upravena do původní podoby a zhotovena dřevěná kovaná branka, která je kopií původního vstupu. Celou ohradní zeď uzavírá brána s kamenným ostěním. Rozhodující částí stavby provedla po výběrovém řízení firma S-B s.r.o. pana Bartáka, která má bohaté zkušenosti s opravami chráněných památek. Celkový náklad na druhou etapu činil **2.123.000,- Kč. Ministerstvo kultury přispělo částkou 400.000,- Kč a Středočeský kraj částkou 200.000,- Kč.** Ostatní finanční prostředky hradil vlastník. Bylo nutné využít financování z úvěru od České spořitelny. **Tato etapa včetně kolaudačního řízení skončila 22. října 2009.**

Na doplňkové stavební práce byli přizváni místní řemeslníci:

rozvod elektřiny	František Krátký (pochází z Drázkova)
kamenické práce včetně ohradní zdi	Jan Samek (z Drázkova)
dlažba	Zdeněk Horký (z Drázkova)
	Václav Kubát (Kamýk nad Vltavou)
rozvod vody	Vlasta Houska (Smrčí)
dřevěná branka	Josef Kučera (Lichovy)
kování	Petr Kuncl (Brzina)
zábradlí kovové	Jaroslav Procházka (Drázkov)
zábradlí dřevěné	Pavel Štverák (Hojšín)
dveře a vitríny	Ing. Karel Kratochvíl (Zduchovice)
obslužný pult a lavice	Jaroslav Skalický (Bražná)

Všechny práce byly provedeny ve velmi dobré kvalitě. Všichni řemeslníci jsou z místa a okolí. Byl zvolen stejný postup oprav jako v časech minulých.

Ještě před zahájením rekonstrukce barokní sýpky se v rodině rozhodlo o tom, že objekt bude upraven a bude sloužit jako malé venkovské muzeum se zaměřením na těžký život lidí ve středním Povltaví. Byly sbírány exponáty většinou z místa a okolí, z doby přelomu 19. a 20. století. Letákem jsem vyzval občany ke spolupráci a sdělil jim záměr vlastníků. Rodina byla mile překvapena zájmem občanů a nabídkou, která doznívá až do dnešních dnů. Někteří návštěvníci ještě nyní přicházejí a darují exponáty či pomáhají radami a nápady.

V přízemí jsou umístěna řemesla a ruční zemědělské nářadí, které se běžně používalo v každém hospodářství. Uprostřed výstavní plochy můžeme obdivovat zrekonstruovanou hasičskou stříkačku Kolben-Daněk z roku 1935. Je majetkem i pýchou místních hasičů. Ve druhém podlaží jsou umístěny exponáty ze života na statku, včetně rodových dokumentů a památek. Třetí podlaží, které je již barokní částí stavby, má velmi příjemné klima a tak jsme prostor upravili jako galerii. Při otevření zde měla výstavu obrazů akademická malířka Jana Krausová, která je nejen malířka, ale i grafička. Při příležitosti slavnostního ukončení této výstavy zde 31. července vystoupil mistr houslí pan Jaroslav Svěcený. Koncert byl ozdobou a nádherným zážitkem pro 120 přítomných přátel a známých.

7. srpna, za velmi vydatného deště a za přítomnosti 140 návštěvníků, byla novou vernisáží s hudebním doprovodem zahájena výstava fotografií Jiřího Kubíka a souboru originálních obrazů akademického

malíře Oty Janečka. Výstava zde bude umístěna do 15. října a k tomuto datu bude také letošní kulturní sezóna ukončena.

Malé venkovské muzeum přineslo do obce nový prvek kultury. Zvyšuje zájem místních občanů a navyšuje turistický ruch. Drážkov se stává důležitou vesnicí a místní řemeslníci získávají zpět ztracenou vážnost svého řemesla. Záměr rozvoje venkova byl tímto projektem naplněn.

Vlastníci hospodaří na 14 ha lesa a na 4 ha zemědělské půdy pěstují na plantáži vánoční stromky. Vytěžená část lesa a vánoční stromky jsou hlavním zdrojem financování rekonstrukce usedlosti. Je připravena projektová dokumentace na dokončení rekonstrukce domu bydlení. Fasáda, včetně oken, bude řešena podle snímku budovy z roku 1893. Tóny barev zachováme shodné s barokní sýpkou.

Všem, kteří pomohli toto dílo vytvořit, patří jménem naší rodiny pěkné poděkování.

Použitá literatura

- [1] VESELÝ JAN: (NPÚ – ÚOPSC) Nálezová zpráva OPD – lokalita Drážkov
- [2] KUTHAN JAN: článek- Atypická obec Svatý Jan
- [3] STOJÁNEK JAN: Drážkov a okolí
- [4] VÁCHA JAROSLAV: Historický úvod k oslavám 750 let Drážkova

OBSAH

	strana
Rostislav Hošek PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE „BYSTRICKO – VÍTEŽ SOUTĚŽE O EXCELENTNÍ TURISTICKOU DESTINACI CESTOVNÍHO RUCHU (EDEN), KTEROU VYHLAŠUJE EVROPSKÁ KOMISE“	3
Miroslav Smejkal DOTAČNÍ PROGRAMY PRO ROZVOJ VENKOVA V PARDUBICKÉM KRAJI - MOŽNOSTI, VÝSLEDKY, ZKUŠENOSTI	6
Dana Holečková, Miroslav Špráchal SAFARIKEMP	12
Klára Królová SLUŽBY PRO ÚČASTNÍKY VENKOVSKÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	17
Jiří Štyrský, Bohumil Půža SPECIFIKA CESTOVNÍHO RUCHU V CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍCH	22
Ondřej Vítek VLIVY CESTOVNÍHO RUCHU NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	29
Michaela Andělová, Marek Mráz, Richard Nagel, Karel Stein CESTOVNÍ RUCH V NÁRODNÍM PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO – RIZIKO NEBO PŘÍLEŽITOST?	32
Jiří Loskot, Jaromír Tvrdý, Rudolf Tomíček GEOPARK EGERIA, PUTOVÁNÍ ČASEM DO DÁVNÉ MINULOSTI ZEMĚ	38
Michal Burian, Kateřina Gryndlerová LEGISLATIVNÍ RÁMEC PODNIKÁNÍ VE VENKOVSKÉM CESTOVNÍM RUCHU	44
Michal Burian, Kateřina Gryndlerová VESNICKÁ TURISTIKA, AGROTURISTIKA, EKOTURISTIKA, CYKLOTURISTIKA	51
Eva Šimková MARKETING VENKOVSKÉHO CESTOVNÍHO RUCHU	55
Hana Machů, Radka Breznická PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE "HOSTĚTÍN – ZELENÁ INSPIRACE Z BÍLÝCH KARPAT"	64
Petr Novák KVALITA VE VENKOVSKÉM CESTOVNÍM RUCHU	68
Kateřina Gryndlerová, Michal Burian NÁRODNÍ SYSTÉM CERTIFIKACE EKOLOGICKY ŠETRNÝCH SLUŽEB V CESTOVNÍM RUCHU	70
Magda Sedmíková ZNAČENÍ REGIONÁLNÍCH VÝROBKŮ A SLUŽEB	75

Blanka Fedáková MOŽNOSTI ČERPÁNÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ Z PROGRAMU ROZVOJE VENKOVA – III.1.3 OPATŘENÍ K DIVERZIFIKACI HOSPODÁŘSTVÍ VENKOVA	strana 78
Blanka Fedáková PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE	83
Jana Křenková PROJEKTY IC ZVONICE SOLÁŇ A GALERIE V PŘÍRODĚ, VALAŠSKÁ ZAHRADA A VALAŠSKÁ KRAJINA NA SOLÁNI	96
Zdeňka Riedlová CENTRUM SPORTU A ZÁBAVY VIKÝŘOVICE	101
Hana Ragasová PODPORA ROZVOJE OBCÍ ZLÍNSKÉHO KRAJE	106
Jiří Vaníček PROJEKTOVÝ MANAGEMENT V CESTOVNÍM RUCHU	111
František Vácha VÁCHŮV STATEK VE VSI DRÁŽKOV, V OBCI SVATÝ JAN U SEDLČAN	119

Tomáš Řídkošil a Marie Olšová

Geopark Český ráj o.p.s., Skálova 71, 511 01 Turnov, e-mail: ridkosil@muzeum-turnov.cz
Geopark Český ráj, Dolánky 9, 511 01 Turnov, e-mail: vlasak@geopark-ceskyraj.cz

Geopark je území s geologickým dědictvím mimořádné hodnoty, jasně definovanými hranicemi. Je jediným územím v České republice, které je certifikované jako Národní, Evropský i Globální geopark. Geopark Český ráj byl přijat do sítě evropských geoparků v říjnu 2005 a zároveň se stal členem Světové sítě geoparků pod patronací UNESCO. Evropské geoparky jsou území s výjimečným geologickým dědictvím a přispívají k jeho ochraně. Jedním z cílů geoparků je zachování geologického dědictví. Každý evropský geopark hledá ty nejlepší způsoby, jak své geologického dědictví chránit. Geopark nabízí nové možnosti pro rozvoj území, na kterém se nachází. Přibližují krajinu informacemi o procesech, které vedly k jejímu vzniku. Poskytují obraz o vývoji Země a objasňují význam geologického a přírodního bohatství pro minulý, současný i budoucí rozvoj společnosti. Proto je důležitý co možná nejvyšší stupeň poznání geologické stavby území. Geopark Český ráj představuje evropsky významnou oblast nejen z geologického hlediska, ale také disponuje řadou archeologických, historických a kulturních památek. Na území Geoparku se nachází chráněná krajinná oblast Český ráj, která nabízí ojedinělou kombinaci přírodních fenoménů, historických stavebních památek a lidové architektury. Díky těmto a dalším atraktivitám patří k vyhledávaným turistickým oblastem České republiky. Geoturismus, se stává významnou součástí cestovního ruchu, která se rychle rozvíjí po celém světě. Lidé obdivují a k různým účelům využívají geologické pozoruhodnosti, jako jsou jeskyně, kaňony, sopky, hory, minerály a zkameněliny, od pradávna. Teprve nedávno se geologické dědictví stalo příležitostí pro geoturismus. Geoturismus již v některých oblastech hraje významnou roli při získávání návštěvníků a má výrazný dopad na hospodářský rozvoj destinace.

V rámci regionálního operačního programu se od roku 2008 naplňuje „

1.1. Databáze dostupných, geo – turistických cílů

Geopark Český ráj je oblast, která zahrnuje lokality zajímavé nejen z pohledu geologických věd, ale i z pohledu cestovního ruchu. Vedle geologických jsou důležité i další zajímavosti, jako jsou kulturní a ekologické fenomény, archeologické a historické památky významné z celoevropského hlediska.

V současné době bohužel neexistuje ucelená databáze geologicko – turistických cílů. Většina turistů, kteří navštíví území geoparku, se zpravidla zaměří pouze na turisticky známé přírodní památky na území CHKO Český ráj a mnoho dalších velmi zajímavých lokalit mimo toto území je jimi opomíjeno. Z velké části je tato situace zapříčiněna i tím, že návštěvník nemá možnost si vybrat z ucelené nabídky informací o geoparku. Z tohoto důvodu vznikne databáze dostupných turisticko zajímavých cílů, která bude přístupná pro širokou veřejnost a zároveň bude sloužit jako podklad pro činnosti rozvíjející geoturismus v daném území.

Databáze bude zahrnovat geo-turistické cíle z celého území geoparku (viz lokalizace projektu, kapitola 1), aby tak přispěla k zajištění rovnoměrného turistického rozvoje v území.

Sestavení databáze bude zajištěno v následujících krocích:

1. Stanovení seznamu geo-turistických cílů, které budou zahrnuty do databáze a na kterých bude probíhat místní šetření. Předběžný počet cílů je cca 200 -250
2. Definování podrobné metodiky sběru dat, sestavení struktury dat
3. Zpracování formuláře pro efektivní sběr dat a harmonogramu postupu prací včetně personálního a technického zajištění
4. Realizace sběru dat, místní šetření včetně fotodokumentace
5. Zpracování výsledků sběru dat do přehledné souhrnné databáze

1.2. Inventarizace a návrh geo - turistických naučných stezek

Naučné stezky jsou jeden z nástrojů environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty, které mohou jejich návštěvníkům zprostředkovat nejen poučení, ale i přímý styk s přírodou.

V současné době existuje na území geoparku několik geologických naučných stezek (např. Údolí Jizery- Riegrova stezka, 3 km, Podtrosecká údolí – Český ráj, 8km, Údolím Plakánku, 8 km apod.).

Záměrem žadatele je rozšířit stávající nabídku CR v oblasti geologických naučných stezek a tím zvýšit zájem odborné i laické veřejnosti o území geoparku. Stezky budou navrženy takovým způsobem, aby byly nejen zajímavé a poučné pro návštěvníky geoparku (odbornou i laickou veřejnost), ale také přínosem pro místní obyvatele, kteří se mohou aktivně podílet na atraktivnosti dané trasy (producenti místních výrobků, geo-průvodci, provozovatelé stravovacích služeb, drobní podnikatelé apod.)

1.3. Vytvoření sítě geoprůvodců

Turismus má významný dopad na přírodní a socio-kulturní prostředí, do kterého je situován, je stále větší snahou nejen aktérů v cestovním ruchu, ale i např. zástupců CHKO preferovat pro daná území takové formy turismu, které kombinují ochranu životního prostředí s ekonomickým rozvojem. Proto především geoturismus není pouze komerční aktivitou. Takovou formou je bezesporu. Jedním z přínosných produktů geoturismu je zavedení sítě autorizovaných geoprůvodců. Tato služba je v geoparcích ve světě velmi žádaná a osvědčená. V Geoparku Český ráj tento produkt cestovního ruchu doposud nebyl zaveden, ale prakticky v malé míře funguje. Převážně zahraniční turisté tyto služby požadují.

Geopark Český ráj se rozkládá i na území CHKO Český ráj, která je vyhledávanou turistickou oblastí s vysokou návštěvností (až 14 000 návštěvníků za den). Tento vysoký počet většinou neorganizovaných návštěvníků má mnohdy nepříznivý dopad na životní prostředí v území a proto dochází již několik let k častým střetům mezi ochránci přírody v chráněném území a účastníky cestovního ruchu.

Zavedení služby geoprůvodců na území Geoparku Český ráj přinese tato pozitiva:

- zvýšení ochrany přírody
- zajištění udržitelného rozvoje geoturismu
- zvýšení nabídky šetrného cestovního ruchu
- regulace pohybu turistů (převážně v „citlivých“ zónách CHKO)
- evidence návštěvnosti
- snížení negativních dopadů přítomnosti turistů, zvýšení bezpečnosti turistů
- vzdělávání turistů na odborné úrovni, osvěta
- zapojení místních obyvatel

Služby geoprůvodce budou využívat jak organizované skupiny návštěvníků, tak individuální turisté.

1.4. Vznik marketingových materiálů

Stejně jako každá turistická oblast, tak i destinace Geopark Český ráj má své marketingové cíle. Jedním z nich je usilovat o co nejoptimálnější prezentaci a propagaci svých silných stránek. Důležitými produkty, které tyto cíle naplňují, jsou tištěné propagační materiály, které zvyšují informovanost návštěvníka o destinaci. V rámci projektu vzniknou propagační materiály, které svým obsahem naváží na již existující a které přinesou nové informace pro návštěvníka. Trvalá pozornost bude věnována distribuci tištěným propagačním materiálům. Budou trvale nabízeny partnerským institucím, v turistických a informačních centrech, ubytovacích zařízeních geoparku apod. Mezi ně patří geo – turistická mapa, která bude sloužit jako nástroj propagace území geoparku a jeho turistických cílů. Při sestavení obsahové části mapy budou použity výsledky databáze geo-turistických cílů. Tyto cíle budou v mapě zakresleny netradičním, „odlehčeným“ způsobem tak, aby na první pohled mapa upoutala především hlavní cílovou skupinu návštěvníků (rodiče s dětmi). Mapy budou umístěny na předem vtipovaných místech (TIC, obecní a městské úřady, hrady a zámky, vstupy do geoparku, musea, školy apod.) a zároveň poskytovány jako prezenty. V současné době již existují letáky o Geoparku Český ráj, jako celku, ale nejsou na trhu letáky, které by návštěvníka svým obsahem upozornily na lokality, které jsou součástí tematického celku, přírodního fenoménu geoparku.

Informační technologie pro rozvoj geoturismu v evropském Geoparku UNESCO Český ráj Geotagging – turistické informace do mobilu

Tomáš Řídkošil a Jiří Vlasák

Geopark Český ráj o.p.s., Skálova 71, 511 01 Turnov, e-mail: ridkosil@muzeum-turnov.cz
Geopark Český ráj, Dolánky 9, 511 01 Turnov, e-mail: vlasak@geopark-ceskyraj.cz

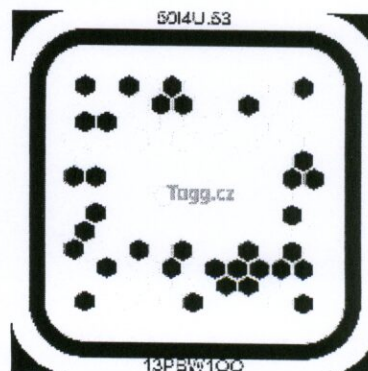
Tagovat znamená sdílet

Obrázkové tagy jsou kódované informace, které mohou propojovat objekty a místa s informační sítí. Předchůdcem tagu je známý čárový kód, který je po celém světě tištěn na zboží. Čárové kódy byly dlouho využívány především na pokladnách obchodů. Dvou dimenzionální kódy tzv. tagy jsou schopny předat v zakódovaném sdělení širší obsah a mohou sloužit více účelům. Tagy, protože umožňují rychlé získávání informací po přečtení kódu, jsou také nazývány kódy rychlé odezvy tj. QR (Quick Response Codes). Tyto kódy mohou být čteny jakýmkoliv zařízením s kamerou a programovou aplikací, včetně mobilního telefonu. Technologie tagů je podporována řadou mobilních platforem jako jsou např. Google Android, Nokia Symbian, Palm webOS, iPhone, Windows Mobile atd. Mobilní tagy, na rozdíl od jednoduchých čárových kódů, představují praktický nástroj s širokým využitím. Přináší různé informace, dokážou zpřístupnit internetové stránky s multimediálním obsahem, mohou sloužit jako vizitka s kontaktními informacemi, umí odkazovat na místo na mapě i nabízet okamžitou interakci atd. Tagy jsou v současnosti využívány na všech kontinentech. Objevují se v městském prostředí, jsou využívány v denním tisku, televizi, internetu, na plakátech, informačních panelech i obalech produktů. Tagy popisují jevy texty a multimediálními obsahy, které využívají obrázky, fotografie, zvuky a animace. Veškerý vytvořený obsah je nabízen volně na internetovém serveru.

Piktogramy, které kódují internetovou adresu <http://www.geoparkceskyraj.cz>

obr. 1: QR code

obr. 2: Tagg code

Takzvané veřejné neboli uživatelské tagování umožňuje návštěvníkům spravovat vlastní značky a přidávat nejrůznější obsah. Publikační tagování je podobné uživatelskému, ale jeho tvůrce neboli "vydavatel" vytváří tagy tak, aby nabídl zájemců informace. Publikační tagování plánovitě vytváří soubory informací. Tím se liší od sociálních sítí, jako jsou např. bookmarking stránky nebo fotogalerie, které vytvářejí odkazy na další obsah na internetu. Uživatelé tak mohou přímo a snadno nalézt informace týkající se předmětu jejich zájmu.

Tagging a udržitelný cestovní ruch

Tagování se osvědčilo jako jednoduchý a účinný nástroj, který propojuje reálný svět s internetem. Nová technologie umožňuje dozvídat se více, přímo během cestování z jednoho místa na druhé. Na území geoparku Český ráj jsou pro turisty rozmístěny stovky informačních panelů. Deskové tabule ze dřeva nebo kovu však představují v krajině cizí prvek a mají řadu dalších nevýhod. Jejich sdělení je omezené velikostí, údržba je obtížná a výměna drahá. Velké tradiční cedule mohou být nahrazeny malými taglisty, které nepůsobí rušivě. Tagy přinášejí do krajiny interaktivitou. Jsou vhodné tam, kde tradiční značení nevyhovuje nebo je nedostačující. Technologie mobilních tagů umožňuje přímý přístup k informacím na místě. Označování míst tagy také umožňuje propojení jednotlivých lokalit do tematických stezek. Všechny standardní známé turistické informační panely mohou být rozšířeny o tagy, které nabídnou další multimediální obsah související s danou lokalitou. Tagy slouží na nových místech zcela samostatně nebo mohou být přidány na stávající stezky. Informace v tagu mohou obsahovat další odkazy na externí zdroje informací, např. aktuální kulturní programy v turisticky atraktivních lokalitách.

Geotagging – tagy v přírodě

Geotagging pomáhá turistům získat informace o místech a jevech, se kterými se setkají na cestách. Geotagging na území Geoparku Český ráj spadá do kategorie publikačního tagování a spočívá ve vytváření webových (URL) tagů popisujících konkrétní objekty a jevy a v jejich rozmístění přímo pod širým nebem. Projekt vytvoření sítě stezek geotagů v Geoparku Český ráj probíhá ve dvou etapách a zahrnuje území o 700 km² se zhruba 230 lokalitami. Tématické rozpětí pokrývá jevy geologické, geomorfologické, přírodní rezervace i historicky významné stavby a kulturní památky. Po vytvoření geotagů na jednotlivých lokalitách, vzniká propojení pro související jevy na tematické trase. Turisté tak pomocí tagů objevují méně známá místa a zajímavosti. Vytváření tematických naučných a zábavných stezek s geotagy nabízí jedinečnou příležitost povzbudit návštěvníky geoparku, aby si obohatili své zážitky o další informace a získali naučný a zábavný multimediální obsah prostřednictvím nejnovější technologie mobilního internetu. Geotagy přinášejí návštěvníkům možnost získávat informace o navštěvovaných lokalitách a využívat plně multimediální obsah popisující geologické a jiné bohatství geoparku, a to přímo na místě pomocí mobilních telefonů. Pro návštěvníky je snadné a zábavné prozkoumávat určité oblasti Geoparku osazené geotagy, a okamžitě je využít jako zdroj informací o různých místech. V Geoparku Český ráj jsou připravovány stezky s geotagy jako např. hrady na skalách, jeskyně, kámen a člověk a vyhaslé sopky.

Výhody geotagů

Používání tagů je snadno pochopitelné a zábavné. Jejich výroba je v porovnání s obvyklými informačními panely ze dřeva nebo kovu jednodušší a levnější. Tagy mohou být vytištěny na cokoliv, včetně oblečení, a vzhledem k jejich malé velikosti mohou být také nalepeny na jakémkoliv povrchu pevných či mobilních objektů. Čtení tagových kódů je atraktivní forma komunikace. Vyfocení je jednodušší, než vypisování dlouhé webové URL adresy ručně nebo vyhledávání v záplavě informací na internetu. Tagy mohou být při poškození nebo ztrátě snadno a s nízkými náklady obnovovány. Jejich obsah lze aktualizovat tak, aby vždy přinášely nejčerstvější informace. Sdělení v tagu lze měnit na dálku, např. lze přidávat více obrázků nebo multimediální obsah, jako je video a zvuky. Text lze prezentovat ve více světových jazycích, zatímco konkrétní taglisty rozmístěné v lokalitách mohou zůstat beze změny. Vytvoření informačního systému s geotagy otevírá nový způsob komunikace, která umožňuje obohacovat návštěvu v geoparku o nové informace a zážitky. Systém geotagů je nástrojem pro šíření vzdělanosti a uvědomělosti místních obyvatel, pravidelných návštěvníků i náhodných turistů regionu a jeho přírodního a kulturního dědictví. Stezky s geotagy poslouží k zajištění orientace geoturistů a ke zvýšení jejich spokojenosti. Tagy zajišťují snadno

přístupné a také přenosné informace. Obsah sdělení lze nahrát do paměti zařízení, sdílet jej s rodinou a přáteli.

Budoucnost tagování

Budoucnost tagování

Mobilní revoluce se projevila nástupem multifunkčních telefonů iPhone a pokračuje novou generací s pokročilými operačními systémy. Rozvoj informačních technologií usnadňují tyto tzv. chytré mobilní telefony, kvůli nimž operátoři zrychlují a rozšiřují své sítě. Odhaduje se, že za pět let budou telefony, které plně využívají multimediální aplikace, tvořit 40%. Na globální elektronickou síť by mělo být v průběhu příštích let připojeno několik miliard lidí. Výkonné mobily připojené k internetu zvyšují nároky na operátorské sítě, které nejsou zatím na tak rychlý růst připraveny. Mobilním sítím třetí generace roste nástupce v podobě technologie LTE (Long Term Evolution), která se zatím jen testuje, ale má být jednodušší, rychlejší a v konečné fázi i levnější. Mobilní web za několik let překoná klasický web a postupně budou převládat uživatelé na mobilu. Největší sociální síť Facebook, kterou používá více než půl miliardy lidí z celého světa, dnes navštěvuje čtvrtina z nich právě z mobilů. V současnosti je mobilního internet na úrovni klasického webu v stolních počítačích před třemi roky. Informační geolokační služby jsou všudypřítomné a jsou také stále více implementovány do zařízení, jejichž hlavní funkcí není určování polohy nebo navigace. Digitální fotoaparáty jsou často vnímány jako další zařízení, ve kterém bude běžně zabudováno GPS zaměřování. Google, Nokia a Apple přijali implementaci geolokačních služeb do centra své mobilní strategie. V roce 2014, budou mobilní telefony vybavené navigačním systémem tvořit více než 85% ze všech navigačních systémů, tzn. zhruba odhadovaných 450 milionů přístrojů, a také zhruba 100 milionů vozidel bude vybaveno navigační telematikou. GPS navigační funkce v přenosných počítačích bude v roce 2013 tvořit 11%. <http://www.ptolemus.com/study/>) Projekt „Informační technologie pro rozvoj geoturismu v evropském Geoparku UNESCO Český ráj – č. grantu 99/5/330/09“ je vytvářen s finanční podporou Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí ČR.

Použitá literatura

- (1) WIIG, K. M. (1997): Knowledge Management: An Introduction and Perspective, Journal of Knowledge Management 1 (1): 6–14, doi:10.1108/13673279710800682, <http://www.mendeley.com/c/67997727/Wiig-1997-Knowledge-Management-An-Introduction-and-Perspective/>
- (2) LEIDNER, A. M. (1999), "Knowledge Management Systems: Issues, Challenges, and Benefits", Communications of the Association for Information Systems 1 (7), <http://www.belkcollege.uncc.edu/jpfoley/Readings/artic07.pdf>
- (3) NONAKA, IKUJIRO (1994), "A dynamic theory of organizational knowledge creation", ORGANIZATION SCIENCE/ Vol. 5, No. 1, February 1994: 14- 37, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=889992
- (4) WILGG, K. M. (1993), "Knowledge Management Foundations: Thinking About Thinking: How People and Organizations Create, Represent and Use Knowledge", Arlington: Schema Press: 153 pp., http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=889992

Online definice:

http://en.wikipedia.org/wiki/Electronic_tagging
http://en.wikipedia.org/wiki/Object_hyperlinking
<http://en.wikipedia.org/wiki/DataMatrix>
http://en.wikipedia.org/wiki/QR_Code